

Udskriftsdato: 3. januar 2026

VEJ nr 9765 af 02/10/2023 (Gældende)

Vejledning om hjælp og støtte efter lov om social service

Ministerium: Ældreministeriet

Journalnummer: Social-, Bolig- og Ældremin., j.nr. 2021-8260

Vejledning om hjælp og støtte efter lov om social service

Indholdsfortegnelse

Afsnit I	Indledning
	Kapitel 1 Indledning
Afsnit II	Rehabiliteringsforløb og personlig pleje, praktisk hjælp og madservice
	Kapitel 2 Tilbud om forebyggende hjemmebesøg til ældre
	Kapitel 3 Aktiverende og forebyggende tilbud efter § 79
	Kapitel 4 Frivillig social indsats
	Kapitel 5 Socialpædagogisk bistand
	Kapitel 6 Genoptræning
	Kapitel 7 Vedligeholdelsestræning
Afsnit III	Rehabiliteringsforløb og personlig pleje, praktisk hjælp og madservice
	Kapitel 8 Rehabiliteringsforløb
	Kapitel 9 Personlig og praktisk hjælp og madservice
	Kapitel 10 Erstatningshjælp
	Kapitel 11 Fleksibel hjemmehjælp (bytte ydelser, bytteret, fleksibel hjemmehjælp)
	Kapitel 12 Modtagerens eget valg af hjælpere
	Kapitel 13 Afløsning og aflastning
	Kapitel 14 Personale - uddannelse mv.
	Kapitel 15 Arbejds miljø
Afsnit IV	Behandling og støtte- og kontaktpersoner efter serviceloven
	Kapitel 16 Behandling efter servicelovens § 102
	Kapitel 17 Støtte- og kontaktpersoner efter servicelovens § 99
Afsnit V	Kvalitetsstandarder, afgørelser og myndighedsfunktionen
	Kapitel 18 Kvalitetsstandarder for personlig pleje og praktisk hjælp m.v., rehabiliteringsforløb samt træning
	Kapitel 19 Afgørelser
	Kapitel 20 Myndighed og leverandør
Afsnit VI	Frit valg af leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice
	Kapitel 21 Frit valg af leverandør
	Kapitel 22 Valg af leverandør
	Kapitel 23 Modeller for frit leverandørvalg
	Kapitel 24 Indgåelse af kontrakt med private leverandører
	Kapitel 25 Fritvalgsbeviset
	Kapitel 26 Kommunalbestyrelsens oplysningspligt
	Kapitel 27 Kvalitetskrav
	Kapitel 28 Dokumentationskrav
	Kapitel 29 Distrikter
	Kapitel 30 Prisfastsættelse
	Kapitel 31 Beregningsgrundlaget for og offentliggørelse af fritvalgsbevisets værdi
	Kapitel 32 Regnskab og kontrol
	Kapitel 33 Betaling af leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice
	Kapitel 34 Opsigelse af leverandører
	Kapitel 35 Kommunale samarbejder

Afsnit VII	Betaling for tilbud efter servicelovens kap 16
	Kapitel 36 Borgerens betaling for tilbud efter §§ 79, 83 og 84
	Kapitel 37 Fastsættelse af betaling for aflastning og afløsning
	Kapitel 38 Fastsættelse af betaling for midlertidige døgnophold § 84 og for generelle tilbud efter § 79
	Kapitel 39 Moms
Afsnit VIII	Pasning af nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom
	Kapitel 40 Formål
	Kapitel 41 Personkreds
	Kapitel 42 Kriterier for ordningen
	Kapitel 43 Sagsbehandling, vejledningsforpligtelse mv.
	Kapitel 44 Ansættelse, lønforhold mv.
	Kapitel 45 Behov for aflastning, arbejdsmiljø mv.
Afsnit IX	Hjælp i forbindelse med pasning af døende
	Kapitel 46 Generelt
	Kapitel 47 Etablering af en plejeordning
	Kapitel 48 Ansøgning, udbetaling m.v.
	Kapitel 49 Tjenestefrihed m.v.
	Kapitel 50 Beregning af plejevederlag, beskatning m.v.
	Kapitel 51 Beregning af plejevederlag når plejeren har ret til sygedagpenge
	Kapitel 52 Om ret til sygedagpenge
	Kapitel 53 Beregning af plejevederlaget når plejeren ikke har ret til sygedagpenge
	Kapitel 54 Fælles beregningsregler, skat, arbejdsmarkedsbidrag m.v.
	Kapitel 55 Ophør af plejeforhold og plejevederlag
	Kapitel 56 Anden hjælp i stedet for plejevederlag
	Kapitel 57 Hjælp til sygeplejeartikler og personlig og praktisk hjælp
	Kapitel 58 Særligt om opholdskommune, mellemkommunal refusion og finansiering
Afsnit X	Særlige klage og tilsynsregler
	Kapitel 59 Særlige klageregler
	Kapitel 60 Tilsyn og opfølgning
	Kapitel 61 Tilsyn med friplejeboliger
Afsnit XI	Demens
	Kapitel 62 Demens
	Kapitel 63 Plejetestamenter

Afsnit I

Indledning

Kapitel 1

Indledning

1. I denne vejledning om hjælp og støtte på det sociale område (vejledning nr. 2 til serviceloven) uddybes reglerne om en række af servicelovens tilbud til personer med behov for hjælp og støtte, f.eks. ældre, personer med handicap, personer i hjemløshed mv.

Vejledningen afløser vejledning nr. 9341 af 8. maj 2015 om hjælp og støtte efter serviceloven (Vejledning nr. 2 til serviceloven).

Formål

Formålet med vejledningen er at give et overblik over og vejledning om en række af de tilbud om hjælp og støtte, der findes i serviceloven. Der er tale om en række ydelser, der kan tilbydes til forskellige målgrupper, herunder f.eks. ældre, personer med handicap og sindslidelser mv., og hvor det gælder for hovedparten af ydelserne, at de tildeles på baggrund af en behovsvurdering af den enkeltes konkrete behov eller på baggrund af, at konkrete betingelser er opfyldt.

Struktur

I vejledningens afsnit II, III og IV behandles de forskellige ydelser, herunder socialpædagogisk bistand, træning, personlig og praktisk hjælp, rehabiliteringsforløb, behandling og støtte- og kontaktpersoner. I afsnit V behandles reglerne om kvalitetsstandarder, afgørelser og myndighedsfunktionen. Afsnit VI omhandler frit valg af leverandører af personlig og praktisk hjælp og afsnit VII betalingsreglerne. I afsnit VIII og IX behandles ordningerne for pasning af nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom og for hjælp i forbindelse med pasning af døende. I afsnit X gennemgås de særlige klage- og tilsynsregler for området og afsnit XI omhandler personer med demens og plejetestamenter.

Øvrige vejledninger

Vejledningen skal ses i sammenhæng med de øvrige vejledninger i serien. Vejledningerne kan findes på Social-, Bolig- og Ældreministeriets hjemmeside www.sm.dk. Bagerst i alle vejledninger findes et emneordsindeks. Både i indholdsfortegnelser og indekser henvises der til punktnumre.

Regelgrundlag

Vejledningen er udarbejdet på baggrund af lovteksten i serviceloven samt de dertil hørende bekendtgørelser. Det drejer sig om følgende relevante regelgrundlag:

- Lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 1089 af 16. august 2023 (herefter serviceloven).
- Bekendtgørelse nr. 1576 af 27. december 2014 om betaling for generelle tilbud og for tilbud om personlig og praktisk hjælp m.v. efter servicelovens §§ 79, 83 og 84.
- Bekendtgørelse nr. 344 af 26. marts 2013 om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83.
- Bekendtgørelse nr. 1575 af 27. december 2014 om kvalitetsstandarder for hjemmehjælp, rehabiliteringsforløb og træning efter servicelovens §§ 83, 83 a og 86.

Vær opmærksom på ændringer af lovgivning og af praksis

Vejledningen beskriver gældende regler pr. 1. oktober 2023 og afløser vejledning nr. 9341 af 8. maj 2015 om vejledning om hjælp og støtte efter serviceloven. Det er i denne udgave af vejledningen opdateret i forbindelse med omlægning af indsatsen mod hjemløshed på herberger og forsorgshjem.

Det er vigtigt at være opmærksom på, om der efter offentliggørelsen af denne vejledning er sket ændringer af eksempelvis lovgivning og Ankestyrelsens praksis, eller om Ankestyrelsen har truffet nye principmeddelelser, der endnu ikke fremgår af vejledningen. Ankestyrelsens principmeddelelser findes på www.ast.dk og på www.retsinformation.dk.

Hvem vejleder om serviceloven?

I forhold til vejledning og spørgsmål vedrørende servicelovens regler er det som udgangspunkt kommunerne, der yder vejledning over for borgerne. Ankestyrelsen vejleder kommunernes medarbejdere (skriftligt og mundtligt) om lovgivning under Social-, Bolig- og Ældreministeriets ressort på områder, hvor der er klageadgang til Ankestyrelsen. Undtaget herfra er vejledning om ny lovgivning, hvor Social-, Bolig- og Ældreministeriet i de første seks måneder efter en ny lovs ikrafttræden har vejledningspligten over for kommunerne. Der henvises til Ankestyrelsens ”Vejledning til myndigheder” på <https://ast.dk/til-myndigheder> og til Ankestyrelsen i øvrigt.

Afsnit II

Forebyggelse, socialpædagogisk bistand og træning efter serviceloven

Kapitel 2

Tilbud om forebyggende hjemmebesøg til ældre

Serviceloven

§ 79 a. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde mindst et årligt forebyggende hjemmebesøg til alle borgere, der er fyldt 82 år, og som bor i kommunen, jf. dog stk. 2-4.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde et forebyggende hjemmebesøg til alle borgere, som bor i kommunen, i deres fyldte 75. år og deres fyldte 80. år.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde et forebyggende hjemmebesøg til alle borgere, som bor alene i kommunen, i deres fyldte 70. år.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde forebyggende hjemmebesøg efter behov til borgere i alderen 65 år til 81 år, som er i særlig risiko for at få nedsat social, psykisk eller fysisk funktionsevne, og som bor i kommunen.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen tilrettelægger besøgene efter behov, jf. dog stk. 1-3.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen kan vælge at undtage de borgere, som modtager både personlig pleje og praktisk hjælp efter § 83, fra ordningen om forebyggende hjemmebesøg.

Stk. 7. Ældreministeren kan fastsætte regler om de kommunale forpligtelser efter stk. 1-6, herunder om samordning med andre generelle kommunale forebyggende og aktiverende foranstaltninger og om andre måder at gennemføre det forebyggende hjemmebesøg på end ved besøg i hjemmet.

Definition

2. Ved forebyggende hjemmebesøg forstås uopfordrede, men ikke uanmeldte, besøg i borgerens eget hjem med det formål at drøfte den pågældendes aktuelle livssituation. Hjemmebesøgene har dermed bl.a. til formål at hjælpe de ældre til bedre at udnytte egne ressourcer og bevare funktionsniveauet længst muligt.

Det er ikke tilstrækkeligt at gennemføre forebyggende hjemmebesøg via en telefonsamtale. En telefonsamtale med et forebyggende sigte kan derfor heller ikke registreres som et forebyggende hjemmebesøg. Det skyldes, at man for bedst muligt at opfylde formålet med de forebyggende hjemmebesøg skal drøfte borgerens aktuelle livssituation i borgerens eget hjem. Selve tilbuddet om et forebyggende hjemmebesøg kan dog godt gives pr. telefon. Se punkt 6.

Målgruppe

3. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde forebyggende hjemmebesøg til alle borgere, der er fyldt 75 år, og som bor i eget hjem.

Kommunalbestyrelsen kan vælge at undtage de borgere fra ordningen, der modtager både personlig og praktisk hjælp efter § 83 i lov om social service. Borgere, der alene modtager enten personlig eller praktisk hjælp, har ret til at få tilbud om forebyggende hjemmebesøg.

Hvis en kommunalbestyrelse har valgt ikke at tilbyde forebyggende hjemmebesøg til gruppen af borgere, der modtager både personlig og praktisk hjælp, kan kommunen ved visitering og revisitering efter § 88, stk. 1 og 2, vurdere borgerens samlede situation, herunder se på, om tilbud om forebyggende hjemmebesøg kan være relevant.

Lovens krav om, at alle, der er fyldt 75 år, skal have tilbud om mindst ét årligt forebyggende hjemmebesøg er et minimumskrav. Derfor er der ikke noget til hinder for, at kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning om at tilbyde forebyggende hjemmebesøg til persongrupper under 75 år, f.eks. ældre med anden etnisk baggrund end dansk. Der er heller ikke noget til hinder for, at kommunalbestyrelsen kan vælge at tilbyde ældre, der modtager både personlig og praktisk hjælp, forebyggende hjemmebesøg. Endelig kan kommunalbestyrelsen vælge at inkludere en klart defineret gruppe af modtagere af både personlig og praktisk hjælp i ordningen og undtage øvrige modtagere af personlig og praktisk hjælp. En sådan skelnen skal, i henhold til lighedsbetragtninger, være generel, og skal foregå ud fra saglige og velbegrundede objektive kriterier.

Formål

4. Formålet med tilbud om forebyggende hjemmebesøg er at opprioritere den forebyggende og sundhedsfremmende indsats over for ældre ved at yde råd og vejledning om aktiviteter og støttemuligheder med henblik på at bidrage til øget tryk og trivsel.

Formålet er derfor også at henlede opmærksomheden på eksisterende hjælpeforanstaltninger og aktiverende tilbud, som vil kunne bidrage til at forebygge eller løse eventuelle problemer i opløbet. Det kan f.eks. ske ved at henlede opmærksomheden på frivillige organisationer og sociale netværk. De ældre kan således tilskyndes til bedre at udnytte egne ressourcer og til at bevare funktionsniveauet længst muligt.

Tilbuddet til ældre om forebyggende hjemmebesøg skal ses som et supplement til den almindelige kommunale myndigheds rådgivnings- og vejledningsforpligtelse efter servicelovens § 10.

Besøgene kan give vigtige informationer om de ældres behov, ønsker og ressourcer og dermed være et værdifuldt redskab, når kommunalbestyrelsen i øvrigt skal drøfte og tage stilling til servicetilbud mv., der særligt er rettet mod ældre.

Hjemmebesøgene vil således kunne give kommunalbestyrelsen et bedre grundlag for på baggrund af lokale forhold at tilrettelægge bl.a. kommunens tilbud med aktiverende og forebyggende sigte, jf. servicelovens § 79. Se endvidere kapitel 3 om § 79. Det er derfor væsentligt, at der sker en opfølgning og tilbagemelding til kommunalbestyrelsen om de generelle erfaringer fra hjemmebesøgene.

Indhold

5. Besøget skal indeholde en struktureret, helhedsorienteret samtale, hvor den ældres forhold i al almindelighed gennemgås, og eventuelle spørgsmål drøftes. Indholdet af samtalen skal især være koncentreret om, hvordan den ældre mestrer sin tilværelse i bred forstand. Det er ikke tanken at sygeliggøre de ældre ved at fokusere på sygdom, symptomer mv. under hjemmebesøgene. Hovedvægten ligger på sociale forhold og på at fastholde/forøge funktionsevnen i bred forstand. Samtalen med den ældre skal ske

med lovens formål for øje, og kan f.eks. omhandle den ældres dagligdag, trivsel, socialt netværk, bolig, økonomi, sundhedstilstand, funktionsevne mv.

Det har stor betydning, at der tages hensyn til de ældres individuelle forhold, og det er derfor væsentligt, at besøgene tilrettelægges fleksibelt.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at hjemmebesøgene skal fokusere på en række udvalgte temaer så som ensomhed, faldforebyggelse, tryghed, ernæring og fysisk aktivitet osv.

På baggrund af samtalen kan der henvises til forskellige forebyggende og aktiverende tilbud i frivilligt eller kommunalt regi, se nærmere herom i kapitel 3 om aktiverende og forebyggende tilbud efter § 79 og i vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven. Tilbud i frivilligt regi kan f.eks. være ældreidræt og netværksskabende aktiviteter.

Efter behov kan der vejledes om social- eller sundhedsområdets tilbud, boligtilbud mv.

Direkte henvendelse

6. Kommunalbestyrelsen skal orientere målgruppen om ordningen og fremsætte et konkret tilbud om besøg til den enkelte. Tilbuddet om hjemmebesøg skal gives ved direkte henvendelse til den enkelte person f.eks. pr. telefon eller brev. Det er op til kommunalbestyrelsen selv at tage stilling til, hvor ofte borgeren skal kontaktes, hvilken kontaktform kommunen vil benytte sig af, og hvordan kommunen vil opretholde kontakten. Kommunalbestyrelsen kan vælge at informere borgeren om tilbuddet om det årlige besøg første gang pr. brev og anden gang ved en telefonopringning. Kommunalbestyrelsen kan også vælge at sende et brev ud én gang om året, hvori borgeren gøres opmærksom på, at denne har ret til ét årligt forebyggende hjemmebesøg. Det er dog ikke tilstrækkeligt blot at oplyse generelt om tilbuddet f.eks. via annoncering i dagspressen. Eventuelt kan det være hensigtsmæssigt, at kommunen i forbindelse med det forudgående hjemmebesøg aftaler en ny dato for det næste besøg.

Tilbuddet om forebyggende hjemmebesøg vedrører ikke tildelingen af sociale ydelser. Det kan være hensigtsmæssigt, at den ældre gøres opmærksom på, at forebyggende hjemmebesøg er et selvstændigt tilbud, som vedkommende kan afslå at tage imod, uden at det har konsekvenser for tildelingen af øvrige sociale ydelser, f.eks. personlig og/eller praktisk hjælp.

Med henblik på at sikre, at den ældre kan tage kvalificeret stilling til, om vedkommende ønsker at modtage tilbuddet, skal den ældre ved kommunalbestyrelsens henvendelse have information om formålet med og indholdet af tilbuddet.

Det er således ikke kommunalbestyrelsen der skal vurdere, om de, der er omfattet af lovens målgruppe, har behov for et tilbud om forebyggende hjemmebesøg, men derimod den enkelte ældre, der tager stilling til, om vedkommende ønsker at tage imod tilbuddet.

For at sikre at ældre, der tidligere har afslået et konkret tilbud om et forebyggende hjemmebesøg, til stadighed er informeret om tilbuddet om ét årligt forebyggende hjemmebesøg, bør kommunalbestyrelsen med rimelige tidsintervaller rette henvendelse til de pågældende for at orientere om tilbuddet.

Allerede ved tilbuddets fremsættelse vil det være hensigtsmæssigt at informere om reglerne om tavshedspligt, aktindsigt, samtykke til registrering af oplysninger mv., som bl.a. beskytter den ældre mod misbrug af de oplysninger, som kommer frem under besøget. Se endvidere punkt 10 om tavshedspligt mv.

Respekt for fravalg af tilbud

7. Det er vigtigt at fremhæve, at de forebyggende hjemmebesøg er tilbud, som de ældre kan afslå at tage imod.

Samtidig er det dog også vigtigt, at kommunalbestyrelsen sikrer sig, at den ældre er bekendt med, at tilbuddet fortsat er gældende, selvom vedkommende har fravalgt tilbuddet.

Kommunalbestyrelsen bør derfor tilstræbe en afvejning af ovenstående to hensyn i henvendelsen til den ældre.

I praksis kan dette f.eks. ske ved, at kommunalbestyrelsen indgår en klar aftale med personer, der har tilkendegivet, at de foreløbigt ikke ønsker at modtage henvendelser om tilbuddet, om, hvornår kommunalbestyrelsen evt. må henvende sig igen.

Henvender den ældre sig på ny, skal kommunalbestyrelsen fortsat være parat til at efterleve forpligtelsen om at tilbyde mindst ét besøg.

Opfølgning

8. Den bedst mulige opfølgning på tidligere besøg kan bl.a. sikres ved at være opmærksom på at tage de vigtigste emner op ved efterfølgende besøg. Det er således vigtigt, at den ældre oplever, at der er kontinuitet i forløbet.

I de tilfælde, hvor almindelig vejledning ikke kan løse eventuelle problemer umiddelbart, er det vigtigt, at kommunalbestyrelsen følger op, f.eks. på et konstateret behov for personlig og praktisk hjælp eller hjælpemidler eller ved efter aftale at formidle kontakt til f.eks. den praktiserende læge.

Særlige tilfælde

9. Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om de generelle principper for, i hvilke særlige tilfælde der skal tilbydes hjemmebesøg. Det kan f.eks. være i tilfælde af en ægtefælles/samlevers dødsfald eller alvorlige sygdom, kort efter udskrivning fra hospital mv. Konkrete forhold kan f.eks. afgøre, om sådanne hjemmebesøg i særlige tilfælde kan træde i stedet for eller skal supplere det almindelige tilbud om hjemmebesøg.

Forebyggende hjemmebesøg erstatter ikke, og kan ikke sidestilles med, det sammenhængende forløb, som kommune og region skal tilrettelægge i umiddelbar tilknytning til udskrivning fra hospital.

Tavshedspligt mv.

10. Det er af stor betydning, at den ældre er tryk ved det forebyggende hjemmebesøg samt ved den senere behandling af de oplysninger, der kommer frem under besøget, og som eventuelt nedskrives.

I betragtning af de mange personlige oplysninger, der kan fremkomme under besøgene, er det vigtigt, at personalet er opmærksom på at overholde reglerne om tavshedspligt, registrering og videregivelse af oplysninger. Disse regler findes i forvaltningslovens §§ 27-32 (LBK nr. 1365 af 17. december 2007 med senere ændringer), samt lov om behandling af personoplysninger (Lov nr. 429 af 31. maj 2000 med senere ændringer).

Der henvises til kapitlerne 47 og 49 i vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Organisering/personale

11. Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om tilrettelæggelse og administration af ordningen, herunder udformning og gennemførelse af tilbuddene.

Det indgår som et led i myndighedsopgaven, at kommunalbestyrelsen skal fastlægge lokale målsætninger for de forebyggende hjemmebesøg, herunder hvilke resultater kommunalbestyrelsen forventer af ordningen, hvilke problemstillinger der ønskes løst gennem de forebyggende hjemmebesøg, og hvordan ordningen skal spille sammen med andre lokale sundhedsfremmende tiltag. Derudover skal kommunalbestyrelsen træffe beslutning om, hvorvidt de ønsker at undtage dele af eller hele gruppen af ældre, der modtager både personlig og praktisk hjælp fra ordningen, eventuelt med henblik på at målrette indsatsen til særlige grupper af ældre.

Kommunalbestyrelsen tager stilling til, hvilket personale den finder egnet til at udføre opgaven. Et væsentligt kriterium er, at det forebyggende personale er egnet til at vejlede om sundhedsfremmende aktiviteter og at indgå i en generel dialog om trivsel, dagligdags aktivitet, socialt netværk mv. Det er væsentligt, at medarbejdere, der gennemfører det forebyggende hjemmebesøg, er godt orienteret om bl.a. aktivitets- og samværsmuligheder i frivilligt regi, f.eks. tilbud om ældreidræt, og at medarbejderne har et grundigt kendskab til såvel sociale som sundhedsmæssige forhold i bred forstand.

Kommunalbestyrelsen kan ikke overlade det til frivillig arbejdskraft at foretage besøgene, da kommunalbestyrelsen ikke har instruktionsbeføjelse over for frivillige.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at frivillige kan deltage i de forebyggende hjemmebesøg, såfremt at dette er et ønske fra den ældre selv. Inddragelse af de frivillige kan f.eks. ske med henblik på en orientering om aktiviteter og tilbud i frivilligt regi. Der kan henvises til vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

Efteruddannelse

12. I mange tilfælde vil det være nødvendigt at efteruddanne de medarbejdere, som skal gennemføre de forebyggende hjemmebesøg.

I betragtning af opgavens karakter kan der under efteruddannelse f.eks. lægges vægt på betydningen af aktiviteter for en god tilværelse, herunder motions betydning for fysisk og psykisk velvære mv. Generel viden herom kan suppleres med konkrete informationer om, hvor og hvornår i den enkelte kommune disse aktiviteter foregår.

Andre vigtige temaer i efteruddannelsen kan være »den normale aldringsproces«, demens, samtaleteknik, respekt for den ældres privatliv, tavshedspligt mv. Desuden kan det være relevant i efteruddannelsen generelt at sætte fokus på personalets evne til at opfange signaler om træthed, ensomhed/isolation hos den ældre.

Viden om kommunens sociale tilbud - såsom personlig og praktisk hjælp, hjælpemidler, boligindretning, personligt tillæg mv. samt frivillige organisationers tilbud om aktiviteter, besøg mv. - bør også spille en væsentlig rolle.

Kapitel 3

Aktiverende og forebyggende tilbud efter § 79

<i>Serviceloven</i>

§ 79. Kommunalbestyrelsen kan iværksætte eller give tilskud til generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte retningslinjer for, hvilke persongrupper der kan benytte tilbuddene.

Stk. 2. Afgørelser efter stk. 1 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 3. Ældreministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om betaling for tilbud efter stk. 1, herunder om beregningsgrundlaget for betalingen.

Formål

13. Kommunalbestyrelsen kan efter § 79 iværksætte eller yde støtte til generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte. De generelle aktiverende tilbud bør bidrage til at forebygge forværring og sikre vedligeholdelse af målgruppens helbredstilstand og generelle trivsel i øvrigt.

Aktiviteters betydning for funktionsevnen har i de senere år været genstand for en omfattende forskning. Den viser, at f.eks. aktive ældre ofte har en bedre fysik, og at kondition har en positiv effekt på levealder og livskvalitet. Forebyggelse af f.eks. ensomhed eller andre sociale problemer har ligeledes en positiv effekt på f.eks. den ældres trivsel.

Aktivitetsprægede tilbud efter § 79

Målgruppe

14. Kommunalbestyrelsen har med bestemmelsen hjemmel til at kunne iværksætte eller yde tilskud til generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte. Det er kommunalbestyrelsen, der - afhængigt af kommunale forhold - træffer beslutning om målgruppen for tilbuddene.

Tilbuddene kan f.eks. omfatte en bestemt aldersgruppe, eller de kan være målrettede i forhold til f.eks. mænd og kvinder eller mennesker med demens mv. Tilbuddene skal dog være generelle og dermed tilgængelige for hele den afgrænsede målgruppe, uden at der er foretaget en konkret og individuel vurdering af behovet for tilbuddet.

Tilbuddene kan med fordel tilrettelægges i sammenhæng med kommunens øvrige forebyggende tiltag. Se også kapitel 2 om tilbud om forebyggende hjemmebesøg.

Indhold

15. Tilbuddene omfatter aktivitetsprægede tilbud. Formålet med tilbuddene er at øge og bevare brugernes muligheder for at klare sig selv, f.eks. ved at forebygge forringelse af den fysiske funktionsevne eller af social isolation.

Som eksempler på generelle aktiverende og forebyggende tilbud kan nævnes aktiviteter i form af besøgsordninger, klubarbejde, undervisning, foredrag, studiekredsarbejde og ældreidræt.

Kommunalbestyrelsen afgør ud fra lokale forhold, om, og i hvilket omfang, den vil udnytte muligheden for at iværksætte tilbud, der generelt stilles til rådighed for bestemte persongrupper. Tilbuddene kan derfor variere fra kommune til kommune.

Tilrettelæggelse

16. Kommunalbestyrelsen afgør, hvor og hvordan tilbuddene konkret skal tilrettelægges og udformes.

Kommunalbestyrelsen kan vælge at yde økonomisk støtte til tilbuddene, at stille et beløb til rådighed, som brugerne selv forvalter, eller stille lokaler til rådighed.

Kommunalbestyrelsen træffer således også beslutning om, hvorvidt tilbuddene skal iværksættes ved kommunens egen foranstaltning eller overlades til foreninger og organisationer eller til brugerne selv.

Brugerne skal have størst muligt ansvar for og indflydelse på udformningen og driften af tilbuddene. Hvis tilbuddene omfatter ældre, henvises der til retssikkerhedslovens § 30, stk. 3, om høring af ældrerådet. Omfatter tilbuddene personer med handicap, skal handicaprådet høres, jf. retssikkerhedslovens § 37 a.

Tilbuddene kan tilrettelægges i samarbejde med andre kommuner.

Der kan være fordele forbundet med at placere nogle af de generelle aktiverende og forebyggende tilbud sammen med rådgivningsfunktioner og behovsbestemte ydelser som f.eks. fysioterapi og ergoterapi. Et ældrecenter, hvor der er mulighed for også at inddrage og udnytte de mere velfungerende ældres ressourcer, kan give den lokale ældreservice et mere aktivt præg og derved gøre den mindre institutionspræget. Det vil samtidig kunne mildne overgangen fra at være selvhjælpen til at blive afhængig af andres hjælp.

I forbindelse med placeringen af de aktiverende tilbud i et ældrecenter er det væsentligt samtidig at være opmærksom på de svageste ældres behov. Aktiviteter bør derfor tilrettelægges under hensyntagen til de beboere, der har bolig i tilknytning til et ældrecenter.

Brugerinddragelse

17. Kommunalbestyrelsen bør være opmærksom på at give brugerne mulighed for at få indflydelse på og ansvar for aktiviteterne. Det kan ofte have en positiv effekt på brugernes virkelyst, hvis de selv planlægger og styrer deres aktiviteter.

Kommunalbestyrelsen kan f.eks. tilskynde ældre-, pensionist- og idrætsforeninger m.fl. til at påtage sig de aktiverende opgaver. Der henvises til vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven, afsnittet om kommunernes samspil med frivillige sociale organisationer og foreninger.

Afgrænsning

18. Der må ikke gives tilskud til aktiviteter efter § 79, som modtager støtte efter reglerne i anden lovgivning. Her gælder den almindelige regel, at når et område er dækket af en speciallovgivning, skal denne anvendes.

Tilbud om personlig og praktisk hjælp efter servicelovens § 83 kan ikke tilbydes generelt til bestemte persongrupper efter § 79. Dette skyldes, at serviceydelser efter servicelovens § 83 alene kan tildeles efter en individuel og konkret behovsvurdering. Der kan således ikke med hjemmel i serviceloven tilbydes f.eks. rengøring og madservice efter § 79. Der henvises til afsnit 3 om rehabiliteringsforløb og personlig pleje, praktisk hjælp og madservice.

Kommunalbestyrelsen har mulighed for at iværksætte eller give støtte til et cafétilbud i tilknytning til forebyggende eller aktiverende tilbud i dag- eller plejecentre. Hvis cafétilbuddet også retter sig mod borgere, som ikke benytter sig af centerets aktiverende og forebyggende aktiviteter, forudsættes det, at der i selve cafétilbuddet er et aktiverende eller forebyggende element.

Der henvises til afsnit 7 om betaling.

Ingen klageadgang

19. Kommunalbestyrelsens afgørelser om støtte efter § 79 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Kapitel 4

Frivillig social indsats

20. De frivillige sociale organisationer og foreninger er et væsentligt supplement til de offentlige tilbud, idet de frivillige sociale organisationer har nogle særlige muligheder og kvaliteter f.eks. i forhold til de svage ældre. Kommunen skal være opmærksom på den frivillige indsats på det sociale område og forsøge at inddrage denne. For en nærmere beskrivelse heraf henvises til vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

Kapitel 5

Socialpædagogisk bistand

Serviceloven

§ 85. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp, omsorg eller støtte samt genoptræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

21. Socialpædagogisk bistand skal ydes til personer, der på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor. Socialpædagogisk bistand kan bestå af hjælp, rådgivning, støtte eller omsorg, således at den pågældende kan leve et liv på egne præmisser. Socialpædagogisk bistand kan også bestå af oplæring i eller genoptræning af en række færdigheder, som sætter den pågældende i stand til at leve et så selvstændigt liv som muligt.

Socialpædagogisk bistand kan ydes som et element i et samlet tilbud om bl.a. rådgivning, støtte, hjælp til pleje, behandling, træning eller ledsagelse til personer uanset deres boform.

Formål

22. Formålet med indsatsen efter § 85 er at styrke den enkeltes funktionsmuligheder eller at kompensere for nedsat funktionsevne, som betyder, at den enkelte ikke kan fungere optimalt i dagligdagen eller i relation til omgivelserne. Socialpædagogisk bistand skal bidrage til, at den enkelte kan skabe en tilværelse på egne præmisser. Indsatsen tager således sigte på, at den enkelte kan bevare eller forbedre sine psykiske, fysiske eller sociale funktioner.

Formålet med støtten kan være udvikling og vedligeholdelse af personlige færdigheder, bl.a. med henblik på at skabe eller opretholde sociale netværk, struktur i dagligdagen mv., således at personen bliver bedre i stand til at gøre brug af samfundets almindelige tilbud. Bestemmelsen kan bl.a. anvendes til at yde støtte til forældre som er omfattet af målgruppen for § 85 i forbindelse med varetagelsen af forældrerollen.

For personer, der på grund af betydelig nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne reelt ikke har mulighed for at tage vare på egne interesser, er formålet med den socialpædagogiske bistand også at yde en særlig hjælp, så den pågældende kan opnå og fastholde egen identitet samt opnå en mere aktiv livsudfoldelse

Generelt

23. Tildeling af støtte efter § 85 forudsætter en betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Socialpædagogisk bistand ydes uafhængigt af boform. Den socialpædagogiske bistand vil således kunne ydes til beboere i botilbud, bofællesskaber, opgangsfællesskaber, boligafdelinger for socialt udsatte, selvstændig bolig mv.

De forskellige former for socialpædagogisk bistand skal tage udgangspunkt i den enkeltes særlige behov og forudsætninger. Tildeling af ydelser efter servicelovens kapitel 16, herunder socialpædagogisk bistand, skal altid ske på baggrund af en konkret, individuel vurdering af den enkeltes behov for hjælp, jf. § 88, ligesom hjælpen skal tilrettelægges ud fra den enkeltes behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte, jf. § 1.

Støtte efter § 85 vil ofte gives i sammenhæng med andre ydelser efter serviceloven, f.eks. personlig og praktisk hjælp efter § 83 herunder rehabiliteringsforløb efter § 83 a, genoptræning eller vedligeholdelsestræning efter § 86, behandling efter § 102 eller aktivitets- og samværstilbud efter § 104. Endvidere vil der i mange tilfælde være sammenhæng med ydelser efter andre lovgivninger, herunder undervisnings-, beskæftigelses- og sundhedslovgivningen. F.eks. kan træning, behandling og rådgivning have form af et tværfagligt samarbejde, hvor der kan være en glidende overgang mellem bestemmelserne i serviceloven og det almindelige sundhedssystem. Man bør være opmærksom på nødvendig koordinering af sammenhængende ydelser, ligesom det i forbindelse med tildeling af socialpædagogisk bistand for så vidt gælder voksne under folkepensionsalderen kan være relevant at tilbyde borgeren at udarbejde en handleplan for indsatsen, jf. § 141. Hertil bemærkes det, at kommunalbestyrelsen skal udarbejde en handleplan efter §§ 141 eller 142 i serviceloven for personer, der har ophold på en boform efter § 110. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde at erstatte handleplanen med en helhedsorienteret plan jf. servicelovens §§ 141, stk. 7 og 142, stk. 5. Denne forpligtelse gælder også for personer, der er over folkepensionsalderen.

Ved vurdering af, om en person har behov for støtte efter § 85, skal kommunalbestyrelsen, jf. § 88, tage stilling til alle anmodninger om hjælp fra ansøgeren.

Der skal således foretages en visitation som, uanset boform, tager udgangspunkt i den enkeltes funktionsnedsættelse, og som vurderer omfanget og arten af den støtte, pågældende har behov for.

Afgørelse om socialpædagogisk bistand skal meddeles ansøgeren skriftligt og være ledsaget af en skriftlig begrundelse, jf. § 89.

For personer under folkepensionsalderen vil tilbud om socialpædagogisk bistand ofte udgøre et centralt element i den handleplan, som kommunalbestyrelsen har pligt til at tilbyde at udarbejde til personer med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller personer med alvorlige sociale problemer, jf. § 141.

Tilrettelæggelsen af bistanden

24. Det relationsskabende arbejde er helt centralt i den socialpædagogiske bistand. Bistanden kan derfor med fordel tilrettelægges på en sådan måde, at der skabes de nødvendige rammer for, at den person, der modtager støtten, kan opbygge og bevare en relation til den eller de medarbejdere, der udfører indsatsen.

Ved tilrettelæggelsen af den socialpædagogiske bistand, kan leverandøren i organiseringen af indsatsen endvidere søge at sikre et kollegialt fagligt miljø, hvor der kan ske faglig udvikling og erfaringsopsamling, herunder supervision, løbende efteruddannelse mv. Det kan f.eks. være relevant at sikre mulighed for at udveksle erfaringer og støtte hinanden i det daglige arbejde i forhold til medarbejdere, der udfører

socialpædagogiske bistand i form af hjemmevejledning mv. over for borgere, der bor i selvstændige boliger.

Bistandens art

25. Socialpædagogisk bistand kan bestå af et bredt spektrum af socialpædagogiske og andre støtteforanstaltninger. Der kan f.eks. gives vejledning, rådgivning, optræning, og hjælp til selvhjælp til at udføre dagligdagens gøremål mv. Hjælpen skal tage udgangspunkt i pågældendes egne behov og forudsætninger og gives med respekt for den enkeltes integritet og værdighed. Hjælpen bør tage sigte på hjælp til selvhjælp både på det praktiske og det personlige plan.

Socialpædagogisk bistand til såvel personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer kan bl.a. bestå i rådgivning i forbindelse med fritids- og kulturaktiviteter m.v., opretholdelse af sociale netværk samt hjælp til administration af personlige forhold og konfliktløsning. Der kan f.eks. også være behov for hjælp til, at den enkelte kan tilrettelægge og overskue sin egen økonomi, eller støtte i forbindelse med varetagelsen af forældrerollen, herunder støtte til udvikling af færdigheder, hvis den pågældende som forælder har behov herfor. Det socialpædagogiske arbejde kan således støtte den enkelte til selv at træffe valg og til at få indflydelse på sin egen situation. Hjælpen kan også bestå af mere praktisk betonedede funktioner, som f.eks. indkøb, ledsagelse til behandling og lægebesøg, rejser, læsning af post m.v. For personer der modtager en BPA-ordning efter § 96, kan socialpædagogisk bistand være relevant i forbindelse med optræning af færdigheder til at kunne varetage opgaverne i en BPA-ordning, jf. vejledning nr. 7 til serviceloven om borgerstyret personlig assistance.

Til personer med betydelig nedsat psykisk funktionsevne kan socialpædagogisk bistand f.eks. bestå af støtte med henblik på den pågældendes muligheder for selv at klare dagligdagen, herunder træning i at klæde sig på, spisetræning, hjælp til indkøb mv. Bistanden kan f.eks. også bestå af den mere omsorgsbetonede og intensive støtte til personer med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne, hvor f.eks. den personlige omsorg og pleje kan være et mål i sig selv.

For personer med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne vil hjælpen, udover egentlig optræning og behandling kunne omfatte oplæring/genoplæring i daglige færdigheder, omsorg, støtte til udvikling af egne ressourcer, herunder muligheder for at kommunikere og indgå i samvær med andre, herunder samvær med egne børn.

Efter omstændighederne vil socialpædagogisk bistand efter servicelovens § 85 kunne bestå af ledsagelse, både når der er tale om individuelle og fælles aktiviteter, herunder fritids- og kulturtilbud, aktiviteter af social karakter, aktivitets- og samværstilbud, beskyttet beskæftigelse, o.l. Det kan f.eks. være relevant for, at den pågældende kan fastholde egen identitet og opnå en mere aktiv livsudfoldelse. Der henvises til vejledning nr. 5 om særlig støtte til voksne om ledsagelse, jf. servicelovens § 97.

Socialpædagogisk bistand til personer med særlige sociale problemer, herunder personer med sindslidelse, personer med et stof- og alkoholmisbruger og personer i hjemløshed, kan f.eks. være rettet mod en større selvstændiggørelse og udvikling af personlige færdigheder, opretholdelse af sociale netværk, struktur i dagligdagen mv. Målet kan være, at den pågældende i højere grad kan gøre brug af samfundets almindelige tilbud. Der kan f.eks. også være tale om støtte i forbindelse med udslusning fra en social boform efter §§ 107-110 eller lejere i boligafdelinger for socialt udsatte (skæve huse).

Uanset hvilken form for socialpædagogisk bistand, der gives, er det afgørende, at hjælpen tager udgangspunkt i den enkeltes individuelle situation, nedsatte funktionsevne eller særlige sociale problemer, og at den udføres med respekt for den enkeltes selvbestemmelse, behov og ressourcer. Hjælpen skal endvidere ydes i overensstemmelse med den afgørelse, som kommunalbestyrelsen har truffet om indsatsen i forhold

til den pågældende. Hvis pågældende er forælder, kan der være behov at vurdere, om vedkommende har behov for socialpædagogisk bistand i forbindelse med varetagelsen af forælderrollen eller om der er behov for andre former for kompensation efter servicelovens bestemmelser som f.eks. § 83 til praktisk støtte og hjælp i hjemmet eller håndsørkninger efter § 100, jf. VEJ. nr. 9246 af 30. april 2014. Der er her alene tale om en vurdering af, om den pågældende forælder har behov for handicapkompenserende støtte til varetagelsen af forælderrollen. Hvis der er tale om, at barnet eller den unge kan have behov for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11, skal der foretages en børnefaglig undersøgelse efter reglerne i servicelovens § 50. Der henvises til vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Rådgivningsindsats

26. Rådgivningsindsatsen udgør en vigtig faktor i socialpædagogisk bistand, idet rådgivning både kan have en forebyggende og en støttende effekt. Rådgivningen kan bidrage til at hjælpe den enkelte over øjeblikkelige vanskeligheder og på længere sigt gøre den enkelte bedre i stand til at løse opståede problemer ved egen hjælp.

Indsatsen kan bl.a. bestå i rådgivning i forbindelse med tilbud om aktivitets- og samværstilbud, samt fritids- og kulturaktiviteter mv. Der kan også være behov for rådgivningshjælp i forbindelse med opretholdelse af sociale netværk, personlige forhold, konfliktløsning, lægebesøg, økonomisk planlægning mv.

Træning i form af socialpædagogisk bistand

27. Socialpædagogisk bistand retter sig mod voksne med en betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. § 85 vil dog også ofte være relevant for f.eks. personer, der som følge af en sygdom eller en ulykke har behov for et forløb af længere varighed, i forskellige faser og med forskellige typer træningsindsatser. Socialpædagogisk bistand kan være et element heri, f.eks. i form af støtte og optræning i færdigheder i forbindelse med selvstændig bolig, når indsatsen ikke kan opnås gennem tilbud efter anden lovgivning. Det vil ofte være af stor betydning, at de pårørende inddrages i processen om et træningsforløb efter § 85.

Kommunalbestyrelsen skal tilrettelægge et tilbud om træning i form af socialpædagogisk bistand i samarbejde med borgeren og i sammenhæng med eventuelle andre indsatser efter både serviceloven og anden lovgivning. For så vidt angår serviceloven skal kommunalbestyrelsen være særlig opmærksom på tilbud om genoptræning og vedligeholdelsestræning efter § 86, se nærmere herom i kapitel 6 og 7, og rehabiliteringsforløb efter § 83 a, jf. kapitel 8, ligesom der kan gives træning og andre tilbud af behandlingsmæssig karakter efter § 102, jf. kapitel 16.

For så vidt angår træning efter andre lovgivninger, kan der være tale om træningsindsatser på særligt sundheds-, undervisnings- og beskæftigelsesområdet. Det kan for eksempel være genoptræning efter udskrivning fra sygehus, kompenserende specialundervisning eller træning i forbindelse med beskæftigelsesindsatser. For en nærmere uddybning af mulighederne for træning efter anden lovgivning henvises til vejledninger på de respektive lovområder.

Sammenhæng med bostøtte

28. Ofte er der til en boligafdeling med skæve boliger knyttet en social vicevært, som hjælper beboerne i en opstartsfase, jf. bekendtgørelse om tilskud til fremme af udvikling af almene boliger til særligt udsatte grupper (skæve boliger), nærmere uddybet i vejledning om botilbud m.v. til voksne (Botilbudsvejledningen). Formålet med denne hjælp er støtte til beboerne i afdelingen til at styrke sociale relationer og fællesskab i boligafdelingen og at bilægge eventuelle stridigheder etc. De sociale viceværter er et supplement til hjælp efter servicelovens §§ 83 og/eller 85, tilbud om en støtte- og kontaktperson efter §

99 og efterforsorg fra en § 110- boform, nærmere uddybet i botilbudsvejledningen og i vejledning om socialpædagogisk bistand, støtte- og kontaktpersoner, behandling og pasning af nærtstående efter reglerne i serviceloven.

Der kan i forbindelse med udflytning fra en boform efter servicelovens § 110 som supplement til hjælpen efter §§ 83, 85 og 85 a, ydes efterforsorg fra boformen til de borgere, som boformslederen vurderer, har behov herfor.

Yderligere beskrivelse af efterforsorg fremgår af vejledning om botilbud m.v. til voksne.

Sammenhæng til støtte- og kontaktpersonordningen efter § 99

29. Der vil ofte være en sammenhæng mellem socialpædagogisk bistand efter § 85 og støtte- og kontaktpersonordningen for personer med sindslidelse, misbrug eller særlige sociale problemer efter § 99. Når den pågældende gennem en støtte- og kontaktperson har fået den nødvendige tillid og er motiveret til at indgå i et mere fast forløb for at forbedre sin psykiske og sociale funktionsevne, samt opbygge sociale netværk og få mere struktur i dagligdagen, kan det være relevant, at støtte- og kontaktfunktionen overgår til socialpædagogisk bistand efter § 85. Tildeling af støtte efter § 85 skal altid ske på baggrund af en konkret, individuel vurdering af den enkeltes behov for hjælp, jf. § 88, ligesom hjælpen skal tilrettelægges ud fra den enkeltes behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte, jf. § 1.

Kommunalbestyrelsen kan ikke etablere støtte- og kontaktpersonordninger efter § 85 lige såvel som kommunalbestyrelsen ikke kan yde socialpædagogisk bistand efter § 99. Se nærmere om støtte- og kontaktpersonordningen under kapitel 17.

Sammenhæng til bostøtte efter § 85 a i serviceloven til personer i hjemløshed eller i risiko herfor

30. Kommunalbestyrelsen kan efter § 85 a i serviceloven tilbyde hjælp, omsorg eller støtte til udvikling af færdigheder efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til personer i hjemløshed eller i risiko herfor, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer.

Det er dog allerede muligt efter § 85 i serviceloven at visitere til et bostøtteforløb efter de specialiserede støttemetoder. Målgruppen af personer i hjemløshed og risiko herfor kan også visiteres til støtte efter § 85 i serviceloven, hvor der er metodefrihed for kommunerne.

Kapitel 6

Bostøtte til personer i hjemløshed med særligt sociale problemer

Serviceloven

§ 85 a. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde hjælp, omsorg eller støtte til udvikling af færdigheder efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til personer i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer.

Stk. 2. Følger kommunalbestyrelsen ikke borgerens ønsker til leverandør af bostøtten, jf. § 142, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen begrunde dette i afgørelsen efter stk. 1.

31. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde hjælp, omsorg eller støtte til udvikling af færdigheder efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til personer i hjemløshed eller i risiko herfor, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer.

Det gælder for støtte efter servicelovens § 85, at der er metodefrihed for kommunerne. Derfor er det muligt efter § 85 i serviceloven at visitere målgruppen af personer i hjemløshed og i risiko herfor til et bostøtteforløb efter de specialiserede støttemetoder. Dermed er der mulighed for, at kommunen kan visitere borgere til støtte efter de specialiserede bostøttemetoder fra Housing First-tilgangen.

Støtten efter den selvstændige § 85 a er en tydeliggørelse af indsatsen over for den samlede målgruppe af borgere i hjemløshed og i risiko herfor. Der gælder særlige regler om statsrefusion for udgifterne til støtte efter § 85 a for de borgere som først har haft et ophold på en boform efter § 110. Det bemærkes, at støtten efter § 85 a ikke udelukkende er forbeholdt personer i hjemløshed, der har haft ophold på en boform efter § 110 og udskrives til egen bolig. Som det fremgår af pkt. 32 er målgruppen for støtte efter § 85 a personer i forskellige hjemløshedssituationer og personer i risiko for hjemløshed. Herunder hører fx også personer i funktionel hjemløshed, gadesovere samt ”sofasurfere”.

Servicelovens § 85 a skal medvirke til en øget brug af de specialiserede støttemetoder efter Housing First-tilgangen, således at personer i hjemløshed modtager den nødvendige støtte i overgang til egen bolig samt til at fastholde og kunne opholde sig i egen bolig.

Målgruppen for støtte efter § 85 a i serviceloven

32. Målgruppen for bostøtte efter § 85 a er personer i hjemløshed eller i risiko herfor, der har behov herfor på grund af særlige sociale problemer samt personer i funktionel hjemløshed. Personer i hjemløshed er personer, som ikke råder over egen (ejet eller lejet) bolig eller værelse. Personer i hjemløshed er derfor enten uden opholdssted den kommende nat, henvist til midlertidige boligalternativer eller bor midlertidigt eller uden kontrakt hos familie, venner og bekendte. Personer i hjemløshed er kendetegnet ved foruden at mangle en bolig også at have andre komplekse problemstillinger, fx psykisk sygdom, misbrugsproblemer eller andre psykosociale vanskeligheder. Især kombinationer af risikofaktorer øger risikoen for hjemløshed. Dette gælder særligt gruppen af unge ”sofasurfere”, hvor en udredning og hjælp til en stabilisering af boligsituationen vil være en tidlig forebyggende indsats.

Definitionen af at være i hjemløshed tager udgangspunkt i den definition, der ligger til grund for de nationale kortlægninger af hjemløshed, som foretages hvert andet år af VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. I kortlægningerne defineres følgende situationer som hjemløshed, når borgere:

- Overnatter på gaden, i trappeopgang, i et skur eller lignende.
- Overnatter på natvarmestue eller værested med nødovernatning eller lignende.
- Overnatter på akut eller midlertidigt botilbud som herberger og forsorgshjem.
- Opholder sig på hotel, vandrerhjem eller lignende på grund af hjemløshed.
- Bor midlertidigt og uden kontrakt hos familie, venner eller bekendte – som såkaldt ”sofasover”.
- Bor i midlertidig udslusningsbolig uden permanent kontrakt.
- Afsoner under Kriminalforsorgen, skal løslades inden for en måned og mangler boligløsning.
- Opholder sig på hospital eller behandlingstilbud, skal udskrives inden for en måned og mangler boligløsning.
- Befinder sig i andre former for hjemløshed – det kan være overnatning i kolonihavehuse, campingvogne eller lignende (VIVE, 2022).

Indhold i støtte efter § 85 a i serviceloven

33. Den individuelt tilrettelagte bostøtte vil kunne gives ud fra den enkeltes behov som en udgående, ambulans støttestøtte primært i borgerens eget hjem eller dér, hvor borgeren opholder sig. Bostøtten er uafhængig

af boligen, hvilket betyder, at selvom borgeren skulle miste boligen i en periode, vil støtten stadigvæk kunne gives, hvis borgeren har behov for det.

Housing First er en helhedsorienteret tilgang til hjemløshed, hvor borgeren tilbydes en selvstændig bolig og samtidig modtager en individuelt tilrettelagt bostøtte. Tilgangen bygger på recovery- og empowerment-tilgange, der understøtter borgerens selvstændighed og tager udgangspunkt i borgerens egen oplevelse af behovet for støtte, og hvor samarbejdet mellem borger og den fagprofessionelle skal bygge på borgerens ønsker, drømme og håb.

Formålet er at stabilisere borgerens boligforhold som udgangspunkt for, at der kan arbejdes med borgerens andre problemstillinger ud fra borgerens egne ønsker. Udover at flytte i egen bolig vil borgeren derfor få tildelt den nødvendige sociale støtte, for at borgeren kan bo i og fastholde boligen. Støtten skal være individuel, helhedsorienteret og fleksibel, og den tager udgangspunkt i borgerens drømme, ønsker og håb for fremtiden. Afsættet for at kunne vurdere konkret, hvilken støtte den enkelte borger har brug for, er et grundigt udrednings- samt handleplansarbejde. I udredningsarbejdet bør borgerens ressourcer, udfordringer og ønsker afdækkes helhedsorienteret og systematisk, således at der er et godt og kvalificeret grundlag for at træffe afgørelse om, hvilken socialfaglig støtte og indsats borgeren har behov for.

Der er ikke fastsat en national enhedsudgift for støtte efter § 85 a i serviceloven, da indsatserne efter § 85 a varierer både i intensitet og i forhold til, hvilke medarbejdergrupper der indgår. De forskellige Housing First-metoders caseload varierer, og det er væsentligt for metoderne, at de fagprofessionelle tildeles et tilstrækkelig lavt caseload, så der er mulighed for at kunne træde til ved borgerens akutte behov for intensiv støtte. Kommunerne bør herudover forholde sig til, at de fagprofessionelle har de rette kompetencer og uddannelsesniveau til at kunne levere ydelsen. I vurderingen af caseload kan der med fordel tages højde for kompleksiteten af problemstillingerne hos de tilknyttede borgere. Det er en kommunal opgave at fastsætte omfang og indhold af indsatserne ud fra de rammer, der er beskrevet. Derfor fastsættes ikke på forhånd en national enhedsudgift for støtten. Den enkelte kommune har mulighed for lokalt at fastsætte et prisniveau, som boformerne kan byde ind på.

Det bemærkes, at støtte efter § 85 a i modsætning til støtte efter § 85 ikke er omfattet af reglerne i bekendtgørelse nr. 219 af 10. februar 2022 om finansiering af visse ydelser og tilbud efter lov om social service samt betaling for unges ophold i Kriminalforsorgens institutioner (finansieringsbekendtgørelsen). Reglerne om takstfastsættelse i finansieringsbekendtgørelsen finder således ikke anvendelse for støtte efter § 85 a.

Har en borger i forbindelse med udskrivningen fra en boform efter § 110 et ønske om at blive anvist en bolig i en anden kommune end borgerens nuværende opholdskommune, vil den nuværende opholdskommune og den nye opholdskommune, jf. retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 12 indbyrdes kunne aftale, at den nuværende opholdskommune fortsat afholder udgifter til bostøtten efter § 85 a i serviceloven. Det kan fastsættes i aftalen, hvor længe den skal gælde, som eksempelvis kunne være en 2-årig periode, som er den periode, den nuværende opholdskommune kan få refusion for udgifterne til hjælp efter § 85 a, jf. § 176 a.

Det bemærkes, at støtte efter § 85 a er ikke omfattet af socialtilsynets kompetence, jf. § 4, stk. 3 i lov om socialtilsyn, jf. lovekendtgørelse nr. 1109 af 1. juli 2022. Socialtilsynet skal hverken godkende leverandører af støtten efter § 85 a eller føre tilsyn med ydelsen. Dette gælder uanset, at leverandøren i øvrigt driver et tilbud, f.eks. en boform efter § 110 i serviceloven, som er omfattet af socialtilsynets kompetence.

Kerneelementerne i de tre specialiserede bostøttemetoder

34. Der findes tre specialiserede bostøttemetoder i Housing First-tilgangen, der henvender sig til forskellige målgrupper af borgere med særlige sociale problemer i hjemløshed eller i risiko herfor. Assertive Community Treatment (ACT-metoden), Intensive Case Management (ICM-metoden) og Critical Time Intervention (CTI-metoden). Ligeledes kan anvendes en modificeret ACT-metode.

Fælles for metoderne er en høj intensitet af støtten, der gives efter behov. For de specialiserede bostøttemetoder gør det sig gældende, at den enkelte borger ikke visiteres til et antal timer, men i stedet visiteres til bostøtte efter en af rammemetoderne. Hver metode består af en række kerneelementer, som skal indgå i indsatsen.

Metoderne er baseret på et lavt caseload, det vil sige, at et forholdsvist lavt antal borgere er tilknyttet den enkelte fagprofessionelle, der arbejder med en specialiseret støttemetode i Housing First-tilgangen.

Kommunerne er ansvarlige for organiseringen af den sociale støtte, men kan anvende private leverandører eller andre kommuner som leverandører. Kommunen bør sikre en organisering af støtten, der gør, at der kan op- og nedjusteres for støtten løbende efter borgerens individuelle behov. Det indebærer blandt andet, at de fagprofessionelle tildeles et tilstrækkelig lavt caseload, så der er mulighed for at kunne træde til ved borgerens akutte behov for intensiv støtte. Til hver metode hører en manual, der beskriver metodens caseload og målgruppen for indsatsen. Komplexiteten i borgerens problemstilling og behov definerer, hvilken metode der skal anvendes, og dermed hvor stort caseload skal være. Der skal ligeledes sikres smidige procedurer, der muliggør, at myndighed og leverandør løbende kan tilpasse støtten til borgerens behov. Derudover kan kommunerne med fordel organisere støtten, så der er en kontinuitet i støtten. Det kan indebære at understøtte, at borgeren fortsat samarbejder med de samme fagprofessionelle eller understøtte gode overgange, hvor skift er nødvendige, eller hvis de er ønsket af borgeren. For videre beskrivelse af, hvordan lavt case load kan understøttes henvises til *Housing First-manual til anvendelse på hjemløhedsområdet (Socialstyrelsen og Lars Benjaminsen, 2022)*

CTI-metoden er tidsbegrænset til ni måneder, og henvender sig til de borgere, der i betydelig grad kan benytte det eksisterende støttesystem, og som primært har brug for støtte i en kritisk overgangsperiode, herunder til at få opbygget et støttenetværk i det eksisterende system. CTI-metoden kan også bruges som en forebyggende indsats i overgangen fra en ustabil til en mere stabil boligsituation.

Forud for CTI-indsatsen er der en kontaktskabelsesperiode. CTI-indsatsen forløber over tre faser af tre måneders varighed med hvert sit definerede indhold, hvor intensiteten i den direkte kontakt mellem borger og CTI-medarbejder falder støt gennem forløbet efterhånden som evt. øvrige relevante indsatser kobles på og i højere grad overtager kontakten til borgeren. Borgeren tilknyttes en CTI-medarbejder, som har en koordinerende rolle i sammensætningen og udførelsen af borgerens CTI-indsats, og som også vil være en gennemgående støtteperson, som yder social og praktisk støtte. Det anbefales, at den enkelte CTI-medarbejder har et passende antal borgere tilknyttet, da det vurderes at være forudsætningen for at kunne opnå de forventede resultater med metoden. I Social- og Boligstyrelsens manual, *Housing First-tilgangen - Manual til hjemløhedsområdet* (Socialstyrelsen, 2022), anbefales et caseload på ca. 10 borgere pr. CTI-medarbejder.

ICM-metoden er tidsubegrænset og henvender sig til den gruppe af personer i hjemløshed, som har behov for støtte i en længerevarende periode, og som i nogen grad kan benytte eksisterende tilbud. I indsatsen tilknyttes borgeren ICM-medarbejderen, som ud over at have en koordinerende rolle i sammensætningen og udførelsen af borgerens ICM-indsats også er en gennemgående støtteperson, som yder intensiv social og praktisk støtte. Det anbefales, at den enkelte ICM-medarbejder har passende antal borgere tilknyttet, da det vurderes at være forudsætningen for at kunne opnå de forventede resultater med metoden. I Social-

og Boligstyrelsens manual, *Housing First-tilgangen - Manual til hjemløshedsområdet* (Socialstyrelsen, 2022), anbefales det, at der maksimalt er 8 borgere tilknyttet en ICM-medarbejder.

ACT-metoden er ligeledes tidsbegrænset og henvender sig til de borgere, der har de mest intensive og langvarige støttebehov, og som kun i meget begrænset omfang eller slet ikke kan benytte eksisterende støtteindsatser fra det sociale system. ACT-indsatsen ydes af et tværfagligt indsatssteam, som ud over socialpædagogisk støtte også leverer en specialiseret helbredsmæssig indsats (alkohol- og stofmisbrugsbehandling og socialpsykiatri) og en administrativ myndighedsfunktion. Støtten er teambaseret, og alle medarbejdere indgår direkte i teamet som udgående medarbejdere. Der bør ske en vurdering af, hvor mange borgere der tilknyttes teamet, så forudsætningerne for at opnå de forventede resultater med metoden er tilstede. I Social- og Boligstyrelsens manual, *Housing First-tilgangen - Manual til hjemløshedsområdet* (Socialstyrelsen, 2022), anbefales der et caseload på 7-8 borgere pr. medarbejder.

M-ACT-metoden er en videreudvikling af ACT-metoden gennemført i regi af Udviklings- og Investeringsprogrammet. Metoden bygger på ACT-metodens værdigrundlag, kerneelementer og -funktioner. De organisatoriske rammer omkring metoden er justeret fra ACT med henblik på at gøre metoden mere omkostningseffektiv, implementerbar og nemmere at integrere i eksisterende kommunale indsatser, jf. Social- og Boligstyrelsens indsatsbeskrivelse for M-ACT.

Social- og Boligstyrelsens rådgivningsfunktion på hjemløshedsområdet tilbyder kommuner rådgivning og støtte til implementering og anvendelse af de specialiserede metoder under Housing First.

Kobling til handleplaner efter §§ 141 og 142 i serviceloven

35. For personer, der har ophold på en boform efter § 110 skal det som led i udarbejdelse af handleplanen efter §§ 141 eller 142 i serviceloven afdækkes, om borgeren har et ønske om, at boformen efter § 110 i serviceloven leverer hele bostøtten efter § 85 a i tilfælde af, at borgeren visiteres til støtte efter metoderne ICM eller ICT eller dele af bostøtten efter § 85 a i tilfælde af, at borgeren visiteres til støtte efter metoderne ACT eller M-ACT. Afdækningen danner grundlag for, at kommunalbestyrelsen, såfremt den ikke følger borgerens ønsker til leverandør af bostøtte efter § 85 a, skriftligt skal begrunde dette i afgørelsen. Det kan ligeledes indgå i arbejdet med handleplanen, om boformen efter § 110 på anden vis kan støtte borgeren i overgangen til egen bolig.

Som tidligere beskrevet skal boformens efterforsorg kun tilbydes i tilknytning til borgerens overgang til egen bolig, og må ikke have en sådan karakter, at den erstatter indsatser efter serviceloven, som borgeren har ret til, f.eks. bostøtte efter servicelovens §§ 85 eller 85 a.

Det er ikke et retskrav, at det er boformen, der skal levere bostøtten efter den foreslåede § 85 a, men borgerens eventuelle ønske til leverandør skal afdækkes, og såfremt kommunalbestyrelsen ikke følger ønsket, skal dette begrundes.

Klage over støtten

36. Støtte efter § 85 a i serviceloven er omfattet af reglerne efter § 166 i serviceloven om, at kommunalbestyrelsens afgørelser om bostøtte kan indbringes for Ankestyrelsen. Det betyder, at kommunalbestyrelsens afgørelse om bostøtte efter § 85 a kan påklages til Ankestyrelsen. Borgeren vil både kunne klage over, at indholdet i den bevilligede støtte ikke modsvarer borgerens behov samt over at have fået bevilliget støtte efter en bestemmelse, som borgeren er uenig i.

Borgeren kan som udgangspunkt ikke klage over, at kommunen ikke imødekommer borgerens ønske til leverandør af bostøtte. Ankestyrelsen kan dog påse, om kommunalbestyrelsen overholder kravet om skriftlig begrundelse efter § 85 a, stk. 2, som led i Ankestyrelsens sædvanlige prøvelse af de formelle

krav til afgørelsen i forbindelse med behandlingen af en klage over en afgørelse efter § 85 a, stk. 1. Efter Ankestyrelsens principmeddelelse 76-17 fra 2017 kan der dog være tilfælde, hvor Ankestyrelsen alligevel kan prøve, om den valgte leverandør kan yde den tilstrækkelige hjælp. Det fremgår således, at hvis beslutningen om hvem, der skal udføre støtten eller hjælpen, er væsentlig indgribende for borgeren, er der tale om en afgørelse, som borgeren kan klage over til Ankestyrelsen. Ankestyrelsen kan alene tage stilling til, om borgeren får den tilstrækkelig hjælp ved den valgte leverandør. Ankestyrelsen kan ikke i sin prøvelse pege på en anden leverandør.

Der er etableret en fast track-ordning, hvorved Ankestyrelsen er forpligtet til så vidt muligt at træffe afgørelse i sager om klager over afgørelser efter § 110, stk. 5, om udskrivning af en borger fra en boform efter § 110 inden 8 uger. Udskrivning omfatter både afgørelser om udskrivning og afgørelser om bortvisning. Fast track-ordningen er med til at styrke borgernes retssikkerhed, eftersom den sikrer en hurtigere sagsbehandlingstid.

Efter servicelovens § 166 kan der klages over afgørelsen om støtten, men ikke over valg af leverandør af støtte efter §§ 85 og 85 a i serviceloven, da der ikke er frit valg af leverandør. Det er kun den person, som afgørelsen vedrører, der kan klage over afgørelsen. Den eksterne leverandør kan dermed ikke klage over afgørelsen. Dermed har borgeren mulighed for at klage over den tildelte støtte i forbindelse med udskrivningen fra boformen efter § 110.

Refusion

Serviceloven

§ 176 a. Staten refunderer 50 pct. af kommunens udgifter til bostøtte efter § 85 a i op til 2 år efter borgerens udskrivning fra en boform efter § 110, i følgende situationer:

1) Kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om bostøtten inden borgerens udskrivning fra boformen efter § 110.

2) Borgeren har i umiddelbar forlængelse af udskrivningen fra boformen efter § 110 fået midlertidigt ophold på et botilbud efter § 107, hvorefter kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, at borgeren skal modtage bostøtte efter § 85 a i egen bolig, efter borgerens ophold på botilbuddet er afsluttet.

Stk. 2. Staten refunderer 50 pct. af kommunens udgifter til botilbud efter § 107 i op til 6 måneder inden for en periode på 1 år efter borgerens udskrivning fra en boform efter § 110, når kommunalbestyrelsen har truffet afgørelsen om botilbud efter § 107 inden borgerens udskrivning.

Stk. 3. Perioderne i stk. 1 og 2 regnes fra datoen for første udskrivning fra boformen efter § 110 og beregnes ikke på ny, hvis borgeren inden for den angivne periode igen optages på en boform efter § 110

37. Det fremgår af § 176 a, stk. 1, i serviceloven, at staten refunderer 50 pct. af kommunens udgifter til bostøtte efter § 85 a i op til to år efter udskrivning fra boformen i følgende to situationer: For det første når kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om bostøtten inden borgerens udskrivning fra boformen efter § 110. For det andet når borgeren i umiddelbar forlængelse af udskrivningen fra boformen efter § 110 har fået midlertidigt ophold på et botilbud efter § 107, hvorefter kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om, at borgeren skal modtage bostøtte efter § 85 a i egen bolig, efter borgerens ophold på botilbuddet er afsluttet.

Reglerne træder i kraft den 1. oktober 2023, og kommunalbestyrelsen vil først fra dette tidspunkt kunne visitere en borger til støtte efter § 85 a herefter. Ligeledes vil kommunen først fra dette tidspunkt kunne få refusion for støtte efter § 85 a og udelukkende i det tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen har truffet

afgørelse om bostøtten inden borgerens udskrivning fra boformen efter § 110, jf. § 176 a, nr. 1 eller udskrivning fra botilbuddet efter § 107, jf. § 176 a, nr. 2.

Det bemærkes, at kommunalbestyrelsen først kan gøre brug af sin udskrivningsret for borgere, der skal ud i egen bolig, når borgeren på udskrivningstidspunktet har indgået en lejeaftale, kan flytte ind i boligen og modtage den visiterede sociale støtte, som modsvarer borgerens behov.

Kommunens udgifter til bostøtte efter § 85 a i serviceloven refunderes med 50 pct. af staten i op til to år efter datoen for udskrivningen fra boformen efter § 110 i serviceloven. Perioden for de to år gælder fra den første dag efter, at borgeren udskrives fra boformen efter § 110 i serviceloven, enten af boformslederen efter servicelovens § 110, stk. 3, eller ved kommunal udskrivning efter § 110, stk. 5. Refusionen efter § 176 a omfatter udgifter til borgere, hvor kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om bostøtte efter § 85 a. For refusion efter § 176 a, stk. 1, nr. 2, vil det være et krav, at borgeren i umiddelbar forlængelse af opholdet på boformen efter § 110 får ophold på et botilbud efter § 107.

Refusionsperioden for bostøtte efter servicelovens § 85 a tæller fra første udskrivningsdag inden for det løbende år. Såfremt borgeren tager ophold på en boform efter § 110 igen i løbet af den toårige periode, hvor kommunalbestyrelsen har mulighed for at opnå refusion for udgifter til bostøtte efter § 85 a, kan kommunalbestyrelsen ikke opnå en forlænget refusionsperiode for udgifterne til bostøtte. Kommunen kan dog opnå refusion for udgifter til borgerens ophold på boformer efter § 110 i serviceloven, såfremt 90-dages refusionsgrænsen inden for et løbende år ikke er opbrugt.

I tilfælde af, at borgeren tager ophold på en boform efter § 110 igen i løbet af den toårige periode, hvor kommunalbestyrelsen har mulighed for at opnå refusion for udgifter til bostøtte efter § 85 a, kan kommunalbestyrelsen i den konkrete sag vurdere, om bostøtten skal fortsætte, sættes på pause eller afsluttes under borgerens ophold på § 110 boformen. I de tilfælde hvor bostøtten fortsætter, og grænsen for opnåelse af refusion ikke er opbrugt, kan kommunen opnå refusion både på borgers ophold på boformen efter § 110 samt på bostøtten efter § 85 a, såfremt begge indsatser gives til borgeren,

I en Housing First-baseret indsats er den sociale støtte og boligen uafhængige. Ved at adskille bolig og støttetilbud sikres det, at den sociale støtte er kontinuerlig og vedholdes, selvom der sker ændringer i borgerens boligsituation. Støtten efter § 85 a vil i udgangspunktet blive afsluttet i det tilfælde, at borgeren igen tager langvarigt ophold på en boform efter § 110. Der skal altid foreligge en konkret og individuel vurdering af den enkelte borgers situation forud for afslutning af støtte efter § 85 a.

Såfremt borgeren igen tager ophold på en boform efter § 110 samtidig med, at borgeren modtager støtte efter § 85 a, hvor refusionsgrænsen i begge tilfælde ikke er opbrugt, vil kommunen både få refunderet 50 pct. af opholdet på boformen efter § 110 og støtten efter § 85 a.

Er den toårige periode, hvor kommunalbestyrelsen kan opnå refusion for udgifterne til bostøtte efter § 85 a afsluttet, og indskrives borgeren igen på en boform efter § 110 i serviceloven, kan kommunalbestyrelsen dels på ny opnå 50 pct. refusion for udgifterne til borgerens ophold på boformen efter § 110 i op til 90 dage (120 dage frem til 31. marts 2026), dels på ny opnå 50 pct. refusion af kommunens udgifter til bostøtte efter § 85 a i op til to år efter borgerens udskrivning fra en boform efter § 110. Starter borgeren efter udskrivning op i et forløb med bostøtte efter § 85 a, fx CTI, og vurderer man ved afslutning heraf, at borgeren kan have behov for en videre indsats efter § 85 a, vil der være refusion frem til grænsen på to år. Hvis kommunen vurderer, at borgeren efter CTI-forløbet skal fortsætte i et forløb med anden støtte, fx støtte efter § 85, vil der ikke være refusion på denne støtte.

Kapitel 7

Genoptræning

§ 86. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde genoptræning til afhjælpning af fysisk funktionsnedsættelse forårsaget af sygdom, der ikke behandles i tilknytning til en sygehusindlæggelse.

Stk. 2. ---

Formål og indhold

38. Genoptræning defineres som en målrettet og tidsafgrænset samarbejdsproces mellem en borger, eventuelle pårørende og personale. Formålet med genoptræning er, at borgeren opnår samme grad af funktionsevne som tidligere eller bedst mulig funktionsevne; bevægelses- og aktivitetsmæssigt, kognitivt, emotionelt og socialt. Genoptræningsindsatsen kan omfatte såvel somatiske patienter som psykiatriske patienter med et somatisk genoptræningsbehov.

Genoptræningen skal rettes imod patientens funktionsnedsættelse, dvs. problemer i kroppens funktioner eller anatomi, samt aktivitets- og deltagelsesbegrænsninger. Endvidere omfatter træningen de færdigheder, som borgeren har brug for i sine daglige gøremål.

Tilbuddet om genoptræning har samtidig til formål at undgå vedvarende eller yderligere svækkelse og at forebygge, at der opstår behov for øget hjælp, f.eks. i form af personlig og praktisk hjælp, eller behov for sygehusindlæggelse. Hvis der er tale om et længerevarende behov for træning, er det kommunalbestyrelsens opgave at tilrettelægge træningsindsatsen på en sådan måde, at den dels forebygger, at problemerne for borgeren forværres, og dels sigter på at vedligeholde det erhvervede funktionsniveau. Det vil typisk være hensigtsmæssigt, at genoptræningsindsatsen iværksættes hurtigt af hensyn til formålet med indsatsen.

Genoptræning efter § 86, stk. 1, er tidsmæssigt begrænset til den periode, hvor funktionsniveauet fortsat kan forbedres gennem yderligere træning. Der skal således tilbydes genoptræning, så længe der er udsigt til, at funktionsevnen kan forbedres gennem en målrettet genoptræningsindsats.

39. Tilbuddet om kommunal genoptræning skal tilrettelægges i samarbejde med borgeren og forudsættes koordineret med andre tilbud efter serviceloven, herunder personlig og praktisk hjælp efter servicelovens § 83, rehabiliteringsforløb efter § 83 a og træning i form af socialpædagogisk bistand efter § 85. Det kommunale genoptræningstilbud indgår sammen med kommunalbestyrelsens øvrige tilbud i en samlet indsats for at bringe borgeren tilbage til eller så tæt på det funktionsniveau, som vedkommende havde, inden sygdommen opstod.

Tilbuddet om genoptræning skal endvidere ses i sammenhæng med tilbud om vedligeholdelsestræning efter § 86, stk. 2, hvor der i forlængelse af afsluttet genoptræningsforløb kan være behov for vedligeholdende træning, jf. kap. 7.

Målgruppe

40. Målgruppen for genoptræning er voksne, der har behov for genoptræning til afhjælpning af fysisk funktionsnedsættelse forårsaget af sygdom, der ikke behandles i tilknytning til sygehusophold. Det følger af forarbejderne til § 86, stk. 1, at målgruppen for kommunal genoptræning efter serviceloven typisk vil være ældre borgere, der efter sygdom eller ulykke, som ikke er behandlet i sygehusregi, er midlertidigt svækket. Tilbuddet om genoptræning kan f.eks. være relevant for en ældre borger, som er svækket efter længere tids sengeleje i hjemmet på grund af influenza eller efter et fald, og hvor der er behov for at genvinde mistet eller reduceret funktionsevne. Hvis en person under 18 år har behov for hjælp og støtte

til genoptræning, der ikke kan dækkes efter anden lovgivning, har kommunalbestyrelsen en forpligtelse til at iværksætte foranstaltninger efter servicelovens § 11, stk. 7, eller § 52, stk. 3, nr. 9. Der henvises til vejledning 3 til serviceloven - Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier og til Vejledning om genoptræning og vedligeholdelsestræning i kommuner og regioner.

Afgørelse om genoptræning

41. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde genoptræning efter en konkret, individuel vurdering af borgerens træningsbehov.

Kommunalbestyrelsen har, når den træffer afgørelse, pligt til, ud fra en helhedsvurdering, at inddrage alle muligheder for hjælp efter den sociale lovgivning. Kommunalbestyrelsen skal desuden være opmærksom på, om der kan søges om hjælp hos en anden myndighed eller efter anden lovgivning f.eks. lovgivningen på sundheds-, undervisnings-, eller beskæftigelsesområdet, jf. § 5 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Tilbud om genoptræning efter § 86, stk. 1, skal gives i de tilfælde, hvor anden form for træning, f.eks. i form af egen træningsindsats, ikke kan bringe borgerens funktionsniveau op.

Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om, hvilken form for genoptræning der skal iværksættes. Afgørelsen skal træffes på baggrund af en konkret, individuel vurdering af borgerens træningsbehov. Det følger af servicelovens § 88, stk. 3.

Afgørelsen skal meddeles borgeren skriftligt og skal være ledsaget af en skriftlig begrundelse, medmindre afgørelsen giver ansøgeren fuldt ud medhold, samt være ledsaget af en klagevejledning. Kommunalbestyrelsen skal, når den træffer afgørelse om genoptræning, tage afsæt i servicelovens krav om, at formålet med hjælpen er at yde en helhedsorienteret indsats med tilbud afpasset efter den enkelte borgers særlige behov, jf. § 81.

Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med afgørelsen forholde sig konkret til, hvad formålet med træningsindsatsen er, samt hvad omfanget og indholdet af træningsindsatsen mere konkret skal være.

Der er ikke et krav i serviceloven om en lægefaglig vurdering af behovet for genoptræning. Det vil dog ofte være den praktiserende læge eller hjemmeplejen, der konstaterer behovet for genoptræning. Behovet for genoptræning vil også kunne opfanges i forbindelse med udførelsen af de forebyggende hjemmebesøg eller andre former for opfølgning. Ved kommunalbestyrelsens samlede vurdering af borgerens behov for hjælp vil alle relevante oplysninger om borgerens situation, herunder bl.a. den praktiserende læges oplysninger, indgå i det samlede oplysningsgrundlag, som ligger til grund for kommunalbestyrelsens afgørelse om genoptræning mv.

Kommunalbestyrelsen kan ikke opkræve betaling for træning efter § 86, stk. 1.

Sammenhæng med andre lovbestemmelser

42. Et kommunalt træningstilbud efter serviceloven vil ofte gives samtidig med eller i sammenhæng med andre tilbud til borgeren, ligesom det kan indgå som et element i en bredere rehabiliteringsindsats. Kommunalbestyrelsen skal tilrettelægge et træningstilbud efter serviceloven i samarbejde med borgeren og i sammenhæng med eventuelle andre indsatser over for borgeren efter både serviceloven og anden lovgivning.

For så vidt angår serviceloven skal kommunalbestyrelsen, ud over træning efter § 86, være opmærksom på, at der til voksne med betydelig og varig funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer kan tilbydes træning i form af socialpædagogisk bistand efter § 85, ligesom der kan gives træning og andre til-

bud af behandlingsmæssig karakter efter § 102. Derudover skal kommunalbestyrelsen være opmærksom på rehabiliteringsforløb efter § 83 a. Se kapitel 8 om rehabiliteringsforløb.

For så vidt angår træning efter andre lovgivninger, kan der være tale om træningsindsatser på særligt sundheds-, undervisnings- og beskæftigelsesområdet. Det kan for eksempel være genoptræning efter udskrivning fra sygehus, tilskud til behandling til fysioterapeut efter lægehenvielse, kompenserende specialundervisning eller træning i forbindelse med beskæftigelsesindsatser. For en nærmere uddybning af mulighederne for træning efter anden lovgivning henvises til vejledninger på de respektive lovområder og til vejledning om genoptræning og vedligeholdelsestræning i kommuner og regioner, hvor bestemmelser om træning efter serviceloven og sundhedsloven gengives samlet.

Kapitel 7

Vedligeholdelsestræning

Serviceloven

§ 86. ---

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp til at vedligeholde fysiske eller psykiske færdigheder til personer, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor.

Formål og indhold

43. Vedligeholdelsestræning defineres som målrettet træning for at forhindre funktionstab og for at fastholde det hidtidige funktionsniveau. Vedligeholdelsestræning omfatter vedligeholdelse af såvel fysiske som psykiske færdigheder.

Vedligeholdelsestræning skal bidrage til at afhjælpe væsentlige følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og til at fastholde hidtidige funktionsniveau. Vedligeholdelsestræning har således også et forebyggende sigte.

Vedligeholdelsestræning kan bestå af individuel træning og anden form for målrettet træning. Udover træning i eget hjem, herunder i botilbud og plejeboliger, vil aktiviteterne kunne finde sted f.eks. i sundhedscentre eller på dag – eller plejecentre.

Bestemmelsen om vedligeholdelsestræning finder tilsvarende anvendelse i forhold til børn og unge under 18 år, jf. servicelovens § 44.

Målgruppe

44. Målgruppen for vedligeholdelsestræning er alle borgere uanset alder, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer vurderes at have behov herfor. Vedligeholdelsestræning omfatter også træning af personer med kroniske lidelser, i det omfang disse personer har brug for en individuel træningsindsats med henblik på at kunne vedligeholde fysiske, psykiske og sociale færdigheder.

Afgørelse om vedligeholdelsestræning

45. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om, hvilken form for vedligeholdelsestræning der skal iværksættes. Afgørelsen skal træffes på baggrund af en individuel konkret vurdering af borgerens behov, jf. § 88, stk. 3. Kommunalbestyrelsen har, når den træffer afgørelse, pligt til at inddrage alle muligheder for

hjælp efter den sociale lovgivning. Kommunalbestyrelsen skal desuden være opmærksom på, om der kan søges om hjælp hos en anden myndighed eller efter anden lovgivning.

Afgørelsen skal meddeles borgeren skriftligt og skal være ledsaget af en skriftlig begrundelse, medmindre afgørelsen giver ansøgeren fuldt ud medhold, samt være ledsaget af en klagevejledning. Kommunalbestyrelsen skal, når den træffer afgørelse om vedligeholdelsestræning, tage afsæt i servicelovens krav om, at formålet med hjælpen er at yde en helhedsorienteret indsats med tilbud afpasset efter den enkelte borgers særlige behov, jf. § 81.

Ligesom det gælder for genoptræning efter serviceloven, skal kommunalbestyrelsen i forbindelse med afgørelsen om vedligeholdelsestræning forholde sig konkret til, hvad formålet med træningsindsatsen er, samt hvad omfanget og indholdet af træningsindsatsen mere konkret skal være. Vedligeholdelsestræning for voksne under folkepensionsalderen vil endvidere skulle indgå i borgerens eventuelle handleplan, jf. servicelovens § 141.

Tilbud om vedligeholdelsestræning skal i mange tilfælde ses i sammenhæng med genoptræning efter såvel servicelovens § 86, stk. 1, som genoptræningsforløb efter andre lovgivninger, herunder sundhedsloven. Ofte vil der i forlængelse af et afsluttet genoptræningsforløb være behov for vedligeholdende træning med henblik på at fastholde den erhvervede funktionsevne.

En afgørelse om vedligeholdelsestræning skal endvidere ses i sammenhæng med anden hjælp efter serviceloven, herunder eventuel personlig og praktisk hjælp efter § 83, rehabiliteringsforløb efter § 83 a og socialpædagogisk bistand efter § 85, og forudsættes koordineret hermed.

Kommunalbestyrelsen kan ikke opkræve betaling for træning efter § 86, stk. 2.

Sammenhæng med andre lovbestemmelser

46. Vedligeholdelsestræning efter serviceloven vil ofte gives samtidig med eller i sammenhæng med andre tilbud til borgeren, ligesom det kan indgå som et element i en bredere rehabiliteringsindsats. Kommunalbestyrelsen skal tilrettelægge et træningstilbud efter serviceloven i samarbejde med borgeren og i sammenhæng med eventuelle andre indsatser over for borgeren efter både serviceloven og anden lovgivning.

For personer med nedsat funktionsevne, hvor et rehabiliteringsforløb efter § 83 a ikke vurderes at kunne forbedre personens funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83, stk. 1, skal kommunalbestyrelsen tilbyde anden relevant hjælp, der modsvarer behovet. Dette vil typisk være hjælp efter § 83, men det kan også f.eks. være i form af træningsforløb efter § 86, stk. 2, til borgere, hvor der er fokus på at vedligeholde den faktiske funktionsevne og på at lære borgeren at håndtere en hverdag med en funktionsnedsættelse. Vedligeholdelsestræning kan gives uafhængigt af, om borgeren modtager hjemmehjælp eller ej. Derudover kan en borger efter afslutning af et rehabiliteringsforløb efter § 83 a have behov for vedligeholdelsestræning.

For så vidt angår træning efter andre lovgivninger, kan der være tale om træningsindsatser på særligt sundhedsområdet. Det kan f.eks. være tilskud til behandling hos fysioterapeut efter lægehenvvisning. For en nærmere uddybning af mulighederne for træning efter anden lovgivning henvises til Vejledning om genoptræning og vedligeholdelsestræning i kommuner og regioner.

Afsnit III

Rehabiliteringsforløb og personlig pleje, praktisk hjælp og madservice

Kapitel 8

Rehabiliteringsforløb

Serviceoven

§ 83. ---

Stk. 3. Forud for vurderingen af behovet for hjælp efter stk. 1 skal kommunalbestyrelsen vurdere, om et tilbud efter § 83 a vil kunne forbedre personens funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter stk. 1.

Stk. 4. ---

Sammenhæng mellem rehabiliteringsforløb og hjemmehjælp

47. Efter § 83, stk. 3, forpligtes kommunalbestyrelsen til, forud for vurderingen af personens behov for hjælp efter § 83, at foretage en vurdering af, om personen vil kunne forbedre sin funktionsevne via et korterevarende, tidsafgrænset rehabiliteringsforløb, jf. 83 a, og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83, stk. 1. Forpligtelsen gælder både i forhold til personer, der anmoder om hjælp efter § 83, og personer, der allerede modtager hjælp efter § 83. Der henvises til punkt 65 om særlig overgangsbestemmelse i perioden 1. januar 2015 til 31. december 2016 i forhold til rehabiliteringsforløb.

Efter servicelovens § 83, stk. 3, skal kommunalbestyrelsen forud for vurderingen af behovet for personlig og praktisk hjælp og madservice efter § 83, stk. 1, vurdere, om et tilbud efter § 83 a vil kunne forbedre personens funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83, stk. 1. Når en person tilbydes et rehabiliteringsforløb, er det som hovedregel først efter afslutningen af dette forløb, at kommunalbestyrelsen skal tage endeligt stilling til den pågældende persons behov for hjælp efter § 83.

Vurderingen af, om en person vil kunne forbedre sin funktionsevne, skal efter § 83 a ske på baggrund af en konkret og individuel vurdering af den pågældende persons funktionsnedsættelse og det afledte behov for hjælp i forhold til at klare sig selv i hverdagen. Kommunalbestyrelsen skal se på den pågældende persons funktionsevne i bred forstand, så der ses på den samlede funktionsevne – hvor både den fysiske, psykiske og sociale funktionsevne indgår.

Kommunalbestyrelsen skal foretage en konkret og individuel vurdering af, hvorvidt det er realistisk, at et rehabiliteringsforløb reelt kan forbedre den pågældende persons funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83. Der skal bl.a. ses på tyngden og kompleksiteten af personens funktionsnedsættelse.

Borgeren skal under rehabiliteringsforløbet have den hjælp, som borgeren har behov for. Se nærmere om hjælp under rehabiliteringsforløbet under punkt. 52.

Formål og indhold

Serviceoven

§ 83 a. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde et korterevarende og tidsafgrænset rehabiliteringsforløb til personer med nedsat funktionsevne, hvis rehabiliteringsforløbet vurderes at kunne forbedre personens funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83, stk. 1. Vurderingen skal være individuel og konkret og tage udgangspunkt i modtagerens ressourcer og behov.

Stk. 2. Rehabiliteringsforløbet, jf. stk. 1, skal tilrettelægges og udføres helhedsorienteret og tværfagligt. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte individuelle mål for rehabiliteringsforløbet i samarbejde med den enkelte modtager af forløbet.

Stk. 3. De fastsatte mål og tidsrammen for rehabiliteringsforløbet skal indgå i en samlet beskrivelse af forløbet. Er der under rehabiliteringsforløbet behov for at ændre i målene, skal dette ske i samarbejde med modtageren.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde modtageren af et rehabiliteringsforløb den nødvendige hjælp og støtte under forløbet med henblik på at nå de fastsatte mål, jf. stk. 2. Hjælpen og støtten skal løbende tilpasses udviklingen i modtagerens funktionsevne. Hvis modtageren ikke gennemfører et rehabiliteringsforløb, skal kommunalbestyrelsen vurdere modtagerens behov for hjælp efter § 83, jf. § 83, stk. 6.

48. Det er vigtigt, at hjælp til selvhjælp gør en positiv forskel for den enkelte borger og reelt bidrager til en mere selvstændig hverdag for borgeren – med mere livskvalitet til følge.

Med servicelovens § 83 a forpligtes kommunalbestyrelsen til at tilbyde et tidsafgrænset, korterevarende og målorienteret rehabiliteringsforløb, hvis rehabiliteringsforløbet vurderes at kunne forbedre modtagerens funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83, stk. 1. Forpligtelsen til at tilbyde et rehabiliteringsforløb efter § 83 a går forud for vurderingen af behovet for personlig og praktisk hjælp og madservice efter § 83, stk. 1

Servicelovens § 83 a fastsætter de lovgivningsmæssige rammer for rehabiliteringsforløb på hjemmehjælpsområdet. Formålet med rehabiliteringsforløb er at bidrage til at gøre de borgere, hvor et rehabiliteringsforløbet vurderes at kunne forbedre personens funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83, stk. 1, mere selvhjulpne. Kommunalbestyrelsens forpligtelse til at tilbyde borgeren et rehabiliteringsforløb relaterer sig således til hjælpebehovet, idet forbedringen i personens funktionsevne skal vurderes at kunne nedsætte behovet for hjælp efter § 83, stk. 1. Se endvidere nedenfor, punkt 49 om vurderingen af forbedringen af borgerens funktionsevne.

Med servicelovens § 83 a, stk. 1, 2. pkt., forpligtes kommunalbestyrelsen til at sikre, at rehabiliteringsforløb tilbydes på baggrund af en individuel og konkret vurdering, der tager udgangspunkt i modtagerens ressourcer og behov. Der skal ses både på den fysiske, psykiske og sociale funktionsevne.

Det skal indgå i vurderingen, om det er realistisk, at et rehabiliteringsforløb kan skabe de ønskede forbedringer af borgerens funktionsevne. Det er kommunalbestyrelsen, der tager stilling til, om et rehabiliteringsforløb vurderes at kunne forbedre personens funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83.

Når kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om et rehabiliteringsforløb skal kommunen gå i dialog med borgeren i forhold til om borgeren er eller kan blive motiveret for at indgå aktivt i rehabiliteringsforløbet. Der henvises til punkt 55 om motivation og inddragelse af borgeren.

Målgruppen

49. Målgruppen for rehabiliteringsforløb efter § 83 a er de personer, som er omfattet af målgruppen for hjælp efter § 83, og hvor et rehabiliteringsforløb vurderes at kunne forbedre personens funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83, stk. 1. Rehabiliteringsforløbet relaterer sig således til den hjælp, der kan gives efter § 83.

Det forudsættes, at også borgere med et stort plejebenhov og beboere i plejeboliger/plejecentre kan have gavn af et rehabiliteringsforløb. Ingen borgere er på forhånd udelukket fra at blive tilbudt et korterevarende og tidsafgrænset rehabiliteringsforløb. Et rehabiliteringsforløb skal baseres på en individuel,

helhedsorienteret og tværfaglig vurdering af borgerens samlede situation, hvor der både ses på den fysiske, psykiske og sociale funktionsevne.

Den brede tilgang til forbedringen af modtagerens funktionsevne, hvor der ses på den samlede funktions- evne, har til formål at sikre, at også borgere med eksempelvis en demensdiagnose vil kunne omfattes af tilbud om et rehabiliteringsforløb. En forbedring af funktionsevnen hos en borger med en demensdiagnose kan for eksempel bestå i, at borgeren bliver bedre i stand til at håndtere sin hverdag. Vurderingen af forbedring af borgerens funktionsevne, går således på, at der kan forventes en positiv udvikling i borgerens samlede funktionsevne, som nedsætter behovet for hjælp efter § 83, herunder udskyder eller reducerer behovet for hjælp efter § 83.

Kommunens forpligtelse til at tilbyde rehabiliteringsforløb omfatter både ”nye” borgere, der søger om hjemmehjælp, samt borgere, der allerede modtager hjemmehjælp. Se punkt 65 om særlig overgangsbe- stemmelse i perioden 1. januar 2015 til 31. december 2016 i forhold til rehabiliteringsforløb.

Korterevarende og tidsafgrænset

50. Rehabiliteringsforløb skal være tidsafgrænset og korterevarende, hvilket dels indbefatter, at der skal sættes en tidsramme for det samlede forløb, og dels at der skal være tale om et intensivt forløb, som er overskueligt for borgeren, og som samtidig understøtter en fokuseret indsats (typisk af 8-12 ugers varighed). Tidsrammen vil afhænge af den enkelte modtagers behov og ressourcer.

Det er borgerens situation, som er styrende for varigheden af rehabiliteringsforløbet. Ud over de fastsatte mål for rehabiliteringsforløbet, jf. § 83 a, stk. 2, 2. pkt., kan kommunalbestyrelsen også fastsætte mile- pæle og delmål undervejs, der sikrer, at borgerens situation er styrende for varigheden af forløbet. Et vellykket forløb skal således ikke stoppes ved en bestemt på forhånd fastsat skæringsdato, hvis udviklin- gen i borgerens behov tilsiger, at forløbet fortsætter, så længe der fortsat er tale om et tidsafgrænset og korterevarende forløb. I de tilfælde skal der med udgangspunkt i borgerens aktuelle behov og den revide- rede målfastsættelse fastsættes en ny tidsramme. Om fastsatte mål for rehabiliteringsforløbet se punkt 57 om mål for det enkelte rehabiliteringsforløb, herunder punkt 58 om ændring i målene vedrørende adgangen til at revidere i målene. At der fortsat skal være tale om et korterevarende forløb indebærer, at kommunalbestyrelsen i forhold til det konkrete rehabiliteringsforløb må tage stilling til, om der i stedet for en fortsættelse af forløbet skal træffes en afgørelse om et nyt rehabiliteringsforløb. Der henvises til punkt 118 om afgørelsen om rehabiliteringsforløb. Dette kunne f.eks. være tilfældet, hvis en forlængelse af forløbet vil være en fordobling af forløbets varighed.

Det følger allerede af gældende ret, at borgeren både under og efter et rehabiliteringsforløb kan søge om hjælp efter serviceloven. Det kan fx være, at borgeren søger om personlig og praktisk hjælp efter § 83 el- ler træning efter § 86 på et tidspunkt, hvor rehabiliteringsforløbet er forlænget, eller at borgeren søger om forlængelse af eller et nyt rehabiliteringsforløb efter rehabiliteringsforløbets ophør. Kommunalbestyrelsen skal behandle ansøgningen og træffe afgørelse herom.

Ved at forløbet er tidsafgrænset og korterevarende bliver der sat en tidsmæssig ramme omkring et intensivt forløb, hvorefter kommunalbestyrelsen efter afslutningen skal vurdere modtagerens behov for hjælp efter § 83, jf. servicelovens § 83, stk. 6. Se endvidere punkt 118 om afgørelse om rehabiliteringsfor- løb. Uanset længden af rehabiliteringsforløbet skal borgeren undervejs have den hjælp og støtte, borgeren har behov for, jf. servicelovens § 83 a, stk. 4, 1. pkt. Se punkt 52 om hjælp under rehabiliteringsforløb.

Borgerens samlede situation

51. Vurderingen af borgerens funktionsevne skal forstås bredt, og det betyder således, at der skal ses på den samlede funktionsevne og der i vurderingen både skal være fokus på borgerens fysiske, psykiske og sociale funktionsevne. Vurderingen efter § 83 a, stk. 1, skal være individuel og konkret og tage udgangspunkt i modtagerens behov og ressourcer. Der skal ses på den enkelte borgeres samlede situation og ikke kun på de forhold, som borgeren ikke selv kan klare som følge af funktionsnedsættelsen. Eksempelvis kan borgerens fysiske funktionsevnenedsættelse begrænse den enkeltes muligheder for social kontakt og derved påvirke den psykiske og sociale funktionsevne. Omvendt vil en nedsat psykisk eller social funktionsevne også kunne påvirke den fysiske funktionsevne og muligheden for at vedligeholde den fysiske funktionsevne.

Vurderingen af om, borgeren skal tilbydes et rehabiliteringsforløb, indebærer endvidere en vurdering af, om det er realistisk, at borgeren vil kunne opnå de ønskede forbedringer af funktionsevnen gennem et korterevarende og tidsafgrænset rehabiliteringsforløb. Det indbefatter bl.a. en vurdering af, om det er muligt at gøre noget ved de bagvedliggende årsager til funktionsnedsættelsen, eller om det er muligt, på trods af funktionsnedsættelsen, at udvikle modtagerens evne til at klare flere opgaver selv. For nogle borgere kan årsagerne til den nedsatte funktionsevne samt tyngden og kompleksiteten af denne have en sådan karakter, at det ikke vil være realistisk at igangsætte et rehabiliteringsforløb. Disse personer skal tilbydes anden relevant hjælp, der modsvare behovet. Dette vil typisk være hjælp efter § 83, men det kan også f.eks. være i form af træningsforløb efter § 86, stk. 2, til borgere, hvor der er fokus på at vedligeholde den faktiske funktionsevne og på at lære borgeren at håndtere en hverdag med en funktionsnedsættelse. Vedligeholdelsestræning kan gives uafhængigt af, om borgeren modtager hjemmehjælp eller ej. Der henvises endvidere til kapitel 7 om vedligeholdelsestræning.

Vurderingen af, om rehabiliteringsforløbet vil kunne forbedre personens funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83, stk. 1, skal være konkret og individuel. Kommunerne kan have generelt udformede retningslinjer omkring rehabilitering. I den enkelte sag skal kommunalbestyrelsen dog altid træffe afgørelsen om et rehabiliteringsforløb efter en konkret og individuel vurdering af borgerens aktuelle behov og ressourcer.

Hjælp under rehabiliteringsforløb

52. Kommunalbestyrelsen skal vurdere om rehabiliteringsforløbet vurderes at kunne forbedre personens funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83, stk. 1.

Efter § 83 a, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen under rehabiliteringsforløbet tilbyde modtageren den nødvendige hjælp og støtte for at nå de fastsatte mål. Modtageren skal have den nødvendige hjælp og støtte til de opgaver i dagligdagen, som modtageren (endnu) ikke magter. Den hjælp og støtte, der skal ydes under rehabiliteringsforløbet, kan f.eks. være indkøb, hjælp til personlig hygiejne eller støtte og vejledning til at styrke kroppens fysiske formåen som f.eks. at få bedre muskelstyrke og kondition, træning i daglige aktiviteter, eller ændre de fysiske rammer i boligen (f.eks. installere hjælpemidler). Se vejledning om hjælpemidler, biler, boligindretning mv. (Vejledning nr. 6 til serviceloven) for nærmere om tildeling af hjælpemidler. Det kan endvidere dreje sig om træning i sociale aktiviteter som f.eks. at deltage i foreningsliv eller styrke kontakt til netværket. Ofte kan der være brug for en kombination af flere indsatser. Træning kan indgå som et element i rehabiliteringsforløbet. Et rehabiliteringsforløb efter § 83 a udelukker dog ikke, at borgeren fx også kan have behov for et egentligt træningsforløb efter servicelovens § 86 sideløbende med rehabiliteringsforløbet.

Borgeren skal under rehabiliteringsforløbet have den hjælp, som borgeren har behov for. Hjælpen skal ses som en del af det samlede rehabiliteringsforløb, og der skal ikke træffes særskilt afgørelse herom. Se nærmere om afgørelsen om rehabiliteringsforløb under punkt 118.

Kommunalbestyrelsens vurdering af, om rehabiliteringsforløbet vurderes at kunne forbedre personens funktionsevne og dermed nedsætte behovet for hjælp efter § 83, stk. 1, kan være forskellig i forhold til hjælpen efter § 83, stk. 1, nr. 1-3. Således er det muligt at vurdere, at en borger skal tilbydes et rehabiliteringsforløb i forhold til personlig og praktisk hjælp, men fortsat have leveret mad efter § 83, stk. 1, nr. 3.

Kommunalbestyrelsen er forpligtet til at yde den hjælp, borgeren har behov for efter de andre bestemmelser i serviceloven, jf. § 5 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Løbende tilpasning af hjælpen og støtten

53. Efter servicelovens § 83 a, stk. 4, 2. pkt., skal hjælpen og støtten løbende tilpasses udviklingen i modtagerens funktionsevne. Det afgørende er, at der løbende følges op på, om det er den rette hjælp og støtte, der gives, og at hjælpen og støtten er tilpasset udviklingen i modtagerens funktionsevne. Hermed sikres, at borgeren dermed får den nødvendige hjælp og støtte under rehabiliteringsforløbet.

Under rehabiliteringsforløbet arbejdes der med en forbedring af borgerens funktionsevne, som under forløbet vil betyde, at der løbende er behov for at tilpasse den hjælp og støtte, borgeren skal have. Der skal tages højde for, at modtagerens funktionsevne kan udvikle sig i såvel op- som nedadgående retning under rehabiliteringsforløbet f.eks. fordi borgeren genvinder sin funktionsevne hurtigere end først antaget, eller fordi borgeren bliver svækket på grund af sygdom eller andre begivenheder.

Tilrettelæggelsen og udførslen af rehabiliteringsforløb

54. Det er op til den enkelte kommunalbestyrelse at tilrettelægge rammerne for, indholdet i og opfølgningen på rehabiliteringsforløbene.

Nedenfor i punkt 55-65 beskrives krav i forhold til tilrettelæggelsen og udførslen af rehabiliteringsforløb.

Motivation og inddragelse af borgeren

55. Der skal være en dialog mellem borgeren og kommunen om, hvad der skal til for, at borgeren kan få en bedre hverdag med større uafhængighed. Det er således afgørende, at et rehabiliteringsforløb baserer sig på en konstruktiv dialog med borgeren i centrum.

Da modtagerens motivation er central for gennemførelse af forløbet, er det vigtigt, at borgerens egne ønsker er omdrejningspunktet for samarbejdet omkring målfastsættelsen og selve indsatsen. Modtagerens egne ønsker om f.eks. selv at kunne klare personlig hygiejne eller at kunne genoptage udadvendte sociale aktiviteter vil ofte være den motiverende faktor i forhold til at indgå i et rehabiliteringsforløb. Kravet om, at målfastsættelsen skal ske i samarbejde med borgeren, betyder, at kommunen skal gå i dialog med borgeren i forhold til, om borgeren er eller kan blive motiveret for at indgå aktivt i rehabiliteringsforløbet.

Der bør være opmærksomhed på, om det er relevant også at inddrage eventuelle pårørende i forbindelse med rehabiliteringsforløbet, hvis modtageren ønsker det, da de pårørendes kendskab til modtageren og dennes hverdag kan være med til at kvalificere forløbet. Der bør endvidere være opmærksomhed på, om de pårørende bør orienteres om det forløb, der sættes i gang, hvis modtageren ønsker det, da det kan betyde ændringer i hverdagen for modtageren af hjælpen.

Kommunalbestyrelsen forpligtes til at sikre, at rehabiliteringsforløb tilbydes på baggrund af en individuel og konkret vurdering, der tager udgangspunkt i modtagerens behov og ressourcer. Der skal være proportionalitet imellem den indsats, som borgeren selv forventes at bidrage med, og det forventede resultat af den samlede indsats.

Ud over samarbejde og dialog med modtageren om målene for forløbet, bør der også være en løbende dialog med modtageren om tilrettelæggelsen af indsatser og støtte undervejs, herunder også hvordan modtagerens egne ressourcer kan bringes i spil.

Helhedsorienteret og tværfagligt

56. Efter § 83 a, stk. 2, 1. pkt., skal rehabiliteringsforløbet tilrettelægges og udføres helhedsorienteret og tværfagligt. Det betyder, at der igennem hele forløbet skal inddrages det relevante f.eks. social- og sundhedsfaglige personale i forhold til den enkelte modtagers konkrete rehabiliteringsforløb. De involverede medarbejdere skal arbejde på tværs i forløbet for at sikre en helhedsorienteret indsats i forhold til den enkelte modtager.

Den helhedsorienterede tilrettelæggelse indebærer, at der ikke kun skal være fokus på den fysiske funktionsnedsættelse. Der kan være andre forhold omkring modtagerens situation, som er nødvendige at være opmærksom på for at få bedst mulig udbytte af en rehabiliteringsindsats. Et element i en rehabiliteringsindsats kan f.eks. være at facilitere en kontakt til andre hjælpemuligheder. Det kan være relevant at skabe kontakt til frivillige organisationer eller foreninger, f.eks. hvis modtageren af hjælpen er ufrivilligt ensom eller socialt isoleret, eller det kan være relevant at vurdere, om der er behov for f.eks. psykologisk støtte i en periode.

Mål for det enkelte rehabiliteringsforløb

57. Efter servicelovens § 83 a, stk. 2, 2. pkt., skal kommunalbestyrelsen fastsætte individuelle mål for rehabiliteringsforløbet i samarbejde med den enkelte modtager af forløbet. Det er borgerens egne mål og behov, som er omdrejningspunktet for arbejdet med målfastsættelsen. Kravet om, at målfastsættelsen skal ske i samarbejde med borgeren, betyder, at kommunen forpligtes til at arbejde med borgerens motivation. Der skal være en dialog mellem borger og kommune omkring, hvad der skal til, for at borgeren kan få en bedre hverdag med større uafhængighed. Det er således afgørende, at et rehabiliteringsforløb baserer sig på en konstruktiv dialog med udgangspunkt i borgerens samlede situation. Borgerens egne ønsker om f.eks. selv at kunne klare personlig hygiejne eller at kunne genoptage udadvendte sociale aktiviteter vil ofte være den motiverende faktor i forhold til at indgå i et rehabiliteringsforløb. Et eksempel kan være en borger, der har et stærkt ønske om igen at kunne gå på trapper, for at kunne genoptage kontakten til en bekendt i en naboopgang, og hvor ønsket herom er den motiverende faktor for borgeren til at få styrket fysikken, så denne også kan blive bedre til at løse andre hverdagsopgaver, f.eks. at kunne klare sine daglige indkøb selv. Der henvises endvidere til punkt 55 om motivation og inddragelse af borgeren.

Formålet med at sætte mål for forløbet er at tydeliggøre forventningerne til indsatsen og dermed skabe klarhed omkring forløbet for den enkelte modtager. Målene skal endvidere fremme en fokuseret og koordineret indsats fra de involverede medarbejdere samt lette en opfølgning på indsatserne i forhold til den ønskede udvikling eller forbedring af modtagerens funktionsevne.

De konkrete mål for forløbet vil variere i forhold til den enkelte borgers behov og ressourcer. Modtagerens overordnede mål kan endvidere nedbrydes i delmål.

Der skal være proportionalitet mellem den indsats, som modtageren selv forventes at bidrage med, og det forventede resultat af den samlede indsats. Er målet for en modtager f.eks. at blive i stand til selv at klare morgenbarberingen og knappe skjorten, og vedbliver denne opgave med at tage uforholdsmæssig lang tid, uden at borgeren oplever fremgang, skal der ske ændringer i forløbet. Det kan f.eks. være at ændre på indsatserne eller justere på målene.

Ændring i målene

58. Efter servicelovens § 83 a, stk. 3, 2. pkt., skal ændringer i målene under rehabiliteringsforløbet ske i samarbejde med modtageren. Rehabiliteringsforløbet er baseret på et samarbejde med borgeren om fastsættelse af målene for forløbet, hvor borgerens egne ønsker og mål er omdrejningspunktet. Er der undervejs behov for at ændre i disse mål, skal dette derfor på tilsvarende vis ske i samarbejde og dialog med borgeren. Det kan f.eks. være nødvendigt at ændre i målene, fordi borgeren genvinder sin funktionsevne hurtigere end først antaget, eller fordi borgeren bliver svækket på grund af sygdom eller andre begivenheder.

Hjælpen og støtten vil løbende skulle tilpasses udviklingen i modtagerens funktionsevne, jf. § 83 a, stk. 4, 2. pkt. Modtagerens funktionsevne kan udvikle sig i såvel op- som nedadgående retning under rehabiliteringsforløbet. Efter § 83 a, stk. 4, 1. pkt., skal der være den nødvendige hjælp og støtte undervejs i forløbet med henblik på at nå de opstillede mål for forløbet.

Samlet beskrivelse af forløbet

59. Efter servicelovens § 83 a, stk. 3, 1. pkt., skal de fastsatte mål og tidsrammen for rehabiliteringsforløbet indgå i en samlet beskrivelse af mål og indsatser for forløbet. Det er op til den enkelte kommunalbestyrelse at beslutte, hvordan den samlede beskrivelse skal gøres tilgængelig. Det afgørende er, at beskrivelsen er tilgængelig for såvel modtager af hjælpen som relevante/involverede medarbejdere.

Hvis der under rehabiliteringsforløbet ændres på mål og tidsramme for forløbet, skal det tilsvarende justeres i den samlede beskrivelsen af forløbet. Der henvises til punkt 58 om ændring i målene og punkt 50 om korterevarende og tidsafgrænset.

Inddragelse af private/ikke-offentlige aktører

60. Det er op til den enkelte kommunalbestyrelse at vælge, om de vil inddrage private leverandører ved tilrettelæggelsen af rehabiliteringsforløbene, jf. servicelovens § 4, stk. 2.

Nogle af de borgere, der får hjælp efter servicelovens § 83, har valgt at modtage hjælpen fra en privat leverandør, jf. muligheden for frit valg for modtagere af hjælp efter § 83 i medfør af servicelovens § 91. Se afsnit VI om frit valg af leverandør af personlig og praktisk hjælp og madservice. For disse borgere kan der være behov for, at kommunerne er særlig opmærksomme på, om rehabiliteringsforløbet kan tilrettelægges med inddragelse af den private leverandør, der i forvejen kommer i borgerens hjem. Kommunalbestyrelsen bør derved ved tilrettelæggelsen af rehabiliteringsforløbene have fokus på at sikre størst mulig kontinuitet i hjælpen for de borgere, som allerede modtager hjælp efter § 83 og har anvendt det frie leverandørvalg. Kommunerne bør generelt overveje, om de lokale forhold – herunder leverandørsituationen – giver mulighed for at inddrage private leverandører i rehabiliteringsforløbene, herunder for at sikre kontinuiteten for modtagere af hjælp efter § 83, som allerede har valgt en privat leverandør.

Det er vigtigt, at de fornødne kompetencer er til stede fra start til slut, når en borger skal indgå i et rehabiliteringsforløb. Derfor vil der også være flere fagpersoner inde over, som støtter og motiverer borgeren, og sikrer, at borgeren får et fagligt funderet og trygt forløb. Nogle af de kompetencer, der er vigtige i et rehabiliteringsforløb, er derfor både viden om, hvilke fagpersoner som er relevante at inddrage i det enkelte rehabiliteringsforløb, samt at kunne koordinere forløbet herunder inddragelsen af de forskellige fagpersoner. Det er kommunalbestyrelsens ansvar at sikre, at medarbejderne har de rette kompetencer og relevant uddannelsesmæssig baggrund til at levere en hjælp, som imødekommer borgerens behov. Dette gælder uagtet, om borgeren modtager hjælp fra kommunale eller private leverandører, jf. servicelovens § 4, stk. 2.

Den enkelte kommune har således mulighed for at inddrage private leverandører i det omfang, den private leverandør har kompetencer til det. Efter ændringen af fritvalgsreglerne, der trådte i kraft 1. april 2013, er det endvidere blevet muligt for kommunerne at samle udbud af hjemmehjælpsydelse med andre driftsområder, f.eks. hjemmesygepleje. Kommunerne har derfor også mulighed for f.eks. at samle udbud af hjemmehjælp med rehabiliteringsforløb.

Hvis kommunalbestyrelsen efter et rehabiliteringsforløb vurderer, at modtageren har behov for hjælp efter § 83 kan borgeren vælge mellem to eller flere leverandører af denne hjælp, hvoraf den ene leverandør kan være kommunal, jf. servicelovens § 91. Se afsnit VI om frit valg af leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice.

Opfølgning efter rehabiliteringsforløb

Serviceloven

§ 83. ---

Stk. 6. I forbindelse med afslutning af et rehabiliteringsforløb efter § 83 a skal kommunalbestyrelsen vurdere modtagerens behov for hjælp efter § 83.

Stk. 7. ---

61. Resultaterne af et rehabiliteringsforløb vil variere i forhold til den enkelte modtagers behov og ressourcer. Et rehabiliteringsforløb kan for eksempel resultere i, at modtageren af indsatsen bliver helt selvhjulpent, således at den pågældende person selv kan varetage alle gøremål i dagligdagen, eventuelt understøttet af hjælpemidler eller velfærdsteknologi. Et rehabiliteringsforløb kan også medføre, at modtageren af indsatsen opnår delvis selvhjulpenthed i forhold til varetagelse af dele af opgaverne i dagligdagen, f.eks. at den pågældende bliver i stand til selv at købe ind, men fortsat har brug for hjælp til rengøring. For andre modtagere af indsatsen kan et rehabiliteringsforløb betyde, at modtageren kan blive bedre til at håndtere hverdagen med en given funktionsnedsættelse.

Servicelovens § 83, stk. 6, indebærer, at kommunalbestyrelsen forpligtes til i forbindelse med afslutningen af rehabiliteringsforløbet at tage stilling til, om modtageren har behov for hjælp efter § 83. Kommunalbestyrelsen forpligtes således til efter forløbet at tage stilling til, om modtagerens funktionsevne er blevet forbedret, således at den pågældende kan klare sig selv uden eller med mindre hjælp. Har modtageren af indsatsen fortsat brug for hjælp og støtte i hverdagen, skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om indhold og omfang af hjælpen. Kommunalbestyrelsen skal endvidere tage stilling til modtagerens eventuelle andre behov for hjælp, jf. § 5 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Hvis borgeren ikke gennemfører rehabiliteringsforløbet

62. Servicelovens § 83 a, stk. 4, 3. pkt., præciserer, at kommunalbestyrelsen har en pligt til at vurdere modtagerens behov for hjælp efter § 83, hvis borgeren ikke gennemfører rehabiliteringsforløbet. Heri ligger også, at kommunalbestyrelsen har pligt til at tilbyde den hjælp efter § 83, som borgeren har behov for. Kommunalbestyrelsens pligt til at vurdere modtagerens behov for hjælp efter § 83 og til at træffe afgørelse om tildeling af hjælpen ud fra borgerens individuelle og konkrete behov gælder uanset, hvad der er årsag til, at borgeren ikke gennemfører rehabiliteringsforløbet.

Der kan være flere årsager til, at en borger ikke gennemfører et rehabiliteringsforløb. For eksempel kan borgeren blive syg under rehabiliteringsforløbet og dermed ikke være i stand til at gennemføre rehabiliteringsforløbet, eller borgeren kan have svært ved at finde motivationen. Det kan også skyldes, at borgeren ikke magter at gennemføre et rehabiliteringsforløb eller at borgeren modsætter sig. Det er

dermed borgerens aktuelle behov, der er afgørende ved kommunalbestyrelsens vurdering af borgerens behov for hjælp efter § 83 og ikke årsagen til, at borgeren ikke gennemførte rehabiliteringsforløbet.

Det er kommunalbestyrelsen, som under rehabiliteringsforløbet konstaterer, om borgeren kan gennemføre et rehabiliteringsforløb ud fra en samlet vurdering af borgerens behov, ressourcer og motivation. Hvornår under rehabiliteringsforløbet kommunalbestyrelsen ud fra en samlet vurdering kan konstatere, at rehabiliteringsforløbet ikke kan gennemføres vil afhænge af det konkrete rehabiliteringsforløb.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere vurdere borgere med samme behov ens, uanset om borgeren har gennemført et rehabiliteringsforløb eller ej og uanset, hvad der har været årsagen til, at rehabiliteringsforløbet ikke er blevet gennemført.

Det fremgår af servicelovens § 83, stk. 6, at i forbindelse med afslutning af et rehabiliteringsforløb efter § 83 a skal kommunalbestyrelsen vurdere modtagerens behov for hjælp efter § 83. Servicelovens § 83 a, stk. 4, 3. pkt., tydeliggør, at kommunalbestyrelsens forpligtelse til at vurdere modtagerens behov for hjælp efter § 83 i forbindelse med afslutning af et rehabiliteringsforløb også gælder i de tilfælde, hvor borgeren ikke gennemfører et rehabiliteringsforløb – uanset årsagen til, at rehabiliteringsforløbet ikke gennemføres. Endvidere fremgår det af servicelovens § 83 a, stk. 4, 1. og 2. pkt., at kommunalbestyrelsen skal tilbyde modtageren af et rehabiliteringsforløb den nødvendige hjælp og støtte under forløbet med henblik på at nå de fastsatte mål, og at hjælpen og støtten løbende skal tilpasses udviklingen i modtagerens funktionsevne. Det understeges derved med § 83 a, stk. 4, 3. pkt., at borgeren både under og efter forløbet skal have den hjælp og støtte, som borgeren har behov for. Borgeren skal således under hele rehabiliteringsforløbet have den nødvendige hjælp og støtte til de opgaver, borgeren (endnu) ikke selv kan udføre, og borgeren skal også have den hjælp, borgeren har behov for i forbindelse med afslutningen af et rehabiliteringsforløb – også hvis borgeren ikke gennemfører rehabiliteringsforløbet, uanset hvad årsagen er til dette.

Sammenhæng med andre lovbestemmelser

63. Rehabiliteringsforløb efter § 83 a kan gives i sammenhæng med andre tilbud til borgeren. Således kan borgeren både under og efter rehabiliteringsforløbet have behov for hjælp efter andre bestemmelser i serviceloven eller anden lovgivning. Et rehabiliteringsforløb efter § 83 a udelukker ikke, at borgeren fx også kan have behov for et egentligt træningsforløb efter servicelovens § 86. Se endvidere punkt 52 om hjælp under rehabiliteringsforløb.

Myndighed og drift

64. Det er hensigtsmæssigt, at det i forbindelse med et rehabiliteringsforløb sikres, at der er et samarbejde mellem myndighedsniveauet og det udførende led, således at det sikres, at visitator og udfører af hjælpen i det enkelte rehabiliteringsforløb arbejder ud fra den samme vurdering af borgerens behov og ressourcer. Selve afgørelsen om tilbuddet om et rehabiliteringsforløb træffes dog alene af myndigheden, idet kompetencen efter § 83 a er hos kommunalbestyrelsen. Det vil ligeledes være kommunalbestyrelsen, der skal vurdere, om en borger ikke er i stand til at gennemføre et rehabiliteringsforløb, jf. punkt 62, og herefter vurdere borgerens behov for hjælp efter § 83. Vedrørende forholdet mellem myndighed og leverandør henvises til kapitel 20.

Særlig overgangsbestemmelse i perioden 1. januar 2015 til 31. december 2016 i forhold til rehabiliteringsforløb

65. For de personer, der den 1. januar 2015 allerede er tilkendt hjælp efter § 83 i serviceloven, finder reglerne om rehabiliteringsforløb efter § 83 a anvendelse første gang, hjælpen efter § 83 revurderes, dog senest den 1. januar 2017.

Kommunalbestyrelsen skal revurdere hjælpen efter § 83 i forbindelse med deres forpligtelse til løbende at vurdere behovet for hjælp og tilpasse hjælpen personens aktuelle behov, jf. § 83, stk. 5, 2. pkt. Se punkt 71 om løbende tilpasning af hjælpen. Derudover skal kommunalbestyrelsen mindst én gang årligt udarbejde en kvalitetsstandard for personlig og praktisk hjælp m.v. efter § 83. Hvis kommunalbestyrelsen i den forbindelse beslutter at ændre serviceniveauet, og det ændrede serviceniveau medfører ændringer i den enkelte borgers hjælp, skal kommunalbestyrelsen revurdere hjælpen efter § 83 baseret på en konkret, individuel vurdering med udgangspunkt i borgerens funktionsevne og særlige behov.

Kapitel 9

Personlig og praktisk hjælp og madservice

Serviceloven

§ 83. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde

- 1) personlig hjælp og pleje,
- 2) hjælp eller støtte til nødvendige praktiske opgaver i hjemmet og
- 3) madservice.

Stk. 2. Tilbuddene efter stk. 1 gives til personer, som på grund af midlertidigt eller varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke selv kan udføre disse opgaver.

Stk. 3. Tilbuddene efter stk. 1 kan ikke gives som generelle tilbud efter § 79.

Stk. 4. ---

Indhold

66. Kommunalbestyrelsen har efter § 83 stk. 1, nr. 1, 2 og 3, jf. stk. 2, pligt til at sikre, at personer, der midlertidigt eller varigt har behov for personlig hjælp og pleje og praktisk hjælp og støtte til nødvendige opgaver i hjemmet og madservice, kan få tilbud om hjælp til disse funktioner.

Kommunalbestyrelsen har det overordnede ansvar for denne hjælp.

Hjælpen skal indgå som et led i kommunalbestyrelsens øvrige sociale og sundhedsmæssige tilbud til ældre, personer med handicap og personer med sociale problemer mv. Og hjælpen skal medvirke til, at disse personer kan fungere bedst muligt i deres aktuelle bolig, idet hjælpen skal bidrage til at afhjælpe væsentlige følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Hjælpen kan gives uanset, hvilken form for bolig modtageren har. Der kan således gives personlig og praktisk hjælp og madservice til personer, der bor i egen bolig (lejlighed eller hus), ældre-/plejeboliger efter lov om almene boliger mv., plejehjem og beskyttede boliger, boformer efter servicelovens §§ 107-110, bofællesskaber, kollektivboliger og ældrekollektiver mv.

Serviceloven

§ 83. ---

Stk. 4. Tilbud om hjælp efter stk. 1 skal bidrage dels til at vedligeholde fysiske eller psykiske færdigheder, dels til at afhjælpe væsentlige følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Formål og hjælp til selvhjælp

67. Formålet med hjælp efter § 83 er at bidrage dels til at vedligeholde fysiske eller psykiske færdigheder, dels til at afhjælpe væsentlige følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Hjælpen efter § 83 skal dermed ikke kun kompensere for væsentlige følger af nedsat funktionsevne, men også – i det omfang det er muligt – fremme den enkeltes muligheder for at leve et liv med bedst mulig funktionsevne.

Den personlige og praktiske hjælp og madservice skal betragtes som hjælp til selvhjælp, dvs. som supplerende hjælp til opgaver, som modtageren midlertidigt eller varigt er ude af stand til eller kun meget vanskeligt kan udføre på egen hånd.

Hjælpen skal gives og tilrettelægges i nært samarbejde med modtageren og støtte denne i at vedligeholde eller genvinde et fysisk eller psykisk funktionsniveau eller afhjælpe særlige sociale problemer. Se også kapitel 6-7 om træning.

Det er vigtigt at være opmærksom på det aktiverende sigte, der indgår som et væsentligt element i hjælpen. Indsatsen bør have som primært mål at gøre modtageren i stand til at klare sig selv. Hvis dette ikke er muligt, bør indsatsen sigte mod at gøre modtageren i stand til selv at klare så mange opgaver som muligt.

Disse mål kan bl.a. fremmes ved, at modtageren og hjælperen arbejder sammen om at udføre de forskellige opgaver, således at modtageren i videst muligt omfang selv deltager aktivt i opgaveudførelsen.

Ansøgerens samlede situation

68. Ved vurderingen af det konkrete behov for hjælp og støtte skal kommunalbestyrelsen bedømme ansøgerens samlede situation. Der skal bl.a. tages hensyn til ansøgerens pårørende og netværk, og det forudsættes, at eventuelle øvrige medlemmer af den fælles husstand deltager i opgaveudførelsen i hjemmet.

Hvis der er større børn i hjemmet, skal der ved vurderingen af behovet for hjælp ikke stilles krav, som går ud over de krav, der normalt stilles til større børn. Der kan i denne forbindelse f.eks. ses på, hvordan opgaverne i hjemmet blev fordelt før, der opstod behov for hjælp.

Ansøgerens pårørende og eventuelle logerende har ikke ret til at få del i hjælpen, med mindre der er truffet særskilt afgørelse herom.

Kommunalbestyrelsen har, når den træffer afgørelse, pligt til at inddrage alle muligheder for hjælp efter den sociale lovgivning, jf. retssikkerhedslovens § 5. Hjælpen bør tilrettelægges ud fra en samlet helhedsvurdering af ansøgerens situation, jf. § 81.

Serviceoven

§ 83. ---

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte individuelle mål for hjælp efter stk. 1 til den enkelte modtager af hjælpen. Hjælpen skal løbende tilpasses modtagerens behov.

Stk. 6. ---

Individuelle mål for hjælpen

69. Efter § 83, stk. 5, skal kommunalbestyrelsen fastsætte individuelle mål for personlig og praktisk hjælp og madservice til den enkelte modtager af hjælpen. Målfastsættelsen skal skabe klarhed omkring formålet med den konkrete hjælp efter § 83 i forhold til den enkelte borger, fremme en fokuseret og koordineret indsats fra de involverede medarbejdere samt lette en opfølgning på hjælpen set i forhold til målene. Arbejdet med målene skal bidrage til en mere sammenhængende og koordineret indsats mellem de involverede medarbejdere i forhold til den enkelte modtager af hjælpen. Kommunernes arbejde med mål for og opfølgning på hjælpen efter § 83 bør ligeledes gå på tværs af ydelserne til borgeren.

Arbejdet med at fastsætte mål for hjælp efter § 83 skal tage højde for, om modtageren får anden hjælp, som bør ses i sammenhæng med hjælpen efter § 83. Det gælder for eksempel, hvis den pågældende samtidig modtager hjemmesygepleje efter sundhedslovens § 138, eller er udskrevet fra sygehus med en genoptræningsplan efter sundhedslovens § 140. Formålet er at skabe en mere koordineret og sammenhængende indsats på tværs af de kommunale ydelser, f.eks. personlig pleje, praktisk hjælp og hjemmesygepleje.

Det følger af § 83, stk. 5, at det er kommunalbestyrelsen, som fastsætter de individuelle mål for den enkelte modtager af hjælpen. Fastsættelsen af mål bør i videst muligt omfang ske i samarbejde med modtageren af hjælpen. Eventuelle pårørende bør inddrages, hvis modtageren ønsker det, og de pårørendes kendskab til modtageren og modtagerens behov kan være med til at kvalificere målene. Det er op til den enkelte kommunalbestyrelse at beslutte, hvordan målene skal gøres tilgængelige. Det afgørende er, at målene er tilgængelige for såvel modtageren af hjælpen som de medarbejdere, der er involveret i hjælpen til modtageren.

Kommunalbestyrelsen bør endvidere være opmærksom på muligheden for elektronisk understøttelse af arbejdet med mål og løbende opfølgning, f.eks. via Fælles Sprog.

Særlig overgangsbestemmelse i perioden 1. januar 2015 til 31. december 2016 i forhold til fastsættelse af mål

70. For de personer, der den 1. januar 2015 allerede er tilkendt hjælp efter § 83 i serviceloven finder reglerne om fastsættelse af mål efter § 83, stk. 5, anvendelse første gang, hjælpen efter § 83 revurderes, dog senest den 1. januar 2017. Det skal dermed sikres, at kommunalbestyrelsen i forbindelse med revurderingen af hjælpen efter § 83, dog senest den 1. januar 2017, har fastsat individuelle mål for den enkelte modtager af hjælp efter § 83.

Kommunalbestyrelsen skal revurdere hjælpen efter § 83 i forbindelse med deres forpligtelse til løbende at vurdere behovet for hjælp og tilpasse hjælpen personens aktuelle behov, jf. § 83, stk. 5, 2. pkt. Derudover skal kommunalbestyrelsen mindst én gang årligt udarbejde en kvalitetsstandard for personlig og praktisk hjælp m.v. efter § 83. Hvis kommunalbestyrelsen i den forbindelse beslutter at ændre serviceniveauet, og det ændrede serviceniveau medfører ændringer i den enkelte borgers hjælp, skal kommunalbestyrelsen revurdere hjælpen efter § 83 baseret på en konkret, individuel vurdering med udgangspunkt i borgerens funktionsevne og særlige behov.

Løbende tilpasning af hjælpen

71. Efter § 83, stk. 5, 2. pkt., skal hjælpen løbende tilpasses modtagerens behov. Det betyder, at hjælpen løbende skal justeres i takt med, at modtagerens funktionsevne ændres i op- eller nedadgående retning. Selvom modtageren af hjælp har en varigt nedsat funktionsevne, kan det konkrete behov for hjælp godt ændre sig undervejs. Et sygdomsforløb eller et fald kan f.eks. betyde en yderligere svækkelse

af modtagerens tilstand og afstedkomme andre behov for hjælp. Omvendt kan en bedring også betyde, at hjælpebehovet ændrer sig, ligesom nye hjælpemidler eller tekniske hjælperedskaber kan betyde, at en given opgave kan løses på en enklere måde, som modtageren af hjælpen selv kan stå for. Ændring af behovet for hjælp hos en person med varig funktionsnedsættelse kan således både være i op- og nedadgående retning, og det kan være i kortere- eller længerevarende perioder. Det er vigtigt løbende at være opmærksom på, hvilken form for hjælp der bedst løser modtagerens behov. Det afgørende er derfor, at der løbende følges op på, om det er den rette hjælp, der gives, og at hjælpen er tilpasset modtagerens aktuelle situation.

Den løbende opfølgning og tilpasning af hjælpen skal ses i sammenhæng med de fastsatte mål. Se punkt 69 om individuelle mål for hjælpen.

Der er ikke i lovgivningen fastsat regler om, hvor ofte hjælpen skal revurderes. Ved tildeling af personlig og praktisk hjælp skal kommunalbestyrelsen på grundlag af en konkret vurdering tage stilling til, hvornår hjælpen - set i relation til (for)målet med hjælpen - skal vurderes igen. Hjælpen skal, jf. § 83, stk. 5, 2. pkt., løbende justeres efter det aktuelle behov.

Ved ændringer i modtagerens behov eller det generelle serviceniveau skal der ske en revisitation af modtageren.

Indberetning af ændringer

72. Som nævnt i punkt 71 skal hjælpen løbende tilpasses modtagerens behov. Det personale, der udfører hjælpen, skal derfor indberette både bedring og forværring i modtagerens funktionsevne, således at hjælpen kan justeres efter det aktuelle behov. Dette gælder naturligvis alle leverandører. Det er i denne forbindelse vigtigt, at faste arbejdsrutiner sikrer, at alle ændringer i modtagerens tilstand og funktionsniveau, som kan medføre ændringer i behovet for hjælp, registreres og videregives til kommunalbestyrelsen.

Serviceloven

§ 87. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at de opgaver, der er nævnt i §§ 83-85, i fornødent omfang kan varetages døgnet rundt.

Døgndækning

73. Personlig og praktisk hjælp og madservice gives hovedsagelig i dag- og aften timerne, men kommunalbestyrelsen skal efter § 87 sørge for, at der i fornødent omfang kan gives hjælp døgnet rundt.

Kommunalbestyrelsen kan ikke stille krav om, at modtageren skal tage ophold i en anden boligform, hvis hjælpen overstiger et vist niveau.

Samspil med andre ordninger

74. Personer eller familier, der har behov for personlig og praktisk hjælp og madservice, kan have problemer, som kræver mere indgående social- eller sundhedsfaglig bistand. Det følger af formålsbestemmelsen i § 81, at der skal ydes en særlig indsats over for bl.a. denne målgruppe. Det kan derfor være nødvendigt at give andre former for hjælp ved siden af hjælpen efter § 83.

Kommunalbestyrelsen skal behandle ansøgninger om hjælp i forhold til alle de muligheder, der findes for at give hjælp efter den sociale lovgivning, jf. retssikkerhedslovens § 5.

I forbindelse med afgørelser om personlig og praktisk hjælp og madservice skal der derfor tages stilling til, om der er behov for andre former for hjælp og støtte, f.eks. træning eller socialpædagogisk bistand, ligesom leverandøren løbende skal indberette ændringer i behovet til myndigheden på baggrund af indberetningerne fra det udførende personale, jf. punkt 161. Kommunalbestyrelsen skal i givet fald foretage en ny vurdering af behovet for hjælp og iværksætte den indsats, som den ændrede afgørelse måtte give anledning til.

For dels at give den bedst mulige service og dels at sikre en samlet indsats over for den enkelte samt for at sikre den mest hensigtsmæssige anvendelse af ressourcerne, er det vigtigt, at der er et tæt og smidigt samarbejde mellem kommunalbestyrelsens tilbud om personlig og praktisk hjælp og madservice, hjemmesygepleje, jf. sundhedslovens § 138 og andre tilbud på det sociale og sundhedsfaglige område. Der henvises til punkt 75 om samspillet med andre tilbud med henblik på at sikre en samlet indsats i forhold til den enkelte borger, samt til punkt 4, om etablering af sociale kontakter i forbindelse med forebyggende hjemmebesøg.

Samspillet med andre tilbud

75. Det udførende personale bør være opmærksomme på, om modtageren har ensomhedsproblemer, virker selvmordstruet mv. Borgerens fysiske funktionsevnenedsættelse kan begrænse den enkeltes muligheder for social kontakt og derved påvirke den psykiske og sociale funktionsevne. Omvendt vil en nedsat psykisk eller social funktionsevne også kunne påvirke den fysiske funktionsevne og muligheden for at vedligeholde den fysiske funktionsevne. Der kan derfor, hvis det skønnes nødvendigt eller hensigtsmæssigt, informeres om og etableres kontakt til aktiviteter i dag-/ældrecentre, tilbud i frivilligt regi, besøgstjenester mv. Se endvidere punkt 44. om hjælp under rehabiliteringsforløb, hvorefter der f.eks. kan gives træning i sociale aktiviteter som f.eks. at deltage i foreningsliv eller (gen)etablere kontakt til netværket.

Hjemmesygepleje

76. Hjemmesygeplejen er reguleret i sundhedslovens § 138, jf. bekendtgørelse nr. 1601 af 21. december 2007 om hjemmesygepleje. De nærmere retningslinjer for tilrettelæggelsen og udførelsen af den kommunale hjemmesygepleje er fastsat af Sundhedsstyrelsen.

Hjemmesygeplejen indgår i den samlede kommunale indsats på ældre og handicapområdet og skal omfatte:

- Sygepleje, herunder omsorg og almen sundhedsvejledning, afpasset efter patientens behov.
- Vejledning og bistand, herunder opsøgende arbejde, i samarbejde med lægelig og social sagkundskab til personer eller familier, der har særlige behov herfor.

Afgørelser om tildeling af hjemmesygepleje træffes af kommunalbestyrelsen.

Hjemmesygeplejen har i praksis tæt sammenhæng med de øvrige opgaver på ældreområdet, og den enkelte kommunalbestyrelse har mulighed for at give borgerne et frit valg mellem kommunal og privat hjemmesygepleje. Der henvises til sundhedslovens regler herom.

Generelle tilbud efter § 79

77. Efter § 79 i serviceloven kan kommunalbestyrelsen iværksætte eller give tilskud til generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte. Se kapitel 3 herom. Der sigtes til aktivitetsprægede tilbud som klubarbejde, foredrag, undervisning, gymnastik mv. Tilbud, der svarer til personlig og praktisk hjælp og

madservice, jf. § 83, stk. 1, nr. 1, 2 og 3, kan ikke tilbydes generelt til bestemte persongrupper efter servicelovens § 79.

Der kan således ikke med hjemmel i serviceloven tilbydes f.eks. rengøring og madservice til personer, som ikke efter en konkret, individuel vurdering har behov for hjælp til disse opgaver. § 79 er således ikke et alternativ til ydelser tildelt efter § 83 i serviceloven.

Kapitel 10

Erstatningshjælp

Serviceloven

§ 90. Hjælp efter §§ 83 og 86 skal leveres i overensstemmelse med den afgørelse, kommunalbestyrelsen har truffet efter §§ 88 og 89. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at den tildelte hjælp efter § 83 leveres inden for en rimelig frist, hvis leverandøren ikke kan overholde de aftaler, der i forbindelse med afgørelsen efter § 88, stk. 1, er indgået om levering af hjælpen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med afgørelsen om hjælp efter § 83 oplyse modtageren af hjælpen om, hvor hos myndigheden denne kan rette henvendelse, hvis den tildelte hjælp ikke leveres i overensstemmelse med afgørelsen.

78. Afgørelser om hjælp efter §§ 83 og 86 er juridisk bindende, og leverandøren er forpligtet til at levere den hjælp, der er truffet afgørelse om. Ved erstatningshjælp forstås kommunalbestyrelsens forpligtelse til at sikre, at personlig og praktisk hjælp efter § 83 leveres i overensstemmelse med afgørelsen. Hjælp efter § 86 er ikke omfattet af reglerne om erstatningshjælp.

Inden for rimelig tid

79. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at leverandørerne – kommunale såvel som private – inden for rimelig frist yder hjælpen ad anden vej, hvis den oprindelige aftale ikke kan overholdes. Det er op til kommunalbestyrelsen konkret at tage stilling til, hvad der i det konkrete tilfælde kan anses for en rimelig frist. Ved vurderingen skal der tages hensyn til modtagerens behov. Det skal fremgå af borgerens afgørelse og af kvalitetskravene til og kontrakten med leverandøren, inden for hvilken frist hjælpen skal leveres i tilfælde af aflysninger.

Hvis modtageren f.eks. selv aflyser sin hjemmehjælp, har vedkommende som udgangspunkt ikke ret til at få hjælpen erstattet på et andet tidspunkt. Ved vurderingen af, om modtageren har ret til at få erstattet hjælpen på et andet tidspunkt, bør det indgå, hvorvidt aflysningen skyldes andre aftaler med offentlige myndigheder, som f.eks. hospitalsundersøgelser mv. Der skal i videst muligt omfang tages hensyn til modtagerens behov.

Leverandøren af hjemmehjælp skal også tage hensyn til, at hjemmehjælpsmodtageren akut kan have behov for en anden hjælp end den, der står i afgørelsen.

Kommunalbestyrelsen har pligt til at sikre, at der tilføres de ressourcer, der er nødvendige for at realisere det serviceniveau, som kommunalbestyrelsen har fastlagt, jf. punkt 113.

Hvis hjælpen ikke leveres i overensstemmelse med afgørelsen

80. Efter § 90, stk. 2, skal kommunalbestyrelsen i forbindelse med afgørelsen om hjælp efter § 83 oplyse modtageren af hjælpen om, hvor hos myndigheden modtageren kan rette henvendelse, hvis den tildelte hjælp ikke leveres i overensstemmelse med afgørelsen. Det betyder, at modtageren af hjælpen skal

oplyses om, hvordan han eller hun skal forholde sig, hvis hjælpen ikke leveres i overensstemmelse med afgørelsen, herunder hvor hos myndigheden den pågældende kan rette henvendelse. Det er derfor vigtigt, at kommunalbestyrelsen har en procedure for, hvorledes modtageren af hjælpen skal forholde sig, hvis hjælpen udebliver eller ikke leveres i overensstemmelse med afgørelsen. Kommunalbestyrelsen kan f.eks. give kontaktoplysninger til visitationen i kommunen.

Derudover gælder kommunalbestyrelsens generelle pligt til at rådgive og vejlede borgeren ved spørgsmål om hjælp.

Beredskab

81. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for at sørge for, at de leverandører, der godkendes og indgås kontrakt med, har et beredskab, der kan håndtere hændelser som sygdom hos personalet, ferieperioder, personalemangel og lignende. Kommunalbestyrelsen har det endelige ansvar for at sikre, at afgørelsen under alle omstændigheder bliver effektueret.

I kontrakter mellem kommunalbestyrelsen og den kommunale og/eller private leverandør skal det klart fremgå, hvordan aflysninger og erstatningshjælp håndteres, hvilke sanktioner der træder i kraft, hvis hjælpen ikke leveres, samt hvilke oplysninger kommunalbestyrelsen skal modtage fra leverandøren (f.eks. løbende information om leverancer og afvigelser fra afgørelsen).

Kapitel 11

Fleksibel hjemmehjælp (bytte ydelser, bytteret, fleksibel hjemmehjælp)

Serviceoven

§ 94 a. Personer, der modtager hjælp efter § 83, kan vælge en helt eller delvis anden hjælp end den, der er truffet afgørelse om, jf. §§ 88 og 89. En tilkendt ydelse, der fravælges efter 1. pkt., kan ikke efterfølgende kræves leveret efter § 90.

Formål

82. Ved fleksibel hjemmehjælp forstås, at modtagere af personlig pleje og praktisk hjælp har ret til at bytte ydelser. Det væsentligste formål med fleksibel hjemmehjælp er at forbedre den enkelte modtagers mulighed for at påvirke den aktuelle og daglige tilrettelæggelse af hjælpen.

Afgrænsning

83. Modtageren af hjælpen kan bytte imellem de ydelser, der er truffet afgørelse om. Den generelle adgang til at bytte ydelser betyder derudover, at modtageren af hjælpen både kan bytte til ydelser, der ikke er omfattet af afgørelsen, men som er omfattet af kommunalbestyrelsens serviceniveau for personlig pleje og praktisk hjælp, og til ydelser, der ikke er en del af det kommunalt fastsatte serviceniveau.

Modtageren kan eksempelvis vælge at bytte støvsugningen med en gåtur, eller med andre ydelser, der modsvarer modtagerens helt aktuelle behov.

Adgangen til at erstatte tildelte ydelser med andre ydelser er underlagt visse begrænsninger. Hvis modtageren af hjælp ønsker at bytte imellem personlig pleje og praktisk hjælp, forudsætter det, at den pågældende er blevet tildelt begge ydelsesformer. En borger, der eksempelvis alene modtager praktisk hjælp, kan således ikke bytte til ydelser inden for personlig pleje.

Desuden skal bytteretten holdes inden for den forventede tidsramme, som kommunalbestyrelsen har afsat til at udføre de behovsbestemte ydelser, der er truffet afgørelse om. Hvis modtageren af hjælp ønsker at benytte sig af muligheden for fleksibel hjemmehjælp, er det en forudsætning, at der oplyses om, hvilken vejledende tidsramme der er til rådighed, da modtageren ellers ikke har mulighed for at danne sig et overblik over hvilke ydelser eller aktiviteter modtageren kan bytte sig til.

Arbejdsmiljømæssige regler kan også sætte en grænse for, hvilke ydelser der kan byttes til.

Endelig er bytteretten begrænset af leverandørens faglige kompetencer samt faggrænser for det udførende personale.

Ansvar

84. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at der ydes den nødvendige hjælp med udgangspunkt i den enkelte modtagers individuelle ønsker og behov.

Det er det udførende personale, der i den konkrete situation fagligt vurderer, hvorvidt det er forsvarligt at fravælge de tildelte behovsbestemte ydelser til fordel for andre ydelser. Er der tvivl om, hvorvidt det er forsvarligt at fravælge den tildelte hjælp til fordel for andre ydelser, skal det udførende personale tage udgangspunkt i den konkrete afgørelse og yde hjælp i overensstemmelse med denne.

Afgørelsen og dermed ydelserne skal afspejle det konkrete behov for hjælp. Hvis modtageren vedvarende fravælger visiterede ydelser til fordel for andre ydelser, skal kommunalbestyrelsen vurdere, om der er sammenhæng mellem behov og de tildelte ydelser, og om der er grundlag for at ændre afgørelsen. Fleksibel hjemmehjælp forudsætter derfor, at der sker en løbende vurdering af, om der er behov for en revisitation på baggrund af modtagerens (fra)valg af ydelser.

Kommunalbestyrelsen kan stille krav om, at leverandøren kan dokumentere, at modtageren har fået de ydelser, der er truffet afgørelse om. Se kapitel 28 om dokumentationskrav. Hvis modtageren benytter sig af retten til fleksibel hjemmehjælp, fraskriver vedkommende sig samtidig retten til erstatningshjælp for de konkrete ydelser, der er fravalgt til fordel for noget andet. Brugen af fleksibel hjemmehjælp påvirker ikke modtagerens øvrige rettigheder.

Information om fleksibel hjemmehjælp

85. Kommunalbestyrelsen har pligt til at informere modtagerne om muligheden for at benytte sig af fleksibel hjemmehjælp.

Kapitel 12

Modtagerens eget valg af hjælp

Serviceoven

§ 94. En person, som er berettiget til hjælp eller støtte efter § 83, kan vælge selv at udpege en person til at udføre opgaverne. Den udpegede person skal godkendes af kommunalbestyrelsen, som herefter skal indgå kontrakt med den pågældende om omfang og indhold af opgaverne og om leverancesikkerhed, jf. § 90, stk. 1, samt om betaling m.v.

86. En modtager af hjælp efter § 83, der er omfattet af bestemmelserne om frit valg i servicelovens § 91, har mulighed for selv at udpege en person til at udføre den personlige og praktiske hjælp.

Den udpegede person skal godkendes af kommunalbestyrelsen, som herefter skal ansætte og indgå en kontrakt med den pågældende om opgavens omfang og indhold, leverancesikkerhed, jf. reglerne om erstatningshjælp og om betaling mv.

Der er ingen begrænsninger med hensyn til, hvem modtageren kan udpege til opgaveudførelsen, hvis vedkommende i øvrigt opfylder kommunalbestyrelsens kvalitetskrav, f.eks. i relation til uddannelse mv. Der kan f.eks. være tale om en pårørende, en nabo eller en ven/bekendt.

Modtageren har ikke efter denne bestemmelse mulighed for at pege på et privat firma til at udføre opgaverne, idet det som nævnt er kommunalbestyrelsen, der er arbejdsgiver. Det er et krav, at der er tale om en fysisk person.

Det er vigtigt, at den udpegede person - i lighed med det øvrige personale - gøres opmærksom på det aktiverende sigte med hjælpen, således at modtageren i videst muligt omfang inddrages aktivt i opgaveudførelsen, jf. punkt 67 om formål og hjælp til selvhjælp.

Kommunalbestyrelsen skal fortsat som offentlig myndighed træffe afgørelse om indhold og omfang af hjælpen, og aftalen med den udpegede person skal være i nøje overensstemmelse med afgørelse om hjælp.

Beboere i plejehjem, plejeboliger mv. er ikke omfattet af muligheden for selv at udpege en hjælper, jf. § 93.

Tilsyn og løbende opfølgning

87. Kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn med, at der leveres den hjælp, der er truffet afgørelse om, at opgaverne løses forsvarligt, og at det sker i overensstemmelse med den kvalitet og de målsætninger, som kommunalbestyrelsen har fastlagt i kvalitetsstandard for hjælpen mv.

Det er desuden vigtigt, at den udpegede person pålægges at indberette både bedring og forværring i modtagerens funktionsevne til forvaltningen, således at afgørelsen, og dermed hjælpen, løbende kan justeres efter det aktuelle behov.

Godkendelse

88. Det forudsættes, at kommunalbestyrelsen i forbindelse med godkendelsesproceduren tager udgangspunkt i de krav med hensyn til uddannelse og kvalifikationer i øvrigt, som stilles til det udførende personale.

Aftaleindgåelse, lønudbetaling mv.

89. Det forudsættes, at der ved aftaleindgåelsen tages udgangspunkt i de almindelige overenskomstmæssige forhold mv., der gælder på området. Kommunalbestyrelsen er arbejdsgiver i forhold til den udpegede og godkendte person. Kommunen udbetaler derfor løn og udøver instruktionsbeføjelse over for den pågældende.

Den enkelte modtager får ikke - som efter §§ 95 og 96 - udbetalt et tilskud til hjælp, og modtageren udbetaler dermed ikke løn mv.

Varsel

90. Kommunalbestyrelsens generelle ordning efter § 83 skal indrettes fleksibelt. Af hensyn til tilpasning af kapaciteten og tilrettelæggelse af en rimelig godkendelses- og ansættelsesprocedure kan kommunalbestyrelsen dog fastsætte en vis frist med hensyn til tilmelding og opsigelse af en ordning efter § 94.

Kapitel 13

Afløsning og aflastning

Serviceoven

§ 84. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde afløsning eller aflastning til ægtefælle, forældre eller andre nære pårørende, der passer en person med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde midlertidigt ophold til personer, der i en periode har et særligt behov for omsorg og pleje.

91. Kommunalbestyrelsen har efter § 84 pligt til at sørge for tilbud om afløsning eller aflastning til ægtefælle, forældre eller andre nære pårørende, der passer en person med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Derudover kan kommunalbestyrelsen tilbyde personer, der har et behov herfor, tilbud om et midlertidigt ophold i en almen plejebolig eller i en plejehjemsplads.

Det kan være en stor belastning - både fysisk og psykisk - at passe en plejekrævende person i hjemmet. En familie eller en person, der passer en pårørende med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne i hjemmet, kan derfor - efter en konkret, individuel vurdering af behovet - tilbydes afløsning eller aflastning efter § 84. Denne form for hjælp kan være en forudsætning for, at den plejekrævende person kan blive boende i hjemmet.

Personer, der bor alene, kan komme i en situation, hvor et midlertidigt ophold vil være den bedste løsning, hvis der skal ydes den optimale pleje og omsorg. For eksempel kan ældre, der er udskrevet fra hospitalet efter et hoftebrud, have behov for lidt ekstra opsyn de første par uger. Eller det kan være en ældre med en dobbeltsidig lungebetændelse af en karakter, der ikke nødvendiggør hospitalsindlæggelse, men hvor den ældre føler sig utryk ved at være alene hjemme. Det kan også være en ældre, der har været udsat for en psykisk belastning i form af overfald eller andet. Der er alene tale om et tilbud, og borgeren kan derfor vælge ikke at tage imod tilbuddet, men i stedet få den eventuelt fornødne hjælp i egen bolig.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at der er forskel på kommunalbestyrelsens pligt efter henholdsvis stk. 1 og stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan efter § 84, stk. 2, tilbyde et midlertidigt ophold. Kommunalbestyrelsen har således ikke, som efter § 84, stk. 1, pligt til at tilbyde et ophold.

Afløsning gives i hjemmet, mens aflastning gives uden for hjemmet, f.eks. i form af tilbud om dag-, nat- eller døgnophold i plejehjem eller plejebolig.

Afløsning og aflastning kan gives uafhængigt af, om betingelserne for at få midlertidig eller varig hjælp efter § 83 er opfyldt.

Serviceovens § 84, stk. 1, gælder også børn, jf. serviceovens § 44. Der kan herudover tilbydes hjælp efter §§ 41 og 42, samt § 52, stk. 3, (vedrørende børn under 18 år) eller §§ 96 og 100. Der henvises herom til vejledning 3 til serviceoven - Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Kapitel 14

Personale - uddannelse mv.

Kvalifikationer

92. Serviceoven indeholder ikke regler om, at det personale, der varetager opgaver på det sociale område, skal have en særlig uddannelse. Det er kommunalbestyrelsens ansvar at sikre, at medarbejderne har de

rette kompetencer og relevant uddannelsesmæssig baggrund til at levere en hjælp, som imødekommer borgerens behov.

Det personale, der udfører hjælp efter kap 16, rekrutteres i dag i vid udstrækning fra social- og sundhedsuddannelsen, pædagoguddannelsen og fysio- og ergoterapeut uddannelserne. For yderligere information om social- og sundhedsuddannelsen henvises til Børne- og Undervisningsministeriet. For yderligere information om pædagoguddannelsen samt fysio- og ergoterapeut uddannelserne henvises til Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Tavshedspligt

93. Det personale, der er beskæftiget med hjælp efter servicelovens kap. 16, har tavshedspligt om de oplysninger, der modtages som led i arbejdet. Der henvises til vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

Legitimation og fuldmagt

94. Det kan være hensigtsmæssigt, at det personale, der udfører hjælpen, er let genkendeligt for modtagerne. Dette kan evt. sikres ved brug af legitimationskort, som kan forevises efter behov. Kommunalbestyrelsen kan stille krav om, at alle leverandører sørger for, at personalet er let genkendeligt. Det forudsættes, at personalet instrueres i den korrekte brug af legitimationskortene.

Legitimationskort kan ikke erstatte kravet om fuldmagt, når personalet handler på modtagernes vegne.

Det udførende personale

95. Det udførende personale skal udføre alle de opgaver, som fremgår af de enkelte afgørelser.

Det personale, der udfører opgaverne, skal være opmærksom på det aktiverende sigte med hjælpen. Målet med hjælpen er at gøre modtageren i stand til at klare sig selv eller, hvis dette ikke er muligt, at gøre modtageren i stand til selv at klare så mange opgaver som muligt. Dette vil bl.a. kunne fremmes ved, at modtageren og hjælperen arbejder sammen om at udføre de forskellige opgaver, således at modtageren i videst muligt omfang selv deltager aktivt i opgaveudførelsen, jf. punkt 67 om formål og hjælp til selvhjælp.

Kapitel 15

Arbejdsmiljø

Arbejdsmiljøloven

96. Efter arbejdsmiljøloven har arbejdsgiveren pligt til at sørge for, at arbejdsmiljøet for det udførende personale er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Denne pligt gælder også, når en leverandør er arbejdsgiver og arbejdet udføres i private hjem. Kommunalbestyrelsen kan betinge godkendelsen af en leverandør af, at leverandøren lever op til lovgivningsmæssigt fastsatte krav mv.

En del fysiske arbejdsmiljøproblemer kan afhjælpes ved, at boligen indrettes hensigtsmæssigt, f.eks. således at det bliver muligt at anvende tekniske hjælpemidler. Der kan i nogle situationer være behov for at ændre tilrettelæggelsen af arbejdet - eventuelt således, at der er to personer til at udføre arbejdet. Tekniske hjælpemidler skal dog normalt altid anvendes, hvis manuel transport indebærer fare for sikkerhed og sundhed. Se punkt 98 og 99 om hjælpemidler.

Der kan ikke gives generelle retningslinjer for, hvordan eventuelle konflikter skal løses mellem på den ene side kommunalbestyrelsens forpligtelse til at yde hjælp i hjemmet og på den anden side leverandørens

forpligtelse til at sørge for, at det udførende personale arbejder under forsvarlige sikkerheds- og sundhedsmæssige forhold. Det er efter lov om arbejdsmiljø arbejdsgiveren, der skal vurdere, om forholdene i det enkelte tilfælde er sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarlige. Ændringer skal ses i sammenhæng med borgerens situation og behov, og der kan evt. være behov for at inddrage særlige fagpersoner. Hvis det ikke er muligt eller rimeligt at ændre indretningen af arbejdsstedet, skal arbejdsgiveren træffe andre forholdsregler, så arbejdet kan udføres på en sikkerheds- og sundhedsmæssig forsvarlig måde. Eventuelle tvivlsspørgsmål må løses i hvert enkelt tilfælde ud fra en konkret vurdering, men som udgangspunkt kan et hensyn til modtageren ikke begrunde en tilsidesættelse af arbejdsmiljølovgivningen.

Det er vigtigt, at der udarbejdes en arbejdspladsvurdering (APV), som omfatter det arbejde, der udføres i private hjem. Det er arbejdsgiveren, der har ansvaret for, at dette sker. APV'en er et værktøj, som bruges til at få sat arbejdet med arbejdsmiljøet i system, og som kan bidrage til et godt arbejdsmiljø. APV'en skal udarbejdes sammen med de ansatte. På Arbejdstilsynets hjemmeside www.at.dk er der nærmere information om kravene til en APV samt vejledning og forslag til, hvordan man kommer igennem APV-processen.

Arbejdsredskaber og personlige hjælpemidler

97. Det er vigtigt, at der skelnes mellem personlige hjælpemidler, der er tilvejebragt af hensyn til modtageren, og hjælpemidler/arbejdsredskaber, der er tilvejebragt af hensyn til personalets arbejdsforhold.

Det vil som udgangspunkt være leverandørens ansvar at tilvejebringe arbejdsredskaber og tekniske hjælpemidler, der anvendes i hjemmet. Den kommunale leverandørvirksomheds omkostninger til sådanne redskaber skal derfor også medtages i fastsættelsen af kommunens gennemsnitlige langsigtede omkostninger ved at producere og levere hjælpen, jf. kapitel 30 om prisfastsættelse.

Det kan bl.a. være hensigtsmæssigt eller nødvendigt at anvende forskellige arbejdsredskaber eller tekniske hjælpemidler ved leveringen af ydelserne for at understøtte, at leveringen af hjælp sker i overensstemmelse med f.eks. arbejdsmiljøreglerne, og at leverandøren opfylder sin forpligtelse til at informere kommunalbestyrelsen om de leverede ydelser, ændringer i modtagerens behov eller lignende.

Arbejdsmiljørelaterede redskaber/hjælpemidler

98. Arbejdsmiljørelaterede redskaber/hjælpemidler vil ofte være møbler eller installationer, der er mere eller mindre stationære, som skal være fast til stede hos modtageren. Dette gælder også, når der er tale om en privat leverandør. Af hensyn til modtageren kan det derfor være hensigtsmæssigt, at redskaberne ejes og installeres af en central instans, der tilbyder at udleje eller lease redskaberne til godkendte leverandører. Hermed skabes der mulighed for at begrænse de gener, modtageren vil opleve, ved at hjælpemidlerne/redskaberne skal udskiftes, hvis brugeren vælger at skifte leverandør.

Personlige hjælpemidler

99. I modsætning til arbejdsmiljørelaterede redskaber/hjælpemidler, som leverandøren/arbejdsgiveren har ansvaret for, vil det være kommunalbestyrelsen, der har ansvaret for at fremskaffe og finansiere personlige hjælpemidler til modtagerne, hvis modtagerne er berettiget til hjælpemidlerne efter serviceloven.

Brug af velfærdsteknologi og hjælpemidler

100. Det bør være en del af vurderingen omkring hjælp efter kapitel 16, om brug af velfærdsteknologi eller hjælpemidler kan bidrage til øget selvstændighed og selvhjulpethed i modtagerens hverdag. Det er vigtigt, at ny teknologi introduceres på en tryk og værdig måde og i dialog med modtageren. Der

skal være balance mellem hensynet til at bruge de potentialer, der ligger i teknologien, og modtagerens parathed.

Rådgivning om arbejdsmiljø

101. Den enkelte kommunale eller private leverandør kan bruge en arbejdsmiljørådgiver som konsulent til at løse evt. arbejdsmiljøproblemer, herunder også konflikter mellem leverandør og modtager. Se www.at.dk for en liste over godkendte arbejdsmiljørådgivere.

Regler om arbejdsmiljø

102. Med hensyn til arbejdsmiljøregler af betydning for hjælp efter §§ 83 og 84 kan f.eks. nævnes:

- Beskæftigelsesministeriets bekendtgørelse nr. 290 af 5. maj 1993 om skiftende arbejdssteders indretning
- Beskæftigelsesministeriets bekendtgørelse nr. 1234 af 29. oktober 2018 om arbejdets udførelse
- Beskæftigelsesministeriets bekendtgørelse nr. 1164 af 16. december 1992 om manuel håndtering
- Beskæftigelsesministeriets bekendtgørelse nr. 1706 af 15. december 2010 om brug af personlige værnemidler med senere ændringer
- Beskæftigelsesministeriets bekendtgørelse nr. 1109 af 15. december 1992 om anvendelse af tekniske hjælpemidler, med senere ændringer

Branchearbejdsmiljøråd

103. Branchearbejdsmiljørådet BAR Social og Sundhed (sosu) er oprettet efter lov om arbejdsmiljø for at medvirke til at løse sikkerheds- og sundhedsspørgsmål inden for social- og sundhedsområdet. Rådet giver oplysninger og vejledning om de regler og bestemmelser, der gælder på dette område.

Der er udsendt branchevejledninger om bl.a. personløft på ældreområdet, stress, psykisk træthed og udbrændthed, håndtering af lægemidler, rengøring i hjemmehjælpen samt anskaffelse og vedligeholdelse af tjenestebiler.

Branchevejledningerne kan købes på www.arbejdsmiljoeweb.dk

Oplysning og vejledning kan fås ved henvendelse til BAR Social og Sosu.

Afsnit IV

Behandling og støtte- og kontaktpersoner efter serviceloven

Kapitel 16

Behandling efter servicelovens § 102

Serviceloven

§ 102. Kommunalbestyrelsen kan ud over tilbud efter § 85 give tilbud af behandlingsmæssig karakter til borgere med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. Tilbuddet gives, når dette er nødvendigt med henblik på at bevare eller forbedre borgerens fysiske, psykiske eller sociale funktioner, og når dette ikke kan opnås gennem de behandlingstilbud, der kan tilbydes efter anden lovgivning.

104. Servicelovens § 102 giver mulighed for, at kommunalbestyrelsen, ud over tilbud om de forskellige former for socialpædagogisk bistand efter servicelovens § 85, kan give tilbud af behandlingsmæssig karakter til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer.

Udgangspunktet for behandling efter serviceloven er, at det sædvanlige behandlingssystem efter sundhedsloven skal anvendes. Men der kan være borgere, der har så alvorlige handicap, sindslidelser, misbrug e.l., at det kræver en særlig indsats eller en særlig indretning af behandlingstilbuddet.

Tilbud efter § 102 kan bl.a. ydes i botilbud efter servicelovens §§ 107-110.

105. Tilbud om behandling efter § 102 omhandler speciel behandlingsmæssig bistand pga. særlige behov herfor. Der kan f.eks. være tale om psykologisk, psykoterapeutisk, sygeplejemæssig, fysio- og ergoterapeutisk, specialpsykiatrisk, tandplejemæssig eller anden behandling. Der er tale om tilbud, der ligger ud over tilbud om social støtte mv. efter servicelovens § 85. Om det nærmere indhold af ydelser efter servicelovens § 85 henvises der til kapitel 5.

106. Tilbud om behandling efter § 102 kan gives, når det er nødvendigt med henblik på at bevare eller forbedre borgerens fysiske, psykiske eller sociale funktioner, og når dette ikke kan opnås gennem de behandlingstilbud, der kan tilbydes efter anden lovgivning.

§ 102 giver således hjemmel til, at borgere, der har behov for en ganske særlig behandling, kan få et relevant behandlingstilbud, når det sædvanlige behandlingssystem ikke rummer den fornødne specialviden eller ekspertise, eller at det sædvanlige behandlingssystem efter en konkret vurdering ikke kan antages at være egnet til at behandle den konkrete borger. Det vil sige, at tilbuddene inden for det sædvanlige behandlingssystem må anses for at være udtømte.

Kapitel 17

Støtte- og kontaktpersoner efter servicelovens § 99

Serviceloven

§ 99. Kommunalbestyrelsen sørger for tilbud om en støtte- og kontaktperson til personer med sindslidelser, til personer med et stof- eller alkoholmisbrug samt til personer med særlige sociale problemer, der ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig.

Formål og målgruppe

107. Formålet med støtte- og kontaktpersonordningerne er, at styrke brugerens mulighed for at opnå og bevare kontakt til omverdenen ud fra egne ønsker og behov og dermed gøre ham eller hende i stand til at benytte samfundets muligheder og allerede etablerede tilbud.

Støtte- og kontaktpersonordningen er dermed et supplement til de øvrige sociale tilbud som f.eks. personlig hjælp efter § 83 herunder rehabiliteringsforløb efter § 83 a, socialpædagogisk bistand efter §§ 85 eller 85 a, efterforsorg efter udflytning fra en boform efter § 110 og skal ikke erstatte disse tilbud eller deres faglige indhold. Tilbuddet kan også gives til lejere i skæve boliger (boliger for dem, der ikke trives i traditionelt byggeri, personer i hjemløshed og særligt udsatte grupper) med tilknyttet social vicevært.

Målgruppen for ordningen er de mest socialt udsatte og isolerede personer med sindslidelse, personer med stof- og alkoholmisbrug samt personer i hjemløshed, som almindeligvis ikke gør brug af, eller ikke kan

gøre brug af de allerede eksisterende tilbud. For så vidt angår sindslidende er målgruppen ikke snævert afgrænset til personer med egentlige psykiatriske diagnoser.

Der er tale om en målgruppe, som ikke nødvendigvis har haft kontakt med de sociale myndigheder på forhånd. Der er således ikke tale om en visiteret ordning. Alle kan henvende sig til kommunen og gøre opmærksom på, at en person har behov for hjælp, ligesom kendskab til målgruppen kan ske ved støtte- og kontaktpersonernes opsøgende arbejde.

Opgaven

108. Opgaven for støtte- og kontaktpersonordningerne er ved opsøgende arbejde at opbygge og skabe kontakt til de mest socialt udsatte og isolerede sindslidende, misbrugere og personer i hjemløshed, som ikke selv magter at kontakte de etablerede tilbud. Formålet er at tilbyde en hjælp, der understøtter og styrker muligheden for et liv på egne præmisser med større personlig og social mestring. Erfaringsmæssigt kræver det opsøgende arbejde tid og tålmodighed.

Tilbud om en støtte- og kontaktperson gives i dialog med brugeren af ordningen og på dennes præmisser. Støtte- og kontaktpersonen kan tilbyde brugeren at være anonym. Brugeren kan afslå at tage imod et tilbud om hjælp fra en støtte- og kontaktperson.

Det relationsskabende arbejde er helt centralt i støtte- og kontaktpersonordningen. Opgaven bør derfor udføres på en måde, så der skabes de nødvendige rammer for, at brugeren kan knytte en relation til støtte- og kontaktpersonen og dermed opbygge en tryghed og en tillid.

Når der er skabt kontakt og tillid, vil støtte- og kontaktpersonens funktion i det videre arbejde være at bygge bro til omverdenen, f.eks. de kommunale myndigheder, væresteder, behandlingssystemet, sundhedsvæsenet etc.

Der vil ofte være en sammenhæng mellem støtte- og kontaktpersonordningen og socialpædagogisk bistand efter § 85. Når brugeren har fået den nødvendige tillid og er motiveret til at indgå i et mere fast forløb for at forbedre sine psykiske og sociale funktioner, samt opbygge sociale netværk og få mere struktur i dagligdagen, kan det være relevant at støtte- og kontaktfunktionen overgår til socialpædagogisk bistand efter § 85. Socialpædagogisk bistand er en visiteret ydelse og kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om omfang og indhold efter de almindelige bestemmelser.

Kommunalbestyrelsen kan ikke etablere støtte- og kontaktpersonordninger efter § 85 lige såvel som kommunalbestyrelsen ikke kan yde socialpædagogisk bistand efter § 99.

Der kan ikke fastsættes tidsmæssige rammer for, hvor lang tid det tager at etablere en kontakt og hvornår støtte- og kontaktforholdet kan afsluttes.

Tilrettelæggelsen af ordningerne

109. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for at tilrettelægge ordningerne. Organisationsmæssigt kan støtte- og kontaktpersonordninger indplaceres som en del af den kommunale forvaltning. Ordningerne bør dog tilrettelægges på en sådan måde, at det sikres, at der sker en adskillelse af omsorgs- og myndighedsfunktionen. Ordningerne vil også kunne etableres i tilknytning til f.eks. misbrugscentre, forsorgshjem, aktivitets- og væresteder, bostøttecentre, kommunale eller regionale boformer o.l. samt private tilbud og boformer.

Kommunalbestyrelsen kan med fordel samarbejde med frivillige organisationer på det sociale område om etablering af ordningen, f.eks. over for en bestemt målgruppe.

Flere kommuner kan gå sammen om at løse opgaven med støtte- og kontaktpersoner, således at der etableres og tilrettelægges tværkommunale støtte- og kontaktpersonordninger målrettet de enkelte målgrupper for ordningen. Det kan f.eks. være således, at ordningen for sindslidende knyttes til en socialpsykiatrisk boform, et socialpsykiatrisk værested eller en SIND-klub, ordningen for personer i hjemløshed tilknyttes en boform efter § 110 (forsorgshjem eller herberg), ordningen for personer med stofmisbrug knyttes til et misbrugscenter og ordningen for personer med alkoholmisbrug knyttes til et værested, f.eks. under KFUM's Sociale Arbejde.

Der bør sikres koordination mellem de forskellige støtte- og kontaktpersonordninger, dels af hensyn til fagligt samarbejde, sparring og supervision, dels for at sikre, at brugerne bliver henvist til den relevante støtte- og kontaktpersonordning for målgruppen.

Uanset organisatorisk forankring bør der være kontakt til et eller flere andre kommunale eller regionale tilbud som f.eks. boformer, aktivitets- og væresteder, dagcentre, bostøttecentre mv., hvilket letter muligheden for at formidle kontakt til andre sociale og sundhedsmæssige myndigheder.

Finansiering

110. Kommunalbestyrelsen afholder udgifterne til støtte- og kontaktpersoner, jf. servicelovens § 173.

Afsnit V

Kvalitetsstandarder, afgørelser og myndighedsfunktionen

Kapitel 18

Kvalitetsstandarder for personlig pleje og praktisk hjælp m.v., rehabiliteringsforløb samt træning

Serviceloven

§ 139. Social- og boligministeren kan i en bekendtgørelse fastsætte regler om, at kommunalbestyrelsen skal træffe beslutninger om indhold, omfang og udførelse af tilbud til voksne efter denne lov samt følge disse beslutninger op, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Ældreministeren kan fastsætte regler om, at kommunalbestyrelsen skal træffe beslutninger om indhold, omfang og udførelse af tilbud til voksne efter §§ 79, 79 a, 83, 83 a, 84, 86, 119-122 og 192 samt følge disse beslutninger op.

Bekendtgørelse om kvalitetsstandarder for hjemmehjælp, rehabiliteringsforløb og træning efter servicelovens §§ 83, 83 a og 86:

§ 1. Kommunalbestyrelsen skal mindst én gang årligt udarbejde en kvalitetsstandard for personlig og praktisk hjælp m.v., rehabiliteringsforløb samt kommunal genoptræning og vedligeholdelsestræning efter lovens §§ 83, 83 a og 86.

Stk. 2. Kvalitetsstandarden skal indeholde generel serviceinformation til borgerne om den hjælp, de kan forvente fra kommunen, hvis de får behov for personlig og praktisk hjælp m.v., rehabiliteringsforløb eller kommunal genoptræning og vedligeholdelsestræning efter lovens §§ 83, 83 a og 86.

Stk. 3. Kvalitetsstandarden skal indeholde en beskrivelse af det serviceniveau, kommunalbestyrelsen har fastsat for ydelser efter lovens §§ 83, 83 a og 86. Beskrivelsen af indholdet, omfanget og udførelsen af hjælpen skal være præcis og skal danne grundlag for, at der sikres sammenhæng mellem serviceniveau, de afsatte ressourcer, afgørelserne og leveringen af hjælpen. Kvalitetsstandarden skal

endvidere indeholde operationelle mål for, hvordan dette sikres, og en beskrivelse af, hvordan der følges op på de fastsatte mål, jf. § 2.

§ 2. Kommunalbestyrelsen skal mindst én gang årligt følge op på de efter § 1, stk. 3, fastsatte mål for kvaliteten og styringen af hjælpen efter lovens §§ 83, 83 a og 86.

111. Det har siden 1. januar 1999 været lovpligtigt for kommunalbestyrelsen at udarbejde kvalitetsstandarder for hjælp efter § 83. Siden 1. april 2001 har kommunalbestyrelsen ligeledes skullet udarbejde kvalitetsstandarder for kommunal genoptræning og vedligeholdelsestræning efter § 86. Siden 1. januar 2015 har kommunalbestyrelsen endvidere skullet udarbejdet kvalitetsstandarder for rehabiliteringsforløb efter § 83 a.

Formålet med kvalitetsstandarden

112. Kvalitetsstandarden skal bruges til at formidle de politiske målsætninger, som kommunalbestyrelsen har truffet beslutning om vedr. tilbud om personlig og praktisk hjælp og madservice, rehabiliteringsforløb eller træning i kommunen. Kvalitetsstandarden er ikke en overordnet hensigtserklæring. Den skal således kunne bruges som grundlag for den daglige indsats i kommunen på områderne for personlig og praktisk hjælp og madservice, rehabiliteringsforløb samt træning. Derfor skal kvalitetsstandarden indeholde konkrete mål og planer for, hvordan de politisk vedtagne målsætninger skal føres ud i livet.

Kommunalbestyrelsen skal via kvalitetsstandarden skabe gennemsigtighed om sammenhængen mellem det politisk fastsatte serviceniveau, de konkrete afgørelser og de ydelser, der leveres hos den enkelte modtager af personlig og praktisk hjælp og madservice, rehabiliteringsforløb eller træning. Det indebærer bl.a., at borgerne skal kunne bruge kvalitetsstandarden til at orientere sig om serviceniveauet i kommunen og dermed få kendskab til, hvilken hjælp de kan forvente fra kommunen, hvis de får behov for personlig og praktisk hjælp og madservice, genoptræning eller vedligeholdelsestræning, eller bliver tilbudt et rehabiliteringsforløb efter § 83 a. Herigennem kommer kvalitetsstandarden til at medvirke til at sikre, at kommunens borgere dels kender deres rettigheder og dels kan få kendskab til de politiske beslutninger, der ligger bag det vedtagne serviceniveau.

Kvalitetsstandarden skal således dels formidle de overordnede politiske beslutninger, kommunalbestyrelsen har truffet om serviceniveau, ressourcer og værdier i plejen, dels de konkrete, operationelle mål for, hvorledes disse politiske beslutninger skal føres ud i livet.

Kommunalbestyrelsen skal mindst én gang årligt revidere kvalitetsstandarderne og træffe beslutning om eventuelle ændringer eller justeringer i serviceniveau, ressourceanvendelse mv. Herigennem giver kvalitetsstandarderne og arbejdet med at revidere dem kommunalpolitikerne lejlighed til at undersøge og få dokumentation for konsekvenserne af de politiske beslutninger om eksempelvis serviceniveauet for den personlige og praktiske hjælp.

Kvalitetsstandarden og myndighedsopgaven

113. Det er en del af kommunalbestyrelsens forpligtelse at sikre, at der tilføres de ressourcer, der er nødvendige for at realisere det serviceniveau, som kommunalbestyrelsen selv har fastlagt.

Det er en kommunal myndighedsopgave at træffe afgørelser i henhold til serviceniveauet og at sikre, at hjælpen leveres i henhold til afgørelsen. Det er også en kommunal myndighedsopgave at sikre grundlaget for en systematisk revision af den politisk vedtagne kvalitetsstandard. Den administrative myndighed

foretager efter bemyndigelse operationalisering af målsætningerne i kvalitetsstandarden på de områder, hvor kommunalbestyrelsen ikke allerede har gjort det.

Ændringer i serviceniveau

114. Hvis kommunalbestyrelsen beslutter at ændre serviceniveauet, og det ændrede serviceniveau medfører ændringer i den enkelte borgers ret til ydelser, har denne borger et krav på en ny afgørelse baseret på en konkret, individuel vurdering med udgangspunkt i borgerens funktionsevne og særlige behov. Standardmeddelelser om ændringer af serviceniveau kan således ikke erstatte konkrete, individuelle afgørelser. Se kapitel 19 om afgørelser.

Klage

115. Klager over kommunens serviceniveau skal rettes til kommunalbestyrelsen som den politiske ansvarlige myndighed for det politisk vedtagne serviceniveau og for kommunens aktiviteter. Klager over kommunernes sagsbehandling (sagsbehandlingstiden, personalets optræden) rettes til borgmesteren, som den øverste daglige leder af kommunernes administration, jf. lov om kommunernes styrelse § 31, stk. 3.

Kapitel 19

Afgørelser

Serviceloven

§ 88. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om tildeling af personlig hjælp og pleje m.v. efter dette kapitel. Kommunalbestyrelsen skal behandle anmodninger om hjælp efter § 83 ved en konkret, individuel vurdering af behovet for hjælp til de opgaver, som modtageren ikke selv kan udføre. Ved vurderingen af behovet for hjælp skal kommunalbestyrelsen tage stilling til alle anmodninger om hjælp fra ansøgeren.

Stk. 2. ---

Afgørelsen

116. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelser om ydelser omfattet af kap. 16 i serviceloven.

Afgørelserne skal træffes på grundlag af en konkret og individuel vurdering af borgerens behov for hjælp. Det kommunalt fastsatte serviceniveau er udgangspunktet for, hvad borgeren kan forvente af hjælp. Serviceniveauet skal dog fraviges i de tilfælde, hvor borgerens behov nødvendiggør det.

Ved vurderingen skal der tages stilling til alle forhold i borgerens ansøgning.

Skriftlige afgørelser

Serviceloven

§ 89. I forbindelse med afgørelsen efter dette kapitel skal ansøgeren skriftligt oplyses om, hvilken hjælp der er bevilget. Kommunalbestyrelsen kan ved mindre, begunstigende justeringer i hjælpen undlade at fremsende en ny skriftlig oplysning herom til borgeren.

117. Afgørelser efter kapitel 16 følger de almindelige bestemmelser i forvaltningsloven. Heraf fremgår det, at en afgørelse, der meddeles skriftligt, skal begrundes, medmindre afgørelsen giver ansøgeren fuldt ud medhold, samt at afgørelser, der kan påklages til en anden forvaltningsmyndighed, skal være ledsaget

af en klagevejledning, når de meddeles skriftligt. Der henvises til punkt 115 om klage og til vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

Ved afgørelser, hvor borgeren opnår fuldt ud medhold, skal borgeren oplyses skriftligt om, hvilken hjælp der er bevilget. Kommunalbestyrelsen kan dog ved mindre justeringer i hjælpen, som udelukkende er begunstigende i form af tildeling af mere hjælp, undlade at give en ny skriftlig oplysning til borgeren. I tilfælde, hvor dele af borgerens hjælp også nedjusteres, finder bestemmelsen ikke anvendelse, og borgeren skal i så fald have en skriftlig afgørelse. Ved afgørelse om rehabiliteringsforløb efter § 83 a vedrører afgørelsen tildelingen af forløbet, men ikke de konkrete indsatser, der ydes i forløbet, samt omfanget heraf. Det betyder, at det er muligt at op- og nedjustere hjælp og støtte undervejs i forløbet uden fornyet afgørelse. Der henvises til punkt 118 om afgørelse om rehabiliteringsforløb.

Når det vurderes, om en ændring af hjælpen til en borger er en mindre, begunstigende tilpasning, bør der bl.a. lægges vægt på, hvilken betydning ændringen har for den enkelte borger. Det kan f.eks. indgå i vurderingen af, hvorvidt en tilpasning er mindre, om der er tale om en ydelse af samme art eller om tildeling af en helt ny ydelse. Hvis der er tale om tildeling af en anden form for ydelse, bør myndigheden fremsende skriftlig oplysning om dette til borgeren. Ligger den nye ydelse derimod i naturlig forlængelse af den hjælp, der allerede gives, vil der efter en konkret vurdering kunne være tale om en mindre tilpasning, der ikke medfører krav om en skriftlig oplysning.

Et eksempel på en ny type ydelse kan være, hvis borgeren f.eks. hidtil kun har fået hjælp til rengøring, men på grund af ændret behov fremover visiteres til personlig pleje. Et andet eksempel kan være, hvis borgeren hidtil har fået hjælp til indkøb, men fremover også får madservice. I disse tilfælde skal borgeren således have en skriftlig oplysning om den ændrede ydelse.

Et eksempel på en mindre tilpasning kan være, hvis borgeren f.eks. har fået bevilget hjælp til påklædning i forhold til at tage støttestrømper på, og at borgeren efterfølgende får tildelt hjælp til alle former for påklædning. Et andet eksempel kan være, hvis borgeren har hjælp til rengøring i form af f.eks. støvsugning samt rengøring af badeværelse, men efterfølgende også får behov for hjælp til gulvvask og rengøring af køkken. Ved sådanne tilpasninger af hjælpen kan kommunalbestyrelsen igangsætte tilpasningen af hjælpen uden at oplyse borgeren skriftligt om dette.

Det er væsentligt, at vurderingen af, om der er tale om en mindre, begunstigende tilpasning af hjælpen, tager afsæt i den seneste skriftlige oplysning, som kommunalbestyrelsen har givet borgeren om, hvilken hjælp der er bevilget. Hvis der har været foretaget en række mindre, begunstigende tilpasninger af hjælpen, uden at der er fremsendt en ny skriftlig oplysning til borgeren, må det således vurderes konkret, om der ved en yderligere tilpasning af hjælpen, der isoleret set er både mindre og begunstigende, samlet set er foretaget så væsentlige ændringer, at der skal gives borgeren skriftlig oplysning om den (samlede) tildelte hjælp. Hvis der samlet set fortsat er tale om en mindre, begunstigende tilpasning, kan en skriftlig oplysning til borgeren undlades.

Afgørelse om rehabiliteringsforløb

118. Kommunalbestyrelsen skal træffe en afgørelse på baggrund af vurderingen i henhold til § 83 a, stk. 1.

En afgørelse om et tilbud efter § 83 a betyder, at der er tildelt et samlet forløb. Borgeren skal under rehabiliteringsforløbet have den hjælp, som borgeren har behov for. Hjælpen skal ses som en del af det samlede rehabiliteringsforløb, og der skal ikke træffes særskilt afgørelse herom. Afgørelsen vedrører tildelingen af forløbet, men ikke de konkrete indsatser, der ydes i forløbet, samt omfanget heraf. Det betyder, at det er muligt at op- og nedjustere hjælp og støtte undervejs i forløbet uden fornyet afgørelse.

se. Afgørelsen om tildeling af et rehabiliteringsforløb kan påklages til Ankestyrelsen, jf. servicelovens § 166.

Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med afslutning af et rehabiliteringsforløb efter § 83 a vurdere modtagerens behov for hjælp efter § 83, jf. § 83, stk. 6, og som det fremgår af § 83 a, stk. 4, 3. pkt., skal kommunalbestyrelsen også vurdere modtagerens behov for hjælp efter § 83, hvis modtageren ikke gennemfører rehabiliteringsforløbet. Borgerens retssikkerhed sikres ved, at borgeren har mulighed for at klage over afgørelsen om rehabiliteringsforløb efter § 83 a, samt at borgeren ligeledes har mulighed for at klage over afgørelsen om hjælp efter § 83.

Det giver fleksibilitet i rehabiliteringsforløbet, at hjælpen og støtten kan op- og nedjusteres undervejs i et rehabiliteringsforløb, uden at der skal træffes en ny afgørelse. Dette er med til at sikre, at hjælpen og støtten løbende justeres ud fra modtagerens aktuelle behov, og at hjælpen og støtten under rehabiliteringsforløbet løbende tilpasses udviklingen i borgerens funktionsevne. Tilpasningen kan være i både opad- og nedadgående retning.

Hvis en borger under et rehabiliteringsforløb ansøger om anden hjælp og støtte, skal kommunalbestyrelsen behandle ansøgningen i overensstemmelse med de gældende regler herfor, herunder træffe afgørelse herom.

Oplysning af sagen

119. Borgeren skal inddrages i forbindelse med gennemførelsen af en (re)visitation for at sikre det fornødne grundlag til at foretage en konkret, individuel vurdering af borgerens behov for hjælp. Inddragelsesformen vil afhænge af den enkelte konkrete behovsvurdering, men vil typisk ske gennem besøg i borgerens hjem. I visse tilfælde vil det dog være muligt at visitere uden besøg. Eksempelvis kan oplysninger om borgerens sag opnås gennem en leverandør med henblik på en opdateret vurdering af borgerens behov og funktionsniveau, jf. kravet i § 1 i bekendtgørelse nr. 344 af 26. marts 2013 om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83. Her fremgår det, at kommunalbestyrelsen skal stille krav om, at leverandøren, som kommunalbestyrelsen har indgået kontrakt med, eller som borgerne har antaget via fritvalgsbeviset, skal informere myndigheden om ændringer i modtagernes behov for hjælp, samt om, hvordan denne information fra leverandøren skal formidles. Herefter kan det være muligt f.eks. telefonisk at kontakte borgeren med kvalificerende opklarende spørgsmål - og med borgerens medvirken få afklaret det nuværende niveau. Visitatoren bør altid foretage et besøg i hjemmet, hvis ovenstående ikke giver fornøden sikkerhed til at træffe en konkret individuel vurdering.

Generelle retningslinjer

120. Generelt skal myndigheden efter almindelige forvaltningsretlige regler notere alle, herunder mindre, begunstigende tilpasninger af den tildelte hjælp og støtte i borgerens sagsakter. Herved sikres dokumentation for, hvilken hjælp den enkelte samlet set har krav på. Det følger herudover af offentlighedslovens § 6 om notatpligt, at der i sager, hvor der vil blive truffet afgørelse af en forvaltningsmyndighed, skal gøres notat om indholdet af oplysninger, som en myndighed mundtligt modtager vedrørende en sags faktiske omstændigheder, der er af betydning for sagens afgørelse, eller hvis myndigheden på anden måde er bekendt med sådanne oplysninger. Herudover fremgår det af forvaltningslovens § 9, stk. 1, om retten til aktindsigt, at en part i en sag, hvori der er eller vil blive truffet en afgørelse af en forvaltningsmyndighed, kan forlange at blive gjort bekendt med sagens dokumenter. Borgeren vil således til enhver tid kunne gøre krav på oplysning om den samlede hjælp, der er bevilget.

Yderligere oplysninger

121. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med tildeling af hjælp efter § 83 oplyse om, at borgeren har ret til erstatningshjælp, og om, hvor hos myndigheden denne kan rette henvendelse, hvis den tildelte hjælp ikke leveres i overensstemmelse med afgørelsen. Se kapitel 10 om erstatningshjælp.

Personer, der søger om eller får hjælp, har efter retssikkerhedslovens § 11 pligt til at medvirke til at tilvejebringe de oplysninger, som er nødvendige for at afgøre, om de er berettiget til hjælp, og i givet fald, hvilken hjælp de er berettiget til. Der henvises til vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven, for nærmere information om tavshedspligt, indhentelse og videregivelse af oplysninger.

Derudover fremgår det af forvaltningslovens § 25, at skriftlige afgørelser, som kan påklages til anden forvaltningsmyndighed, skal være ledsaget af en klagevejledning, medmindre afgørelsen giver borgeren fuldt ud medhold.

Fuldt ud medhold

122. Borgeren vil i det enkelte tilfælde opnå fuldt ud medhold ved ansøgning om hjælp, hvis det må vurderes, at borgerens behov, der er fremkommet i visitationsprocessen, fuldt ud imødekommes. Det beror på en konkret vurdering i henhold til almindelige forvaltningsretlige regler, hvorvidt borgeren i den konkrete sag kan anses for at have opnået fuldt ud medhold. Anvendelsen af de almindelige forvaltningsretlige regler betyder, at der lægges en objektiv vurdering til grund ved afgørelsen af, hvorvidt der er givet fuldt ud medhold. Det følger heraf, at der på områder, hvor det ikke kan konstateres, om parten får fuldt ud medhold, skal gives en begrundelse.

Bisidder, partsrepræsentant og værge

123. Som et led i samarbejdet med de frivillige, kan kommunalbestyrelsen eventuelt udpege frivillige bisiddere, som kan bistå under sagsbehandlingen. Kommunalbestyrelsen kan som led i samarbejdet med frivillige organisationer udpege frivillige bisiddere. Det kan f.eks. være et tilbud til borgere, som ikke kan eller ønsker at inddrage pårørende.

Hvis borgeren ikke kan tage vare på egne interesser, skal kommunalbestyrelsen undersøge, om der er pårørende eller andre, herunder en værge, der kan varetage borgerens interesse. Dette gælder f.eks., hvis borgeren er ude af stand til selv at vælge leverandør ved tildeling af hjemmehjælp, eller hvis borgeren har svært ved at overskue konsekvenserne af et valg. For nærmere regler om bisidder, partsrepræsentant og værge henvises til vejledning nr. 1 til serviceloven.

Generelle forbehold

124. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til at yde den hjælp, som fremgår af de enkelte afgørelser, med mindre modtagerne ønsker at gøre brug af retten til fleksibel hjemmehjælp. Se kapitel 11 om fleksibel hjemmehjælp.

Kommunalbestyrelsen kan ikke i sine afgørelser om tildeling af hjælp tage generelle forbehold for så vidt angår udførelsen af de opgaver, der er truffet afgørelse om. Afgørelserne må eksempelvis ikke indeholde forbehold om, at kommunen kan aflyse hjælpen i sommerferieperioden, eller at hjælpen kun leveres i et bestemt antal uger.

Akutte situationer

125. Det følger af forpligtelsen efter § 83, at kommunalbestyrelsen skal sikre, at akut opståede behov for anden hjemmehjælp end den i afgørelsen fastsatte, kan imødekommes.

Ligeledes skal leverandøren af hjemmehjælp også tage hensyn til, at modtageren akut kan have behov for en anden hjemmehjælp end den, der står i afgørelsen.

Børn

126. Der kan i særlige tilfælde ydes personlig og praktisk hjælp til forældre til at klare opgaver i forhold til børn. Dette kan f.eks. være i forbindelse med sygdom, eller hvis behovet skyldes en forældres handicap. Der henvises til Ankestyrelsens principmeddelelse 75-16.

Kapitel 20

Myndighed og leverandør

127. På de kommunale ansvarsområder sondres der mellem kommunalbestyrelsens myndighedsfunktion og løsning af leverandøropgaver.

Kommunalbestyrelsen kan ikke uden lovhjemmel overlade myndighedsopgaven til andre. Der findes ikke en sådan hjemmel i serviceloven.

Kommunalbestyrelsen kan derimod godt overlade den konkrete udførelse af opgaven med levering af ydelser efter f.eks. servicelovens §§ 83, 83 a, 84, 85 og 86 til andre, f.eks. virksomheder, selvejende institutioner mv., med mindre det direkte fremgår af lovgivningen, at det skal være en kommunal leverandøropgave.

Det vil i mange tilfælde være reguleret, på hvilke vilkår private mv. kan levere ydelser efter serviceloven. Servicelovens regler om frit leverandørvalg er et eksempel på denne regulering.

En klar adskillelse af kommunalbestyrelsens myndighedsfunktion og leverandøropgaver skaber mere gennemsigtighed om borgernes rettigheder og de politiske prioriteringer, der er foretaget i kommunen. Samtidig gøres sammenhængen mellem det fastsatte serviceniveau, afsatte ressourcer og afgørelserne i forhold til borgeren mere tydelig. Endelig skabes en klar ansvars- og opgavefordeling mellem myndighed og leverandører, herunder private leverandører.

Myndighedsfunktionen

128. Kommunalbestyrelsen skal træffe beslutning om prioriteringen og tilrettelæggelsen af de kommunale myndighedsopgaver. Det er også kommunalbestyrelsen, der skal træffe afgørelse om tildeling og udmåling af hjælp mv. til borgeren efter serviceloven.

Kommunalbestyrelsen skal mindst én gang årligt udarbejde en kvalitetsstandard for personlig og praktisk hjælp m.v., rehabiliteringsforløb samt kommunal genoptræning og vedligeholdelsestræning efter lovens §§ 83, 83 a og 86. Kvalitetsstandarden skal bl.a. indeholde en beskrivelse af det serviceniveau, kommunalbestyrelsen har fastsat for ydelser efter lovens §§ 83, 83 a og 86. Der henvises til kapitel 18 om kvalitetsstandards for personlig pleje og praktisk hjælp m.v., rehabiliteringsforløb samt træning efter lovens §§ 83, 83 a og 86.

Der findes ikke i serviceloven nærmere bestemmelser om indhold og omfang af den hjælp, som kommunalbestyrelsen skal tilbyde efter f.eks. §§ 83, 83 a, 84, 85, 85 a og 86.

Det er kommunalbestyrelsen, der har både det indholdsmæssige og det økonomiske ansvar for hjælpen. Lovgivningen forudsætter, at kommunalbestyrelsen – afhængigt af lokale forhold – træffer beslutning om et præcist beskrevet serviceniveau, som fastlægger indholdet og omfanget af hjælpen og giver

et klart og realistisk grundlag for at afsætte tilstrækkelige ressourcer, således at forpligtelserne over for borgerne kan overholdes.

Kommunalbestyrelsen skal således beslutte, hvilke tilbud om hjælp og støtte der skal stilles til rådighed for borgerne, og hvilke kriterier, kommunalbestyrelsen skal anvende, når den træffer afgørelse om tildeling og udmåling af hjælpen. Kommunalbestyrelsen skal ved fastlæggelse af disse kriterier være opmærksom på det konkrete formål med hjælpen og støtten

Uanset, om det er kommunalbestyrelsen selv, eller det er en anden leverandør, der udfører de opgaver, som følger af afgørelserne, påhviler det overordnede, politiske ansvar for, at opgaverne udføres – og udføres forsvarligt – kommunalbestyrelsen. Se retssikkerhedslovens § 15.

Det er ligeledes altid kommunalbestyrelsen, der skal etablere et kontrolsystem og føre tilsyn med, at der gives den fornødne hjælp, og at opgaverne udføres i overensstemmelse med den kvalitet og de målsætninger, som kommunalbestyrelsen har fastlagt. Se retssikkerhedslovens § 16.

Kommunalbestyrelsens tilrettelæggelse af levering af ydelser til borgerne må ikke ske på en sådan måde, at grænsen mellem offentlig og privat virksomhed forrykkes og erlæggelsen af ydelsen må ikke påvirke konkurrenceforholdene i den private sektor på en væsentlig måde.

Det følger endvidere af det grundlæggende forvaltningsretlige princip om ligebehandling, at ensartede situationer ikke må behandles forskelligt, med mindre forskelsbehandlingen er objektivt begrundet. Dette betyder f.eks., at der ikke kan stilles forskellige kvalitetskrav mv. til private og kommunale leverandører i forhold til personlig og praktisk hjælp, jf. kapitel 27.

Leverandørfunktionen

129. Leverandøren skal udføre alle de opgaver, som fremgår af den enkelte afgørelse. Dette princip fraviges, når modtageren af hjælp benytter sig af fleksibel hjemmehjælp, se punkt 82-85.

Det personale, der udfører opgaverne, skal være opmærksomme på det aktiverende sigte med hjælpen. Målet med hjælpen – at gøre modtageren i stand til at klare sig selv eller, hvis dette ikke er muligt, at gøre modtageren i stand til selv at klare så mange opgaver som muligt – vil bl.a. kunne fremmes ved, at modtageren og hjælperen arbejder sammen om at udføre de forskellige opgaver således, at modtageren af hjælp i videst muligt omfang selv deltager aktivt i opgaveudførelsen.

Hjælpen og støtten skal løbende tilpasses modtagerens behov. Det personale, der udfører hjælpen, skal derfor indberette både bedring og forværring i modtagerens funktionsevne til myndigheden, således at den bevilligede hjælp og støtte kan justeres efter det aktuelle behov. Det er i denne forbindelse vigtigt, at det sikres, at alle ændringer i modtagerens tilstand og funktionsniveau, som kan medføre ændringer i behovet for hjælp, registreres og videregives.

Der skelnes ikke mellem kommunale, regionale og private leverandører, herunder selvejende tilbud, ved levering af serviceydelser til borgeren.

Kommunalbestyrelsen skal således stille de samme krav til alle leverandører, uanset om de er kommunale, regionale eller private.

Afsnit VI

Frit valg af leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice

Serviceoven

§ 91. Kommunalbestyrelsen skal skabe grundlag for, at modtagere af hjælp efter § 83 kan vælge mellem to eller flere leverandører af denne hjælp, hvoraf den ene leverandør kan være kommunal.

Stk. 2. ---

Kapitel 21

Frit valg af leverandør

130. Det frie leverandørvalg på hjemmehjælpsområdet betyder, at kommunalbestyrelsen har pligt til at etablere rammerne for, at modtagere af personlig og praktisk hjælp og madservice efter § 83, jf. dog § 93, kan vælge mellem forskellige leverandører.

Leverandørbegrebet

131. Reglerne i § 91 omhandler:

- dels den ret, modtagere af personlig og praktisk hjælp og madservice har til selv at vælge, hvilken af de leverandører, som kommunalbestyrelsen har indgået kontrakt med, de vil have til at levere de visiterede ydelser, og

- dels de forpligtelser kommunalbestyrelsen har til at tilrettelægge borgerens frie valg af leverandør af personlig og praktisk hjælp og madservice ved at indgå kontrakt med kvalificerede leverandører eller tilbyde modtagerne et fritvalgsbevis. Kommunalbestyrelsen skal som minimum skabe grundlag for at modtagere af personlig og praktisk hjælp og madservice kan vælge mellem 2 leverandører, hvoraf den ene leverandør kan være kommunal.

Begrebet »leverandør« anvendes i lovgivning, bekendtgørelse og vejledning om alle leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice. Der skelnes således ikke mellem kommunale og private leverandører, herunder selvejende institutioner. De steder, hvor begrebet »godkendt leverandør« anvendes i bekendtgørelse og vejledning, henvises til de leverandører, som kommunalbestyrelsen har indgået kontrakt med, jf. servicelovens § 91, stk. 2, nr. 1.

Kapitel 22

Valg af leverandør

132. Retten til frit at vælge imellem de leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice, som kommunalbestyrelsen har indgået kontrakt med, omfatter alle personer, der modtager hjælp efter servicelovens § 83, jf. dog servicelovens § 93 om beboere i plejehjem, plejeboliger mv.

En modtager af personlig og praktisk hjælp og madservice kan frit vælge mellem de leverandører, som kommunalbestyrelsen har indgået kontrakt med til at levere de ydelser, som modtageren i medfør af afgørelsen er berettiget til at modtage. Hvis kommunalbestyrelsen har besluttet at tilbyde modtagerne et fritvalgsbevis, kan modtageren vælge mellem cvr-registrerede virksomheder, som leverer ydelser, som modtageren i medfør af afgørelsen er berettiget til at modtage.

Særligt vedrørende plejehjem, plejeboliger mv.

Serviceoven

§ 93. Bestemmelserne i §§ 91 og 94 omfatter ikke beboere i plejehjem m.v., jf. § 192, lejere i plejeboligbebyggelser, der er omfattet af lov om almene boliger m.v. eller lov om boliger for ældre og personer med handicap, lejere og beboere i friplejeboliger, der er omfattet af lov om friplejeboliger, og lejere i tilsvarende boligenheder.

Stk. 2. ---

133. Reglerne om frit leverandørvalg omfatter ikke beboere i plejehjem, plejeboliger mv. jf. § 93. Beboere i disse boligformer vurderes at have særlige plejebenhov, der bedst varetages ved en samlet, koordineret og fleksibel indsats. Servicelovens §§ 107-108 er ligeledes omfattet af undtagelsen i § 93, stk. 1, da der er tale om botilbud med servicearealer og tilknyttet personale.

Det skal bemærkes, at § 91 i serviceloven ikke er til hinder for, at kommunalbestyrelsen kan beslutte at bringe leveringen af ydelser i plejeboligenhederne i udbud. Kommunalbestyrelsen kan også beslutte at tilbyde denne målgruppe de samme vilkår for frit valg af leverandør, som det gælder for de borgere, der er omfattet af retten til frit valg af leverandør.

Skift af leverandør

Bekendtgørelse om frit valg af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 2. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte en frist for, hvornår modtagere af hjælp efter lovens § 83 efter anmodning har ret til at skifte til andre godkendte leverandører, jf. servicelovens § 91, stk. 2, nr. 1.

134. Kommunalbestyrelsen må ikke begrænse modtagerens valgfrihed ved at sætte grænser for, hvor mange gange en modtager må skifte leverandør. Efter bekendtgørelsens § 2 skal kommunalbestyrelsen fastsætte en frist for, hvornår en modtager efter anmodning om leverandørskifte kan skifte leverandør blandt de af kommunalbestyrelsen godkendte leverandører, jf. servicelovens § 91, stk. 2, nr. 1. Den fastsatte frist er den periode, som går fra det tidspunkt, borgeren har anmodet om at skifte leverandør til det tidspunkt, borgeren har ret til at skifte leverandør. Fristen er begrundet i hensynet til leverandørens mulighed for at omstille sig til ændringer i modtagerkredsen. Fristen skal fastsættes afhængigt af de konkrete forhold og skal være rimelig i forhold til ydelsens karakter. Hvis særlige forhold gør sig gældende (f.eks. alvorlige uoverensstemmelser mellem modtager og leverandør), bør der kunne afviges fra den generelt fastsatte frist.

Kapitel 23

Modeller for frit leverandørvalg

Serviceloven

§ 91. ---

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal for at opfylde forpligtelsen i medfør af stk. 1 som minimum

- 1) indgå kontrakt med to eller flere leverandører eller
- 2) tilbyde modtagerne et fritvalgsbevis, som giver borgere, der er visiteret til hjælp efter § 83, adgang til, at de pågældende borgere selv indgår aftale med en cvr-registreret virksomhed om hjælpens udførelse, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. ---

Valg af model

135. Kommunalbestyrelsen skal tage stilling til, hvordan rammerne for det frie leverandørvalg skal udfyldes. Kommunalbestyrelsen kan skabe grundlag for indgåelse af kontrakter med kvalificerede leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice, eller beslutte at tilbyde modtagerne et fritvalgsbevis. Et fritvalgsbevis giver borgere, der er visiteret til hjælp efter § 83, adgang til, at disse selv indgår aftale med en cvr-registreret virksomhed om hjælpens udførelse. Uanset hvilken løsning kommunalbestyrelsen vælger, skal indgåelsen af kontrakter med leverandørerne og aftaler efter et fritvalgsbevis ske på baggrund af de kvalitetskrav til levering af ydelserne, som kommunalbestyrelsen har fastsat jf. § 9 i bekendtgørelse om frit valg af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83, se nærmere herom under punkt 155 - 158.

Valg af model kan variere inden for den enkelte kommune. Kommunalbestyrelsen har mulighed for at anvende forskellige modeller afgrænset ud fra et eller flere distrikter eller en eller flere ydelseskategorier.

Kommunalbestyrelsen kan endvidere beslutte at anvende begge ordninger, jf. § 91, stk. 2, nr. 1 og 2, samtidig. Eksempelvis kan kommunalbestyrelsen beslutte at udbyde rengøringsydelsen efter udbudsreglerne, og at tilbyde borgerne et fritvalgsbevis til brug for hjælp til indkøb af dagligvarer, hvormed borgerne selv kan vælge, hvor de vil indkøbe dagligvarerne.

For yderligere oplysninger om valg af model for tilvejebringelse af frit leverandørvalg henvises til Sundhedsstyrelsens hjemmeside på <https://www.sst.dk/da/vaerdighed/temaer/selvbestemmelse/frit-valg>.

Sammenhæng mellem kommunalbestyrelsens valg af model for frit leverandørvalg og borgerens valg af leverandør

136. Kommunalbestyrelsen har mulighed for at anvende forskellige modeller afgrænset ud fra et eller flere distrikter eller en eller flere ydelseskategorier. Se endvidere punkt 135 om valg af model ovenfor. Efter § 83 skal kommunalbestyrelsen tilbyde personlig pleje, praktisk hjælp og madservice, men der er ikke krav om, at kommunalbestyrelsen skal fastsætte bestemte ydelseskategorier for hjælpen efter § 83. Det er således kommunalbestyrelsen, som beslutter, hvor mange ydelseskategorier man vil udskille i kommunen.

Borgeren har mulighed for at vælge forskellige leverandører af hjælpen inden for de forskellige modeller for det frie leverandørvalg, som kommunalbestyrelsen har valgt. Hvis kommunalbestyrelsen f.eks. har besluttet sig for inden for praktisk hjælp at udbyde rengøring og tilbyde fritvalgsbevis til indkøb af dagligvarer, kan borgere vælge mellem de leverandører, der er inden for hver ordning, også når borgeren er visiteret til begge dele.

Kapitel 24

Indgåelse af kontrakt med private leverandører

137. Hvis kommunalbestyrelsen vælger at skabe grundlag for borgerens frie valg via indgåelse af kontrakt, skal de overholde de forvaltningsretlige principper, og udbudsreglerne for kontrakter omfattet af udbudsreglernes anvendelsesområde.

Kontrakten er en gensidig bebyrdende aftale, hvor kommunalbestyrelsen over for en leverandør indviliger i at betale et aftalt vederlag mod at modtage en bestemt ydelse. Den nærmere udformning kan tilrettelægges efter kommunalbestyrelsens mål og rammer for det frie valg såvel som efter de lokale markedsforhold.

Kommunalbestyrelsen kan eksempelvis tilrettelægge borgernes frie valg af leverandør ved en udbuds- eller en godkendelsesordning.

Kommunalbestyrelsen kan også vælge en helt tredje kontrakttype, når blot den skaber grundlag for, at modtagerne af personlig hjælp kan vælge mellem to eller flere leverandører, hvoraf den ene leverandør kan være kommunal. Hvilken kontraktform, kommunalbestyrelsen skal vælge, er udbudsreglerne uvedkommende.

Hvilken model, der er mest fordelagtig på et givent område, vil bero på kommunalbestyrelsens område-specifikke overvejelser om omkostningsstruktur, markedsforhold, særlige lokale hensyn mv.

Nedenfor i punkt 138-144 beskrives indgåelse af kontrakt på baggrund af udbud og godkendelsesordninger, som eksempler på, hvordan kommunalbestyrelsen kan vælge at skabe grundlag for indgåelse af kontrakter efter § 91, stk. 2, nr. 1.

Udbud

138. Serviceloven regulerer ikke, hvordan kommunerne skal tilrettelægge udbudsforretningen.

Grundlaget for udbudsforretningen er udbudsreglerne og de forvaltningsretlige principper. Udbudsreglerne dækker over både EU's udbudsdirektiv og de traktatretlige normer og principper.

Personlig og praktisk hjælp og madservice er i udbudsdirektivets forstand en bilag B-ydelse. Kommunalbestyrelsen er alene forpligtet til at følge enkelte bestemmelser i EU's udbudsdirektiv, når kontraktens værdi svarer til eller overstiger de gældende tærskelværdier i udbudsdirektivet. I henhold til udbudsdirektivet skal ordregivere overholde reglerne om tekniske specifikationer i udbudsdirektivets artikel 23 samt give meddelelse til EU-Kommissionen om indgået kontrakter i overensstemmelse med artikel 35, stk. 4. Kontrakter om bilag B-ydelser er ikke omfattet af udbudsdirektivets detaljerede procedureregler, og skal derfor ikke følge direktivernes procedureforskrifter om fx valg af udbudsform, frister og udvælgelses- og tildelingskriterier.

For kontrakter, som skønnes at have en klar grænseoverskridende interesse, er kommunalbestyrelserne desuden underlagt de traktatretlige normer og principper, herunder principperne om ligebehandling og gennemsigtighed. Det indebærer bl.a., at kommunalbestyrelsen for sådanne kontrakter med klar grænseoverskridende interesse skal sikre, at kontrakten forud for indgåelse har været udsat for en passende grad af offentlighed. Efter Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vurdering vil offentlighedsforpligtelsen kunne tilgodeses, hvis en kommunalbestyrelse f.eks. annoncerer på udbud.dk. Endvidere indebærer det, at kommunalbestyrelsen ikke må forskelsbehandle leverandørerne, fx ved at stille krav om, at kun lokale leverandører kan byde på opgaven.

For kontrakter om bilag B-tjenesteydelser, der ikke har klar grænseoverskridende interesse, finder udbudsreglerne ikke anvendelse (bortset fra udbudsdirektivets artikel 23 og 35, stk. 5, når kontraktværdien overstiger udbudsdirektivets tærskelværdi). For udbud af sådanne kontrakter gælder alene de forvaltningsretlige principper, som indebærer, at kommunerne ikke skal udbyde kontrakterne, men kan indhente tilbud fra en eller flere leverandører.

Udbuddet skal gennemføres på et sagligt grundlag og i overensstemmelse med de grundlæggende forvaltningsretlige principper herunder forbuddet mod varetægelse af private hensyn, ligebehandlingsprincippet, kravet om forsvarlig økonomisk forvaltning og proportionalitetsprincippet, dels at dette i fornødent omfang kan dokumenteres.

Tilbudslovens regler om annoncering gælder ikke for bilag B-ydelser.

Kommunalbestyrelsen skal træffe beslutning om, hvorvidt der skal gennemføres udbud i hele kommunen, eller om udbuddet skal begrænses til at omfatte et eller flere af kommunens distrikter eller en eller flere ydelseskategorier. Se nærmere kapitel 29 om opdeling i distrikter.

Hvis kommunalbestyrelsen vælger, at udbuddet ikke skal gælde alle ydelseskategorier, skal kommunalbestyrelsen skabe grundlag for borgerens frie valg for de resterende ydelseskategorier ved at indgå kontrakt med en eller flere leverandører fx efter en godkendelsesordning eller tilbyde et fritvalgsbevis. Samme forhold gør sig gældende, hvis beslutningen om at anvende udbud kun gælder for nogle af kommunens distrikter.

Kommunalbestyrelsens beslutning om hvor mange leverandører kommunalbestyrelsen ønsker at indgå kontrakt med skal fremgå af udbudsmaterialet, så de leverandører, der afgiver tilbud, på forhånd ved, at de vil skulle levere ydelserne i konkurrence med en eller flere andre leverandører.

Kommunalbestyrelsen tildeler kontrakt til de leverandører, som har afgivet de bedste tilbud i forhold til de tildelingskriterier, som er fastsat i udbudsmaterialet. Det kan fx være det økonomisk mest fordelagtige tilbud eller med udgangspunkt i laveste pris.

Der kan ikke på forhånd indgås aftaler eller træffes beslutning om, at der skal indgås kontrakt med en bestemt leverandør.

For oplysninger om medarbejdernes stilling ved udbud henvises til Sundhedsstyrelsens hjemmeside på <https://www.sst.dk/da/vaerdighed/temaer/selvbestemmelse/frit-valg>.

For yderligere oplysninger om gennemførelse af en udbudsforretning kan der henvises til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens hjemmeside www.kfst.dk.

Få tilbud fra leverandører

139. Kommunalbestyrelsen kan vælge at indgå kontrakt med et mindre antal leverandører end det fastlagte antal i udbudsmaterialet i de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen ikke modtager tilstrækkeligt mange tilbud. Det betyder, at hvis en kommunalbestyrelse har lagt sig fast på at indgå kontrakt med f.eks. tre leverandører, men kun får to bud på den pågældende opgave, vil kommunalbestyrelsen kunne indgå kontrakt med disse to leverandører.

Udbudsmaterialet kan tage højde for den situation, at udbud ikke er egnet til at sikre borgerens frie leverandørvalg, fx fordi kun én leverandør afgiver tilbud og kommunen ikke selv ønsker at være leverandør. Udbudsmaterialet kan derfor give mulighed for, at private leverandører kommer med et tilbud, hvor kommunalbestyrelsen må anvende udbud inden for en godkendelsesordning eller fritvalgsbeviset. Fritvalgsbeviset og udbud inden for en godkendelsesordning giver mulighed for, at kun én leverandør kan vinde udbuddet og lade andre leverandører levere til den vindende leverandørs pris via en godkendelsesordning eller fritvalgsbeviset. Det skal fremgå af udbudsmaterialet, at kommunalbestyrelsen efter udbuddet vil anvende en godkendelsesordning eller fritvalgsbeviset.

I en situation, hvor det f.eks. et år efter et udbud er gennemført, viser sig, at der alene er én leverandør tilbage, bør kommunalbestyrelsen enten gennemføre en ny udbudsforretning og herefter på baggrund af denne indgå kontrakt med minimum to kvalificerede leverandører eller anvende en godkendelsesordning eller fritvalgsbeviset. Hvis den kommunale leverandør står uden for udbuddet vil én privat leverandør være tilstrækkelig til at imødekomme kommunalbestyrelsens forpligtelse til tilrettelæggelse af borgerens frie valg.

Kommunen står uden for udbuddet

140. Kommunalbestyrelsen kan vælge at lade sin egen leverandørvirksomhed stå uden for udbuddet. Kommunalbestyrelsen skal gøre opmærksom på i udbudsmaterialet, at der vil være en kommunal leverandør på markedet, således at de private leverandører kan tage højde for, at den kommunale leverandør står uden for udbuddet, når de afgiver deres tilbud.

Kommunalbestyrelsen har forsyningsforpligtelsen på personlig og praktisk hjælp og madservice efter servicelovens § 83. Derfor kan det være væsentligt for kommunalbestyrelsen, at kommunen kan være leverandør. Herved fastholder kommunalbestyrelsen viden og kompetencer til at løse opgaven med at udføre hjemmehjælp.

Der er flere forskellige måder at begrænse risikoen for forsyningssvigt på. For det første udformes betingelserne for de private leverandører normalt således, at der stilles krav om sikkerhedsstillelse, forsikringer, rimelige opsigelsesvarsler etc. ved udtrædelse af markedet. Se punkt 161 om sikring af levering af ydelserne i tilfælde af helt uforudsete forhold (konkurs eller lignende), herunder at sikkerhedsstillelsen er proportional med opgaven. For det andet kan kommunalbestyrelsen sikre sig ved at bevare en passende in-house kompetence inden for området til at kunne håndtere leverandørsvigt.

Kommunalbestyrelsen kan også vælge, at den kommunale leverandør skal afgive tilbud på lige fod med alle andre leverandører. Hvis kommunalbestyrelsen beslutter, at den kommunale leverandør skal afgive tilbud skal kommunalbestyrelsen følge reglerne om afgivelse af kontrolbud, bekendtgørelse 607 af 24. juni 2008 om kommuners og regioners beregning og afgivelse af kontrolbud.

Udbud af en leverandørliste (en rammeaftale)

141. Kommunalbestyrelsen kan indgå kontrakt med private leverandører på baggrund af udbud af en leverandørliste (en rammeaftale). Ved udbud af en leverandørliste (en rammeaftale) gennemfører kommunalbestyrelsen et udbud, hvor den udvælger et nærmere fastsat antal vindere, som brugerne herefter frit kan vælge imellem. Dette skal ses i forhold til traditionelle udbud af kommunale driftsopgaver, hvor der typisk udvælges én vinder. Udbud af en leverandørliste (en rammeaftale) kan gennemføres på følgende måde: Kommunalbestyrelsen gennemfører et udbud, hvor der ved annoncering på fx udbud.dk tilkendes gives, at der vil blive udpeget mere end en »vinder« og angives, hvor mange leverandører, der kan blive tale om – enten gennem et fast tal, et interval eller en øvre grænse, hvor der ikke loves mere, end markedet kan bære. Kommunalbestyrelsen udpeger på baggrund af et udbud en leverandørkreds både på baggrund af forskellige pristilbud, men også andre parametre såsom geografisk spredning, anslået kompetence m.m., som sikrer, at brugerne kan vælge mellem forskellige profiler, kvalificerede leverandører m.m. De vindende leverandører konkurrerer om borgerne, og sikrer sig dertil svarende markedsandele.

Samle udbud af hjemmehjælp med andre driftsområder

142. Kommunalbestyrelsen kan samle udbud af hjemmehjælpsydelser med andre driftsområder, f.eks. hjemmesygepleje, plejeopgaverne i plejeboliger, rengøring på skoler m.v. Det kan styrke kommunalbestyrelsens muligheder for at opnå mere omkostningseffektive løsninger, men kommunalbestyrelsen bør dog konkret overveje, om et samlet udbud er den bedste løsning.

Eksempelvis vil kommunalbestyrelsen kunne indhente samlede tilbud på opgaven med at tilbyde madservice til kommunens borgere med behov herfor på tværs af driftsområder på baggrund af de kvalitetskrav, der gælder på de respektive områder. Eksempelvis kan madservice i plejeboliger, i skoler og i hjemmeplejen samles. Det giver kommunalbestyrelsen mulighed for at vurdere om for eksempel et samlet udbud vil kunne udnytte omkostningstunge køkkenfaciliteter mere effektivt, og kommunen dermed kan opnå lavere omkostninger pr. produceret enhed.

Kommunalbestyrelsen vil eksempelvis også kunne indhente samlede tilbud på opgaverne med at tilbyde personlig pleje efter servicelovens § 83 og hjemmesygepleje efter sundhedslovens § 138, for eksempel med det formål at borgerne kan få udført både personlig pleje og hjemmesygepleje af den samme leverandør.

Lovgivningen om frit valg af leverandør af hjemmehjælp omfatter kun ydelser efter servicelovens § 83. Den enkelte kommunalbestyrelse afgør, om f.eks. modtagerne af hjemmesygepleje skal have muligheder for at vælge mellem forskellige leverandører af sygeplejeydelser, jf. punkt 76.

Når kommunalbestyrelsen skal fastsætte kvalitetskrav for personlig og praktisk hjælp og madservice, kræver det, at kommunalbestyrelsen skelner mellem ydelser efter § 83 i lov om social service og andre ydelser, som f.eks. hjemmesygeplejeydelser.

Godkendelsesordninger

143. Kommunalbestyrelsen kan skabe det frie valg for borgerne med en godkendelsesordning. Kommunalbestyrelsen godkender en række leverandører (private som offentlige), som de visiterede borgere herefter kan vælge imellem.

Det er inden for udbudsreglernes rammer muligt at udbyde en godkendelsesordning. Det betyder, at kommunalbestyrelsen kan anvende godkendelsesordninger, hvor den godkender de leverandører, der lever op til bestemte pris- og kvalitetskrav, og som borgerne frit kan vælge imellem til udførelse af ydelser efter servicelovens § 83, når den skaber grundlag for borgernes frie valg af leverandør ved indgåelse af kontrakt efter § 91, stk. 2, nr. 1, jf. § 91, stk. 1.

Kommunalbestyrelsen udformer godkendelsesordningen og offentliggør godkendelseskriterier og øvrige betingelser for betaling for den udførte ydelse efter den fælles afregningsmodel. Kommunalbestyrelsen fastlægger samhörende mål for serviceniveau og afregningsprisen. På de givne vilkår beslutter leverandøren selv sit udbud af ydelser inden for godkendelsen, og konkurrerer om markedsandele på kvalitet og service og indretter sin virksomhed efter den forventede omsætning.

Kommunalbestyrelsen kan vælge at lade muligheden for at blive leverandør af den pågældende ydelse stå åben for alle, der opfylder de godkendelseskriterier og accepterer de betingelser, som kommunalbestyrelsen har fastlagt og bekendtgjort med invitation til interesserede om at melde sig.

Kommunalbestyrelsen kan også vælge at forbeholde sig ret til selv at fastlægge, hvilke leverandører der skal indgå i den leverandørkreds, som stilles til rådighed for borgernes frie valg. Kommunalbestyrelsen starter ligesom i den åbne godkendelsesordning med at tilkendegive sit ønske om at etablere frit valg for borgerne samt at udmelde de aktuelle krav til og betaling for ydelserne og invitere interesserede leverandører til at byde sig til inden for en given frist. Dette suppleres med en klar markering af, at leverandørkredsen vil blive begrænset i antal, hvorfor kommunalbestyrelsen samtidigt bekendtgør sine udvælgelseskriterier og det forventede tidspunkt for sin stillingtagen til de indkomne tilbud.

En åben godkendelse giver alle kvalificerede leverandører adgang til markedet. Ved en begrænset godkendelse udvælger kommunalbestyrelsen de leverandører, som kommunalbestyrelsen finder bedst egnede. Kommunalbestyrelsen godkender den leverandørkreds, som samlet set skønnes at kunne dække den forventede efterspørgsel og samtidigt sikre den ønskede mangfoldighed og professionalisme i betjeningen af borgerne.

Hvorvidt de kontrakter, som kommunalbestyrelsen indgår med leverandører ved anvendelse af en godkendelsesordning, er omfattet af udbudsreglernes anvendelsesområde, beror i alle tilfælde på en konkret

vurdering. Såfremt kontrakterne falder ind under udbudsreglernes anvendelsesområde, er kommunalbestyrelsen forpligtet til at følge udbudsreglerne. Se nærmere punkt 138 om udbudsreglerne.

Kommunalbestyrelsen er forpligtet til inden for rimelig tid at forholde sig til alle ansøgninger om godkendelse. Kommunalbestyrelsen kan vælge at udmelde frister for, hvornår og hvor ofte der skal tages stilling til ansøgninger om godkendelse. Der bør som minimum tages stilling til indkomne ansøgninger én gang i kvartalet. Kommunalbestyrelsen skal sikre at modtagere af hjælp efter § 83 kontinuerligt kan vælge mellem to eller flere leverandører.

På www.virk.dk findes en fritvalgsblanket, der kan lette godkendelsesproceduren. Blanketten virker som dokumentation for, at leverandøren lever op til en række generelle krav, f.eks. virksomhedsoplysninger, generelle vilkår om gældende regler, økonomisk soliditet, forsikringsforhold, oplysninger om leverandørens medarbejdere, samarbejdsbetingelser i forhold til klagesager og specifikke krav til madservice og personlig pleje.

Kommunalbestyrelsen beslutter, om kommunalbestyrelsen vil skrive kontrakt med en leverandør inden for rammerne af godkendelsesordningen. Kommunalbestyrelsens beslutning er uafhængig af, om andre kommuner har indgået kontrakt med leverandøren. Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om, hvorvidt en godkendelsesordning skal gælde i hele kommunen, eller om ordningen skal begrænses til at omfatte et eller flere distrikter eller en eller flere ydelseskategorier. Se nærmere kapitel 29 om distrikter.

Leverandører, der får afslag på godkendelse, skal have en skriftlig begrundelse for afslaget i overensstemmelse med forvaltningslovens regler herom.

Udbud inden for en godkendelsesordning

144. Kommunalbestyrelsen kan endvidere vælge at gennemføre et udbud inden for rammerne af en godkendelsesordning. Den indebærer, at en privat leverandør kan blive hovedleverandør efter en godkendelsesordning. Den private hovedleverandør skal findes ved et udbud. Kommunalbestyrelsen kan således ikke blot udpege en privat hovedleverandør og derefter forhandle om pris- og kvalitetskrav.

Kommunalbestyrelsen kan ved anvendelse af udbud inden for en godkendelsesordning få konkurrence på kvalitet og pris, uden at der er begrænsninger på antallet af mulige leverandører eller ved begrænsning på antallet af leverandører efter bestemte udvælgelseskriterier.

Den private hovedleverandør kan ikke tilbydes et monopol eller en fast opgavemængde, men må acceptere at andre leverandører bliver godkendt efter en godkendelsesordning. Det skal fremgå af udbudsmaterialet, at andre leverandører efterfølgende vil blive godkendt.

Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om, hvorvidt der skal gennemføres udbud inden for en godkendelsesordning i hele kommunen, eller om udbuddet skal begrænses til at omfatte et eller flere af kommunens distrikter eller en eller flere ydelseskategorier. Se nærmere kapitel 29 om distrikter.

Afregningsprisen til de øvrige leverandører, der ønsker godkendelse, vil i disse tilfælde afspejle prisen som er fastsat i henhold til udbuddet. Se punkt 173 om prisfastsættelse ved brug af udbud inden for en godkendelsesgodkendelsesordning.

Klageadgang

145. Hvis der er grund til at tro, at EU's udbudsregler ikke er overholdt, kan personer med retlig interesse og klageberettigede organisationer klage til Klagenævnet for Udbud. Klagenævnets kompetencer er fastlagt i lov om håndhævelse af udbudsreglerne mv., jf. lov nr. 492 af 12. maj 2010.

Klagenævnet for Udbud har ikke kompetence til at behandle klager over kommunernes udbud af kontrakter, som ikke er omfattet af udbudsreglerne, fx kontrakter om bilag B-tjenesteydelser, der ikke har klar grænseoverskridende interesse. Klagenævnet har dog kompetence til at afgøre, om en kontrakt har grænseoverskridende interesse.

Erhvervsministeriet samt Konkurrencerådet har kompetence til at udstede påbud efter statsstøttere reglerne i henholdsvis EUF-traktatens art. 107 og konkurrencelovens § 11 a. I medfør af statsstøttere reglerne, må kommunerne som udgangspunkt ikke yde offentlig støtte til kommunale leverandører via eksempelvis en højere afregningspris end den, der ydes til private leverandører. Se nærmere kapitel 59 om særlige klageregler.

Kapitel 25

Fritvalgsbeviset

Serviceloven

§ 91. ---

Stk. 6. Ældreministeren fastsætter nærmere regler om leverandørernes tilbagemeldingspligt, jf. stk. 2, nr. 1 og 2, og om kommunalbestyrelsens tilrettelæggelse af fritvalgsbeviset, jf. stk. 2, nr. 2, og regler om beregningsgrundlaget for og offentliggørelse af fritvalgsbevisets værdi.

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 3. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om et fritvalgsbevis til de borgere, der har anmodet herom, og som er visiteret til hjælp efter servicelovens § 83, jf. servicelovens § 91, stk. 2, nr. 2. Dette kan eksempelvis ske i sammenhæng med, at kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om hjælp til borgerne efter servicelovens § 83.

Stk. 2. Et fritvalgsbevis har karakter af en købsret til den hjælp, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om efter servicelovens § 83. Borgerne, der tilbydes fritvalgsbeviset, får ret til selv at udvælge og antage en cvr-registreret virksomhed til at udføre den visiterede hjælp, der er truffet afgørelse om efter servicelovens § 83.

146. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at tilbyde borgere, der er visiteret til hjælp efter servicelovens § 83, og som har ret til frit valg af leverandør, jf. § 91, stk. 1, et fritvalgsbevis. Med fritvalgsbeviset kan borgerne udvælge og indgå aftale med en privat leverandør om udførelse af den hjælp, som borgerne er visiteret til af kommunalbestyrelsen.

Den private leverandør, som borgerne kan antage, skal være en cvr-registreret virksomhed. Borgerne kan således ikke vælge en privat person til at udføre hjælpen, eksempelvis en nabo eller en pårørende. Dermed vil borgerne ikke have et arbejdsgiveransvar forbundet med ordningen. Den cvr-registrerede virksomhed, som borgeren antager til at udføre den visiterede hjælp, er ansvarlig for de administrative opgaver, såsom udbetaling af løn, skat, indbetaling af feriepenge, indbetaling til ATP, indbetaling til den private barselsudligningsfond, tegning af og betaling for arbejdsskadeforsikring og udbetaling af løn under sygdom.

Efter arbejdsmiljøloven har leverandøren som arbejdsgiver pligt til at sørge for, at arbejdsmiljøet for det udførende personale er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Denne pligt gælder også, når arbejdet udføres i private hjem.

Borgeren vil dog efter servicelovens § 94 kunne udpege en person til at udføre opgaverne. Den udpegede person skal efter § 94 godkendes af kommunalbestyrelsen, som herefter skal indgå kontrakt med den pågældende om omfang og indhold af opgaverne, om leverancesikkerhed, jf. § 90, og om betaling m.v.

Har kommunalbestyrelsen besluttet at tilbyde borgere, der modtager hjælp efter servicelovens § 83, frit valg af leverandør via et fritvalgsbevis, vil borgerne kunne anmode kommunalbestyrelsen om en sådan ordning. Et fritvalgsbevis har karakter af en købsret til den hjælp, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om. Borgerne får med fritvalgsbeviset ret til selv at antage en cvr-registreret virksomhed til at udføre den visiterede hjælp, der er truffet afgørelse om. Det giver borgerne indflydelse på, hvordan hjælpen konkret tilrettelægges. Dermed skal den leverandør, som borgerne udvælger, ikke godkendes af kommunalbestyrelsen.

Ordningen kan øge borgernes selvbestemmelse og fleksibilitet i dagligdagen. Borgerne kan eksempelvis aftale med den valgte leverandør, at det er den samme hjælper, der skal komme hver gang, eller selv bestemme, hvor dagligvarerne skal udbringes fra, og dermed hvor de skal indkøbes.

Kommunalbestyrelsen vurderer, om borgerne kan håndtere et fritvalgsbevis i sammenhæng med, at den træffer afgørelse om hjælp til borgerne efter servicelovens § 83 på baggrund af en konkret og individuel vurdering af borgerens behov for denne hjælp.

Det skal bemærkes, at borgeren med fritvalgsbeviset som udgangspunkt alene kan få udført den hjælp, der er truffet afgørelse om, jf. dog borgernes ret til fleksibel hjemmehjælp efter servicelovens § 94 a. Borgere, der modtager hjælp efter servicelovens § 83, har således ret til fleksibel hjemmehjælp efter servicelovens § 94 a, hvormed borgeren kan vælge en helt eller delvis anden hjælp, end den, der er truffet afgørelse om, jf. servicelovens §§ 88 og 89. En tilkendt ydelse, som borgerne fravælger, kan ikke efterfølgende kræves leveret.

Det vil være op til kommunalbestyrelsen at vurdere, om borgernes brug af fleksibel hjemmehjælp efter servicelovens § 94 a giver anledning til tvivl om borgernes reelle hjælpebehov, og dermed om der er anledning til at foretage en revurdering af dette behov. Kommunalbestyrelsen vil kunne følge og registrere borgernes anvendelse af fleksibel hjemmehjælp via leverandørernes dokumentation og fakturering for den udførte hjælp, uanset om kommunalbestyrelsen har tilrettelagt borgernes frie valg ved indgåelse af kontrakt, jf. servicelovens § 91, stk. 2, nr. 1, eller efter § 91, stk. 2, nr. 2 ved fritvalgsbeviser.

Kommunalbestyrelsen skal fortsat opfylde servicelovens og retssikkerhedslovens forpligtelser om tilsyn, kontrol og opfølgning på hjælpens udførelse og om hjælpen opfylder borgernes aktuelle behov - uanset om kommunen selv udfører hjemmehjælpen eller har overladt opgaven til en privat leverandør, eller om borgerne benytter et fritvalgsbevis. Det er en kommunal opgave at føre tilsyn og følge op på, om borgerne får den hjælp, der er truffet afgørelse om, og at hjælpen svarer til borgernes aktuelle behov, herunder om den enkelte borger kan håndtere den valgte ordning.

Som led i udøvelsen af sin tilsynspligt, skal kommunalbestyrelsen sikre sig, at der sker en tilbagemelding fra de private leverandører, som borgerne har valgt, hvis der måtte ske ændringer i borgernes hjælpebehov. Det følger af bekendtgørelse nr. 344 af 26. marts 2013 om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83, at kommunalbestyrelsen skal stille krav om, at leverandøren som borgeren har antaget via fritvalgsbeviset, skal informere myndigheden om ændringer i modtagernes behov for hjælp, samt om

hvordan denne information fra leverandøren skal formidles. Det vil understøtte kommunalbestyrelsens vurderingsgrundlag for, om der er behov for at træffe en ny afgørelse om hjælp til borgerne. Se nærmere punkt 161 om leverandørernes tilbagemeldingspligt.

Uanset borgerens valg de leverandører, der indgås aftale med, jf. servicelovens § 91, stk.2, nr. 1 og 2, skal modtagere af madservice tilbydes mindst ét dagligt måltid mad i form af en hovedret til maksimalt 49 kr. pr. måltid i 2014-niveau, jf. § 1, stk. 4, i bekendtgørelse nr. 343 af 26. marts 2013. Den maksimale egenbetaling omfatter derved ligeledes de borgere, der modtager tilbuddet om madservice med et fritvalgsbevis.

Fritvalgsbevis samtidig med udbud

147. Kommunalbestyrelsen kan skabe grundlag for, at modtagerne af hjælp efter servicelovens § 83 kan vælge mellem to eller flere leverandører af denne hjælp, jf. § 91, stk. 1, ved at kombinere § 91, stk. 2, nr. 1, om indgåelse af kontrakt og nr. 2, om et fritvalgsbevis, således at modtagerne tilbydes et fritvalgsbevis samtidig med, at hjælpen eksempelvis udbydes.

Vælger kommunalbestyrelsen at tilbyde modtagerne et fritvalgsbevis samtidig med, at hjælpen udbydes, bliver den leverandør, der vinder udbuddet prissættende for fritvalgsbeviset. Hvis kommunalbestyrelsen ved udbuddet har valgt to forskellige tilbud med to forskellige priser, er det prisen fra det mest fordelagtige tilbud i henhold til udbudsmaterialet som er prissættende for fritvalgsbeviset. Kommunalbestyrelsen har en udbudsretlig pligt til at sikre, at udbudsmaterialet indeholder oplysning om, at der i kraft af fritvalgsbeviset vil være andre leverandører om opgaven, som bliver afregnet til samme pris. Der bliver hermed offentliggjort om den prissættende leverandørs pris.

Vejledning af borgerne

Serviceloven

§ 91. ---

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal vejlede de borgere, der modtager et fritvalgsbevis efter stk. 2, nr. 2, om ordningen.

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 5. Kommunalbestyrelsen skal informere borgerne, når muligheden for at anmode om et fritvalgsbevis er til stede. Det kan eksempelvis ske på kommunens hjemmeside.

§ 8. Kommunalbestyrelsen skal vejlede borgerne om, at aftalegrundlaget med den leverandør, som borgerne måtte vælge at antage, skal afspejle den afgørelse, som kommunalbestyrelsen har truffet om hjælpen, og den pris, der svarer til fritvalgsbevisets værdi, således at den kontraktlige aftale med leverandøren er tilstrækkelig til at sikre, at den hjælp, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, kan opfyldes inden for det aftalte.

148. Efter § 91, stk. 4, er kommunalbestyrelsen forpligtet til at vejlede de borgere, der modtager et fritvalgsbevis efter § 91, stk. 2, nr. 2, om ordningen. Efter bekendtgørelsens § 8 skal kommunalbestyrelsen vejlede borgerne om at sørge for, at aftalegrundlaget med den leverandør, som borgerne måtte vælge at antage, afspejler den afgørelse, som kommunalbestyrelsen har truffet om hjælpen, og den pris, der svarer

til fritvalgsbevisets værdi. Formålet er, at den kontraktlige aftale med leverandøren er tilstrækkelig til at sikre, at den hjælp, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, kan opfyldes inden for det aftalte.

Det følger af servicelovens § 89, at kommunalbestyrelsen skal oplyse ansøgeren skriftligt om, hvilken hjælp der er bevilget i forbindelse med afgørelsen efter servicelovens § 83, hvilket skal give borgerne den nødvendige dokumentation til brug for aftaleindgåelsen med den udvalgte private leverandør.

Efter bekendtgørelsens § 5 skal kommunalbestyrelsen endvidere informere borgerne, når muligheden for at anmode om et fritvalgsbevis er til stede, dvs. når kommunalbestyrelsen har truffet beslutning om at tilbyde fritvalgsbevis efter § 91, stk. 2, nr. 2. Det kan eksempelvis ske på kommunens hjemmeside. Kommunalbestyrelsen skal imidlertid sikre, at informationen tilpasses den enkelte borgers forudsætninger. Det kan derfor være nødvendigt at anvende forskellige oplysningsmedier f.eks. oplysning både via hjemmeside, mundtligt og ved udlevering af en folder.

Modtagerens retskrav på et fritvalgsbevis

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 6. Borgernes retskrav på at kunne anmode kommunalbestyrelsen om et fritvalgsbevis indtræder udelukkende i det tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen ikke lykkes med at skabe grundlag for borgernes frie valg af leverandør efter servicelovens § 91, stk. 2, nr. 1.

149. I udgangspunktet er det kommunalbestyrelsen, der beslutter, om den vil tilbyde borgerne et fritvalgsbevis eller selv vil indgå kontrakt med to eller flere leverandører. Borgernes retskrav på at kunne anmode kommunalbestyrelsen om et fritvalgsbevis indtræder udelukkende i det tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen ikke lykkes med at skabe grundlag for borgernes frie valg af leverandør efter § 91, stk. 2, nr. 1.

Forholdet angår den situation, hvor kommunalbestyrelsen efter en periode ikke lykkes med at skabe frit valg mellem minimum to leverandører, når kommunalbestyrelsen har valgt at skabe grundlag for borgernes frie valg via indgåelse af kontrakt, jf. § 91, stk. 2, nr. 1. Da kommunalbestyrelsen som hovedregel har pligt til at skabe grundlag for, at borgerne kan vælge mellem to eller flere leverandører, skal borgerne tilbydes et fritvalgsbevis for den eller de ydelser, hvor det efterfølgende viser sig ikke at kunne lade sig gøre at skaffe leverandører via indgåelse af kontrakt, jf. § 91, stk. 2, nr. 1.

Det vil være afhængigt af de konkrete forhold, hvornår kommunalbestyrelsen ikke er lykkedes med at skabe frit valg efter § 91, stk. 2, nr. 1, og det skal for eksempel vurderes i forhold til at kommunalbestyrelsen ved aflyste udbud skal have mulighed for at kunne genudbyde ydelserne.

Når borgeren ikke kan modtage hjælp efter fritvalgsbeviset

Serviceloven

§ 91. ---

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde træffe afgørelse om, at en borger ikke kan modtage hjælpen efter stk. 2, nr. 2.

Stk. 4. ---

150. Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde træffe afgørelse om, at en borger ikke kan modtage hjælpen efter servicelovens § 83 via fritvalgsbeviset, hvis det vurderes, at den pågældende ikke vil være i

stand til at håndtere fritvalgsbeviset. Det kan eksempelvis være tilfældet i forhold til borgere med demens, udtalt svækkelse o.a., og hvor de samlede ressourcer i borgernes hjem, ikke vurderes tilstrækkelige til, at ordningen kan håndteres forsvarligt. I sådanne tilfælde skal kommunalbestyrelsen give borgeren en skriftlig begrundet afgørelse herom.

At borgere, der ønsker at modtage et fritvalgsbevis, skal være i stand til at håndtere ordningen, indebærer, at de som udgangspunkt skal være i stand til at varetage den daglige ledelsesret. Ved »ledelsesret« forstår den daglige tilrettelæggelse af hjælpens udførelse, således at afgørelsen om hjælpen til borgerne lever op til sit formål. Ved vurderingen af om borgeren kan håndtere ordningen ses på de samlede ressourcer i borgerens hjem, såsom bistand fra ægtefælle/samlever.

Kommunalbestyrelsen kan fratage borgere retten til at modtage hjælpen via fritvalgsbeviset, hvis borgeren efter kommunalbestyrelsens vurdering ikke har vist sig i stand til at administrere ordningen, eksempelvis hvis en borger gentagne gange har anmodet kommunen om levering af erstatningshjælp, eller hvis den leverede hjælp ikke er i overensstemmelse med afgørelsen om hjælp. I de tilfælde skal kommunalbestyrelsen give borgeren en skriftlig begrundet afgørelse herom.

I de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen vurderer, at en borger ikke kan benytte et fritvalgsbevis, har borgeren krav på at få hjælpen i form af et kommunalt tilrettelagt tilbud om hjemmehjælp, idet kommunalbestyrelsen har forsyningsansvaret. Hvis kommunalbestyrelsen udover at tilbyde fritvalgsbeviser har indgået kontrakt med leverandører efter § 91, stk. 2, nr. 1, vil borgeren fortsat have ret til at vælge mellem disse leverandører.

Opsigelse af fritvalgsbeviset

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 7. Hvis kommunalbestyrelsen ophæver muligheden for, at borgerne kan benytte fritvalgsbevisordningen, jf. servicelovens § 91, stk. 2, skal borgere, der har et fritvalgsbevis, varsles tre måneder forud for ordningens ophør, medmindre kommunalbestyrelsen vurderer, at ordningen ikke håndteres forsvarligt, jf. servicelovens § 91, stk. 3.

151. Kommunalbestyrelsen skal varsle borgerne, der har et fritvalgsbevis, hvis kommunalbestyrelsen beslutter at ophæve muligheden for at borgerne kan benytte fritvalgsbevisordningen, jf. § 91, stk. 2, og i stedet opfylder forpligtelsen til at skabe grundlag for borgerens frie valg ved at indgå kontrakt med to eller flere leverandører, jf. § 91, stk. 1.

Efter bekendtgørelsens § 7 skal kommunalbestyrelsen varsle borgere, der har et fritvalgsbevis tre måneder forud for ordningens ophør, medmindre kommunalbestyrelsen vurderer, at ordningen ikke håndteres forsvarligt, jf. § 91, stk. 3, se punkt 152.

Klageadgang

152. Den almindelige klageadgang for kommunalbestyrelsens afgørelser på det sociale område gælder også for klager efter servicelovens § 91, stk. 2, nr. 2. Klager over afslag på anmodning om et fritvalgsbevis kan således indbringes for Ankestyrelsen, jf. servicelovens § 166.

Ifølge konkurrencelovens § 11 b om konkurrenceforvridende støtte, kan Konkurrencerådet undersøge, hvorvidt en offentlig myndighed tilbyder private leverandører af ydelser omfattet af frit valg en afreg-

ningspris, der er fastsat i overensstemmelse med regler fastsat i anden lovgivning om frit valg. Se nærmere punkt 297.

Kapitel 26

Kommunalbestyrelsens oplysningspligt

153. Kommunalbestyrelsen skal som led i kommunalbestyrelsens generelle pligt til at oplyse om mulighederne for frit at vælge leverandør oplyse modtagere af hjemmehjælp om, hvilke godkendte leverandører af hjælpen borgeren kan vælge imellem. Det kan f.eks. ske på kommunens hjemmeside, mundtligt eller ved udlevering af en folder. Kommunalbestyrelsen skal imidlertid sikre, at informationen tilpasses den enkelte borgers forudsætninger. Det kan derfor være nødvendigt at anvende forskellige oplysningsmedier f.eks. oplysning både via hjemmeside, mundtligt og ved udlevering af en folder.

Der gælder ikke et lovkrav om, at kommunalbestyrelsen skal formidle leverandørers eventuelle markedsføringsmateriale til de borgere, der er visiteret til hjemmehjælp, men kommunalbestyrelsen kan aftale dette med leverandørerne, så længe det er ens for alle leverandører.

Brug af oplysninger

154. I forbindelse med afgørelsen om personlig og praktisk hjælp og madservice vil kommunalbestyrelsen få kendskab til en række personlige oplysninger om hjemmehjælpsmodtageren. Disse oplysninger, herunder oplysninger om modtagerens navn og adresse, må kun videregives til leverandørerne til det angivne formål, det vil sige levering af personlig og praktisk hjælp og madservice. Det følger bl.a. af forvaltningsloven, retssikkerhedsloven og persondatalovens regler om anvendelse af personlige oplysninger, som gælder for alle leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice.

Det følger heraf, at de kommunale myndigheder f.eks. ikke må udlevere lister over hjemmehjælpsmodtagere i kommunen til leverandører, hvis oplysningerne skal bruges af leverandøren til at udsende brochurer eller på anden måde indgå i en målrettet markedsføring af leverandørvirksomheden.

Kapitel 27

Kvalitetskrav

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83:

§ 9. Kommunalbestyrelsen har pligt til at stille kvalitetskrav til den leverandør, som borgerne måtte vælge via fritvalgsbeviset. Kvalitetskravene skal afspejle kommunalbestyrelsens kvalitetsstandarder for indholdet og levering af hjælp efter servicelovens § 83, jf. servicelovens § 139. Kvalitetskravene skal udgøre en del af den kontraktlige aftale mellem borgerne og de valgte leverandører efter fritvalgsbevisordningen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal stille de samme kvalitetskrav til leverandørerne i ordningerne efter servicelovens § 91, stk. 2, nr. 1 og 2. Det skal sikre ensartede kvalitetskrav i forhold til udførelsen af hjælpen til borgerne, og at der ikke sker forskelsbehandling af leverandørerne. Kvalitetskravene skal være saglige og konkrete og må ikke være konkurrenceforvridende.

155. Kommunalbestyrelsen er ifølge bekendtgørelsens § 9, forpligtet til at stille kvalitetskrav til den leverandør af personlig og praktisk hjælp og madservice, som borgeren måtte vælge via fritvalgsbeviset. Kommunalbestyrelsen skal stille de samme kvalitetskrav til leverandørerne i ordninger efter § 91, stk.

2, nr. 1, og § 91, stk. 2, nr. 2. Det skal sikre ensartede kvalitetskrav i forhold til udførelsen af hjælpen til borgerne, og at der ikke sker forskelsbehandling af leverandørerne. Kvalitetskravene skal være saglige og konkrete, og må ikke være konkurrenceforvridende.

Kommunalbestyrelsen kan ved hjælp af kvalitetskravene blandt andet skabe sikkerhed for, at alle leverandører af hjælp efter servicelovens § 83 i ordninger efter § 91, stk. 2, nr. 1, og § 91, stk. 2, nr. 2, lever op til de målsætninger, som kommunalbestyrelsen har sat for eksempelvis arbejdsmiljø, uddannelse, personalepolitik mv. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse stille krav om, at leverandørerne kan dokumentere, at modtagerne har fået den hjælp, der er truffet afgørelse om, og at de aftaler, der er indgået med modtagerne om udmøntning af afgørelsen om den visiterede hjælp efter servicelovens § 83, overholdes.

Kvalitetskravene skal endvidere medvirke til at skabe gennemsigtighed om kommunalbestyrelsens prioriteringer, og dermed medvirke til at give hjemmehjælpsmodtagere og andre borgere et klart billede af, hvad de kan forvente af den personlige og praktiske hjælp og madservice i kommunen, uanset hvilken leverandør modtageren vælger.

Selv om kvalitetskravene skal målrettes leverandørerne af personlig og praktisk hjælp og madservice, er det vigtigt at fastholde fokus på, at formålet med kvalitetskravene er at sikre en professionel, kvalificeret og værdig behandling af hjemmehjælpsmodtagerne.

Kvalitetskravene skal afspejle det serviceniveau og de målsætninger for indhold, kvalitet, værdigrundlag m.v. samt øvrige retningslinjer for, hvordan hjælpen skal udføres, som kommunalbestyrelsen har besluttet, og som fremgår af den enkelte kommunes kvalitetsstandard, jf. kapitel 18.

De kvalitetskrav, kommunalbestyrelsen fastsætter, gælder alle leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice - både private leverandører og kommunale leverandører. Kravene skal være saglige, konkrete og velunderbyggede, og må ikke være konkurrenceforvridende. Der må ikke stilles særlige kvalitetskrav med henblik på at give enkelte leverandører konkurrencemæssige fordele frem for andre leverandører. Kvalitetskrav for hver enkelt ydelseskategori skal være ens for alle leverandører.

Kvalitetskrav ved brug af fritvalgsbeviset

156. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til at stille kvalitetskrav til de leverandører, som borgerne måtte vælge via fritvalgsbeviset. Kvalitetskravene skal afspejle kommunens kvalitetsstandarder for indholdet og levering af hjælpen. Kommunalbestyrelsen skal stille de samme kvalitetskrav til leverandørerne, både når kommunerne indgår kontrakt med leverandører og til de leverandører, som borgerne vælger via fritvalgsbeviset. Det skal sikre ensartede kvalitetskrav i forhold til udførelsen af hjælpen til borgerne, og at der ikke sker forskelsbehandling af leverandørerne. Kvalitetskravene skal være saglige og konkrete og må ikke være konkurrenceforvridende.

Kvalitetskravene skal udgøre en del af den kontraktlige aftale mellem borgerne og de valgte leverandører efter fritvalgsbevisordningen. Det skal medvirke til, at den kontraktlige aftale med leverandøren er tilstrækkelig til at sikre, at den hjælp som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, kan opfyldes inden for det aftalte.

Kvalitetskrav for personlig og praktisk hjælp

157. Kommunalbestyrelsen kan ved hjælp af kvalitetskravene blandt andet skabe sikkerhed for, at alle leverandører af personlig og praktisk hjælp lever op til de målsætninger, kommunalbestyrelsen har sat for forhold som arbejdsmiljø, personalepolitik, uddannelse mv.

Personalets arbejdsmiljø kan give behov for særlige arbejdsredskaber. Sikring af arbejdsmiljøet er et ansvar, som den enkelte arbejdsgiver har i forhold til sit personale. Kommunalbestyrelsen kan stille som krav til en leverandør, at leverandøren lever op til de lovgivningsmæssigt fastsatte arbejdsmiljøkrav mv. Dette indebærer blandt andet, at kommunalbestyrelsen kan kræve, at den enkelte leverandør skal tilvejebringe de arbejdsredskaber (eksempelvis plejesenge, lifte og lignende), der er nødvendige for at sikre arbejdsmiljøet i modtagerens hjem. Se kapitel 15 om arbejdsmiljø.

Ved udarbejdelsen af kvalitetskravene bør kommunalbestyrelsen endvidere sikre, at leverandørerne gøres bekendt med de særlige forvaltningsretlige hensyn, der skal tages i forbindelse med levering af sociale ydelser som personlig og praktisk hjælp. Kommunalbestyrelsen skal stille krav til leverandørerne om overholdelse af reglerne om bl.a. tavshedspligt jf. retssikkerhedslovens § 43, stk. 1 og 2.

Kommunalbestyrelsen kan stille kvalitetskrav, der fremmer formålet i lov om aktiv social politik og lov om en aktiv beskæftigelsesindsats om at bevare og udbygge arbejdspladsens rummelighed - initiativer, der medvirker til forebyggelse og fastholdelse på arbejdsmarkedet. Yderligere informationer om sociale klausuler kan fås på www.kfst.dk.

Kvalitetskrav for madservice

158. Kvalitetskrav til leverandører af madservice skal medvirke til at give modtagerne et forskelligartet udbud af måltider at vælge imellem. Det medfører, at der på visse områder må stilles differentierede krav til leverandørerne. Kommunalbestyrelsen kan derfor stille særskilte kvalitetskrav til almindelige måltider samt til ernæringstætte menuer, det vil sige menuer med højt kalorieindhold, og særlige diæter. Modtagere af madservice har ikke en generel ret til at kunne vælge mellem forskellige variationer af det lovpligtige måltid.

Kommunalbestyrelsen er endvidere forpligtet til at sikre, at tilbuddet til borgeren er tilpasset den enkeltes behov. Madservice er tilbud, hvor måltidet produceres uden for modtagerens hjem. Måltidet kan enten bringes ud til modtageren i hjemmet eller være et tilbud til modtageren om at spise på f.eks. et cafeteria, en lokal kro eller et nærliggende plejecenter. Det er hensigten, at frit leverandørvalg skal give modtagerne mulighed for at vælge mellem både madserviceleverandører og menuvariationer.

Det kommunale serviceniveau må gerne omfatte tilbud ud over det lovpligtige tilbud om et dagligt måltid. Der sondres således imellem, hvad der stilles som lovkrav, og hvad det kommunale serviceniveau lovligt må indeholde. Ud over forpligtelsen til at tilbyde modtageren dagens hovedmåltid tilpasset den enkeltes behov, kan kommunalbestyrelsen beslutte, at modtageren skal tilbydes valgmuligheder inden for rammerne af dette måltid. Kommunalbestyrelsen kan eksempelvis beslutte, at alle leverandører skal tilbyde menuer hvor fra, der kan vælges forskellige retter, således at der tilbydes modtageren en generel variation af måltider.

Kommunalbestyrelsen kan også beslutte, om tilbuddet om et måltid skal bestå af forskellige komponenter. Eksempelvis, om det daglige måltid skal bestå i en hovedret, eller om det både skal omfatte en hovedret og en forret/dessert. Kommunalbestyrelsen beslutter endvidere, om serviceniveauet skal indeholde tilbehør til måltidet, eksempelvis forret, såsom salat, og dessert. Kommunalbestyrelsen beslutter også, om serviceniveauet skal indeholde kvalitetsjusteringer, således at særlige ønsker og præferencer tilgodeses, såsom religiøse madtraditioner og vegetarkost.

Madservice kan dermed både defineres ud fra, om det er aftensmad eller frokost/middagsmad, og om der er tale om én eller flere retter. Der kan endvidere være behov for at tage hensyn til flere typer af særlige diæter og til individuelle præferencer hos modtagerne, samt særlig næringsrig mad til småtspisende. Det

er op til kommunalbestyrelsen at beskrive, hvad et måltid er, samt hvad der er det kommunale serviceniveau på området.

Endvidere bør det i kvalitetskravene fremgå, hvilken frist der gælder for modtagerens bestilling og afbestilling af måltider. Kvalitetskravene til leverandører af madservice kan derudover indeholde krav om brugerinddragelse og brugerindflydelse.

Kvalitetskravene kan f.eks. også indeholde krav til det udførende personales uddannelse og arbejdsmiljø.

Det er centralt for kvaliteten af måltiderne, at enhver leverandør af madservice lever op til de gældende regler om hygiejne og egenkontrol. Kommunalbestyrelsen kan i øvrigt inddrage fødevareregionernes vurdering i forbindelse med leverandørtilsynet.

Der henvises til Sundhedsstyrelsens hjemmeside for yderligere information om kvalitet i madservice, www.sst.dk, herunder den nationale handlingsplan for måltider og ernæring til ældre i hjemmepleje og plejebolig.

Der henvises i øvrigt til Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeris generelle regler for håndtering af fødevarer mv.

For inspiration ved fastsættelse af kvalitetskravene for madservice kan henvises til »Anbefalinger for den danske institutionskost«, Sundhedsstyrelsen, www.sst.dk.

Kvalitetskrav for levering af ydelser i plejehjem, plejeboliger mv.

Serviceoven

§ 93. ---

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte og offentliggøre de kvalitetskrav, der stilles til leverandører af kommunale serviceydelser til de i stk. 1 nævnte persongrupper, jf. § 139. Hvis kommunalbestyrelsen har ansvaret for andre dele af driften af de i stk. 1 nævnte boliger, skal kommunalbestyrelsen endvidere fastsætte og offentliggøre de kvalitetskrav, der stilles i forbindelse med varetagelsen af disse opgaver.

Stk. 3. Ældreministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler for opgørelse og offentliggørelse m.v. af de af kommunalbestyrelsen fastsatte kvalitetskrav efter stk. 2.

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83:

§ 10. Kommunalbestyrelsen fastsætter efter servicelovens § 93, stk. 2, de kvalitetskrav, der stilles til leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice efter servicelovens § 83 til beboere i plejehjem m.v., jf. § 192, lejere i plejeboligbebyggelser, der er omfattet af lov om almene boliger m.v. eller lov om boliger for ældre og personer med handicap, lejere og beboere i friplejeboliger, der er omfattet af lov om friplejeboliger, og lejere i tilsvarende boligenheder.

Stk. 2. Hvis kommunalbestyrelsen har ansvaret for andre dele af driften af de i stk. 1 nævnte boliger, skal kommunalbestyrelsen endvidere fastsætte og offentliggøre de kvalitetskrav, der stilles i forbindelse med varetagelsen af disse opgaver.

159. Beboere i plejehjem og lignende boligenheder er som nævnt ikke omfattet af retten til selv at vælge leverandør af serviceydelser.

Kommunalbestyrelsen er dog, med henblik på at skabe gennemsigtighed, forpligtet til at fastsætte og offentliggøre kvalitetskrav for kommunale serviceydelser til beboere i disse boligenheder, samt krav til kvaliteten af øvrige ydelser, der leveres i disse boligenheder, jf. § 93, stk. 2, og bekendtgørelsens § 10. Se også kapitel 18 om kvalitetsstandarder.

Ændringer i kvalitetskravene: Skift mellem måder til tilvejebringelse af frit valg og ændringer i serviceniveau

160. Da kvalitetskravene skal afspejle det politisk fastsatte serviceniveau, vil beslutninger om ændringer i serviceniveauet kunne betyde, at også kvalitetskravene til leverandørerne skal ændres.

Kommunalbestyrelsen kan ændre den trufne beslutning om valg af for eksempel offentligt udbud, en godkendelsesordning eller fritvalgsbevis i overensstemmelse med de lokalpolitiske ønsker. Overvejelserne herom vil typisk kunne ske i forbindelse med den årlige revision af kvalitetsstandarden. Derfor bør kommunalbestyrelsen i de indgåede kontrakter med leverandørerne tage forbehold for, at kontrakten kan opsiges med et givent varsel, således at kommunalbestyrelsen har mulighed for at skifte fra den ene måde at tilvejebringe frit valg til en anden.

I forbindelse med revisionen af kvalitetsstandarderne vil kommunalbestyrelsen endvidere skulle træffe beslutninger om kommunens serviceniveau, og dermed for grundlaget for kvalitetskravene til leverandørerne. Der bør derfor ligeledes i kontrakterne med leverandørerne tages forbehold for, at der kan ske ændringer i kvalitetskravene til leverandørerne, hvis kommunalbestyrelsen beslutter at foretage ændringer i det kommunale serviceniveau.

For kontrakter omfattet af udbudsreglerne, er det ikke muligt at foretage væsentlige ændringer i kontrakten, medmindre kontrakten indeholder en ændringsklausul. Se nærmere om kontraktændringer i Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning om kontraktændringer.

Sikkerhed for levering af hjælpen og leverandørernes tilbagemeldingspligt

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 1. Kommunalbestyrelsen skal stille krav om, at leverandøren, som kommunalbestyrelsen har indgået kontrakt med, eller som borgerne har antaget via fritvalgsbeviset, skal informere myndigheden om ændringer i modtagernes behov for hjælp, samt om, hvordan denne information fra leverandøren skal formidles.

161. Kommunalbestyrelsen skal fortsat sikre, at tilbuddene om hjælp løbende tilpasses borgerens behov, jf. servicelovens § 88, stk. 2, og den tildelte hjælp efter § 83 leveres inden for en rimelig frist, hvis leverandøren ikke kan overholde de aftaler, der i forbindelse med afgørelsen efter § 88, stk. 1, er indgået om levering af hjælpen, jf. servicelovens § 90.

Kommunalbestyrelsen skal via kvalitetskravene skabe sikkerhed for, at leverandørerne kan efterleve de afgørelser, der er truffet om hjælp og hjælpens udførelse. I forhold til udmøntningen af den konkrete afgørelse skal kommunalbestyrelsen indgå en skriftlig aftale med den valgte leverandør om den konkrete udførelse af den hjælp, der er truffet afgørelse om. Kvalitetskravene til leverandørerne skal derfor udformes, så der skabes sikkerhed for overholdelse af kravene i lovens § 90 om, at afgørelsen om hjælp efter § 83 skal efterleves samt om, at afgørelserne skal indeholde frister for erstatningshjælp, hvis det undtagelsesvis skulle ske, at leverandøren ikke kan overholde de aftaler, der i forbindelse med afgørelsen er indgået om levering af hjælpen.

Ifølge bekendtgørelsens § 1 skal det fremgå af kravene til leverandørerne, som kommunalbestyrelsen har indgået kontrakt med, eller som borgerne har antaget via fritvalgsbeviset, at de er forpligtet til at informere myndigheden om ændringer i modtagerens behov for hjælp, samt om, hvordan denne information fra leverandøren skal formidles. Bestemmelsen sikrer, at tilbuddene løbende tilpasses modtagerens behov, og at måden, hvorpå informationen skal videregives, er formaliseret. Dette skal understøtte kommunalbestyrelsens opgave med at føre tilsyn med hjælpens udførelse og følge op på, om borgerne får den hjælp, der er truffet afgørelse om efter servicelovens § 83.

Kommunalbestyrelsen kan stille krav om, at leverandøren har et beredskab til at håndtere ferie- og sygdomsperioder blandt personalet, og til at håndtere pludseligt opståede ændringer i behovet for hjælp hos de modtagere, der har valgt netop denne leverandør. Kommunalbestyrelsen bør også stille krav om, hvor hurtigt leverandøren skal kunne påtage sig at levere hjælp til nye modtagere.

Leverandøren kan, blandt andet med henblik på at sikre det nødvendige beredskab, indgå aftaler med underleverandører om levering af dele af ydelserne, eller indgå aftaler med andre leverandører om fælles levering af ydelser. Det vil i sådanne tilfælde fortsat være den leverandør, som har indgået kontrakt med kommunalbestyrelsen, der har ansvaret for, at hjælpen til modtageren leveres som aftalt med kommunalbestyrelsen, og at underleverandøren er bekendt med og lever op til de af kommunalbestyrelsen fastsatte kvalitetskrav. Hvis en godkendt leverandør har indgået aftale med underleverandører, skal såvel kommunalbestyrelsen og modtageren af hjælpen orienteres om dette.

Kommunalbestyrelsen kan kræve, at leverandørerne skal acceptere alle de modtagere, der ønsker at vælge den pågældende leverandør til levering af ydelser, som leverandøren er godkendt til.

For at sikre levering af ydelserne i tilfælde af helt uforudsete forhold (konkurs eller lignende) kan kommunalbestyrelsen stille krav om, at leverandøren stiller en form for sikkerhed i forbindelse med kontraktindgåelsen. Sikkerhedsstillelsen, der f.eks. kan være en indefrysning af et beløb, garantistillelse, en aftale med et vikarbureau eller lignende, skal være proportionel med den forventede ydelse, dvs. proportionalt med størrelsen af den private leverandørs opgaver, og således stå i et rimeligt forhold til leverandørens forventede omsætning ved levering af personlig og praktisk hjælp og madservice.

Kapitel 28

Dokumentationskrav

162. Kommunalbestyrelsen skal efter servicelovens § 90 sikre, at hjælpen leveres i overensstemmelse med afgørelsen. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse stille krav om, at leverandøren kan dokumentere, at modtageren har fået de ydelser, der er truffet afgørelse om, og at de aftaler, der er indgået med modtageren om udmøntning af afgørelsen/levering af hjælpen, overholdes. Kommunalbestyrelsen kan stille krav om, at dokumentation, kommunikation og indberetning til kommunalbestyrelsen sker på en bestemt måde, eksempelvis via elektronisk indberetning eller lignende. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse kræve, at leverandøren anskaffer de nødvendige arbejdsredskaber hertil. Leverandøren vil alene kunne pålægges at anskaffe de redskaber, der er nødvendige for at foretage den fornødne dokumentation, kommunikation eller indberetning. Da opfølgningen på dokumentationen er en myndighedsopgave, kan kommunalbestyrelsen ikke pålægge leverandørerne at afholde udgifterne til det materiel, der skal forarbejde den indberettede dokumentation hos myndigheden.

Kapitel 29

Distrikter

163. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at foretage en opdeling af kommunen i distrikter. Beslutningen om, hvorvidt kommunen skal opdeles i distrikter, skal være baseret på de faktiske forhold i kommunen, herunder kommunens geografi og størrelse. Opdelingen i distrikter må ikke favorisere nogen leverandørvirksomheder frem for andre. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende forskellige måder for tilrettelæggelse af frit valg af leverandør af personlig og praktisk hjælp og madservice i de forskellige distrikter.

Ved en godkendelsesordning fastsætter kommunalbestyrelsen forskellige priser i de forskellige distrikter i det omfang, der er forskel i de gennemsnitlige, langsigtede omkostninger ved at levere hjælpen imellem distrikterne. Prisforskellene kan f.eks. begrundes i forskelle i vejtid for tæt bebyggede områder og yderområder i en kommune. Ligeledes kan der være forskel på den pris der fastsættes ved flere udbud i de forskellige distrikter. Kommunalbestyrelsen kan ikke fastsætte forskellige serviceniveauer eller visitationskrav for de forskellige distrikter.

Kapitel 30

Prisfastsættelse

164. Fastsættelse af afregningspriser til leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice hænger sammen med hvilken kontraktform, som kommunalbestyrelsen har valgt at anvende, herunder om der eksempelvis er tale om udbud eller en godkendelsesordning.

Prisfastsættelse ved udbud

165. Afregningsprisen til leverandører efter et udbud fastsættes af markedet.

Såfremt den kommunale leverandørvirksomhed deltager i udbuddet, skal den overholde bekendtgørelse om kommuners og regioners beregning og afgivelse af kontrolbud (nr. 607 af 27. juni 2008), der finder anvendelse, når kommunalbestyrelsen beregner omkostningerne ved kommunens egen udførelse af en opgave, som kommunalbestyrelsen beslutter at sende i udbud. Det er i bekendtgørelsen angivet, hvilke omkostninger beregningen ved kontrolbud skal omfatte samt principperne herfor. I kontrolbuddet medregnes alle omkostninger for den nærmere afgrænsede aktivitet, det vil sige de samlede, langsigtede indtægter og omkostninger ved den udbudte opgave.

Gennemførelsen af et kontroludbud er omfattet af den generelle forvaltningsmæssige revision, jf. § 42, stk. 2, 3. pkt., i lov om kommunernes styrelse. Ved den forvaltningsmæssige revision vurderes det, om udførelsen af kommunalbestyrelsens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde. Der ligger deri også en kontrol af, om forvaltningen er gennemført i overensstemmelse med de politiske forudsætninger, eksempelvis en beslutning om selv at varetage en udbudt opgave til en bestemt pris og kvalitet.

Hvis den kommunale leverandør ikke har deltaget i udbuddet, afregnes den kommunale leverandør til en pris, der afspejler den kommunale leverandørvirksomheds gennemsnitlige, langsigtede omkostninger ved at producere og levere tilbuddet. For at sikre lige konkurrencevilkår, skal kommunalbestyrelsen i udbudsmaterialet informere de private leverandører om, at der er en kommunal leverandør på markedet, således at de private leverandører kan tage dette i betragtning ved afgivelse af tilbud. Når den kommunale leverandør står uden for udbuddet, kan den pris som den kommunale leverandør afregnes til være højere eller lavere end den pris, som den private leverandør afregnes til, idet den kommunale leverandørpris skal svare til den kommunale leverandørvirksomheds gennemsnitlige, langsigtede omkostninger ved at producere og levere tilbuddet. For eksempel kan de kommunale omkostninger være højere, hvis udbuddet

er afgrænset geografisk og tidsmæssigt, således at den kommunale leverandør har flere omkostninger i forhold til ydredistrikter og hjælp i ydretimer.

Prisfastsættelse ved brug af en godkendelsesordning

166. Anvender kommunalbestyrelsen en godkendelsesordning, hvormed at prisen fastsættes uden pris-konkurrence, fastsættes afregningsprisen på markedsvilkår i den forstand, at afregningsprisen fastsættes på baggrund af de gennemsnitlige, langsigtede omkostninger, som den kommunale leverandør har ved at producere og levere tilsvarende ydelse. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at afregningsprisen justeres løbende, når den bliver bekendt med, at omkostningerne ikke længere stemmer overens med afregningsprisen. Der er således behov for, at kommunalbestyrelsen med passende mellemrum foretager en efterbe-regning heraf ved en omkostningskalkulation.

De gennemsnitlige, langsigtede omkostninger inkluderer normalt både de direkte omkostninger, det vil sige de omkostninger, der direkte kan henføres til det pågældende tilbud, som for eksempel råvarer, løn, køb af materialer og tjenesteydelser mv., og de indirekte omkostninger, som for eksempel andel af fællesomkostninger til lokaler, administration m.v. samt afskrivning og forrentning af kapitalapparatet. De gennemsnitlige langsigtede omkostninger er udtryk for, at udgifterne udjævnes over år.

Der kan her henvises til vejledning om omkostningskalkulationer, jf. kapitel 9.3 i Budget- og regnskabs-systemet for kommuner, der er bilag til bekendtgørelse nr. 34 af 14. januar 2014.

For at sikre lige konkurrencevilkår, skal den kommunale og den private leverandør, der leverer samme ydelser af samme kvalitet, afregnes til samme pris. I medfør af statsstøttere reglerne må kommunerne som udgangspunkt ikke yde offentlig støtte til kommunale leverandører via eksempelvis en højere afregningspris end den, der ydes til private leverandører. Kommunalbestyrelsen skal derfor løbende sikre sig, at der er fuld omkostningsdækning for de ydelser, som den kommunale leverandørvirksomhed producerer og leverer.

Det står derudover kommunalbestyrelsen frit for at tilrettelægge sin afregningsmodel. Afregningsmodel-len kan eksempelvis medvirke til at styrke leverandørernes incitamenter til at udføre hjælpen til borgerne med et rehabiliterende sigte, og medvirke til at mindske borgernes hjælpebehov på sigt. Kommunalbe-styrelsen skal sikre, at hjælpen fortsat opfylder kvalitetskravene, som er fastsat i kontrakterne på de respektive områder.

Ved en afregningsmodel kan kommunalbestyrelsen eksempelvis vælge at afregne sine leverandører med en basispris og en bonus, der udløses, når leverandøren har opnået specifikke mål, og eksempelvis bragt borgerne op på et bestemt funktionsniveau, ydet en bestemt kvalitet m.v. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at de konkurrenceretlige regler overholdes ved afregningsmodellen.

Kommunalbestyrelsen skal ved en godkendelsesordning fastsætte afregningsprisen til alle leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice. Den fastsatte afregningspris skal medvirke til at skabe lige konkurrence mellem alle leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice og synliggøre de omkostninger, der er i forbindelse med leveringen af personlig og praktisk hjælp og madservice ved den kommunale eller private leverandørvirksomhed. Afregningsprisen fastsættes inklusiv moms, jf. punkt 190.

Afregningspriserne udtrykker som udgangspunkt de omkostninger, der er ved levering af personlig og praktisk hjælp og madservice i overensstemmelse med de stillede kvalitetskrav.

Afregningspriserne er grundlaget for afregning mellem kommunalbestyrelsen og alle godkendte leverandører, der er indgået kontrakt med om levering af personlig og praktisk hjælp og madservice. Afregningsprisen gælder således både den kommunale og de private leverandører.

Vurderingen af, hvorvidt der er grundlag for særskilte afregningspriser, beror i første omgang på, om der er grundlag for at stille kvalitetskrav til en særskilt ydelseskategori. Hertil kommer overvejelser om, hvorvidt der er mulighed for at fastsætte valide og afgrænsede afregningspriser i forhold til ydelseskategorien, f.eks. afhængigt af tidspunktet for leverancen. Det skal sikres, at afregningspriserne kan opfylde kravene til beregning og dokumentation, og om opdelingen tilgodeser kravet om fri og lige konkurrence mellem leverandørerne.

Prisfastsættelse ved en godkendelsesordning på baggrund af kommunal leverandørvirksomhed

167. Afregningspris til leverandørerne fastsættes ud fra en kalkulation af de gennemsnitlige, langsigtede omkostninger ved den kommunale leverandørvirksomhed af personlig og praktisk hjælp og madservice.

Omkostningskalkulationen skal foretages for at skabe åbenhed om den kommunale leverandørvirksomhed og for at undgå konkurrenceforvridning mellem leverandører. Omkostningskalkulationen skal sikre, at den offentlige leverandørvirksomhed medtager alle omkostninger ved levering af personlig og praktisk hjælp og madservice.

Omkostningskalkulationen forudsætter, at myndighedsfunktionen er klart økonomisk adskilt fra den kommunale leverandørvirksomhed. Omkostningskalkulationen skal omfatte de gennemsnitlige, langsigtede omkostninger, og ikke udgifterne, som de fremgår af kommunens budget/regnskab. Det skyldes for det første, at det kommunale budget/regnskab ikke omfatter forrentning og afskrivning, som er en del af omkostningerne. For det andet, at omkostninger ved levering af personlig pleje og praktisk hjælp og madservice ikke er opført direkte i tilknytning til aktiviteten i regnskabet, f.eks. kan omkostninger til lønadministration være opført under kommunens centrale lønadministration.

Kalkulationen foretages som minimum for hver ydelseskategori og omfatter både de direkte og indirekte omkostninger ved personlig og praktisk hjælp og madservice.

Kalkulation af kommunens omkostninger ved den kommunale leverandørvirksomhed af personlig og praktisk hjælp og madservice skal således omfatte:

- 1) Alle direkte omkostninger, der er forbundet med levering af personlige og praktiske hjælp, f.eks. løn til udførende personale, inkl. pensionsbidrag og andre løndelev, over- og merarbejde, materialer mv.
- 2) Alle indirekte omkostninger, der er forbundet med levering af personlig og praktisk hjælp og madservice, f.eks. indirekte lønomkostninger, andel af fællesomkostninger til f.eks. ledelse, administration, husleje, udstyr, forsikringer, pensionsforpligtigelser, forrentning af drifts- og anlægskapital og afskrivning af anlægsaktiver samt beregnede omkostninger for faciliteter i øvrigt, der er stillet til rådighed ved levering af personlig og praktisk hjælp mv.

Hovedreglen er, at alle omkostninger, der er forbundet med at levere ydelsen, skal medtages i prisberegningen. For såvel de direkte som de indirekte omkostninger gælder det, at der som udgangspunkt altid skal henføres det faktisk forbrugte beløb. Der skal være fuld gennemsigthed i beregningerne og de data, der indgår heri.

I de tilfælde, hvor det er nødvendigt at anvende en fordelingsnøgle for andelen af omkostninger til en ydelseskategori, skal valg af fordelingsnøgle nærmere begrundes. Omkostninger, der direkte kan henføres til en bestemt ydelseskategori, kan således ikke blot fordeles på alle ydelseskategorier. Et eksempel på en

fordelingsnøgle kan være andelen af en lønudgift, antal ansatte eller lokaleudgifter mv. Se vejledning om omkostningskalkulationer, jf. kapitel 9.3 i ”Budget- og regnskabssystem for kommuner”.

Kommunalbestyrelsen må kun indregne de tilskud i timeprisen, som de private leverandører også har mulighed for at indregne.

Er henførelsen af omkostninger mv. undtagelsesvis baseret på skøn, skal skønnet begrundes.

Afskrivning

168. Afskrivninger skal medtages i prisberegningen. Afskrivning vil normalt være en indirekte omkostning. Aktiver i kommuner vil typisk være bygninger til forskellige formål, diverse tekniske anlæg, større maskiner, transportmidler og inventar.

Af Budget- og regnskabssystem for kommuner fremgår det bl.a., at der i de kommunale regnskaber skal medtages aktiver til afskrivning, hvor:

- Aktivets forventes at have en levetid på mere end ét regnskabsår
- Aktivets værdi kan måles pålideligt
- Aktivet har en vis økonomisk værdi, det vil sige over 100.000 kr.

Aktiver af en værdi fra 50.000 kr. og op til 100.000 kr. kan medtages.

Aktiver, der ikke opfylder ovenstående betingelser, medtages i omkostningskalkulationen i det år, udgiften betales (straksafskrivning).

Kommunerne skal som udgangspunkt værdiansætte til den historiske kostpris, og denne pris er afskrivningsgrundlaget. Kommunerne skal anvende den lineære afskrivningsmetode. Det årlige afskrivningsbeløb findes ved at dele aktivets historiske kostpris med den forventede levetid. Det vil sige, at der afskrives samme beløb hvert år hen over afskrivningsperioden. I kapitel 8 i ”Budget- og regnskabssystem for kommuner” er der autoriseret levetider for forskellige typer af anlægsaktiver.

Bygninger

169. Kommunerne skal som nævnt ovenfor værdiansætte bygningerne til den historiske kostpris. Som en undtagelse fra reglen om anvendelse af kostprisen gælder, at bygninger anskaffet før 1. januar 1999 skal måles til den offentlige ejendomsvurdering pr. 1. januar 2004 korrigeret for af- og nedskrivninger samt opskrivninger, der er foretaget i 2004 og efterfølgende år. Det gælder også i tilfælde, hvor kostprisen på bygninger anskaffet før 1. januar 1999 er kommunen kendt. En anden metode kan være at sidestille ejede bygninger med lejede bygninger ved opgørelsen. Det kan således undlades at medregne afskrivninger, såfremt der til gengæld indregnes et beløb svarende til markedslejen for de pågældende bygninger eller lokaler.

Forrentning af driftskapital og anlægskapital indgår i omkostningskalkulationen

170. Forrentning af driftskapital indregnes i omkostningskalkulationen, såfremt der knytter sig væsentlige omkostninger til likviditetsmæssige udlæg i forbindelse med opgavens udførelse. Hvis betaling sker løbende, kan der ses bort fra forrentning af driftskapital. Den anvendte rente skal være en kort rentesats og svare til markedsrenten.

Ved beregning af omkostninger til forrentning af anlægskapital indgår alle større anlægsaktiver, uanset om de optræder som en del af drifts- eller anlægsbudgettet. Det er det enkelte anlægs karakter, der

er afgørende for, hvilken rentefod der skal anvendes ved kalkulationen af forrentningen af aktivets værdi. F.eks. anvendes en rentefod, der er et gennemsnit over en længere periode ved aktiver med en lang levetid.

Yderligere vejledning

171. For reglerne om kommuners indregning, måling og afskrivning af materielle og immaterielle aktiver henvises til kapitel 8 i »Budget- og regnskabssystem for kommuner».

For fremgangsmåde ved anvendelse af omkostningskalkulationer kan i øvrigt henvises til den generelle vejledning for udarbejdelse af omkostningskalkulationer, jf. kapitel 9 i »Budget- og regnskabssystem for kommuner«. Der er i vejledningen beskrevet eksempler på omkostningskalkulation.

»Budget- og regnskabssystem for kommuner« kan findes på Indenrigs- og Sundhedsministeriets hjemmeside; www.im.dk.

Prisfastsættelse ved en godkendelsesordning på baggrund af privat(e) leverandør(er)

172. Hvis kommunalbestyrelsen ønsker at gøre brug af en godkendelsesordning, og der ikke på tidspunktet for prisfastsættelsen er en kommunal leverandørvirksomhed i kommunen, fastsættes priserne som udgangspunkt ud fra de omkostninger, kommunalbestyrelsen har haft til den eller de private leverandører, der hidtil har leveret den personlige og praktiske hjælp og madservice.

Det kan være aktuelt i de tilfælde, hvor der i perioden forud for fastsættelsen af afregningsprisen alene har været private leverandører inden for den pågældende ydelseskategori. Afregningsprisen skal efter denne bestemmelse opgøres som kommunalbestyrelsens omkostninger til de private leverandørers levering inden for den pågældende ydelseskategori. Perioden for beregning af de gennemsnitlige, langsigtede omkostningerne er som udgangspunkt den forudgående kontraktperiode.

Prisfastsættelse ved brug af udbud inden for en godkendelsesordning

173. Såfremt der ønskes en privat hovedleverandør i stedet for en kommunal hovedleverandør, kan kommunalbestyrelsen gennemføre et udbud inden for en godkendelsesordning. Dette kan være aktuelt, hvis kommunalbestyrelsen ønsker at skabe priskonkurrence på levering af den personlige og praktiske hjælp og madservice, og samtidig ønsker andre kvalificerede leverandører, der kan opnå godkendelse i kommunen. Afregningsprisen til øvrige leverandører, der ønsker godkendelse i kommunen, vil i disse tilfælde afspejle prisen som er fastsat i henhold til udbuddet.

Der er flere betingelser, der skal være opfyldt for at gennemføre et udbud inden for en godkendelsesordning. Det skal fremgå af udbudsmaterialet, at den private leverandør, der vinder udbuddet (hovedleverandøren) skal acceptere, at andre kvalificerede private leverandører får adgang til at tilbyde deres ydelser til hjemmehjælpsmodtagerne på samme vilkår som hovedleverandøren. Det betyder bl.a., at kommunalbestyrelsen godkender andre leverandører i henhold den besluttede godkendelsesordning. De godkendte leverandører skal leve op til de kvalitetskrav, der er fastsat i kontrakten med hovedleverandøren. Aftalegrundlaget mellem kommunalbestyrelsen og leverandør er således offentligt – også med hensyn til afregningsprisen og kvalitetskravene.

Opfølgning, offentliggørelse og fravigelse af principper for prisfastsættelse

174. Kommunalbestyrelsen kan lade de forventede, ændrede omkostninger indgå i grundlaget for afregningsprisen til leverandørerne i tre situationer:

1) Hvis det er en konsekvens af kommunalbestyrelsens ønske om effektivisering af den kommunale leverandørvirksomhed for derved at sænke afregningsprisen til leverandører af personlige og praktiske hjælp og madservice.

2) Hvis det er en konsekvens af kommunalbestyrelsens beslutning om ændring i kommunens kvalitetsstandard.

3) Hvis det er en konsekvens af ændringer i aftaleforholdet mellem kommunalbestyrelsen og den eller de private leverandører.

Det er en forudsætning, at kommunalbestyrelsen ved fastsættelsen af afregningsprisen til leverandørerne på ovenstående grundlag indregner effektiviseringer eller ændringer i kvalitetsstandarden i budgettet og dermed tager bevillingsmæssig stilling i forhold til det kommunale budget.

Dokumentation for afregningsprisen

175. For at sikre den lige konkurrence er det centralt, at de afregningspriser, kommunalbestyrelsen fastsætter og offentliggør til de enkelte ydelseskategorier, er i overensstemmelse med de faktiske omkostninger, der er forbundet med leveringen heraf. Det betyder, at der skal være gennemsigtighed omkring afregningspriserne, og at der skal være offentlighed om dokumentationen for, at afregningspriserne er i overensstemmelse med de faktiske omkostninger. Dokumentationsforpligtelsen kan generelt opfyldes ved at offentliggøre omkostningskalkulationen på en sådan måde, at det tydeligt fremgår, hvilke omkostninger der er medgået i prisfastsættelsen. I tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen har måttet foretage et skøn i forhold til enkelte elementer i de gennemsnitlige langsigtede omkostninger, skal der i dokumentationen indgå en begrundelse for skønnet. I de tilfælde, hvor afregningsprisen er fastsat efter et udbud inden for en godkendelsesordning, skal de priser, der har ligget til grund for kontrakten med den leverandør, der har vundet udbuddet, offentliggøres.

Det følger af ovenstående, at kommunalbestyrelsen skal kunne fremlægge dokumentation, som kan begrunde, at afregningsprisen til leverandørerne ikke fuldt ud er beregnet efter en omkostningskalkulation. Desuden skal der indgå en beskrivelse af de konkrete, forventede effektiviseringer, ændringer i kvalitetsstandarden eller ændringer i aftaleforholdet mellem kommunalbestyrelsen og leverandøren, der kan begrunde fastsættelsen af en afregningspris. Beskrivelsen af baggrunden for forventningerne skal illustrere sammenhængen mellem de beskrevne ændringer og de fastsatte afregningspriser til leverandørerne. Dokumentationspligten er begrundet i risikoen for konkurrenceforvridning mellem leverandørerne.

Der er ikke nogen særlige krav i relation til offentliggørelse af beregningerne. Adgangen til beregningsgrundlaget følger de almindelige regler for offentlighed i forvaltningen. Kommunalbestyrelsen kan også vælge af egen drift at offentliggøre beregningerne. Hvis kommunalbestyrelsen bliver bekendt med, at der er misforhold mellem de faktiske omkostninger ved leverandørvirksomheden og afregningsprisen til leverandørerne, har kommunalbestyrelsen efter de almindelige offentligretlige regler pligt til at rette op på dette forhold.

Pligt til løbende at justere prisen ved ændringer i omkostningerne

176. Kommunalbestyrelsen skal løbende justere afregningsprisen, når der sker ændringer i de gennemsnitlige langsigtede omkostninger. Evt. offentlig støtte til det frie valg vil være reguleret af konkurrencelovens § 11a, hvorefter Konkurrencerådet kan påbyde, at offentlig støtte skal ophøre, og påbyde tilbagebetaling.

Kommunalbestyrelsen skal således justere afregningsprisen fremadrettet, så de igen bliver i overensstemmelse med reglerne, og offentliggøre den nye pris. Justeringen af afregningsprisen skal ske løbende, når

der sker ændringer i de gennemsnitlige langsigtede omkostninger. Kommunalbestyrelsens forpligtelse til løbende at justere prisen betyder, at kommunalbestyrelsen ikke f.eks. fast kan ændre prisen på et bestemt tidspunkt og tilbagebetale leverandørerne, hvis priserne har været fastsat for lavt. Private leverandører er heller ikke forpligtet til at tilbagebetale kommunalbestyrelsen, hvis priserne har været fastsat for højt. Dette følger også af, at det er kommunalbestyrelsens ansvar at fastsætte priserne korrekt, og at de private leverandører har valgt at søge godkendelse på baggrund af den pågældende pris.

Kapitel 31

Beregningsgrundlaget for og offentliggørelse af fritvalgsbevisets værdi

Serviceloven

§ 91. ---

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen fastsætter værdien af fritvalgsbeviset, jf. stk. 2, nr. 2, for hver af de ydelseskategorier efter § 83, som kommunalbestyrelsen har besluttet at tilbyde i ordningen. Kommunalbestyrelsen afregner med den leverandør, som borgeren har valgt, jf. stk. 2, nr. 2, til den pris, der svarer til fritvalgsbevisets værdi, jf. stk. 6.

Stk. 6. Ældreministeren fastsætter nærmere regler om leverandørernes tilbagemeldingspligt, jf. stk. 2, nr. 1 og 2, og om kommunalbestyrelsens tilrettelæggelse af fritvalgsbeviset, jf. stk. 2, nr. 2, og regler om beregningsgrundlaget for og offentliggørelse af fritvalgsbevisets værdi.

177. Efter § 91, stk. 5, skal kommunalbestyrelsen fastsætte værdien af fritvalgsbeviset, jf. stk. 2, nr. 2, for hver af de ydelseskategorier efter servicelovens § 83, som kommunalbestyrelsen har besluttet skal være omfattet af ordningen. Kommunalbestyrelsen afregner med den leverandør, som borgeren har valgt, jf. § 91 stk. 2, nr. 2, til den pris, der svarer til fritvalgsbevisets værdi, jf. § 91, stk. 6.

I bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83 er fastsat nærmere regler om beregningsgrundlaget for og offentliggørelse af fritvalgsbevisets værdi med det formål at sikre, at fritvalgsbevisets værdi fastsættes på en måde, hvor den cvr-registrerede virksomhed, som borgeren vælger, kan udføre den visiterede hjælp med samme kvalitet, som hvis det var den kommunale leverandør, der udførte hjælpen.

Hvis borgerne mener, at fritvalgsbevisets værdi ikke er fyldestgørende eller korrekt, kan borgerne rette henvendelse til kommunalbestyrelsen.

Ydelseskategorier

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 4. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte værdien af fritvalgsbeviset for hver af de ydelseskategorier efter servicelovens § 83, som kommunalbestyrelsen har besluttet skal være omfattet af ordningen. Fritvalgsbevisets værdi skal fastsættes på en måde, hvor den cvr-registrerede virksomhed, som borgeren vælger, kan udføre den visiterede hjælp med samme kvalitet som hvis det var den kommunale leverandør, der udførte hjælpen. Kommunalbestyrelsen afregner med den leverandør, som borgeren har valgt, og til den pris der svarer til fritvalgsbevisets værdi, jf. stk. 2-8.

Stk. 2. ---

178. Kommunalbestyrelsen skal som udgangspunkt fastsætte fritvalgsbevisets værdi for hver af de ydelseskategorier efter servicelovens § 83, som kommunalbestyrelsen har besluttet at tilbyde i ordningen.

Pris for praktisk hjælp kan eksempelvis opsplittes i pris for henholdsvis rengøring, indkøb og tøjvask og eventuelt anden praktisk hjælp.

Pris for madservice kan eksempelvis opsplittes, så der fastsættes særlige priser for diæter eller enkelte retter (f.eks. hovedret og bilet).

Pris for personlig pleje på øvrige tider kan eksempelvis opsplittes på pris for timer leveret i tidsrummene aften, nat og weekend.

Kommunens omkostninger ved produktion og levering af tilsvarende ydelser

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 4. ---

Stk. 2. Fritvalgsbevisets værdi skal som hovedregel svare til kommunens omkostninger ved produktion og levering af tilsvarende ydelser. Beregningen af fritvalgsbevisets værdi skal dermed ske ud fra en kalkulation af den kommunale leverandørs eller den private leverandørs gennemsnitlige, langsigtede omkostninger ved produktion og levering af tilsvarende ydelser. I omkostningskalkulationen skal indgå alle direkte og indirekte omkostninger. I tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen har valgt helt at udlicitere en ydelseskategori, vil fritvalgsbevisets værdi afspejle kommunalbestyrelsens omkostninger herved. Værdien af fritvalgsbeviset skal udgøre et beløb, der svarer til den kommunale eller private hovedleverandørs faktiske omkostninger ved at levere samme ydelse.

Stk. 3. ---

179. Fritvalgsbevisets værdi skal som hovedregel svare til kommunens omkostninger ved produktion og levering af tilsvarende ydelser. Beregningen af fritvalgsbevisets værdi skal dermed tage udgangspunkt i beregningen af den kommunale leverandørs eller den private leverandørs gennemsnitlige, langsigtede omkostninger for levering af tilsvarende ydelser.

I tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen har valgt helt at udlicitere en ydelseskategori efter udbudsreglerne, vil fritvalgsbevisets værdi afspejle prisen som er fastsat i henhold til udbuddet.

Sigtet med reglerne om omkostningskalkulation er endvidere at sikre, at der ikke sker kommunal konkurrenceforvridning over for private virksomheder.

Der henvises endvidere til punkt 167 om prisfastsættelse ved en godkendelsesordning på baggrund af kommunal leverandørvirksomhed.

Fritvalgsbevis samtidig med udbud

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 4. ---

Stk. 3. Vælger kommunalbestyrelsen at tilbyde modtagerne af hjælp efter lovens § 83 et fritvalgsbevis samtidig med, at hjælpen udbydes, bliver den leverandør, der vinder udbuddet prissættende for

fritvalgsbeviset. Kommunalbestyrelsen har i den forbindelse en pligt til at sikre, at udbudsmaterialet indeholder oplysning om, at der i kraft af fritvalgsbeviset vil være flere leverandører om opgaven, som bliver afregnet til samme pris. Der bliver hermed offentliggjort om den prissættende leverandørs pris.

Stk. 4. Vælger kommunalbestyrelsen at tilbyde modtagerne et fritvalgsbevis samtidig med, at hjælpen udbydes, og den kommunale leverandør ikke har deltaget i udbuddet, bliver den leverandør, der vinder udbuddet prissættende for fritvalgsbeviset. Kommunalbestyrelsen har i den forbindelse en pligt til at sikre, at udbudsmaterialet indeholder oplysning om, at der i kraft af fritvalgsbeviset vil være flere leverandører om opgaven, som bliver afregnet til samme pris. Hermed bliver der offentliggjort om den prissættende leverandørs pris.

Stk. 4. ---

180. Vælger kommunalbestyrelsen at tilbyde modtagerne et fritvalgsbevis samtidig med, at hjælpen udbydes, og den kommunale leverandør ikke har deltaget i udbuddet, bliver den leverandør, der vinder udbuddet prissættende for fritvalgsbeviset. Kommunalbestyrelsen har i den forbindelse en udbudsretlig pligt til at sikre, at udbudsmaterialet indeholder oplysning om, at der i kraft af fritvalgsbeviset vil være andre leverandører om opgaven, som bliver afregnet til samme pris. Hermed bliver der offentliggjort om den prissættende leverandørs pris.

Fritvalgsbevis samtidig med godkendelsesordning

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 4. ---

Stk. 5. Vælger kommunalbestyrelsen at tilbyde et fritvalgsbevis samtidig med, at kommunalbestyrelsen anvender en godkendelsesordning, har kommunalbestyrelsen pligt til at sikre, at det materiale, som danner grundlag for leverandørernes ansøgning om godkendelse, indeholder oplysning om, at der i kraft af fritvalgsbeviset vil være andre leverandører om opgaven, som bliver afregnet til samme pris. Fritvalgsbevisets værdi fastsættes på baggrund af en kalkulation af den kommunale leverandørs eller den private leverandørs gennemsnitlige, langsigtede omkostninger for levering af tilsvarende ydelser.

Stk., 6. ---

181. Vælger kommunalbestyrelsen at tilbyde modtagerne et fritvalgsbevis samtidig med, at kommunalbestyrelsen anvender en godkendelsesordning, har kommunalbestyrelsen pligt til at sikre, at det materiale, som danner grundlag for leverandørernes ansøgning om godkendelse, indeholder oplysning om, at der i kraft af fritvalgsbeviset vil være andre leverandører om opgaven, som bliver afregnet til samme pris.

Uden beregningsgrundlag

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 4. ---

Stk. 6. Hvis kommunalbestyrelsen ikke har et beregningsgrundlag for fastsættelsen af fritvalgsbevisets værdi, enten fordi der ikke findes en egenproduktion af ydelsen i kommunen, eller fordi kommu-

nen ikke har haft omkostninger til en privat leverandør af tilsvarende ydelse, kan kommunalbestyrelsen beregne værdien ved at undersøge priserne på markedet hos leverandører af tilsvarende ydelser, eksempelvis ved at indhente to til tre tilbud fra private leverandører eller indhente indberetninger om priser fra leverandører hos relevante brancheforeninger.

Stk. 7. ---

182. Hvis kommunalbestyrelsen ikke har et beregningsgrundlag for fastsættelsen af fritvalgsbevisets værdi, enten fordi der ikke findes en egenproduktion af ydelsen i kommunen, eller fordi private leverandører ikke leverer en tilsvarende ydelse i kommunen, kan kommunalbestyrelsen beregne værdien ved at undersøge priserne på markedet hos leverandører af tilsvarende ydelser, eksempelvis ved at indhente to-tre tilbud fra private leverandører og/eller indhente indberetninger om priser fra leverandører hos relevante brancheforeninger.

Kommunalbestyrelsen kan kombinere metoderne, og dermed opnå en endnu større sikkerhed for sammenhæng mellem fritvalgsbevisets værdi, og for at den hjælp, der er truffet afgørelse om til borgerne, kan realiseres.

Udgifter til administration

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 4. ---

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal ved fastsættelsen af fritvalgsbevisets værdi tage højde for de udgifter, der følger med administrationen. Udgifter til skat, lovpligtige forsikringer, feriepenge, ATP, ferie med videre, som kommunen har ansvaret for at betale, vil indgå i fritvalgsbevisets værdi.

Stk. 8. ---

183. Kommunalbestyrelsen skal ved udmålingen af tilskuddet tage højde for de udgifter, der følger med administrationen. Udgifter til skat, lovpligtige forsikringer, feriepenge, ATP, ferie med videre, som kommunen har ansvaret for at betale, vil indgå i fritvalgsbevisets værdi.

Løbende justering af prisen

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 4. ---

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal justere fritvalgsbevisets værdi, jf. stk. 5, når kommunalbestyrelsen bliver bekendt med, at der er misforhold mellem værdien og de gennemsnitlige, langsigtede omkostninger.

Stk. 9. ---

184. Kommunalbestyrelsen skal justere fritvalgsbevisets værdi, når kommunalbestyrelsen bliver bekendt med, at der er misforhold mellem værdien og de gennemsnitlige, langsigtede omkostninger. Kommunalbestyrelsen skal således justere prisen fremadrettet, så de igen bliver i overensstemmelse med reglerne,

og offentliggøre den nye pris. Se punkt 176 om pligt til løbende at justere prisen ved ændringer i omkostningerne.

Afregningsmodeller

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 4. ---

Stk. 9. Kommunalbestyrelsen kan vælge at afregne leverandørerne med en basispris og en bonus, der udløses, når leverandøren har opnået specifikke mål, og eksempelvis bragt borgerne op på et bestemt funktionsniveau, ydet en bestemt kvalitet m.v., så længe de konkurrenceretlige regler overholdes.

Stk. 10. ---

185. På samme måde som det gælder med § 91, stk. 2, nr. 1, når kommunalbestyrelsen fastsætter sin afregningspris til leverandørerne, kan kommunalbestyrelsen vælge at afregne sine leverandører med en basispris og en bonus, der udløses, når leverandøren har opnået specifikke mål, og eksempelvis bragt borgerne op på et bestemt funktionsniveau, ydet en bestemt kvalitet m.v., så længe de konkurrenceretlige regler overholdes. Det kan eksempelvis medvirke til at styrke leverandørernes incitament til at udføre hjælpen til borgerne med et rehabiliterende sigte og medvirke til at mindske borgernes hjælpebehov på sigt. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at hjælpen fortsat opfylder kvalitetskravene som er fastsat i kontrakterne på de respektive områder.

Kommunalbestyrelsen afregner med leverandøren

Bekendtgørelse om frit valg af leverandør af hjemmehjælp og fritvalgsbevis efter servicelovens § 91 og om kvalitetskrav til leverandører af hjemmehjælp efter servicelovens § 83

§ 4. ---

Stk. 10. Kommunalbestyrelsen afregner med den leverandør, som borgeren har valgt, og til den pris der svarer til fritvalgsbevisets værdi. Borgeren modtager ikke kontante midler i forbindelse med et fritvalgsbevis, og hæfter heller ikke over for leverandøren i forhold til betaling eller manglende betaling.

186. Det er kommunalbestyrelsen, der skal afregne med den leverandør, som borgeren har valgt, og til den pris, der svarer til fritvalgsbevisets værdi. Borgeren modtager ikke kontante midler i forbindelse med et fritvalgsbevis, og hæfter heller ikke over for leverandøren i forhold til betaling eller manglende betaling.

Kapitel 32

Regnskab og kontrol

187. Kommunalbestyrelsen har pligt til at sikre, at afregningsprisen til leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice, er fastsat ud fra en omkostningskalkulation i overensstemmelse med de faktiske omkostninger.

Fritvalgsdatabasen

188. Kommunalbestyrelsen kan elektronisk indberette pris og kvalitetskrav samt oplysninger om de leverandører, der er godkendt til at levere ydelser til Social- og Boligstyrelsens fritvalgsdatabase. Det er frivilligt for kommunerne at indberette til Fritvalgsdatabase. Det er kun kommunale myndigheder, der kan indberette informationer til databasen. Alle informationer i databasen er tilgængelige for offentligheden.

Databasen består dels af en række kommuneoplysninger som stamdata om kommunen samt eventuel distriktsopdeling. Dels af generelle leverandørkrav; f.eks. leveringsgaranti, afrapporteringskrav, arbejdsmiljø, brugerundersøgelser, samt endelig pris og kvalitetskrav til de enkelte ydelseskategorier. Derudover indeholder databasen en oversigt over godkendte leverandører, stamdata på godkendte leverandører samt til hvad og i hvilket distrikt leverandøren er godkendt. Desuden er der etableret en række benchmarking-faciliteter på databasen.

Kommunalbestyrelsen kan indberette materiale om leverandører i form af det markedsføringsmateriale, som leverandøren evt. har udarbejdet til modtagere af personlig og praktisk hjælp. Databasen har tre overordnede formål.

For det første skal databasen være det offentligt tilgængelige medie, hvor alle kommuner kan indberette deres pris og kvalitetskrav mv., samt kommunalbestyrelsens valg af kontraktform.

For det andet giver databasen borgere, kommuner, leverandører og andre interessenter let adgang til de offentliggjorte kvalitets- og pris- og leverandørkrav samt godkendte leverandører.

For det tredje fungerer databasen som det sted, hvor kommunale myndigheder kan få en oversigt over leverandører, der er godkendt til levering af madservice, personlig og/eller praktisk hjælp i de enkelte kommuner.

Kapitel 33

Betaling af leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice

189. Vælger kommunalbestyrelsen en godkendelsesordning til at gennemføre frit valg af leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice, betales alle godkendte leverandører i overensstemmelse med de offentliggjorte priser og de nærmere betingelser i kontrakten mellem kommunalbestyrelsen og leverandøren.

Vælger kommunalbestyrelsen udbud, betales leverandøren i overensstemmelse med kontrakten mellem kommunalbestyrelsen og leverandøren.

Leverandører af madservice skal betales med det kommunale tilskud, suppleret med modtagerens egenbetaling. Det kommunale tilskud må dog ikke overstige den faktiske pris på måltidet eller leverancen.

De kommunale afregningspriser til leverandørerne fastsættes med moms.

Moms ved afregning

190. Udgangspunktet er, at kommunerne ikke er afgiftspligtige ved levering af sociale ydelser efter momsloven, men for at sikre ligestilling mellem alle leverandører, herunder også leverandører der henholdsvis bruger underleverandører og har in-houseproduktion, er der fra 1. juli 2006 indført momspligt for private leverandører, der leverer ydelser efter § 83 og er omfattet af reglerne om frit leverandørvalg. Leverandørerne har fra denne dato ret til at fradrage moms på indkøb af disse ydelser. Kommunalbestyrelsen skal afregne med leverandørerne til en pris inklusiv moms og har derefter adgang til at få refunderet udgifterne til moms via den kommunale momsrefusionsordning.

For nærmere information om momsreglerne henvises til Skatteministeriet. For nærmere information om den kommunale momsrefusionsordning henvises til Økonomiministeriet.

Kapitel 34

Opsigelse af leverandører

191. Opsigelse af leverandører sker i henhold til den kontrakt, der er indgået.

Opsigelse kan ske i tilfælde af misligholdelse af kontrakten. Uanset, at opsigelsen sker som en privatretlig disposition i henhold til den indgåede kontrakt, er kommunalbestyrelsen undergivet den offentligretlige retsgrundsætning om, at kommunalbestyrelsen ikke må forfølge usaglige formål. Opsigelse skal således altid ske på et sagligt grundlag. Det kan f.eks. være, hvis leverandøren ikke længere lever op til de fastsatte kvalitetskrav eller overtræder andre væsentlige forhold i kontrakten. En opsigelse skal være i overensstemmelse med kontraktens bestemmelser om opsigelse. Forud for opsigelsen bør kommunalbestyrelsen foretage en samlet vurdering af leverandørens varetagelse af sit hverv. Uanset, om kontrakten indeholder bestemmelser herom, bør en opsigelse være skriftlig og ledsaget af en begrundelse, der redegør for de hensyn, der ligger til grund for opsigelsen.

Hvis en privat leverandør begår fejl eller forsømmelser i forbindelse med udøvelse af sit hverv, skal en sanktion fra kommunalbestyrelsens side være proportional med den begåede fejl. Opsigelse af en leverandør er den mest indgribende sanktion, og kommunalbestyrelsen skal derfor ved helhedsvurderingen overveje, om andre mindre indgribende midler kan tages i brug, f.eks. en skriftlig advarsel til leverandøren. Kommunalbestyrelsen bør ved helhedsvurderingen tage stilling til, hvordan man ville have sanktioneret den pågældende fejl, hvis den var forekommet i den kommunale leverandørvirksomhed. Det følger af det grundlæggende EU-retlige princip om ligebehandling, at ensartede situationer ikke må behandles forskelligt, medmindre en forskellig behandling er objektivt begrundet.

Kapitel 35

Kommunale samarbejder

192. Lovgivningen om frit valg af leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice ændrer ikke på de nuværende regler for kommuners adgang til at samarbejde med andre kommuner, herunder deltagelse i de kommunale fællesskaber, jf. den kommunale styrelseslovs § 60.

For så vidt angår spørgsmålet om regelgrundlaget for kommunale fællesskaber, jf. den kommunale styrelseslovs § 60, skal der henvises til Indenrigs- og Sundhedsministeriets vejledning om regeludstedelse i forhold til kommunerne (nr. 9150 af 29. februar 2016), pkt. 4.1.1.8. Det fremgår heraf, at kommunalbestyrelsen ikke kan delegere beføjelser til et kommunalt fællesskab. Hvis et kommunalt fællesskab skal varetage kommunale opgaver, skal det derfor ske ved en overførsel af selve kompetencen i overensstemmelse med reglerne om oprettelse af kommunale fællesskaber med deraf følgende krav om tilsynsmyndighedernes godkendelse. Der gælder ingen begrænsninger med hensyn til, hvilke opgaver og hvilken kompetence kommunalbestyrelser kan tillægge kommunale fællesskaber med mindre andet følger af lovgivningen. For så vidt angår opgaver vedrørende myndighedsudøvelse – det vil sige i hvert fald den del, der består i at regulere borgernes retsforhold – typisk i form af meddelelse af forbud, påbud og tilladelser – vil det normalt kræve, at der er holdepunkter i loven for at antage, at opgaven kan overføres til et kommunalt fællesskab.

Der er ikke i den sociale lovgivning hjemmel til, at de kommunale myndigheder kan delegere kompetencen til myndighedsudøvelse til f.eks. at træffe afgørelser om personlig eller praktisk hjælp, eller føre tilsyn med levering af disse ydelser, til kommunale fællesskaber.

193. Kommunalfuldmagtsreglerne, herunder kommunernes adgang til ud fra værdispildsbetragtninger at udnytte overskudskapacitet, giver kommunalbestyrelsen hjemmel til i et vist begrænset omfang at lade den kommunale leverandørvirksomhed levere personlig og praktisk hjælp og madservice til andre offentlige myndigheder.

Der henvises til Indenrigs- og Sundhedsministeriets vejledning nr. 9150 af 29. februar 2016 om regeludstedelse i forhold til kommunerne, punkt 4.4.1, hvor kommunalfuldmagtsreglerne, herunder reglerne om udnyttelse af overskudskapacitet, er beskrevet.

Ud over den begrænsede hjemmel i kommunalfuldmagtsreglerne er der endvidere hjemmel til sådanne aktiviteter i lov nr. 548 af 8. juni 2006 (med senere ændringer) om kommuners udførelse af opgaver for andre offentlige myndigheder og kommuners og regioners deltagelse i selskaber. Loven giver hjemmel til, at kommuner kan udføre opgaver for andre offentlige myndigheder, som kommuner efter gældende regler i øvrigt kan løse for sig selv. For de nærmere regler herom henvises til bekendtgørelse nr. 419 af 24. april 2013 om kommuners udførelse af opgaver for andre offentlige myndigheder samt vejledning nr. 107 af 30. juni 1995.

Fra 1. januar 2007 kan kommuner ikke længere udføre opgaver med hjemmel i loven, hvis den enkelte opgaves værdi overstiger udbudsdirektivets tærskelværdi for tjenesteydelser.

Disse opgaver kan således kun udføres i selskabsform, forudsat at lovens betingelser herom er opfyldt. Loven indeholder bl.a. krav om privat deltagelse på mere end 25 % i selskabet, og krav om, at kommunalbestyrelsen skal trække sig ud af selskabet, hvis mere end 25 % af selskabets omsætning stammer fra salg til andre end kommuner.

Nedenfor beskrives nogle særlige forhold kommunerne skal være opmærksomme på, hvis de ønsker at levere personlig og praktisk hjælp og madservice til andre kommuner, i overensstemmelse med såvel servicelovens regler om frit leverandørvalg som de generelle regler for kommuners adgang til at levere til andre kommuner, som der er henvist til ovenfor.

Central i denne forbindelse er bestemmelsen om, at såfremt værdien af en opgave overstiger 500.000 kr., kan en kommunalbestyrelse kun afgive tilbud på og indgå aftale om udførelse af opgaven for andre kommuner, når opgaven har været i udbud.

I forhold til en godkendelsesordning betyder dette, at en kommunal leverandørvirksomhed under nedennævnte forudsætninger kan godkendes som leverandør af personlig og praktisk hjælp i en anden kommune, hvis den mulige værdi af opgavevaretagelsen ikke overstiger tærskelværdien på 500.000 kr.

Ved opgaver, der omfatter løbende driftsarbejder, skal værdien af opgaven opgøres for den samlede kontraktperiode, dog højst for en 48 måneders periode. Konkret stilles der krav om, at det ud fra en samlet afvejning af ydelseskategoriernes art og omfang må lægges til grund, at værdien af opgavevaretagelsen ikke overstiger tærskelværdien.

Da en kommune ikke må yde tilskud til en anden kommune, må den pågældende kommune alene afgive tilbud på, og indgå aftale om, leveringen til en pris, der enten svarer til eller ligger over den af leverandørkommunen foretagne omkostningskalkulation efter bekendtgørelse nr. 419 af 24. april 2013. Ved en godkendelsesordning fastsætter den ordregivende kommune afregningsprisen til leverandørerne, og en anden kommune vil således alene kunne indgå aftale om opgaven med hjemmel i lov nr. 548 af 8. juni 2006 (med senere ændringer), hvis den fastsatte pris enten svarer til eller ligger over det beløb, som leverandørkommunen er kommet frem til, efter at have udført den tidligere nævnte omkostningskalkulation.

Hvis der gennemføres en udbudsforretning inden for en godkendelsesordnings rammer er der dog mulighed for, at én kommunes leverandørvirksomhed kan blive hovedleverandør for en anden kommunal myndighed.

Beslutter kommunalbestyrelsen at anvende udbud som ramme for at godkende og skrive kontrakt med leverandører af personlig og praktisk hjælp og madservice, er der ikke noget til hinder for, at en kommunal leverandør kan afgive tilbud til andre kommunale myndigheder, med henblik på at blive godkendt og skrive kontrakt om leverance af personlig og praktisk hjælp og madservice.

Tærskelværdien har ingen betydning i denne situation, idet servicelovens betingelser for udbud er analoge til udbudsbetingelserne i lov nr. 548 af 8. juni 2006 (med senere ændringer).

I disse tilfælde skal den tilbudsgivende kommune tillige overholde reglerne om omkostningskalkulation i lov nr. 548 af 8. juni 2006 (med senere ændringer), ligesom kommunalbestyrelsen alene må afgive tilbud på udførelse af en opgave til en pris, der enten svarer til eller ligger over den af kommunalbestyrelsen foretagne omkostningskalkulation efter bekendtgørelse nr. 419 af 24. april 2013.

Afsnit VII

Betaling for tilbud efter servicelovens kap 16

Kapitel 36

Serviceloven

§ 79. ---

Stk. 3. Ældreministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om betaling for tilbud efter stk. 1, herunder om beregningsgrundlaget for betalingen.

§ 161. Der kan opkræves betaling for personaleomkostninger til madserviceordninger efter § 83, stk. 1, nr. 3, og til hjælp efter § 84, hvis borgeren ikke samtidig modtager hjælp efter §§ 41, 42, 96 eller 100.

Stk. 2. Social- og boligministeren fastsætter regler om betaling for tilbud efter §§ 85 og 97-99 og om beregnings- og indkomstgrundlaget for betalingen for disse tilbud.

Stk. 3. Ældreministeren fastsætter regler om betaling for tilbud efter §§ 83, 83 a, 84 og 86 og om beregnings- og indkomstgrundlag for betalingen for disse tilbud.

Stk. 4. Ældreministeren fastsætter nærmere regler om modtagerens maksimale egenbetaling for madservice efter § 83, stk. 1, nr. 3, herunder om regulering af egenbetalingen.

Borgerens betaling for tilbud efter §§ 79, 83 og 84

194. Kommunalbestyrelsen skal træffe beslutning om betaling for tilbud efter servicelovens §§ 79, 83 og 84, nærmere bestemt:

- 1) Hjælp efter § 84 (afløsning og aflastning),
- 2) madservice efter § 83, hvor maden produceres uden for modtagerens hjem, og
- 3) tilbud efter § 79 (generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte).

Beregning og fastsættelse af borgerens betaling

195. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med vedtagelsen af årsbudgettet fastsætte en takst for det kommende budgetår for de omtalte kommunale tilbud. Takstfastsættelse skal ske med udgangspunkt i det omkostningsbaserede regnskab for året forud for takstfastsættelsen og vedtagelsen af årsbudgettet. Rammen for beregningen af borgerens egenbetaling skal dermed tage udgangspunkt i kommunalbestyrelsens regnskabstal.

Kommunalbestyrelsen skal sikre, at et eventuelt overskud indregnes som en reduktion af taksten senest to år efter det år, hvor overskuddet er opstået. Kommunalbestyrelsen skal træffe beslutning om, hvorvidt et eventuelt underskud skal indregnes som en hel eller delvis forøgelse af taksten, eller om underskuddet slet ikke skal indregnes, senest to år efter det år, hvor underskuddet er opstået.

Eksempel:

Det vil sige, at beregningen af taksten for betaling for eksempelvis år 2012 skal vedtages af kommunalbestyrelsen i efteråret 2011 på grundlag af regnskabstallene for regnskabsåret 2010. Hvis der i 2010 har været et over- eller underskud, skal dette ved takstfastsættelsen for 2012 indregnes som en overført indtægt eller udgift fra tidligere år, der nedsætter eller forhøjer taksten for 2012. Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at underskuddet udgør et tilskud til borgerne.

Grundlaget for fastsættelsen af taksten for 2012 er dermed det pågældende budgetårs forventede omkostninger, korrigeret for overskud og korrigeret for et eventuelt underskud i 2010. Kommunalbestyrelsen skal anvende faktiske regnskabstal, når korrektionen beregnes.

Kommunalbestyrelsen kan vælge at have et underskud på de forskellige tilbud efter servicelovens §§ 79, 83 og 84, men må ikke have et overskud. Kommunalbestyrelsen kan dermed træffe beslutning om at fastsætte betalingen til et lavere beløb end de gennemsnitlige langsigtede omkostninger og dermed give borgerne, der modtager tilbuddet, et tilskud. En sådan beslutning skal i givet fald omfatte alle borgere, der modtager det pågældende tilbud.

Hvis der er tale om en madserviceordning omfattet af et loft over modtagerens egenbetaling, udgør loftet den maksimale beløbsgrænse for modtagerens betaling, hvis kommunalbestyrelsens omkostninger til tilbuddet udgør et højere beløb end loftets størrelse. Der henvises til punkt 202-203.

Hvilke omkostninger medregnes?

196. Kommunalbestyrelsen må højst medregne de gennemsnitlige, langsigtede omkostninger til tilbuddet. Det vil sige kommunalbestyrelsens omkostninger til tilbuddet under ét efter den pågældende bestemmelse, herunder omkostningerne ved køb af tilbud hos private og regionale leverandører. Dette inkluderer: Direkte omkostninger, det vil sige de omkostninger, der direkte kan henføres til det pågældende tilbud, som for eksempel råvarer, løn (kan dog kun medregnes i taksten for tilbud efter § 79 og for madservice efter § 83), køb af materialer og tjenesteydelser mv. og indirekte omkostninger, som for eksempel andel af fællesomkostninger til lokaler, administration m.v. samt afskrivning og forrentning af kapitalapparatet.

Derimod indgår ikke det tidsforbrug, som medarbejdere i den kommunale forvaltning anvender til opgaver relateret til tilbuddene efter § 79 og madservice efter § 83. Det er her vigtigt at skelne mellem omkostningerne knyttet hhv. til leverandørens opgaver og til den kommunale myndigheds opgaver i forbindelse med produktionen og leveringen af tilbuddet til modtagerne. Omkostningerne knyttet til den kommunale myndighed skal holdes helt ude af omkostningsberegningerne.

De gennemsnitlige, langsigtede omkostninger er udtryk for, at udgifterne jævnes ud over år. Taksten er dermed udtryk for tilbuddenes faktiske produktions- og leveringsomkostninger i det enkelte år. Borgeren kommer således til at betale de reelle omkostninger og dermed det faktiske ressourceforbrug, medmindre kommunalbestyrelsen vælger at yde et tilskud, hvormed betalingens størrelse nedbringes.

Personaleomkostninger

197. Kommunalbestyrelsen kan ikke opkræve betaling for omkostninger til personale i forbindelse med

- 1) Hjælp efter servicelovens § 83, stk. 1, nr. 1 og 2, og
- 2) hjælp efter servicelovens § 84, som er omfattet af servicelovens §§ 41, 42, 96 eller 100 om merudgifter, tabt arbejdsfortjeneste og ansættelse af hjælpere.

Madserviceordninger

198. Kommunalbestyrelsen kan opkræve betaling for omkostninger til personale, når der er tale om madservice efter § 83, stk. 1, nr. 3.

Betaling for madservice, når beboerne i plejeboliger, botilbud mv. deltager i madfremstillingen som led i personlig og praktisk hjælp efter § 83

199. Når beboerne i plejeboliger mv. deltager i køkkenaktiviteter, herunder i madproduktion efter servicelovens § 83 som aktivitet, og uden at det er på foranledning af visitation til behovsbestemte ydelser, kan dette ske uden, at kommunalbestyrelsen skal foretage en forholdsmæssig beregning af beboerens betaling for madservice efter servicelovens § 161. Det afgørende er, at beboerens deltagelse ikke er behovsbestemt som led i genoptræning, vedligeholdelsestræning og/eller som led i en socialpædagogisk indsats, der har til formål at opretholde eller forbedre beboerens funktionsevne. Det forudsættes videre, at beboeren, der på baggrund af sit funktionsniveau er visiteret til madservice, ikke stabilt og kontinuerligt vil kunne varetage væsentlige aktiviteter i forbindelse med madproduktionen, herunder at beboerens deltagelse ikke kan påregnes i madproduktionen.

Kommunalbestyrelsen har pligt til at tilbyde en borger personlig hjælp og pleje samt hjælp eller støtte til nødvendige praktiske opgaver i hjemmet efter servicelovens § 83, stk. 1, på baggrund af en konkret og individuel vurdering af behovet for denne hjælp. Kommunalbestyrelsen skal således holde sig tilbuddets formål for øje og administrere det efter, hvorvidt der er tale om et tilbud, hvor det er beboerne selv, der forestår madlavningen med støtte fra personalet i form af praktisk hjælp efter servicelovens § 83, eller om tilbuddet beror på, at det er personalet, der fremstiller maden til beboerne.

Beboerens egenbetaling skal afspejle omfanget af hjælpen, der gives til henholdsvis madservice, træning, socialpædagogisk bistand eller støtte til madlavning som praktisk hjælp. Det er i den forbindelse den enkelte kommunes vurdering af de enkelte plejeboliger mv., som skal ligge til grund for fordelingen af omkostninger i forhold til de forskellige arbejdsfunktioner med det formål at adskille omkostninger til madproduktion og omkostninger til eksempelvis socialpædagogisk bistand. Alene omkostninger forbundet med madservice efter servicelovens § 83, stk. 1, nr. 3, må medregnes i beboernes egenbetaling, jf. servicelovens § 161.

Betaling for madservice, når beboerne i plejeboliger, botilbud mv. deltager i madfremstillingen som led i socialpædagogisk bistand efter § 85

200. Når beboerne i plejeboliger mv. deltager i køkkenaktiviteter, herunder i madproduktion efter servicelovens § 85 som led i socialpædagogisk bistand, skal kommunalbestyrelsen foretage en forholdsmæssig beregning af beboerens betaling for madservice efter servicelovens § 161.

201. Kommunalbestyrelsen kan opkræve betaling for alle de gennemsnitlige, langsigtede omkostninger, der er forbundet med at producere og levere madservice. Derimod indgår ikke det tidsforbrug, som medarbejdere i den kommunale forvaltning anvender til opgaver relateret til madproduktionen. Det er her vigtigt at skelne mellem omkostningerne knyttet til produktionskøkkenets opgaver og den kommunale myndigheds opgaver i forbindelse med madproduktionen til modtagerne. Omkostningerne knyttet til den kommunale myndighed skal holdes helt ude af produktionskøkkenets omkostningsberegninger.

Modtagerens egenbetaling for madservice beregnes ud fra samtlige omkostninger knyttet til madservice, dvs. produktion og udbringning af mad i en periode divideret med antal måltider leveret i samme periode fratrasket det kommunale tilskud til standardmåltidet. For madservice uden udbringning skal omkostningerne til udbringning ikke medtages, når de samlede omkostninger fastsættes.

Kommunalbestyrelsen skal træffe beslutning om, hvorvidt modtagernes egenbetaling skal nedbringes ved, at der ydes et tilskud til det lovpligtige måltid.

Hvis kommunalbestyrelsen yder et sådant tilskud, skal det samme tilskud gives til alle modtagere, uanset hvilken leverandør og hvilket måltid modtageren har valgt. Det kommunale tilskud kan dog aldrig være større end den valgte leverandørs pris. I tilfælde, hvor det kommunale tilskud er større end prisen for det måltid, som modtageren af madservice har valgt, vil det kommunale tilskud blive reduceret tilsvarende og modtagerens egenbetaling bortfalde.

Løft over borgerens egenbetaling for madservice i plejeboliger og plejehjem m.v.

202. Kommunalbestyrelsen må ved fastsættelse af modtagernes egenbetaling for madservice efter lov om social service § 83, stk. 1, nr. 3, i plejeboliger og plejehjem, botilbud efter servicelovens §§ 107 og 108 og lignende boligenheder, hvortil der er knyttet omsorgs- og servicefunktioner med tilhørende personale, herunder friplejeboliger, højst opkræve 3.425 kroner pr. måned i 2015 for madservice i form af fuld forplejning. Det er således ikke muligt at opkræve mere i betaling pr. måned for fuld forplejning hos beboere, der er visiteret til madservice i disse boformer, end denne maksimale beløbsgrænse tilsiger.

Ved midlertidige ophold på mindre end en måneds varighed i de ovennævnte boformer fastsættes betalingen ved en forholdsmæssig reduktion af det maksimale beløb. Der kan f.eks. være tale om botilbud efter lov om social service § 107, og der kan være tale om aflastningsophold efter § 84, hvor modtageren ligeledes er visiteret til madservice efter servicelovens § 83.

Modtagere af madservice efter reglerne om frit leverandørvalg og modtagere af madservice i boformer efter servicelovens §§ 109 og 110 er ikke omfattet af løftet over betaling for madservice på 3.425 kr. i 2015.

Der er ikke fastsat nærmere regler for, hvordan kommunalbestyrelsen tilrettelægger tilvalg og fravalg af enkelte måltider og forplejning hele dage, herunder frister for modtagernes afbestilling m.v., når modtagerens ophold er varigt. Kommunalbestyrelsen kan vælge f.eks. at reducere taksten for modtagerens betaling ved at reducere det maksimale beløb forholdsmæssigt, hvis en modtager fravælger, herunder afbestiller, enkelte måltider og/eller fuld forplejning på dagsbasis eller måltidsbasis.

Der henvises til bilag 2, som indeholder KLs og det daværende Indenrigs- og Socialministeriums eksempler på forholdsmæssig beregning af den maksimale beløbsgrænse angivet ved beregning af en dagstakst.

Løft over borgerens egenbetaling for modtagere omfattet af frit valg

203. Modtagere af madservice efter servicelovens § 83, stk. 1, nr. 3, som er omfattet af frit valg af leverandør efter servicelovens § 91, skal tilbydes mindst ét dagligt måltid i form af en hovedret til

maksimalt 50 kr. (2015-niveau) pr. måltid, uanset hvilken af kommunens leverandører, som borgeren vælger. Borgeren betaler altid den valgte hovedrets pris fratrukket et eventuelt kommunalt tilskud, uanset hvilken leverandør, borgeren har valgt. Borgerens betaling for madservice er ikke påvirket af afregningen mellem kommunalbestyrelsen og leverandører. Se kapitel 30 om prisfastsættelse vedrørende fastsættelse af afregningspriser til leverandører af madservice.

Kommunalbestyrelsens tilbud om madservice til borgere i eget hjem skal som udgangspunkt udgøre et dagligt måltid mad i form af en hovedret, der er tilpasset den enkeltes behov og har den rette næringsværdi.

Kommunalbestyrelsen skal sikre, at modtageren, uanset valg blandt kommunens leverandører, tilbydes mindst ét dagligt måltid i form af en hovedret til maksimalt 50 kr. pr. måltid udbragt til modtagerens eget hjem. Tilsvarende skal modtageren af madservice uden udbringning tilbydes mindst ét dagligt måltid i form af en hovedret til maksimalt 50 kr. (2015-niveau) pr. måltid.

Tilbyder kommunalbestyrelsen eksempelvis en dessert ud over tilbuddet om en hovedret til maksimalt 49 kr. pr. måltid, kan kommunalbestyrelsen opkræve, hvad det koster at producere og levere desserten i betaling hos modtageren, der tilvælger en sådan. Priserne for disse måltider maksimalt kan udgøre tilbuddets gennemsnitlige, langsigtede omkostninger, jf. afsnit 7 om modtagerens betaling for tilbud efter § 83, da kommunalbestyrelsen ikke må tjene på tilbuddene. For disse måltider vil et eventuelt kommunalt tilskud til modtagerne af tilbuddet om det lovpligtige måltid være uændret. Det kommunale tilskud kan dog aldrig være større end den valgte leverandørs pris. I tilfælde, hvor det kommunale tilskud er større end prisen for det måltid, som modtageren af madservice har valgt, vil det kommunale tilskud blive reduceret tilsvarende og modtagerens egenbetaling bortfalde. Det er op til den enkelte kommunalbestyrelse at beslutte, om hovedretten udgør tilbuddet om det daglige måltid, eller om tilbuddet også omfatter eksempelvis en dessert.

En kommunal leverandør må alene tilbyde de behovsbestemte ydelser, kommunalbestyrelsen er forpligtet til at tilbyde efter servicelovens § 83, og som følger af det kommunalt fastlagte serviceniveau for madservice. De private leverandører skal have mulighed for at tilbyde ydelser herudover, såsom tilbud om madpakker, kage til eftermiddagskaffen, vin og portioner til gæster.

Der henvises endvidere til vejledningens punkt 211 om kommunalbestyrelsens afregning med modtageren i tilfælde af opsigelse eller dødsfald.

Det gælder for prislofterne, at kommunalbestyrelsen fortsat ikke må opkræve mere i betaling for tilbuddet om madservice, end ydelsens produktions- og leveringsomkostninger kan begrunde. Dvs. at såfremt produktions- og leveringsomkostningerne udgør et lavere beløb end den maksimale beløbsgrænse, er det produktions- og leveringsomkostningerne, der udgør overgrænsen for takstens størrelse. Der henvises til vejledningens punkt 195.

Prislofterne gælder uanset modtagerens indkomst- og formueforhold. Beløbene reguleres hvert år den 1. januar efter lov om en satsreguleringsprocent og afrundes til nærmeste kronebeløb.

Vælger kommunalbestyrelsen at tilrettelægge ydelsen madservice på en måde, hvor maden produceres i modtagerens eget hjem, vil ydelsen være en del af praktisk hjælp efter servicelovens § 83, stk. 1, nr. 2. Kommunalbestyrelsen kan som en del af den praktiske hjælp tilberede maden i borgerens eget hjem på baggrund af en konkret og individuel vurdering af borgerens behov for denne hjælp.

Lavere betaling

204. Kommunalbestyrelsen kan - såvel for tilbud, der gives efter behov, jf. §§ 83-84, som for generelle tilbud, jf. § 79 - træffe beslutning om at fastsætte betalingen til et lavere beløb end de faktiske omkostninger eller helt undlade at opkræve betaling.

En sådan beslutning skal i givet fald omfatte alle modtagere af det pågældende tilbud.

Kapitel 37

Fastsættelse af betaling for aflastning og afløsning

205. For hjælp i form af aflastning og afløsning efter servicelovens § 84, som ikke er omfattet af §§ 41, 42, 96 eller 100 i lov om social service, beregner kommunalbestyrelsen modtagerens egenbetaling på grundlag af modtagerens og en eventuel ægtefælles indkomstgrundlag, sådan som det fremgår af bekendtgørelsens § 3, stk. 2-8.

Opgørelsen af indkomstgrundlaget sker på baggrund af de samme indkomstbegreber, som anvendes i skattelovgivningen. Da indtægtsgrundlaget efter pensionsloven opgøres på grundlag af de samme skattemæssige indkomstbegreber, henvises der til Vejledning om folkepension efter lov om social pension for en mere uddybende beskrivelse af skattelovgivningens indkomstbegreber og opgørelsen af disse.

Samlevende, der gennem kontante bidrag, arbejde i hjemmet eller lignende bidrager til den fælles husførelse, og hvor samlivet kan føre til ægteskab efter dansk ret, sidestilles med gifte, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 7. Der henvises til pensionslovens praksis for, hvornår samlevende sidestilles med gifte.

Efter pensionslovens kan gifte – som ikke er samlevende – betragtes som enlige og få fastsat og beregnet pension, som en enig. Det gælder fx, hvis den ene af ægtefællerne er på plejehjem.

Der beregnes kun betaling, hvis indkomstgrundlaget overstiger visse grænser. Indkomstgrundlaget opgøres på grundlag af indkomsten for det senest afsluttede indkomstår, så det indkomstgrundlag, der anvendes i 2010, opgøres på basis af indkomsten i 2008, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 3.

Beregning af betaling for hjælp efter § 84, som ikke er omfattet af §§ 41, 42, 96 eller 100

206. I bekendtgørelsens § 4, stk. 1, er der fastsat regler om beregning af betalingen for afløsning og aflastning, som ikke er omfattet af §§ 41, 42, 96, og 100 i lov om social service. Efter disse regler betales der 3 kr. pr. time, hvis det indkomstgrundlag, der er opgjort efter reglerne i bekendtgørelsens § 3, udgør 2.701 kr. eller derover. Betalingen forhøjes med 1 kr. pr. time for hver 2.700 kr., det beregnede indkomstgrundlag overstiger 2.701 kr. Der er dog fastsat en maksimumgrænse for den timebetaling, der kan opkræves. Dette beløb reguleres hvert år den 1. januar efter lov om en satsreguleringsprocent og afrundes til nærmeste kronebeløb. Beløbet er 127 kr. i 2015.

Der kan kun opkræves betaling for det timeforbrug, som anvendes til udførelsen af den hjælp, borgeren modtager.

Bagatelgrænse for opkrævning af betaling for hjælp

207. For opkrævning af betaling for hjælp efter servicelovens § 84 gælder der en bagatelgrænse på 73 kr. (2015-niveau), som det fremgår af betalingsbekendtgørelsen § 4, stk. 1. Bagatelgrænsen er indført for, at kommunalbestyrelsen ikke behøver at opkræve betaling for hjælp i situationer, hvor de administrative omkostninger til opkrævning overskrider borgerens egenbetaling.

Kommunalbestyrelsen kan i forbindelse med, at der træffes beslutning om at opkræve betaling for midlertidig personlig og praktisk hjælp, beslutte også at indføre en bagatelgrænse for, hvornår der skal opkræves betaling for denne hjælp.

Nedsættelse/forhøjelse af betaling for midlertidig hjælp og for hjælp efter § 84, som ikke er omfattet af §§ 41, 42, 96 eller 100

208. Efter bekendtgørelsens § 4, stk. 2, kan kommunalbestyrelsen i ganske særlige tilfælde nedsætte eller forhøje den betaling, der er beregnet efter reglerne i bekendtgørelsens § 4, stk. 1.

Nedsættelsen eller forhøjelsen skal ske på grundlag af en konkret vurdering af modtagerens og eventuelle familiemedlemmers situation.

Kommunalbestyrelsen kan eksempelvis nedsætte betalingen til et beløb, der skønnes rimeligt, hvis en modtager i en kortere periode skal have hjælp i et betydeligt antal timer, og det er vanskeligt for den pågældende at betale det fulde beløb for de timer, der modtages hjælp i.

Forhøjelse af betalingen kan eksempelvis ske i tilfælde, hvor modtagerens og/eller ægtefællens indkomstgrundlag er nedsat på grund af fradrag, som udelukkende er af skatteteknisk karakter.

Kapitel 38

Fastsættelse af betaling for midlertidige døgnophold § 84 og for generelle tilbud efter § 79

Midlertidigt døgnophold efter servicelovens § 84

209. Ved midlertidigt døgnophold til personer, der i en periode har særligt behov for omsorg og pleje, herunder aflastningsophold, skal den samlede betaling for ydelser efter §§ 83 og 84 fastsættes således, at den pågældende bevarer et beløb til dækning af husleje og andre omkostninger i forbindelse med opretholdelsen af den hidtidige bolig.

Kommunalbestyrelsen kan ikke opkræve betaling for boligdelen ved midlertidigt døgnophold efter servicelovens § 84, herunder aflastningsophold. Dette gælder uanset boligform. Hvis kommunalbestyrelsen f.eks. vælger at benytte en ældrebolig/plejebolig til aflastningsophold, må kommunalbestyrelsen derfor afholde udgifterne til husleje mv.

Almene, generelle tilbud efter servicelovens § 79

210. Kommunalbestyrelsen kan opkræve de faktiske omkostninger, der er forbundet med ydelsen efter servicelovens § 79, jf. punkt 196.

Betaling i rater

211. Hvis kommunalbestyrelsen træffer beslutning om at indføre en ordning, der indebærer, at modtagerne betaler for de enkelte tilbud i rater, skal kommunalbestyrelsen tage stilling til, hvordan der skal afregnes i tilfælde af, at en modtager opsiges tilbuddet, f.eks. madserviceordningen, eller dør.

Kommunalbestyrelsen skal informere modtageren om, hvorvidt kommunalbestyrelsen i tilfælde af opsigelse eller dødsfald tilbagebetaler et eventuelt forudbetalt beløb forholdsmæssigt eller om betalingen vedvarer en kortere tid efter opsigelsen eller dødsfaldet, f.eks. indtil udgangen af en måned.

Indeholdelse af betaling for visiteret hjælp i pensionen

212. Kommunalbestyrelsen kan efter praksis indgå aftale med personer, der modtager social pension, om, at pensionistens eventuelle betaling for hjælp fradrages, før pensionen udbetales. Sådanne aftaler kan når som helst tilbagekaldes af pensionisten.

Eventuel manglende betaling kan inddrives efter reglerne for inddrivelse af personlige skatter.

Kapitel 39

Moms

Leje af bolig samt el og varme

213. Levering af ydelserne bolig, el og varme anses som social forsorg og bistand efter momsloven, når ydelserne er visiteret, dvs. tildelt borgerne efter en konkret vurdering af funktionsevne mv. Det betyder, at kommunerne ikke er afgiftspligtige ved levering af visiteret bolig, el og varme.

Tilbud efter servicelovens § 83 til beboere i plejebolig mv.

214. Tilbud til borgerne efter servicelovens § 83 anses som social forsorg og bistand efter momsloven, idet ydelserne er visiteret, dvs. tildelt borgerne efter en konkret vurdering af funktionsevne mv.

Kommunerne er ikke afgiftspligtige ved levering af disse tilbud til beboere i plejebolig mv. (dvs. beboere i de oplyste botilbud nævnt i serviceloven § 93, stk. 1).

For så vidt angår moms ved afregning af leverandører omfattet af reglerne om frit leverandørvalg, fastsættes de kommunale afregningspriser til leverandørerne inklusiv moms. Der henvises til punkt 190.

Spørgsmål om moms

215. Alle spørgsmål om momspligt mv. skal rettes til Told- og skatteforvaltningen. Told- og skatteforvaltningen træffer - med rekurs til Landsskatteretten - afgørelse i sager om moms.

Afsnit VIII

Pasning af nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom

Kapitel 40

Formål

216. Formålet med servicelovens § 118 er i en kortere periode at give mulighed for at ansætte en person til at varetage pasnings- og omsorgsopgaver for en nærtstående med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med indgribende kronisk eller langvarig, herunder uhelbredelig, sygdom.

Med bestemmelsen gives der mulighed for at varetage praktiske og personlige opgaver for den nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom i en kortere periode, hvor det enten overvejes, hvilke foranstaltninger der er behov og mulighed for på længere sigt, eller hvor der er behov for i en afgrænset periode at varetage pleje- og omsorgsopgaver, der er uforenelige med at passe et erhvervsarbejde. Formålet kan også være at varetage særlige omsorgsopgaver, som f.eks. deltagelse i behandlinger på sygehus samt praktiske og sociale støttefunktioner. Formålet med ordningens fleksibilitet er at understøtte opfyldelsen af de meget forskelligartede og skiftende behov for pleje og omsorg, der ofte kendetegner alvorlige sygdomsforløb og handicap.

§ 118 supplerer de øvrige muligheder i serviceloven for pasning af børn og voksne med handicap eller alvorlig sygdom samt døende.

Ret til orlov i pasningsperioden

217. Lønmodtagere mv. har ret til orlov i forbindelse med pasningsforholdet efter reglerne i lov om lønmodtageres ret til fravær fra arbejde af særlige familiemæssige årsager, hvis lønmodtageren ikke har ret til orloven efter andre regler, som f.eks. overenskomst. Spørgsmål om ret til fravær fra arbejdet rettes til Beskæftigelsesministeriet.

Kapitel 41

Personkreds

Den nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom

218. § 118 omfatter både børn, voksne og ældre, der har betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, herunder også borgere med demens. Bestemmelsen omfatter desuden personer med kronisk eller langvarig, herunder uhelbredelig, alvorlig sygdom. Ved langvarig sygdom forstås normalt lidelser, der forventes at vare et år eller mere. Ved uhelbredelig, alvorlig sygdom forstås f.eks. tilfælde, hvor der ydes livsforlængende behandling, dvs. behandling, hvor der ikke er udsigt til helbredelse, bedring eller lindring, men alene en vis livsforlængelse. Bestemmelsen er derfor også målrettet f.eks. personer med cancer, alvorlige hjertelidelser mv., men ikke døende. Døende med terminalerklæring er derimod omfattet af servicelovens § 119. Vedrørende § 119 henvises til kapitel 47 om etablering af plejeordning.

Grænsen mellem denne ordnings personkreds og personkredsen i ordningen om pasning af døende efter servicelovens § 119 skal i de konkrete tilfælde baseres på en lægelig vurdering. Det er en generel betingelse for at give hjælp i forbindelse med pasning af døende efter § 119, at en læge har fastslået, at helbredende behandling er udsigtsløs, og at prognosen er kort levetid, oftest 2 til 6 måneder.

Personer, der har været passet efter § 118 stk. 1, vil kunne blive omfattet af en ny pasningsordning, hvis der tilstøder den pågældende en anden indgribende kronisk eller langvarig og herunder uhelbredelig lidelse eller en anden betydelig og varig fysisk eller psykisk funktionsevnenedsættelse, og betingelserne for etablering af en pasningsordning i øvrigt er opfyldt.

Den ansatte

219. Som person med mulighed for ansættelse anses f.eks. ægtefælle, samlever, børn, forældre og andre, herunder også personer uden slægtskabsrelation med en så tæt tilknytning til personen med handicap eller alvorlig sygdom, at det er nærliggende, at pasningen og omsorgen varetages af den pågældende. Kommunalbestyrelsen kan ansætte flere personer under samme pasningsordning, hvis de alle opfylder betingelserne for ansættelse. Der er dermed mulighed for, at flere personer kan dele et ansættelsesforhold efter denne bestemmelse.

Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med behandlingen af ansøgningen om ansættelse vurdere, at der ikke er afgørende hensyn, der taler imod, at det er den eller de pågældende, der varetager pasningen. Kommunalbestyrelsen bør dog som udgangspunkt godkende pasningsforholdet, hvis der er enighed mellem den person, der skal varetage pasningen, og den nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom, hvis der ikke er afgørende hensyn af f.eks. helbredsmæssig eller sygeplejemæssig art, der taler imod etableringen af pasningsforholdet.

Den person, der ansættes til at varetage pasningsopgaven, skal have tilknytning til arbejdsmarkedet. Selvstændigt erhvervsdrivende og dagpengemodtagere er også omfattet af muligheden for ansættelse til

pasning. Kontanthjælpsmodtagere vil efter en konkret vurdering kunne komme i betragtning, hvis kravet om tilknytning til arbejdsmarkedet kan anses for at være opfyldt.

Kapitel 42

Kriterier for ordningen

Serviceleven

§ 118. En person med tilknytning til arbejdsmarkedet, der ønsker at passe nærtstående med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig, herunder uhelbredelig, lidelse i hjemmet, skal ansættes af kommunalbestyrelsen, når

- 1) alternativet til pasning i hjemmet er døgnophold uden for hjemmet eller plejebehovet svarer til et fuldtidsarbejde,
- 2) der er enighed mellem parterne om etablering af pasningsforholdet og
- 3) kommunalbestyrelsen vurderer, at der ikke er afgørende hensyn, der taler imod, at det er den pågældende person, der passer den nærtstående.

Stk. 2. ---

220. I forbindelse med kommunalbestyrelsens sagsbehandling skal det vurderes, om betingelserne for ordningen er opfyldt, jf. § 118, stk. 1.

Det er en betingelse for ordningen, at alternativet til pasning i hjemmet er døgnophold uden for hjemmet f.eks. i plejebolig, botilbud eller lignende, eller at plejebehovet svarer til fuldtidsarbejde. Ved vurderingen af plejebehovet bør indgå overvejelser om, der i forbindelse med handicappet eller sygdommen er særlige omstændigheder, der medfører et behov for, at den ansatte deltager ved kontrol, behandling eller indlæggelse f.eks. pga. den nærtståendes alder, svækkelse, udviklingshæmning mv. Kommunalbestyrelsen bør samtidig overveje, om den person, der skal varetage pasningen, har opgaver med kørsel til kontrol eller behandling af den nærtstående handicappede eller syge, ligesom det bør indgå i overvejelserne, om der er behov for at varetage pleje- og omsorgsopgaver, der er uforenelige med at passe et erhvervsarbejde.

Det er en betingelse, at parterne er enige om at indgå et pasningsforhold. Ligesom det er en betingelse for pasningsordningen, at der ikke er afgørende hensyn, der taler imod, at det er den pågældende person, der passer den nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom.

Udgangspunktet er, at kommunalbestyrelsen skal godkende pasningsforholdet, hvis der er enighed mellem den person, der skal varetage pasningen, og den nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom. Der kan dog i visse tilfælde være særlige faglige hensyn f.eks. af sygeplejemæssig art, der taler imod etableringen af pasningsforholdet. Kommunalbestyrelsen skal desuden vurdere, om pasnings- og omsorgsopgaverne er så fysisk eller psykisk belastende for den person, der skal varetage pasningsopgaven, at det ikke vurderes at være til gavn for hverken personen eller den nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom at etablere pasningsforholdet.

Det er en forudsætning, at den person, der skal varetage pasningen, og den nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom bor sammen, eller at parterne bor så tæt på hinanden, at det er muligt at varetage opgaverne i forbindelse med pasningsloven.

Sygehusophold

221. Pasningsforholdet kan efter en konkret vurdering etableres eller opretholdes i forbindelse med hospitalsophold. Det kan gælde f.eks. i situationer, hvor der er tale om indlæggelse af børn, hvor behandlingen finder sted i en anden landsdel end bopælen, eller hvor der er tale om et behandlingsforløb med flere

kortvarige indlæggelser som f.eks. ved behandling af cancer. Der henvises til punkt 216 om formålet med bestemmelsen og punkt 229 om pasningsorlovens længde, opdeling mv.

Behandling i udlandet mv.

222. § 118 er omfattet af bestemmelserne i bekendtgørelse om ydelser efter lov om social service under midlertidige ophold i udlandet. En pasningsordning kan dermed medtages f.eks. i forbindelse med behandling på sygehuse i udlandet, kortvarige genoptrænings- eller rekreationsophold mv.

Kapitel 43

Sagsbehandling, vejledningsforpligtelse mv.

223. Ansøgning om pasningsordning rettes til den kommune, hvor den nærtstående person med handicap eller alvorlig sygdom bor, jf. retssikkerhedslovens kapitel 3.

Kommunalbestyrelsen skal ved ansøgning om hjælp efter denne bestemmelse være særlig opmærksom på retssikkerhedslovens § 3 om pligt til at behandle en ansøgning om hjælp så hurtigt som muligt. Det gælder især sager, hvor behandlingen af sagen ikke kan udsættes, uden at formålet med ansøgningen forpasses.

Ud over det ovenfor beskrevne henvises for en nærmere beskrivelse af kommunalbestyrelsens retlige forpligtelser som led i sagsbehandlingen til retssikkerhedsvejledningen.

Kommunernes vejledningsforpligtelse

224. Da der er tale om en foranstaltning af kortere varighed, bør det indgå i sagsbehandlingen, om andre bestemmelser i serviceloven kan være relevante i forhold til den konkrete sag. I forbindelse med sager om børn med handicap eller langvarig sygdom kan det f.eks. være, servicelovens bestemmelser om tabt arbejdsfortjeneste og dækning af merudgifter. I forbindelse med sager med voksne med handicap eller alvorlig sygdom kan det eksempelvis være servicelovens bestemmelser om hjælp i hjemmet, aflastning eller borgerstyret personlig assistance.

Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med sagsbehandlingen være opmærksom på sin vejledningspligt i henhold til forvaltningslovens § 7, retssikkerhedslovens § 5 og den udvidede pligt til at yde rådgivning og vejledning til personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter servicelovens § 12. Der henvises til vejledning nr.1 til serviceloven.

Kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på bestemmelserne i lov om lønmodtageres ret til fravær fra arbejde af særlige familiemæssige årsager og informere den ansatte om kravet om varsling af den hidtidige arbejdsgiver i forbindelse med påbegyndelse og afslutning af orlovsforløbet.

225. Kommunalbestyrelsen bør sikre, at der i god tid inden pasningsforholdets ophør er taget kontakt til den handicappede eller syge eller personens værge/pårørende, så der ved fortsat pasnings- og plejebestand oplyses og vejledes om mulighederne for dækning af behovet ud fra en helhedsorienteret tilgang. For voksne med handicap kan der f.eks. udarbejdes en handlingsplan efter servicelovens § 141. I forbindelse med overvejelserne om mulighederne for at varetage den praktiske og personlige hjælp, pleje mv. bør der også indgå overvejelser om boligforhold, f.eks. midlertidig botilbud, plejebolig eller boligændringer i hjemmet.

Vurdering af ansøgning om pasningsordning

226. Kommunalbestyrelsen skal vurdere, om den nærtstående med handicap eller alvorligt sygdom er omfattet af personkredsen og opfylder kriterierne for at kunne omfattes af ordningen. Kommunalbestyrelsen kan f.eks. indhente lægelige oplysninger i forbindelse med sagsbehandlingen. Der henvises til retssikkerhedslovens §§ 10-12 om sagsoplysning, herunder samtykkekrav. Kommunalbestyrelsen skal samtidig foretage en vurdering af, at der ikke efter servicelovens § 118, stk. 1, nr. 3, er afgørende hensyn, der taler i mod, at det er den udpegede person, der passer den nærtstående handicappede eller syge.

Kapitel 44

Ansættelse, lønforhold mv.

Serviceloven

§ 118. ---

Stk. 2. Personen skal ansættes af den kommune, hvor den nærtstående bor. Lønnen udgør 16.556 kr. om måneden. Der betales pensionsbidrag med i alt 12 pct. hvoraf de 4 pct. tilbageholdes i lønnen, mens arbejdsgiveren betaler 8 pct. af lønnen.

Stk. 3. Personen kan ansættes i indtil 6 måneder med henblik på at passe den nærtstående. Pasningsperioden kan forlænges med indtil 3 måneder, hvis særlige forhold taler herfor. Pasningen kan opdeles i perioder af hele måneder. Efter aftale med den arbejdsgiver, som har givet orlov til pasning af en nærtstående, kan pasningen opdeles i kortere perioder. Pasningen kan deles af flere personer, hvis de alle opfylder betingelserne for ansættelse efter stk. 1.

Stk. 4. Hvis to eller flere personer deles om pasningsordningen, kan den samlede aflønning ikke overstige den aflønning, der nævnes i stk. 2. Lønnen udbetales forholdsmæssigt i forhold til delingen af pasningsordningen.

Stk. 5. Der kan ydes én pasningsordning til ét sammenhængende sygdomsforløb eller handicap. Samme nærtstående kan dog blive omfattet af pasningsordningen igen, hvis der tilstøder den pågældende en anden lidelse eller funktionsevnenedsættelse, som anført i stk. 1, og hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt.

Stk. 6. Der indgås en ansættelsesaftale mellem personen og kommunalbestyrelsen, hvor de nærmere vilkår i forbindelse med ansættelsesforholdet beskrives, herunder angivelse af, hvem den nærtstående er, periodens længde, arbejdsopgaverne, opsigelsesvarsler m.v. Hvis ansættelsen på grund af undskyldelige omstændigheder afbrydes i ansættelsesperioden, udbetaler kommunen løn til den ansatte i 1 måned efter udgangen af den måned, hvor ophøret finder sted. Såfremt personen får et andet forsørgelsesgrundlag inden for denne periode, bortfalder kommunens forpligtelse.

227. Kommunalbestyrelsen ansætter en person til at varetage pasnings- og omsorgsopgaver for den nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom, jf. servicelovens § 118, stk. 2 og 6. Der skal udarbejdes en ansættelseskontrakt for pågældende, hvor de nærmere vilkår i forbindelse med ansættelsesforholdet beskrives, herunder periodens længde, arbejdsopgaverne, opsigelsesvarsler mv.

Kommunalbestyrelsen bør sikre, at den ansattes pligter med hensyn til dokumentation af afholdte arbejdstimer mv. over for kommunalbestyrelsen som arbejdsgiver ikke udgør en uforholdsmæssig byrde, der kan begrænse udnyttelsen af ordningen. Dette gælder særligt udnyttelsen af mulighederne for en fleksibel sammensætning og løbende ændring af pasningsordningen.

Ansættelseskontrakt

228. Ansættelseskontrakten skal udformes i overensstemmelse med lov om arbejdsgiverens pligt til at underrette lønmodtageren om vilkårene for ansættelsesforholdet, som hører under Beskæftigelsesministeriets ansvarsområde.

En tilrettelagt pasningsordning kan ændres, hvis behovet for pasning ændrer sig. Pasningsordningen kan således forlænges, opdeles eller sammenlægges efter behov. Dette vilkår skal fremgå af den ansættelseskontrakt, som kommunalbestyrelsen udformer.

Ansættelsen kan medregnes ved optjening af beskæftigelseskravet. Hvis to eller flere deles om ordningen, vil der for hver af de ansatte kunne medregnes et antal løntimer, som forholdsmæssigt svarer til den del, som pågældende får af den samlede løn. Dette skal fremgå af den ansættelseskontrakt, som kommunalbestyrelsen udformer.

Spørgsmål om fortolkning af ansættelsesaftalen, herunder f.eks. misligholdelse, kan ikke indbringes for Ankestyrelsen. Spørgsmål om, hvorvidt arbejdsgiveren har overholdt sin oplysningspligt efter loven, afgøres af Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, jf. ansættelsesbevisloven § 5.

Pasningsorlovens længde, opdeling mv.

229. Personen kan ansættes i indtil 6 måneder til at passe den nærtstående handicappede eller syge. Ansættelsesperioden kan opdeles i flere perioder af ned til 1 måneds varighed, hvis den nærtståendes pasningsbehov mv. begrundes en sådan tilrettelæggelse. Der vil f.eks. kunne være tale om, at behandlingsforløbet er tilrettelagt på en sådan måde, at der er behov for en periodisk pasningsordning. F.eks. kan der være et behov for pasning forinden en indlæggelse på sygehus, og behov for pasning efter den nærtstående er udskrevet. En pasningsordning vil i sådanne tilfælde kunne deles i to pasningsperioder afbrudt af en periode, hvor den nærtstående er indlagt. Kommunalbestyrelsen bør dog ved vurderingen af pasningsforløbet overveje, om der i forbindelse med handicappet eller sygdommen er særlige omstændigheder, der medfører behov for, at den ansatte deltager ved kontrol, behandling eller indlæggelse f.eks. på grund af den nærtståendes alder, svækkelse, udviklingshæmning mv.

Med accept fra den arbejdsgiver, der giver orloven, er der mulighed for, at pasningen af en nærtstående kan opdeles i kortere perioder end hele måneder. Det vil f.eks. kunne være et ønske i tilfælde, hvor to ansatte deler pasningen. En pasning vil f.eks. kunne deles med en uge skiftevis til hver.

En tilrettelagt pasningsordning kan ændres, hvis behovet for pasning ændrer sig. Pasningsordningen kan således forlænges, opdeles eller sammenlægges efter behov.

Forlængelse af pasningsorloven

230. En pasningsordning kan forlænges i indtil 3 måneder i umiddelbar tilknytning til den aftalte pasning, hvis særlige forhold taler herfor. Et eksempel på et særligt forhold, der vil kunne begrunde en forlængelse af pasningsorloven, kan være, at der viser sig behov for et nyt eller længere behandlingsforløb end oprindeligt antaget. Et andet eksempel på et særligt forhold, som vil kunne begrunde en forlængelse af pasningsperioden er, at der ydes livsforlængende behandling. Ved livsforlængende behandling forstås behandling, hvor der ikke er udsigt til helbredelse, bedring eller lindring, men alene til en vis livsforlængelse, jf. sundhedslovens § 26, stk. 3.

En forlængelse af pasningsordningen vil f.eks. kunne komme på tale, hvis den nærtstående endnu ikke er døende med mulighed for etablering af et plejeforhold efter servicelovens § 119, men må forventes at overgå til den terminale fase kort tid efter ophøret af pasningsordningens 6 måneder. I sådanne tilfælde kan forlængelsen sikre, at pasningsforløbet ikke afbrydes i overgangen mellem ordningerne. I vurderingen af, om der er grundlag for en forlængelse af pasningsperioden på grund af en livsforlængende behandling,

vil indgå en lægelig vurdering. Muligheden for at forlænge en pasningsperiode betyder, at pasningen i særlige tilfælde vil kunne strække sig over maksimalt 9 måneder.

Løn, pension og feriepenge mv.

231. Den kommune, hvor den nærtstående handicappede eller syge bor, afholder udgifterne til løn mv.

Den ansatte person aflønnes efter det lønniveau, der er fastlagt i § 118, stk. 2, i lov om social service. Lønniveauet reguleres en gang årligt, jf. § 176, stk. 5, i lov om social service. Lønniveauet offentliggøres i Social-, Bolig- og Ældreministeriets » Satser på socialområdet « – der kan findes på www.sm.dk, under »Lovstof«. Hvis en aftale om pasning løber hen over årsskiftet, reguleres lønnen for den del af pasningsperioden, der ligger efter 1. januar i det nye år med den nye gældende sats.

Der kan samlet udbetales løn svarende til én fuldtidsansættelse uanset, at en pasning deles af flere ansatte. Deler flere ansatte pasningen, aflønnes de forholdsmæssigt. Hvis der ved en deling af pasningsordningen opstår spørgsmål om ret til supplerende dagpenge, vil de almindelige regler om ret til supplerende dagpenge finde anvendelse.

Ud over lønnen skal der betales pensionsbidrag på i alt 12 pct., hvoraf de 4 pct. tilbageholdes i lønnen, mens kommunalbestyrelsen som arbejdsgiver betaler et bidrag på 8 pct. af lønnen. Kommunalbestyrelsen tilbageholder desuden A-skat, lønmodtagerens eget bidrag til ATP, Arbejdsmarkedsbidrag samt øvrige lovpligtige bidrag efter de gældende regler. Kommunalbestyrelsen skal som arbejdsgiver betale sin andel af ATP og arbejdsmarkedspension, jf. ovenfor, samt feriepenge efter ferielovens regler.

Bidrag til arbejdsmarkedspension indbetales af kommunalbestyrelsen til personens egen pensionskasse, forsikringsselskab eller lignende, hvor det hidtidige pensionsbidrag er blevet indsat. Hvis dette ikke kan lade sig gøre, eller hvis der ikke tidligere er indbetalt til arbejdsmarkedspension, kan kommunalbestyrelsen oprette en pensionsordning, f.eks. i Kommunernes Pensionsforsikring, i et forsikringsselskab eller en bank, efter forudgående aftale med den ansatte. Hvis det pga. den ansattes alder ikke er muligt at oprette en pensionsordning, og en sådan ikke eksisterer, kan pensionsbidraget udbetales med lønnen.

Opsigelse

232. Hvis ansættelsesforholdet ophører inden den aftalte periodes udløb, skal lønmodtagere, der har orlov fra deres arbejde, uden ugrundet ophold give deres tidligere arbejdsgiver meddelelse om, at arbejdet ønskes genoptaget. Dette skal ses i sammenhæng med reglerne om varsel i lov om lønmodtageres ret til fravær fra arbejde af særlige familiemæssige årsager. For ansatte, der ikke har orlov, og som uden gyldig grund opsiges ansættelsesforholdet i utide, finder de almindelige regler om selvforskyldt ledighed anvendelse.

Hvis ansættelsesforholdet af undskyldelige omstændigheder afbrydes i ansættelsesperioden, f.eks. på grund af den nærtståendes død, egen sygdom eller andre personlige forhold, der gør det umuligt at udføre pasnings- og omsorgsopgaverne, skal kommunalbestyrelsen udbetale løn til den ansatte i en måned efter udgangen af den måned, hvor ansættelsen ophører.

Eksempel

Malene har passet sin mand i 2 måneder, da han er alvorligt syg. Manden dør pludseligt den 6. august. Kommunalbestyrelsen skal derefter udbetale løn for hele august og september måned til Malene, med mindre hun ønsker og får mulighed for at vende tilbage til sin tidligere arbejdsplads inden udgangen af september – og dermed får en lønindtægt derfra.

Hvis Malene f.eks. starter på sin tidligere arbejdsplads den 15. september, ophører kommunalbestyrelsens forpligtelse til at betale løn, pension mv. fra denne dato.

Kapitel 45

Behov for aflastning, arbejdsmiljø mv.

233. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med tildeling af pasningsordningen foretage en konkret og individuel vurdering af behovet for pleje og omsorg, herunder om der samtidig skal stilles hjælp til rådighed efter andre bestemmelser. Det kan være hjælp i forbindelse med pleje- og omsorgsopgaver, der kræver mere end en person, aflastning og afløsning i pasningsperioden, nødvendige tekniske hjælpemidler for at arbejdet kan udføres forsvarligt mv.

Eksempel

Hanne er delvist lammet efter en hjerneblødning – og har omfattende hjælpebehov – og samtidig behov for kørsel og deltagelse ved behandling og genoptræning. Hendes mand ønsker i første omgang en pasningsordning i 3 måneder, så familien får mulighed for at vurdere, om Hanne kan passes i hjemmet i fremtiden.

Kommunalbestyrelsen vurderer, at alternativet til pasningsordningen er døgnophold uden for hjemmet. Pasningsbehovet er spredt på mange opgaver i løbet af døgnet, og kommunalbestyrelsen bevilger derfor samtidig hjælp efter servicelovens § 83 om praktisk og personlig hjælp i hjemmet til hjælp i nattetimerne og 6 timer ugentligt i dagtimerne samt aflastning hver 3. weekend.

Arbejdsmiljø

Kommunalbestyrelsen skal vurdere, hvordan arbejdet kan udføres på forsvarlig vis – i overensstemmelse med de gældende regler om arbejdsmiljø ved arbejde i private hjem.

Afsnit IX

Hjælp i forbindelse med pasning af døende

Kapitel 46

Generelt

Pleje af døende

234. Efter kapitel 23 i serviceloven kan der gives hjælp i forbindelse med pasning af døende. Hjælpen omfatter plejevederlag og hjælp til dækning af udgifter til sygeplejeartikler og lignende.

235. Reglerne i servicelovens kapitel 23 omfatter alene hjælp i tilknytning til pleje af døende i eget hjem. Det karakteristiske ved pleje af døende er, at vægten flyttes fra behandling med helbredende sigte til omsorg og lindring. Indsatsen koncentrerer sig således om at forbedre livskvaliteten i et kortere tidsrum. Ordningen er ikke forbeholdt bestemte sygdomskategorier. Blandt de oftest forekommende sygdomme vil være kræftlidelser, men der kan også være tale om f.eks. langt fremskredne lunge/hjertesygdomme, nyresygdomme og andre lidelser.

Kapitel 47

Etablering af en plejeordning

Serviceoven

§ 119. Personer, som passer en nærtstående, der ønsker at dø i eget hjem, er efter ansøgning berettiget til at få plejevederlag som nævnt i § 120. Det er en betingelse for at yde plejevederlag, at hospitalsbehandling efter en lægelig vurdering må anses for udsigtsløs, og at den syges tilstand ikke i øvrigt nødvendiggør indlæggelse eller forbliven på sygehus, eller ophold i plejehjem, plejebolig el.lign. Det er endvidere en betingelse, at den syge er indforstået med etableringen af plejeforholdet.

Stk. 2. En arbejdsgiver, der yder løn til en ansat under dennes fravær fra arbejdet i forbindelse med pasning af en nærtstående efter stk. 1, således at den ansatte ikke har en tabt arbejdsindtægt, er berettiget til at få udbetalt det beløb, som den ansatte ellers ville være berettiget til i plejevederlag efter § 120, stk. 1.

Kort levetid

236. Det er en generel betingelse for at give hjælp i forbindelse med pasning af døende efter kapitel 23, at en læge har fastslået, at hospitalsbehandling er udsigtsløs, og at prognosen er kort levetid, oftest 2 til 6 måneder. Der er dog ikke fastsat nogen bestemt tidsgrænse for, hvor længe der kan ydes hjælp efter kapitel 23. Hjælp kan ydes, så længe lovens betingelser er opfyldt, herunder betingelsen om, at den døende er plejkrævende.

Forsvarligt

237. Lægen skal desuden vurdere, at den plejkrævenes tilstand ikke nødvendiggør indlæggelse eller forbliven på sygehus eller ophold i plejehjem, plejebolig o.l. Det skal altså være muligt og hensigtsmæssigt at pleje den døende i hjemmet. Der må med henblik herpå foretages en vurdering af patientens tilstand, ligesom det må sikres, at boligforholdene ikke udelukker muligheden for pleje i hjemmet.

Det er endvidere en forudsætning for etablering af plejeforholdet, at kommunalbestyrelsen vurderer, at plejeren kan løfte opgaven.

Plejkrævende

238. Det karakteristiske ved pleje af døende er, at vægten flyttes fra behandling med helbredende sigte til omsorg og lindring. Indsatsen koncentrerer sig således om at forbedre livskvaliteten i et kortere tidsrum. En plejeordning vil i de fleste tilfælde blive etableret i umiddelbar forlængelse af et sygehusophold. Det er dog ikke en forudsætning for at etablere en plejeordning, at den døende udskrives direkte fra sygehus til eget hjem.

Nærtstående

239. Som nærtstående anses f.eks. ægtefælle, samlever, børn, forældre og andre, der er så nært knyttet til den døende, at det vil være nærliggende, at denne person yder plejen. Der kan således ikke stilles krav om et egentligt slægtskabsforhold. Det er heller ikke en betingelse, at der har været fælles bopæl forud for plejeforholdets etablering.

Eget hjem

240. Det har ingen betydning, om plejeordningen etableres i den døendes hjem, eller om den døende tager ophold hos plejeren. Der vil således f.eks. kunne udbetales plejevederlag, når den døende tager ophold hos plejeren, uanset om den døende bevarer sin hidtidige bopæl eller ej.

Plejebolig, plejehjem o.l.

241. Plejevederlag kan ikke udbetales, når den døende bor i plejebolig, plejehjem, hospice o.l. Ophold i plejehjem, plejebolig, hospice o.l., hvor plejen i overvejende grad varetages af et tilknyttet døgnpersonale, sidestilles med indlæggelse eller forbliven på sygehus. Det er således en generel forudsætning for at etablere eller fortsætte en plejeordning, at den døendes tilstand ikke nødvendiggør ophold i institutionslignende boformer, hvor plejen varetages af et tilknyttet døgnpersonale.

Frivillig aftale

242. Den døende og den, der påtager sig plejeopgaven, skal være enige om, at der etableres en plejeordning i eget hjem. Det er en grundlæggende forudsætning for etablering af et plejeforhold, at det er baseret på frivillighed. Reglerne om plejevederlag må således ikke bruges som pression over for nærtstående, som ikke mener, at de er i stand til at påtage sig plejeopgaven, eller over for den døende, som ikke selv ønsker at blive plejet af en nærtstående.

Information

243. Pleje af døende i hjemmet kan være en stor fysisk og psykisk belastende opgave. Det er derfor vigtigt, at den døende og den, der ønsker at påtage sig plejeopgaven, informeres grundigt om sygdommen, det forventede forløb og de hjælpemuligheder, der kan tilbydes under et plejeforløb i hjemmet.

Det er samtidig vigtigt, at plejeren og den døende informeres om forhold, der kan få økonomisk betydning, herunder særlige ønsker, som f.eks. valg af sikringsgruppe. I denne forbindelse bør kommunalbestyrelsen informere om muligheden for at skifte sikringsgruppe. Overflytning mellem sikringsgruppe 1 og 2 sker ved henvendelse til kommunalbestyrelsen med virkning 14 dage efter, kommunalbestyrelsen har modtaget skriftlig anmodning herom.

Kommunalbestyrelsen bør desuden informere plejeren om mulighederne for at få plejevederlag og om, hvor stort et beløb, der i givet fald kan udbetales.

Det er dog ikke en betingelse for at etablere en plejeordning, at plejeren modtager plejevederlag. Etablering af en plejeordning kan have betydning for muligheden for hjælp til sygeplejeartikler og lignende, se punkt 287.

Ekstra hjælp fra kommunen

244. Kommunalbestyrelsens almindelige tilbud om hjælp til syge og personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne skal også gives til døende, der plejes i hjemmet af en nærtstående. Kommunalbestyrelsen skal således oplyse om mulighederne for at få f.eks. personlig og praktisk hjælp, hjemmesygepleje, døgnpleje, hjælpemidler, boligændringer, smertebehandling og aflastningsophold. Selv om en nærtstående påtager sig plejeopgaven, vil der ofte være behov for, at kommunalbestyrelsen giver ekstra hjælp.

Samarbejde

245. Der bør lige fra plejeforholdets etablering være et nært samarbejde mellem den praktiserende læge, plejeren, den døende og kommunalbestyrelsen. Det kan være en fordel, at kommunalbestyrelsen udpeger en kontaktperson, som kan koordinere indsatsen. Det vil normalt også være en forudsætning for at kunne passe en døende i hjemmet, at der er mulighed for at få bistand fra læge og kommune uden for normale træffetider.

Kapitel 48

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

§ 9 b. ---

Stk. 2. Plejevederlag og hjælp til sygeplejeartikler og lign., jf. §§ 120 og 122 i lov om social service, udbetales af den kommune, hvori plejeforholdet finder sted.

246. Ansøgning om plejevederlag skal indgives til den kommune, som plejeforholdet ønskes etableret i. Når plejeforholdet er etableret, er det den kommune, hvori plejeforholdet finder sted, som skal udbetale plejevederlag og hjælp til sygeplejeartikler. Dette fremgår af § 9 b, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Der henvises til Social-, Bolig- og Ældreministeriets vejledning nr. 9330 af 21. marts 2019 om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Plejeren bor i udlandet, og den døende bor i Danmark

247. Enhver, der opholder sig lovligt i Danmark, har ret til hjælp efter serviceloven. En pårørende med bopæl i udlandet, som har mulighed for at tage lovligt ophold i Danmark, vil derfor kunne få plejevederlag ved pasning af en herboende døende.

Pårørende, der efter bestemmelser i EU-retten er omfattet af dansk lovgivning om social sikring, herunder reglerne om sygedagpenge, kan få plejevederlaget beregnet på grundlag af det sygedagpengebeløb, som de pågældende er berettiget til, se servicelovens § 120, stk. 1. Ellers vil den pårørende være berettiget til plejevederlagets basisbeløb, se lovens § 120, stk. 2.

Den døende bor i udlandet

248. Der kan som hovedregel ikke udbetales plejevederlag til pleje af en døende i udlandet. EU-retten betyder dog, at der i nogle tilfælde er ret til plejevederlag ved pasning af en døende, der bor inden for EU, EØS og Schweiz.

Hvis den døende bor inden for EU, EØS og Schweiz, og modtageren af plejevederlaget er arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende og i medfør af forordning nr. 883/2004 er omfattet af dansk lovgivning om social sikring, eller som pensionist har ret til sygeforsikring for dansk regning, vil EU-rettens regler medføre, at plejevederlaget kan udbetales inden for EU, EØS og Schweiz.

Hjælpen ydes i dette tilfælde af plejerens opholdskommune. Kommunalbestyrelsen må indhente de nødvendige oplysninger til at behandle sagen fra den pågældende borger, som søger om plejevederlag. I det omfang dette ikke er muligt, kan kommunalbestyrelsen tage kontakt til myndighederne i det pågældende land. Ifølge forordning 883/2004 skal medlemsstaternes myndigheder og institutioner yde hinanden bistand med henblik på anvendelsen af denne forordning.

En døende med bopæl i udlandet kan efter forordning nr. 883/2004 have ret til hjælp til sygeplejeartikler og lignende efter servicelovens § 122, hvis den døende i medfør af EU-retten er omfattet af dansk lovgivning om social sikring. Hjælpen ydes af bopælsstaten efter dennes lovgivning. Bopælsstaten vil da have mulighed for at rette et refusionskrav mod den danske stat. Hjælp efter § 122 til en døende i udlandet forudsætter altså, at denne ydelse også findes i bopælsstatens lovgivning. I modsat fald kan den døende få hjælpen udleveret under kortvarigt lovligt ophold i Danmark.

Udbetaling Danmark vejleder om, hvorvidt en person er omfattet af dansk lovgivning om social sikring under ophold eller bopæl i EU, EØS og Schweiz

Både den døende og plejeren bor i udlandet

249. Det fremgår af de to foranstående punkter, at der i disse tilfælde kan være ret til plejevederlag, hvis den døende bor inden for EU, EØS og Schweiz området, og plejeren i medfør af EU-retten er omfattet af dansk lovgivning om social sikring, eller som pensionist har ret til sygeforsikring for dansk regning.

Refusion til arbejdsgiveren

250. Plejevederlaget kan udbetales som refusion til arbejdsgiveren. En arbejdsgiver, der yder fuld løn til en ansat under dennes fravær fra arbejdet, således at den ansatte ikke har en tabt arbejdsindtægt, er berettiget til at få udbetalt det beløb, som den ansatte ellers ville være berettiget til i plejevederlag efter servicelovens § 120, stk. 1.

Kapitel 49

Tjenestefrihed m.v.

251. Lønmodtagere har en lovmæssig ret til fravær i forbindelse med pasning af døende efter servicelovens § 119, jf. lov om lønmodtagernes ret til fravær fra arbejde af særlige familiemæssige årsager.

252. Lønmodtagere har ret til fravær fra arbejdet i den eller de perioder, hvor lønmodtageren modtager plejevederlag i henhold til § 119 i lov om social service

Loven anvendes dog ikke, hvis lønmodtageren er omfattet af en kollektiv overenskomst, der giver tilsvarende rettigheder.

En lønmodtager, der ønsker at udnytte den lovmæssige ret til fravær, skal senest samtidig med indgivelse af ansøgning om plejevederlag til kommunalbestyrelsen give arbejdsgiveren meddelelse om det forventede tidspunkt for plejeorlovens påbegyndelse og om den forventede varighed af plejeorloven.

Lønmodtageren skal senest 2 hverdage efter den nærtståendes død underrette arbejdsgiveren om, hvornår arbejdet genoptages. Lønmodtageren har pligt til at genoptage arbejdet 14 dage efter den nærtståendes død, medmindre andet aftales med arbejdsgiveren.

I tilfælde af afbrydelse af plejeforholdet skal lønmodtageren underrette arbejdsgiveren herom hurtigst muligt og samtidig hermed underrette arbejdsgiveren om, hvornår arbejdet genoptages. Lønmodtageren har pligt til at genoptage arbejdet senest 14 dage efter plejeforholdets afbrydelse, medmindre andet aftales med arbejdsgiveren.

Loven om ret til fravær fra arbejde af særlige familiemæssige årsager, herunder ved pasning af døende efter servicelovens § 119, hører under Beskæftigelsesministeriet. Spørgsmål om disse regler skal derfor rettes til.

Kapitel 50

Beregning af plejevederlag, beskatning m.v.

Serviceloven

§ 120. Plejevederlag efter § 119 udgør 1,5 gange det dagpengebeløb, som modtageren i tilfælde af egen sygdom ville have ret til efter lov om sygedagpenge, jf. dog stk. 2. Selvstændigt erhvervsdriven-

de, der ikke er tilmeldt den frivillige forsikring, eller som i henhold til den frivillige forsikring har ret til dagpenge fra tredje fraværsdag, kan få udbetalt plejevederlag fra første fraværsdag. Plejevederlaget kan ikke overstige den hidtidige indtægt, jf. § 47 i lov om sygedagpenge.

Stk. 2. Personer, som ikke er berettiget til plejevederlag efter stk. 1, får udbetalt 11.609 kr. månedligt i plejevederlag. Personer, som er berettiget til plejevederlag efter stk. 1, kan vælge i stedet at få udbetalt et plejevederlag som anført i 1. pkt. Plejevederlaget kan i dette tilfælde, jf. 1. og 2. pkt., ikke udbetales sammen med en anden offentlig forsørgelsesydelse. Hvis flere personer deles om plejeopgaven, nedsættes beløbet svarende til den pågældendes forholdsmæssige andel af plejeopgaven.

Stk. 3. Hvis flere personer deles om plejeopgaven, kan det samlede plejevederlag ikke overstige 1,5 gange det maksimale sygedagpengebeløb efter § 50, stk. 1, i lov om sygedagpenge.

Stk. 4. I ganske særlige tilfælde kan kommunalbestyrelsen beslutte at yde plejevederlag med et højere beløb end anført i stk. 1-3.

Generelt

253. Plejevederlaget udgør enten et beløb, som beregnes ud fra det dagpengebeløb, som plejeren ville være berettiget til i tilfælde af egen sygdom, se lovens § 120, stk.1, eller et i loven fastsat beløb på 14.467 kr. mdl. i 2014-niveau (basisbeløbet), se lovens § 120, stk. 2. Personer, der er berettiget til at få beregnet plejevederlag på grundlag af sygedagpengebeløbet, kan vælge i stedet at få udbetalt basisbeløbet, hvis dette skønnes mere fordelagtigt.

Personer, der ikke er berettiget til sygedagpenge i tilfælde af egen sygdom, får udbetalt basisbeløbet. Hvis de forud modtog en anden offentlig forsørgelsesydelse, som f.eks. social pension, efterløn mv. forudsættes denne at ophøre i den periode, hvor de modtager plejevederlag.

Kapitel 51

Beregning af plejevederlag når plejeren har ret til sygedagpenge

Beregning

254. Plejevederlaget udgør 1,5 gange det beløb, som modtageren i tilfælde af egen sygdom højest ville være berettiget til efter § 50, stk. 1, i lov om sygedagpenge. Plejevederlaget kan dog ikke overstige plejerens hidtidige indtægt opgjort efter kapitel 17 i lov om sygedagpenge. Der henvises til Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekrutterings bekendtgørelse om opgørelse af beskæftigelseskrav og beregning af sygedagpenge m.v. samt til Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekrutterings vejledning om beregningsgrundlaget for sygedagpenge. Plejevederlagets størrelse er uafhængigt af plejerens eller den døendes formuemæssige forhold.

Arbejdsledige

255. Arbejdsledige modtager det samme beløb i sygedagpenge, som de kunne have modtaget i dagpenge fra deres arbejdsløshedskasse. Plejevederlaget kan ikke overstige den hidtidige indtægt. Arbejdsledige vil derfor modtage et plejevederlag, der svarer til det beløb, som de hidtil har modtaget i arbejdsløshedsdagpenge. Da der skal betales arbejdsmarkedsbidrag af plejevederlag, men ikke af arbejdsløshedsdagpenge, vil det udbetalte beløb dog være mindre. Hvis der skønnes fordelagtigt, vil den arbejdsledige kunne vælge i stedet at få udbetalt basisbeløbet efter servicelovens § 120, stk. 2.

Pasning af nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom

256. En person, der passer en nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom efter servicelovens § 118, er ansat af kommunalbestyrelsen. Den pågældende er i tilfælde af egen sygdom berettiget til sygedagpenge beregnet på grundlag af indtægten i dette ansættelsesforhold. Såfremt den pågældende overgår til at modtage plejevederlag efter servicelovens § 119, vil den pågældende være berettiget til et plejevederlag beregnet på grundlag af det sygedagpengebeløb, som pågældende ville være berettiget til i tilfælde af egen sygdom. Dette sygedagpengebeløb beregnes på grundlag af indtægten i den forudgående § 118-periode. Plejevederlaget kan ikke overstige den hidtidige indtægt, som i dette tilfælde er indtægten i § 118-perioden.

Deltidspleje

257. Hvis en nærtstående nedsætter sin arbejdstid for at udføre plejeopgaven, beregnes plejevederlaget forholdsmæssigt svarende til den nedsatte arbejdstid.

Feriepenge

258. Plejeren optjener ikke feriepenge i plejeperioden, da der ikke er tale om et ansættelsesforhold.

Kapitel 52

Om ret til sygedagpenge

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering

259. Reglerne om sygedagpenge hører under Beskæftigelsesministeriet (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering). Der henvises til lov om sygedagpenge. Spørgsmål herom skal i første omgang rettes til kommunens eget ydelsescenter. Ved yderligere tvivlsspørgsmål kan der rettes henvendelse til Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering. Nedenfor er alene anført nogle hovedpunkter vedrørende disse regler, som derfor ikke kan danne grundlag for sagsbehandlingen.

Personkreds

260. Ret til at modtage sygedagpenge fra kommunen i tilfælde af egen sygdom har lønmodtagere og selvstændigt erhvervsdrivende, der opfylder kravet om uarbejdsdygtighed og beskæftigelseskravet i sygedagpengeloven.

Personer, der modtager løn under sygdom, f.eks. funktionærer, er også berettiget til plejevederlag.

Selvstændigt erhvervsdrivende har ret til plejevederlag fra første hele fraværsdag i plejeperioden. Det er ikke en betingelse, at den selvstændige har tegnet en frivillig sygedagpengeforsikring.

Beskæftigelseskrav for lønmodtagere

261. Ret til sygedagpenge fra kommunen har lønmodtagere, se sygedagpengelovens § 32, stk. 1, der

– er i beskæftigelse og har været beskæftiget i mindst 240 timer, jf. stk. 2, inden for de seneste 6 afsluttede kalendermåneder forud for første fraværsdag og i mindst 5 af disse måneder har været beskæftiget i mindst 40 timer i hver måned samt ikke har ret til sygedagpenge fra arbejdsgiveren for samme periode og beskæftigelsesforhold,

- hvis uarbejdsdygtigheden ikke var indtrådt, ville have været berettiget til arbejdsløshedsdagpenge, midlertidig arbejdsmarkedssydelse eller en ydelse, der træder i stedet herfor, jf. lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. eller hvis personen på tidspunktet for sygefraværets start er berettiget til midlertidig arbejdsmarkedssydelse under de første 14 dages sygefravær, jf. § 52 h, jf. § 62, stk. 3, i lov om arbejds-

løshedsforsikring m.v., hvor retten til midlertidig arbejdsmarkedsydelse ophører, jf. § 52 k i lov om arbejdsløshedsforsikring m.v., inden udløbet af de 14 dage,

- inden for den seneste måned har afsluttet en erhvervsmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed,

- er elev i lønnet praktik i en uddannelse, der er reguleret ved eller i henhold til lov, eller

- er ansat i fleksjob, jf. kapitel 13 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Ved vurderingen af om beskæftigelseskravet i sygedagpengelovens § 32, stk. 1, er opfyldt, bortses fra perioder på indtil 2 år, hvor der er ydet plejevederlag, jf. sygedagpengelovens § 32, stk. 3.

Beskæftigelseskrav for selvstændigt erhvervsdrivende

262. For selvstændigt erhvervsdrivende, herunder medarbejdende ægtefæller, er det en betingelse for retten til sygedagpenge, at den pågældende har drevet selvstændig erhvervsvirksomhed i mindst 6 måneder inden for de sidste 12 måneder, heraf den seneste måned før fraværet, se sygedagpengelovens § 42, stk. 1.

Den selvstændige erhvervsvirksomhed skal være udøvet i mindst halvdelen af den normale overenskomstmæssige arbejdstid.

Ved vurderingen af om beskæftigelseskravet i sygedagpengelovens § 42, stk. 1, er opfyldt, bortses fra perioder på indtil 2 år, hvor der er ydet plejevederlag, jf. sygedagpengelovens § 42, stk. 2.

Om indtægtsgrundlaget ved beregning af sygedagpenge for lønmodtagere

263. Efter sygedagpengelovens § 47, stk. 1, beregnes sygedagpengene som hovedregel på grundlag af det ugentlige timetal og den timefortjeneste, som lønmodtageren i gennemsnit har opnået i aktuelle ansættelsesforhold i de seneste 3 afsluttede kalendermåneder forud for første fraværsdag, efter betaling af arbejdsmarkedsbidrag. Opgørelse af timefortjenesten sker på baggrund af indberetninger i henhold til lov om et indkomstregister. I timefortjenesten indgår foruden grundlønnen sædvanlige tillæg, f.eks. personlige tillæg m.v. Derimod omfatter timefortjenesten ikke feriegodtgørelse, pensionsbidrag og ATP-bidrag.

Der betales arbejdsmarkedsbidrag af plejevederlaget. Det forhold, at grundlaget for beregningen af plejevederlaget (via sygedagpengene) er en timeindtægt efter fradrag af arbejdsmarkedsbidrag, har ikke betydning for spørgsmålet om, hvorvidt der skal betales arbejdsmarkedsbidrag af plejevederlaget.

Om indtægtsgrundlaget ved beregning af sygedagpenge for selvstændige

264. Sygedagpenge til selvstændigt erhvervsdrivende, herunder medarbejdende ægtefæller, beregnes på grundlag af arbejdsfortjenesten ved erhvervsvirksomheden. Som dokumentation for arbejdsfortjenesten anvendes skattemyndighedernes årsopgørelse for det seneste regnskabsår.

Når den selvstændige kun har drevet virksomhed i en kortere periode og derfor ikke har kunnet indgive selvangivelse som selvstændig for et helt regnskabsår, anvendes som dokumentation enten den seneste årsopgørelse som lønmodtager eller et revisorattesteret regnskab for virksomheden, som er opgjort efter de samme principper som årsopgørelsen.

Kapitel 53

Beregning af plejevederlaget når plejeren ikke har ret til sygedagpenge

Fast beløb

265. Når plejeren ikke er berettiget til sygedagpenge, udgør plejevederlaget et fast beløb (basisbeløbet), se servicelovens § 120, stk. 2. Beløbet er skattepligtigt. Personer, der er berettiget til at få beregnet plejevederlag på grundlag af sygedagpengebeløbet, kan vælge i stedet at få udbetalt basisbeløbet.

Samordning med andre offentlige forsørgelsesydelse

266. Basisbeløbet kan ikke udbetales sammen med en anden offentlig forsørgelsesydelse, f.eks. social pension, efterløn m.v., som ikke er betinget af, at modtageren skal udnytte sine arbejdsmuligheder. Modtager ansøgeren en anden forsørgelsesydelse, skal udbetalingen heraf derfor ophøre i den periode, hvor der udbetales plejevederlag. Ansøgeren overgår dermed fra den hidtidige forsørgelsesydelse til at være modtager af plejevederlag. Det kan have afledte konsekvenser. Ydelser, der forudsætter, at pågældende modtager en anden offentlig forsørgelsesydelse (som bortfalder), vil dermed også bortfalde. F.eks. vil en folkepensionist, der overgår til at modtage plejevederlag, ikke kunne modtage boligydelse samtidig med plejevederlaget. Hvis der er en anden folkepensionist i husstanden, kan husstanden dog fortsat modtage boligydelse.

Oplysningspligt

267. En ansøger om plejevederlag har pligt til at oplyse kommunalbestyrelsen om, hvorvidt pågældende modtager andre forsørgelsesydelse. Ansøgeren har også oplysningspligt over for den myndighed, som hidtil har udbetalt den pågældende forsørgelsesydelse. Kommunalbestyrelsen skal gøre ansøgeren opmærksom på denne oplysningspligt.

Udbetalingsregler

268. Der er ikke fastsat regler om, hvordan plejevederlaget udbetales. Kommunalbestyrelsen kan således tilrettelægge udbetalingen på den måde, der skønnes mest hensigtsmæssig. Kommunalbestyrelsen kan herunder bestemme, om udbetalingen skal ske forud eller bagud. Udbetalingen kan ske, når der er truffet afgørelse om bevilling af plejevederlag, og betingelserne for udbetaling heraf i øvrigt er til stede (f.eks. at plejeren ikke modtager en anden forsørgelsesydelse).

Særligt vedrørende samordning med social pension

269. I § 38 a i lov om social pension og i § 37 a i lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. er fastsat, at pensionsudbetalingen standser med virkning fra den 1. i måneden efter, at der er bevilget plejevederlag. Det er en forudsætning, at der kan udbetales plejevederlag fra tidspunktet for ophøret af pensionsudbetalingen.

Udbetalingen af pension genoptages med virkning fra den 1. første i den måned, hvor den døende dør, eller modtageren af plejevederlag anmoder herom. Derved sikres det, at plejeren har ret til efterlevelsesh pension, hvis der var tale om to gifte eller samlevende pensionister. Ligeledes vil den pågældende kunne være berettiget til boligydelse i den måned.

Hvis der er udbetalt plejevederlag for dødsfaldsmåneden, skal dette tilbagebetales. Der kan dog ikke kræves tilbagebetalt mere, end der er dækning for i den pågældende måneds pension.

Genoptagelse af pensionsudbetalingen sker uden ansøgning. Pensionssagen skal således ikke genoptages i forbindelse med, at pensionsudbetalingen genoptages.

Rådgivning

270. Det kan i nogle tilfælde være vanskeligt at overskue, om det er mere fordelagtigt at modtage plejevederlag end en anden offentlig forsørgelsesydelse. Det vil f.eks. ofte gælde for folkepensionister, da

der skal tages hensyn til konsekvenserne for pågældendes boligydelse, varmetillæg og andre ordninger, som forudsætter, at pågældende modtager pension. Det samme kan gøre sig gældende i forhold til andre offentlige forsørgelsesydelse. I den forbindelse er kommunalbestyrelsen forpligtet til at rådgive den pågældende om, hvad der er mest fordelagtigt for den enkelte.

Flere deler plejeopgaven

271. Hvis en person deler plejeopgaven med andre nærtstående, nedsættes plejevederlaget (basisbeløbet) svarende til den pågældendes forholdsmæssige andel af plejeopgaven.

Hvis en person, som ikke deler plejeopgaven med andre nærtstående, men på grund af f.eks. fortsat erhvervsarbejde efter kommunalbestyrelsens konkrete vurdering kun påtager sig en vis andel af plejeopgaven, nedsættes plejevederlaget (dvs. basisbeløbet) tilsvarende forholdsmæssigt.

Kapitel 54

Fælles beregningsregler, skat, arbejdsmarkedsbidrag m.v.

Maksimumsgrænse for det samlede plejevederlag

272. Hvis flere personer udfører plejeopgaven, kan det samlede plejevederlag ikke overstige et beløb, der svarer til 1,5 gange det højeste beløb efter sygedagpengelovens § 50, stk. 1, se dog punkt 254.

En overskridelse af maksimumsgrænsen vil kun kunne forekomme, hvis en del af plejeopgaven varetages af personer, der modtager hjælp efter servicelovens § 120, stk. 1, dvs. får beregnet plejevederlag med udgangspunkt i sygedagpengereglerne. Disse personers samlede plejevederlag reduceres svarende til overskridelsen. Plejevederlaget til personer, der modtager en andel af basisbeløbet, svarende til deres andel af plejeopgaven, se punkt 271, berøres ikke.

Undtagelsesvis højere beløb

273. Kommunalbestyrelsen kan i ganske særlige tilfælde beslutte at udbetale et plejevederlag, der er højere end 1,5 gange det højeste sygedagpengebeløb. Kommunalbestyrelsen afgør efter en konkret vurdering, om der foreligger særlige forhold. Som eksempler kan nævnes store forsørgerbyrder eller andre høje, faste og rimelige udgifter, som ellers kunne hindre ansøgeren i at pleje den døende.

Dækning af plejerens udgifter

274. Plejeren kan ikke få dækket udgifter, som pågældende måtte have i tilknytning til plejeopgaven, f.eks. udgifter til kørsel.

Skat m.v.

275. Plejevederlaget udbetales af kommunalbestyrelsen, men der er ikke tale om et ansættelsesforhold med kommunalbestyrelsen som arbejdsgiver. Kommunalbestyrelsen skal dog alligevel indeholde A-skat og arbejdsmarkedsbidrag. Kommunalbestyrelsen skal ikke trække ATP-bidrag i plejevederlaget, da der ikke skal betales ATP-bidrag af plejevederlag. Plejevederlaget er skattepligtigt og skal derfor selvangives.

Det forudsættes, at de sociale myndigheder oplyser skattemyndighederne om det udbetalte plejevederlag.

Kapitel 55

Ophør af plejeforhold og plejevederlag

Serviceloven

§ 121. Retten til plejevederlag ophører ved plejeforholdets afslutning. Ved den plejekrævenes død bevares retten til plejevederlag i indtil 14 dage efter dødsfaldet. Den plejekrævenes indlæggelse af kortere varighed på sygehus eller lignende medfører ikke i sig selv bortfald af plejevederlag.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan undtagelsesvis træffe afgørelse om ophør af retten til plejevederlag, hvis pleje i hjemmet ikke fortsat kan anses for hensigtsmæssig.

Ophør ved dødsfald

276. Plejevederlaget ophører ved den plejekrævenes død. Plejeren har dog ret til at få udbetalt plejevederlag indtil 14 dage efter dødsfaldet.

Baggrunden for denne bestemmelse er, at det ikke kan forventes, at plejeren begynder at arbejde umiddelbart efter dødsfaldet. Hvis plejeren begynder at arbejde før udløbet af 14 dages-perioden ophører udbetalingen af plejevederlag.

Ophør af andre grunde

277. Udbetaling af plejevederlag kan bringes til ophør, når betingelserne for ydelse af plejevederlag ikke længere er til stede.

Det forhold, at den døendes situation tilsyneladende er stabiliseret (pågældende bliver ikke dårligere), eller at tilstanden har strakt sig væsentligt ud over det oprindeligt forventede tidsrum, kan ikke i sig selv begrunde, at plejevederlaget bringes til ophør. Det afgørende er i den forbindelse vurderingen af, hvorvidt det fortsat efter en lægelig bedømmelse gælder, at prognosen er kort levetid (oftest 2-6 måneder).

Det er ligeledes en betingelse, at den døende fortsat har et behov for pleje og omsorg. Det kommer an på en konkret vurdering, om dette er opfyldt.

Hvis plejeforholdet ophører af andre grunde end den plejekrævenes død, ophører plejevederlaget, når plejeforholdet afsluttes.

Plejeren og den plejekrævende kan til hver en tid og uden varsel bringe plejeforholdet til ophør. Kommunalbestyrelsen kan desuden undtagelsesvis beslutte, at plejevederlaget skal ophøre, hvis det viser sig, at pleje i hjemmet ikke mere kan anses for hensigtsmæssig; f.eks. fordi det skønnes for uforsvarligt.

Midlertidig indlæggelse

278. Selv om plejen foregår i hjemmet, kan der blive behov for, at den døende indlægges midlertidigt, f.eks. som led i aflastning. Efter servicelovens § 84 skal kommunalbestyrelsen sørge for tilbud om afløsning eller aflastning til ægtefælle, forældre eller andre nære pårørende, der passer en person med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Kortvarige ophold i sygehus, plejebolig, plejehjem o.l., medfører ikke i sig selv, at plejevederlaget bortfalder. Der kan ikke fastsættes nogen bestemt tidsgrænse for længden af et kortere ophold. Det må bero på en konkret vurdering, hvori kan indgå, om indlæggelsen sker med udskrivning til videre plejeforhold for øje.

Kapitel 56

Anden hjælp i stedet for plejevederlag

Andre muligheder i serviceloven m.v.

279. Hvis den nærtstående ikke ønsker at få plejevederlag, kan kommunalbestyrelsen eventuelt yde hjælp efter andre bestemmelser:

a) *Den døende kan ansætte den pårørende.* Hvis den døende modtager personlig og praktisk hjælp i mere end 20 timer om ugen, er der mulighed for, at den døende efter servicelovens § 95, stk. 2, kan få udbetalt et kontant beløb i stedet for at få naturaliehjælp. Personkredsen for servicelovens § 95, stk. 2, er personer med betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Den døende kan herefter selv ansætte en person - f.eks. en pårørende - til at udføre opgaverne.

b) *Den døende kan selv udpege hjælperen.* Der er også mulighed for, at den døende vælger at gøre brug af retten til selv at udpege en person til at udføre personlig eller praktisk hjælp, se servicelovens § 94. Den udpegede person skal godkendes og ansættes af kommunalbestyrelsen.

Både løsning a. og b. indebærer, at den pårørende overtager de opgaver, som plejepersonalet ellers skulle udføre. Vedkommende påtager sig dermed et ansvar for at levere den nødvendige personlige og praktiske hjælp til den døende i overensstemmelse med afgørelsen om den tildelte hjælp. Kommunalbestyrelsens visitator bør nøje vurdere, om det vil være hensigtsmæssigt at vælge disse løsninger som følge af det ansvar, der følger af at være henholdsvis arbejdsgiver og arbejdstager.

c) *Merudgiftsydelse.* I nogle situationer vil det også være muligt at kompensere den døende via særlige tilskud. Efter servicelovens § 100 yder kommunalbestyrelsen hjælp til dækning af nødvendige merudgifter ved den daglige livsførelse til personer mellem 18 år og folkepensionsalderen (der i dag er 65 år) med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, når merudgiften er en følge af den nedsatte funktionsevne. Med varigt nedsat funktionsevne forstås en langvarig lidelse, hvis konsekvenser for den enkelte er af indgribende karakter i den daglige tilværelse, og som medfører, at der må sættes ind med betydelige hjælpeforanstaltninger.

d) *Plejetillæg.* Personer, der får førtidspension efter de regler, der var gældende før 1. januar 2003, er ikke berettiget til merudgiftsydelse, med mindre de tillige er bevilget personlig hjælpeordning efter servicelovens § 96. De kan i stedet søge om et plejetillæg efter lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. Plejetillæg kan tilkendes personer i alderen 18 år til folkepensionsalderen (der i dag er 65 år), der har fået tilkendt pension efter de regler, der var gældende før 1. januar 2003. Plejetillæg udbetales med en fast ydelse, som den berettigede selv kan disponere over til dækning af behovet. Plejetillægget tildeles efter en konkret vurdering af plejebehovet sammenholdt med den hjælp, der i øvrigt ydes den pågældende.

De ovenfor nævnte andre muligheder for hjælp er ikke udtømmende, f.eks. kan der være mulighed for hjælp efter servicelovens kapitel 22 om pasning af nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom, og efter servicelovens § 42 om hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste ved pasning af børn med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse.

Kapitel 57

Hjælp til sygeplejeartikler og personlig og praktisk hjælp

Serviceloven

§ 122. Kommunalbestyrelsen kan, såfremt udgiften ikke dækkes på anden vis, yde hjælp til sygeplejeartikler og lign., når

1) nærtstående i forbindelse med et etableret plejeforhold, jf. § 119, passer en døende,

- 2) kommunen varetager plejen helt eller delvis eller kommunalbestyrelsen yder tilskud efter § 95 til hjælp, som familien selv antager, eller
3) et hospice varetager plejen.

Stk. 2. Hjælpen ydes uden hensyn til den pågældendes eller familiens økonomiske forhold.

Formål

280. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at døende personer, som ønsker at blive plejet i hjemmet, ikke påføres udgifter til sygeplejeartikler og lignende, som de ikke ville have haft under indlæggelse på sygehus.

Udtrykket »kan yde hjælp« i lovteksten skal ikke forstås sådan, at kommunalbestyrelsen frit kan vælge, om den vil yde hjælp til nogle af de ydelser, som er omfattet af § 122. Udtrykket »kan yde hjælp« skal forstås således, at hjælpen skal ydes efter en konkret, individuel vurdering af, om betingelserne er opfyldt, herunder om hjælpen er sagligt begrundet sammenholdt med bestemmelsens formål. Der henvises til bemærkningerne til L 54 fremsat d. 1. november 1989 samt til Ankestyrelsens afgørelse C 51-03.

Efter § 122 kan der ydes hjælp til sygeplejeartikler og lignende uden hensyn til den døendes og familiens økonomiske forhold.

Personkreds

281. Hjælp til sygeplejeartikler og lignende efter servicelovens § 122 kan ydes til plejekrævende personer, som vælger at dø i eget hjem eller i et hospice.

Hospice

282. Hospice er en institution, som yder pleje og omsorg til alvorligt syge og døende. Et selvejende hospice, som har indgået driftsoverenskomst med regionsrådet, skal i medfør af sundhedsloven yde vederlagsfri behandling og pleje, herunder sørge for sygeplejeartikler, medicin m.v. Ophold på et hospice med driftsoverenskomst er således at sidestille med sygehusophold. Der kan ikke ydes plejevederlag, når den døende opholder sig på hospice.

Eget hjem

283. Der kan gives hjælp til sygeplejeartikler og lignende efter servicelovens § 122 til døende, der plejes i hjemmet af nærtstående i forbindelse med et etableret plejeforhold efter lovens § 119. Det er uden betydning, om plejeren modtager plejevederlag. Hjælpen kan også ydes, når kommunalbestyrelsen helt eller delvis varetager plejeopgaven eller yder tilskud efter § 95 i serviceloven til hjælp, som familien selv antager.

Plejehjem, plejebolig o.l.

284. Beboere i plejehjem, plejebolig eller lignende, hvor plejen i overvejende grad varetages af et tilknyttet døgnpersonale, har ikke ret til hjælp til sygeplejeartikler og lignende efter § 122, da der kun kan ydes hjælp i tilknytning til pleje af personer, der vælger at dø i eget hjem eller hospice.

Ikke hjælp til medicin efter servicelovens § 122

285. Der kan ikke efter servicelovens § 122 ydes hjælp til dækning af medicinudgifter. Hjælp hertil ydes efter sundhedsloven.

Hjælp til medicin efter sundhedsloven

286. I medfør af sundhedslovens § 148 kan personer, der vælger at dø i eget hjem, herunder på plejehjem eller plejebolig, efter ansøgning fra den behandlende læge til Lægemiddelstyrelsen få bevilliget hjælp til køb af lægeordineret medicin (terminaltilskud). Det er i den forbindelse en forudsætning, at lægen har fastslået, prognosen er kort levetid, og at sygehusbehandling med henblik på helbredelse er udsigtsløs.

Såfremt en person er tildelt terminaltilskud af Lægemiddelstyrelsen, modtager vedkommende 100 pct. tilskud til køb af lægeordnede lægemidler (både håndkøbslægemidler og receptpligtige lægemidler). Baggrunden for denne hjælp til lægeordineret medicin er, at alvorligt syge og døende, som ønsker at blive plejet i eget hjem, ikke skal påføres medicinudgifter, som de ikke ville have haft under indlæggelse på sygehus.

Omfanget af den døendes plejebestanden er i øvrigt ikke afgørende for at opnå terminaltilskud efter sundhedslovens 148.

Sygeplejeartikler o.l.

287. Hjælp til udgifter til sygeplejeartikler og lignende (f.eks. sondeernæring og ernæringspræparater) ydes efter et konkret skøn i hvert enkelt tilfælde. I skønnet indgår en vurdering af, om den ansøgte hjælp ville være blevet givet under indlæggelse på sygehus. Der kan ydes hjælp til egenudgiften til f.eks. sondeernæring, ekstra vask af tøj og sengelinned. Ved hjælp til f.eks. egenbetalingen til sondeernæring kan ikke fratrækkes sparede kostudgifter.

Der kan også ydes hjælp til egenudgiften til fysioterapi og psykologisk bistand, hvis denne hjælp kan antages at ville være blevet givet til den døende under indlæggelse på sygehus.

Hjælp til egenudgiften

288. Der kan kun ydes hjælp efter servicelovens § 122 til udgifter, som ikke dækkes efter anden lovgivning. Det betyder, at der kun kan ydes hjælp efter denne bestemmelse til den pågældendes egen andel af udgiften til sygeplejeartikler og lignende. Der kan kun ydes tilskud efter § 122 til den del af udgiften, som ikke kan dækkes efter f.eks. sundhedsloven eller fra Sygeforsikringen Danmark.

Hvis betingelserne er opfyldt for at få hjælp til udgifter til sygeplejeartikler o.l. efter § 122, skal kommunalbestyrelsen dog ikke vurdere, om der kan gives hjælp til disse udgifter efter §§ 14 og 14 a i lov om social pension (personligt tillæg, helbredstillæg), eller §§ 17 og 18 i lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. (personligt tillæg, helbredstillæg), servicelovens § 112 (hjælpemidler m.v.) eller aktivlovens § 81 (enkeltudgifter). Lovens § 122 går forud for de nævnte bestemmelser.

Personlig og praktisk hjælp

289. For personlig og praktisk hjælp efter servicelovens § 83, stk. 1, nr. 1 og 2 kan der ikke kræves betaling for udgifter til personale. Se afsnit VII om betaling for tilbud efter servicelovens kap. 16.

Hjælpemidler

290. Hvis den døende får behov for hjælpemidler eller hjælp til boligindretning, kan denne hjælp ydes efter reglerne i servicelovens §§ 112 og 116. Personer, der får hjælp efter kapitel 23, må anses for at opfylde betingelserne i §§ 112 og 116 om varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Et hospice forudsættes at have de redskaber, hjælpemidler og lignende til rådighed, som normalt anvendes i forbindelse med ophold, pasning og pleje af døende i plejehjem, plejebolig o.l. Sådanne hjælpemidler kan således ikke ydes efter servicelovens § 112 til døende, der passes i et hospice.

Hjælpemidler, som den døende herudover har behov for, kan ydes efter servicelovens § 112, såfremt betingelserne i øvrigt er opfyldt.

Kapitel 58

Særligt om opholdskommune, mellemkommunal refusion og finansiering

Opholdskommune

291. Den sociale lovgivnings almindelige bestemmelser om opholdskommune og handlekommune og mellemkommunal refusion fremgår af retssikkerhedslovens kapitel 3.

Plejevederlag og anden hjælp efter servicelovens kapitel 23 udbetales af den døendes opholdskommune, da det er den døendes forhold, som er afgørende for, om der kan gives hjælp.

Hvis den døende tager ophold i en anden kommune for at blive plejet i plejerens hjem, men beholder sin egen bopæl, anses plejerens opholdskommune som den døendes midlertidige opholdskommune. Den midlertidige opholdskommune yder hjælp til plejevederlag m.v. efter servicelovens kapitel 23. Det følger af retssikkerhedslovens § 9 b, stk. 2.

Hvis den døende har bopæl uden for Danmark, ydes plejevederlaget af plejerens opholdskommune, se nærmere herom i vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

Hvis både den døende og plejeren har bopæl uden for Danmark, udbetales plejevederlaget af den kommune i Danmark, som plejeren hører til. For så vidt angår opholdskommune for personer med bopæl i udlandet henvises til §§ 6-9 i bekendtgørelse nr. 722 af 19. juni 2013 om retssikkerhed og administration på det sociale område

En døende med bopæl i udlandet kan efter forordning nr. 883/2004 have ret til hjælp til sygeplejeartikler og lignende efter servicelovens § 122, hvis den døende i medfør af fællesskabsretten er omfattet af dansk lovgivning om social sikring. Hjælpen ydes af bopælsstaten efter dennes lovgivning. Bopælsstaten vil da have mulighed for at rette et refusionskrav mod den danske stat.

Ansøgning om plejevederlag skal indgives til den kommune, som plejeforholdet ønskes etableret i. Hvis den døende har bopæl uden for Danmark, indgives ansøgningen til plejerens opholdskommune.

Mellemkommunal refusion

292. En eventuel midlertidig opholdskommune, se ovenfor, kan få sine udgifter til plejevederlag m.v. refunderet af opholdskommunen, jf. retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 6, og punkt 307 i vejledning af 3. oktober 2006 om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Finansiering

293. Udgifterne til hjælp efter kapitel 23 finansieres af kommunalbestyrelsen efter servicelovens § 173. I de tilfælde, hvor udgifterne til hjælp og støtte for en person under 67 år i en konkret sag overstiger en vis årlig udgift, refunderer staten en vis del af udgiften, jf. servicelovens § 176, stk. 1.

Afsnit X

Særlige klage og tilsynsregler

Kapitel 59

Særlige klageregler

294. Reglerne om klageadgang findes i retssikkerhedslovens kapitel 10 og servicelovens § 166, som henviser til retssikkerhedsloven. Hovedreglen er, at afgørelser efter serviceloven kan indbringes for Ankestyrelsen, medmindre andet er bestemt i loven. Der kan læses mere om disse klageregler i vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven. I dette kapitel gives alene en oversigt over de særlige klageregler, der findes i forhold til personlig og praktisk hjælp.

Klage over magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

295. Der henvises til vejledning nr. 8 til serviceloven om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper, servicelovens § 82 og kapitel 24.

Særlige klageregler i forhold til frit valg af levering af personlig og praktisk hjælp

296. Udgangspunktet for reglerne om frit valg af leverandør af personlig og praktisk hjælp er, at der ikke må ske konkurrenceforvridning mellem leverandører. I tilfælde, hvor der er begrundet tvivl om, hvorvidt dette princip er overholdt, eller reglerne om frit leverandørvalg er overtrådt på anden vis, har leverandøren flere klagemuligheder. Nedenfor beskrives disse muligheder.

Det bemærkes generelt, at en leverandør – inden vedkommende eventuelt retter henvendelse til en anden (klage)myndighed – altid bør rette henvendelse til forvaltningen eller kommunalbestyrelsen i den kommune, som leverandøren har indgået eller ønsker at indgå kontrakt med. Herved får kommunalbestyrelsen mulighed for at genoverveje sine beslutninger, inden en egentlig klageprocedure iværksættes.

Klage over fastsættelse af afregningsprisen

297. Klage over, at de fastsatte afregningspriser (§ 91) indeholder konkurrenceforvridende støtte rettes til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, der er sekretariat for Konkurrencerådet. Hvis kommunalbestyrelsen vælger at tilbyde borgerne et fritvalgsbevis, vil Konkurrencerådet have mulighed for at påse, at prisfastsættelsen sker korrekt i medfør af konkurrencelovens § 11b.

Ifølge konkurrencelovens § 11b om konkurrenceforvridende støtte, kan Konkurrencerådet undersøge, hvorvidt en offentlig myndighed tilbyder private leverandører af ydelser omfattet af frit valg en afregningspris, der er fastsat i overensstemmelse med regler fastsat i anden lovgivning om frit valg.

Hvis afregningsprisen er lavere eller skønnes lavere end den pris, som den offentlige myndighed skulle have anvendt efter de pågældende regler for frit valg, kan Konkurrencerådet udstede påbud til den offentlige myndighed om, at den offentlige myndighed skal

- 1) ophøre med at beregne og fastsætte afregningspriser, der er i strid med reglerne for frit valg,
- 2) anvende bestemte beregningsgrundlag, beregningsmetoder eller afregningspriser over for private leverandører af ydelser omfattet af frit valg og
- 3) efterbetale et beløb til private leverandører af ydelser omfattet af frit valg, der svarer til forskellen mellem den afregningspris, som myndigheden har anvendt, og den afregningspris, som myndigheden burde have anvendt, jf. nr. 1.

Konkurrencelovens § 11b finder alene anvendelse for fritvalgsydelser, hvor kommunalbestyrelsen tilbyder borgerne et fritvalgsbevis, jf. § 91, stk. 2, nr. 2, og ikke hvor kommunalbestyrelsen har indgået kontrakt med leverandører, jf. § 91, stk. 2, nr. 1.

Konkurrencerådet har desuden generel kompetence til at påse, at prisfastsættelsen sker i overensstemmelse med konkurrencelovens § 11 a og EU's generelle statsstøtteregler. § 11 a og statsstøttereglerne giver rådet kompetence til at påse, at der ikke ydes offentlig konkurrenceforvridende støtte.

I medfør af statsstøttereglerne må en kommune som udgangspunkt ikke yde offentlig støtte til den kommunale leverandør via eksempelvis en højere afregningspris end den, der ydes til private leverandører. Har en kommune ved anvendelse af en godkendelsesordning fastsat den pris, som de private leverandører afregnes til, for lavt, vil der kunne være tale om statsstøtte. En leverandør kan påklage forholdet til Konkurrencerådet, som kan udstede påbud om, at kommunen skal ophøre med en for lav prisfastsættelse, hvis den udgør konkurrenceforvridende støtte i medfør af § 11 a.

Hvis kommunalbestyrelsen vælger at tilbyde borgerne en fritvalgsordning, der er tilrettelagt på baggrund af et udbud, så vil Konkurrencerådet ikke have kompetence til at påse, om prisfastsættelsen er sket korrekt. Det skyldes, at afregningsprisen i denne situation er fastsat via bud fra relevante leverandører på markedet og således vil blive betragtes som markedsprisen. Selve udbudsforretningen kan indklages til Klagenævnet for Udbud.

Klage over fastsættelse af kvalitetskrav

298. En klage over, at der stilles forskellige kvalitetskrav til leverandørerne, og at der derfor sker en forskelsbehandling af leverandørerne, vil i visse tilfælde være omfattet af konkurrenceloven. Henvendelse herom kan ske til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen. Tidligere afgørelser om dette emne kan findes på www.kfst.dk.

Andre spørgsmål om lovligheden af kommunalbestyrelsens fastsættelse af kvalitetskrav kan indbringes for statsforvaltningen, jf. lov om kommunernes styrelse § 47, stk. 2. Hvis statsforvaltningen beslutter, at der er grundlag for at rejse en tilsynssag, vil denne kunne tage stilling til, om fastsættelsen af kvalitetskravene er i overensstemmelse med lovgivningen, herunder om reglerne i bekendtgørelsen generelt er opfyldt. Se www.statsforvaltning.dk.

Klage over udbud af ydelser

299. En virksomhed kan klage til Klagenævnet for Udbud over udbud af en offentlig kontrakt, hvis der er grund til at tro, at udbudsreglerne ikke er overholdt.

Klagenævnet for Udbud er en uafhængig administrativ klageinstans - et såkaldt domstolslignende klageorgan. Nævnet kan afgøre en sag i realiteten, herunder annullere ulovlige beslutninger eller pålægge en ordregiver at lovliggøre en udbudsforretning. Nævnet kan tillige i visse tilfælde udstede påbud om, at ordregiver skal bringe kontrakten til ophør og/eller pålægge ordregiver en økonomisk sanktion. Klager til Klagenævnet for Udbud kan indgives af enhver med retlig interesse i sagen, Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen samt de organisationer og offentlige myndigheder, som erhvervsministeren har tillagt klageadgang. Endelig er organisationer i andre EU-lande og den Europæiske Frihandelssammenslutning, som svarer til de organisationer, som ministeren har tillagt klageadgang, klageberettigede. Klager over overtrædelse af EU's udbudsregler skal indbringes for klagenævnet inden for visse nærmere bestemte frister, jf. Lov nr. 492 af 12. maj 2010 om håndhævelse af udbudsreglerne m.v. Klagenævnet for Udbud har ikke kompetence til at behandle klager over kommunernes udbud af kontrakter, som ikke er omfattet af udbudsreglerne, fx kontrakter om bilag B-tjenesteydelser, der ikke har klar grænseoverskridende inte-

resse. Klagenævnet har dog naturligvis kompetence til at afgøre, om en kontrakt har grænseoverskridende interesse.

I de situationer, hvor en kommunalbestyrelsen udbyder en opgave og samtidig selv afgiver tilbud (såkaldt kontrolbud), skal kommunalbestyrelsens beregning af omkostningerne ved kommunes egen udførelse af opgaven ske i henhold til bekendtgørelse om kommuners og regioners beregning og afgivelse af kontrolbud. Kommunerne brug af kontrolbud i udbud, og dermed kommunernes overholdelse af kontrolbud-bekendtgørelsen, kan påklages til Klagenævnet for Udbud.

For yderligere information henvises til Erhvervsstyrelsens hjemmeside www.erhvervsstyrelsen.dk

Klage over afslag på godkendelse til at levere personlig og praktisk hjælp

300. Når kommunalbestyrelsen anvender en godkendelsesordning kan en leverandør, der har fået afslag på godkendelse, klage til kommunalbestyrelsen.

Det er en forudsætning, at leverandøren opfylder nogle grundlæggende krav til økonomisk og faglig hæderlighed. Leverandøren skal have orden i økonomien, være hæderlig i sin erhvervsudøvelse og opfylde sine økonomiske forpligtelser med hensyn til betaling af skatter og sociale ydelser mv. Se kapitel 27 om kommunalbestyrelsens pligt til at stille kvalitetskrav.

Kapitel 60

Tilsyn og opfølgning

301. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for og beslutter, hvordan kommunalbestyrelsen skal planlægge og udføre sin virksomhed på det sociale område efter den sociale lovgivning, jf. retssikkerhedslovens § 15.

Kommunalbestyrelsen har efter retssikkerhedslovens § 16 pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses. Tilsynet omfatter både indholdet af tilbuddene og den måde, opgaverne udføres på. For vejledning om tilsynsreglerne generelt henvises til vejledning om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og til vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven. I dette kapitel behandles alene de særlige tilsynsregler, der gælder for tilsyn med opgaver efter §§ 83, 83 a og 86. Efter § 151, stk. 3 gælder kommunalbestyrelsens forpligtelse efter § 151, stk. 1 og 2 ikke tilbud, som er omfattet af socialtilsynet, jf. § 4 i lov om socialtilsyn.

Tilsyn med opgaver efter servicelovens §§ 83 og 86

Serviceloven

§ 151. Den stedlige kommune, jf. § 148 a, har pligt til at føre tilsyn med, at de kommunale opgaver efter §§ 83, 83 a og 86 løses i overensstemmelse med de afgørelser, kommunalbestyrelsen har truffet efter disse bestemmelser og i henhold til kommunalbestyrelsens vedtagne kvalitetsstandards, jf. §§ 138 og 139.

Stk. 2. ---

302. Kommunalbestyrelsens pligt til at føre tilsyn med løsningen af de opgaver, som myndigheden har truffet afgørelse om i henhold til §§ 83, 83 a og 86 i lov om social service, er præciseret i lovens § 151. Det fremgår af § 151, stk. 1, at kommunalbestyrelsen har pligt til at føre tilsyn med, at de kommunale opgaver efter §§ 83, 83 a og 86 løses i overensstemmelse med de afgørelser, kommunalbestyrelsen har truffet efter disse bestemmelser og i henhold til kommunalbestyrelsens vedtagne kvalitetsstandards.

Kommunalbestyrelsens tilsynspligt

303. Kommunalbestyrelsens tilsynspligt indebærer, at kommunalbestyrelsen som myndighed har pligt til at føre tilsyn med, at opgaverne løses med den kvalitet - både fagligt og økonomisk - som myndigheden inden for lovgivningens rammer har besluttet, der skal være i kommunen. Kommunalbestyrelsen skal således aktivt, opsøgende og systematisk påse, at alle får den hjælp, som de har krav på, og at hjælpen har den kvalitet, som myndigheden har besluttet, at der skal være.

Kommunalbestyrelsens ansvar for og opgave med at føre tilsyn skal ses i sammenhæng med, at kommunalbestyrelsen også som myndighed har ansvaret for, at de personer, der er berettiget til hjælp efter den sociale lovgivning, får den hjælp, der er truffet afgørelse om.

Det er ud over det indholdsmæssige også overladt til kommunalbestyrelsen at organisere og tilrettelægge service og tilsyn på ældreområdet. Det er i den forbindelse vigtigt, at der foreligger klare veldefinerede mål for den service og de tilbud, der skal gives, således at det blandt andet via tilsynet er muligt for de politisk ansvarlige at påse, om de politiske målsætninger udmøntes i praksis. De politisk ansvarlige bør derfor løbende underrettes om udmøntningen af politikken i praksis. Dette kan bl.a. ske ved, at den overordnede ledelse i forvaltningen rapporterer til kommunalbestyrelsen.

Det er et led i pligten til at føre tilsyn, at kommunalbestyrelsen ikke kun skal reagere, hvis kommunalbestyrelsen konkret modtager information om, at der er grund til at kritisere visse dele af hjælpen. Tilsynsvirksomheden skal være aktivt, opsøgende og systematisk, og bør udføres på en sådan måde, at det også er opsøgende over for eventuelle problemer.

En målrettet og systematisk tilsynsvirksomhed har en forebyggende virkning. Der er en effekt ved, at de personer, som udfører eller er ansvarlig for at tilrettelægge hjælpen, er opmærksomme på, at kommunalbestyrelsen aktivt fører tilsyn. Problemer kan blive afværget i tide, før forhold omkring hjælpen udvikler sig på en ikke acceptabel måde.

Tilsynspligten indebærer, at kommunalbestyrelsen har pligt til at reagere, hvis medlemmerne får informationer om, at der er eller kan være grundlag for kritik. Kommer der f.eks. oplysninger frem om, at plejen og omsorgen for beboere på et plejehjem eller beboerne i et botilbud tilsyneladende ikke er i overensstemmelse med kommunens politik på området, har kommunalbestyrelsen, medmindre informationerne er åbenlyst utroværdige, pligt til at undersøge sagen og i givet fald at få rettet op på forholdene hurtigst muligt.

Tilsyn med leverandører

304. I tilfælde, hvor de kommunale opgaver udføres af andre (private), påhviler det ligeledes kommunalbestyrelsen at føre tilsyn med den, der udfører opgaven. Det hænger sammen med, at kommunalbestyrelsen har ansvaret for, hvorledes opgaven udføres og derfor også pligt til at føre tilsyn hermed og følge op på tilsynet, uanset om det er en kommunal, regional eller privat leverandør, der konkret udfører en opgave for kommunalbestyrelsen.

Det bør fremgå af aftalen med leverandøren, hvordan der i forbindelse med den løbende drift skal ske kontrol af, at opgaven udføres med den aftalte og ønskede kvalitet. Der henvises til vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Tilsynspolitik for personlig og praktisk hjælp og madservice i hjemmeplejen

§ 151 c. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde og offentliggøre en tilsynspolitik for tilbud efter § 83, som er omfattet af reglerne om frit valg af leverandør efter § 91.

Stk. 2. Tilsynspolitikken skal indeholde kommunens procedurer for udførelse af tilsyn med disse tilbud og for opfølgning på tilsynet.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal i tilslutning til beslutninger om serviceniveauet for tilbud efter § 83 og om udarbejdelse af kvalitetsstandarder efter § 139 mindst én gang årligt følge op på tilsynspolitikken, herunder foretage de nødvendige justeringer.

305. Kommunalbestyrelsen skal efter servicelovens § 151 c udarbejde og offentliggøre en tilsynspolitik for alle sine tilbud om personlig og praktisk hjælp og madservice efter servicelovens § 83, der leveres til borgere i eget hjem efter reglerne om frit valg af leverandør. Tilsynspolitikken skal omfatte alle opgaver og områder, hvor kommunalbestyrelsen har et forsyningsansvar for tilbud efter § 83 til borgere i eget hjem og dermed har en tilsyns- og opfølgningsforpligtelse. For en afgrænsning af området, omfattet af § 151 c, henvises endvidere til servicelovens § 93 om plejehjem, plejeboliger m.v.

Kommunalbestyrelsen skal efter servicelovens § 151 c udarbejde og offentliggøre en politik for, hvordan kommunalbestyrelsen udfylder de allerede gældende lovmæssige rammer for tilsyn og opfølgning. Kommunalbestyrelsens tilsynspolitik skal således, jf. servicelovens § 151 c, stk. 2, omfatte kommunens egne retningslinjer og procedurer for, hvordan der føres tilsyn med leverandørernes udførelse af hjælpen, og hvordan der følges op på tilsynsresultaterne. Endvidere skal det indgå i tilsynspolitikken, hvordan kommunalbestyrelsen følger op på, at hjælpen til borgerne svarer til borgerens aktuelle behov, og hvordan den løbende tilbagemelding fra leverandører herom skal foregå.

Tilsynspolitikken skal medvirke til at sikre, at borgeren får den nødvendige hjælp, og til at hjælpen stemmer overens med borgerens aktuelle behov ved at medvirke til systematiserede tilsynsprocedurer og en systematiseret opfølgningsproces.

Tilsynspolitikken kan være en metode til at systematisere tilsynet og foranstalte en klar ansvarsfordeling i forhold til at yde plejen til borgerne, og i forhold til at sikre opfølgning på denne pleje.

Det er en del af formålet med kommunalbestyrelsens tilsynspligt at sikre, at opgaverne udføres i overensstemmelse med de afgørelser, som myndigheden har truffet, herunder i overensstemmelse med de politisk fastsatte standarder for, hvilken hjælp der skal ydes.

Kommunalbestyrelsens beslutninger om den overordnede tilrettelæggelse af tilsynet og om, hvordan der skal gribes ind ved uregelmæssigheder, ligger i naturlig forlængelse af beslutningerne om det kommunale serviceniveau for plejen. Kommunalbestyrelsen skal derfor efter servicelovens § 151 c, stk. 3, fastlægge og følge op på tilsynspolitikken i tilslutning til beslutninger om serviceniveauet for tilbud efter § 83 og om kvalitetsstandarder efter § 139 for disse tilbud. Tilsynspolitikken skal revideres og politisk godkendes mindst én gang årligt.

Formålet hermed er, at der tages aktiv politisk stilling til tilsynets resultater, og hvordan der føres tilsyn i hjemmeplejen og følges op på hjælpen til borgerne efter § 83. Deri ligger også et læringsperspektiv, hvor resultaterne fra tilsyn og opfølgning med pleje og omsorg efter § 83 til borgerne vil indgå i det videre politiske arbejde og på den måde bidrage til kvalitetsudviklingen i hjemmeplejen.

Der henvises til denne vejlednings kapitel 18 om »Kvalitetsstandarder for personlig pleje og praktisk hjælp m.v., rehabiliteringsforløb samt træning«.

Det er op til kommunalbestyrelsen at beslutte, hvordan tilsynspolitikken skal offentliggøres. Det kan eksempelvis ske på kommunens hjemmeside.

Tilsyn med plejehjem, plejeboliger mv.

Serviceoven

§ 151. ---

Stk. 2. Som led i tilsynsforpligtelsen efter stk. 1 skal kommunalbestyrelsen hvert år foretage mindst ét uanmeldt tilsynsbesøg i plejehjem mv., jf. § 192, i plejeboligbebyggelser, der er omfattet af lov om almene boliger mv. eller lov om boliger for ældre og personer med handicap, og i andre tilsvarende boligenheder i kommunen. Tilsynet omfatter indsatsen over for de beboere og lejere, der modtager kommunale serviceydelser. Tilsynet må ikke varetages af leverandører eller personer, der udfører opgaver på området.

306. Som led i kommunalbestyrelsens tilsynspligt i henhold til § 151 i lov om social service skal kommunalbestyrelsen i henhold til lovens § 151, stk. 2, mindst én gang årligt gennemføre et uanmeldt tilsynsbesøg i plejehjem, plejeboliger og lignende boligenheder. Kommunalbestyrelsens tilsynspligt skal ses i sammenhæng med det sundhedsfaglige tilsyn, som embedslægen udfører. Der henvises til Indenrigs- og Sundhedsministeriet for regler herom.

Tilsynspligten gælder i forhold til alle beboere, der modtager visiterede serviceydelser.

De obligatoriske tilsynsbesøg skal medvirke til, at kommunalbestyrelsen som myndighed kan foretage en løbende og systematisk opfølgning på indsatsen over for de svage ældre, mennesker med handicap mv.

Inddragelse af beboerne i tilsynet

307. Målet for tilsynet er, at myndigheden – blandt andet via beboernes oplysninger – kan sikre, at beboerne får den hjælp, de har krav på, og at hjælpen udføres på en ordentlig måde. Beboerne vil som udgangspunkt selv have en interesse i at få besøg af de tilsynsansvarlige, da opgaven for disse er at sikre beboernes rettigheder. Der er derfor ikke grundlag for at stille særlige formkrav til det samtykke, der skal gives i forbindelse med, at beboeren accepterer tilsynsbesøget.

Hvis beboerne ikke ønsker at give sit samtykke til tilsynsbesøget, vil de tilsynsansvarlige ikke kunne få adgang til beboernes bolig. De tilsynsførende kan så vælge at besøge en anden beboer.

308. Regler om delegation af tilsynsforpligtelsen og om faglige krav til de personer, der udfører tilsynet er nærmere beskrevet i vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

Kapitel 61

Tilsyn med friplejeboliger

Serviceoven

§ 151 a. Pligten til at følge op på enkeltsager og føre tilsyn, jf. § 148, stk. 1 og 2, og § 151, stk. 1, påhviler for lejere og beboere i friplejeboliger kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor friplejeboligerne ligger.

Stk. 2. Som led i tilsynsforpligtelsen skal kommunalbestyrelsen hvert år foretage mindst ét uanmeldt tilsynsbesøg i friplejeboligerne. Tilsynet omfatter indsatsen over for de lejere og beboere, der modtager kommunale serviceydelser. Tilsynet må ikke varetages af friplejeboligleverandører eller personer, der udfører opgaver for den friplejeboligleverandør, som tilsynet omfatter.

Stk. 3. ---

309. Pligten til at følge op på enkeltsager og føre tilsyn i friplejeboliger påhviler kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor friplejeboligerne er beliggende. Kommunalbestyrelsen har tilsvarende forpligtelse til at føre tilsyn med friplejeboliger, som den har til at føre tilsyn med plejehjem, plejeboliger mv., herunder en pligt til årligt at foretage mindst ét uanmeldt tilsynsbesøg i friplejeboligerne, jf. vejledning nr. 4 om botilbud til voksne efter reglerne i almenboligloven, serviceloven og friplejeboligloven, samt vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

310. Selve den praktiske opgave med at udføre tilsynet kan overlades til private. Tilsynet må dog ikke varetages af friplejeboligleverandører eller personer, der udfører opgaver for den friplejeboligleverandør, som tilsynet omfatter. Kommunalbestyrelsen vil også i den situation, hvor den praktiske opgave med at udføre tilsynet overlades til andre, have det endelige ansvar for, at tilsynet udøves i overensstemmelse med lovgivningen. Det er derfor stadig kommunalbestyrelsen, der har det endelige ansvar for, at tilsynsopgaven bliver udført, og hvordan der bliver fulgt op på tilsynsbesøgene.

Serviceloven

§ 151 a. ---

Stk. 3. Som led i hvert tilsynsbesøg skal kommunalbestyrelsen sikre, at den service, der generelt leveres i friplejeboligbebyggelsen, er i overensstemmelse med friplejeboligleverandørens certifikation.

311. For at sikre kvalitet i plejen i friplejeboliger er det kun friplejeboligleverandører, der er certificeret af Social- og Boligstyrelsen, der kan eje og drive friplejeboliger. Med certificeringen opnås, at friplejeboligleverandørerne har forudsætninger for at levere den nødvendige hjælp til beboerne. Kommunalbestyrelsen skal som led i hvert tilsynsbesøg sikre, at den service, der generelt leveres i friplejeboligbebyggelsen, er i overensstemmelse med friplejeboligleverandørens certifikation.

Kommunalbestyrelsens forpligtelser ved manglende levering af hjælp

Serviceloven

§ 151 b. Konstaterer kommunalbestyrelsen ved tilsynsbesøget i friplejeboligerne, at borgeren ikke modtager den hjælp, som denne efter afgørelsen har krav på, skal kommunalbestyrelsen orientere borgeren og den kommune, der har truffet afgørelse efter denne lov, hvis denne ikke er identisk med beliggenhedskommunen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan meddele friplejeboligleverandøren de påbud, som er nødvendige for at sikre, at hjælpen leveres i overensstemmelse med afgørelsen. Kommunalbestyrelsen skal meddele friplejeboligleverandøren, at undladelse af at levere hjælpen i overensstemmelse med afgørelsen kan medføre indberetning til Sundhedsstyrelsen. Hvis friplejeboligleverandøren ikke efterkommer påbuddet, indberetter kommunalbestyrelsen straks forholdet til Sundhedsstyrelsen. Kommunalbestyrelsen udarbejder indstilling til brug for afgørelser, der træffes af Sundhedsstyrelsen.

312. Kommunalbestyrelsen har pligt til at informere borgeren, hvis den ved tilsynsbesøget konstaterer, at den pågældende ikke modtager den hjælp, som denne efter afgørelsen har krav på. Tilsvarende skal kommunalbestyrelsen orientere den kommune, der har truffet afgørelse om service og pleje efter serviceloven, hvis denne ikke er identisk med beliggenhedskommunen.

313. Kommunalbestyrelsen kan endvidere meddele friplejeboligleverandøren påbud om at bringe forholdene i orden, sådan at borgeren modtager den hjælp, som denne efter afgørelsen har krav på. Kommunalbestyrelsen skal påse, om friplejeboligleverandøren har efterkommet påbuddet og bragt forholdene i orden. Virkningen af, at friplejeboligleverandøren ikke efterkommer kommunalbestyrelsens påbud og fortsat ikke leverer hjælpen i overensstemmelse med afgørelsen, er, at kommunalbestyrelsen straks skal underrette Social- og Boligstyrelsen, der tager stilling til, om friplejeboligleverandørens certifikation skal tilbagekaldes.

Afsnit XI

Demens

Kapitel 62

Demens

314. Demens er betegnelsen for en gruppe af sygdomme, der udvikler sig i en række faser med forskellige symptomer og forskellige behov. En af de hyppigst forekommende demenssygdomme er Alzheimers sygdom. Demens er således ikke et udtryk for den normale aldringsproces, men risikoen for at få en demenssygdom stiger med alderen. Det er i dag ikke muligt at kurere demens, men der er ved nogle demenstilstande mulighed for at tilbyde behandling, der for en periode kan udskyde eller forsinke den fremadskridende forringelse af funktioner.

Der er grund til at være opmærksom på, at personer med demens er en svag gruppe, der stiller særlige krav til indsatsen fra det offentliges side. Det er væsentligt, fordi personer med demens typisk ikke selv er i stand til at formulere, hvilke behov for hjælp de har.

Det er endvidere centralt, at der sker en høj grad af samarbejde mellem aktørerne på demensområdet på tværs af primær- og sekundærsektor. Det er i den forbindelse vigtigt, at samarbejdet har en karakter, så borgeren med demens og de pårørende har klarhed over, hvor de kan henvende sig om hjælp og behandling, og hvem der har ansvaret for at yde den nødvendige indsats.

Diagnosticering

315. Med udgangspunkt i en diagnostisk udredning er det muligt at tilrettelægge en relevant og målrettet medicinsk behandling, pleje og psykosocial støtte. Kendskab til demensdiagnosen og sygdommens sandsynlige forløb er derfor et vigtigt arbejdsredskab i forbindelse med tilrettelæggelsen af indsatsen over for borgere med demens. Hertil kommer, at diagnosticering af sygdommen på et tidligt tidspunkt vil give den enkelte mulighed for i samråd med pårørende og med professionel bistand at planlægge sit fremtidige liv.

Diagnosticering af demenssygdomme er et tværfagligt anliggende, som kan involvere både den primære og den sekundære sundhedssektor samt socialektoren.

Pårørende

316. Pårørende, der passer f.eks. en ægtefælle med demens i hjemmet, yder ofte en meget omfattende omsorgsindsats under stor fysisk og psykisk belastning. De kan være bundet til hjemmet en stor del af døgnet, da borgere med svær demens ofte ikke kan være alene.

De pårørende kan have forskellige behov for aflastning, og karakteren og omfanget af tilbud om støtte bør tage hensyn hertil. Aflastning kan både bestå i tilbud om daghjem/centeraktiviteter til borgeren med demens, tilbud om deltagelse i pårørendegrupper eller forskellige former for afløsning i hjemmet fra kommunen eller frivillige besøgsvenner. Om afløsning og aflastning se kapitel 13.

Frivillige aflastere

317. Frivillige tilbud kan bidrage til at forebygge isolation og til, at kontakten til det omkringliggende samfund kan fastholdes for borgere med demens og deres pårørende. Flere frivillige organisationer er opmærksomme på behovet for aflastning, men en væsentlig forudsætning for, at den frivillige indsats kan slå igennem, er et godt samarbejde på lokalt niveau med kommunalbestyrelsen. Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på, at gruppen af personer med demens kan have særlige pleje- og omsorgsbehov samt udadreagerende adfærd, og der derfor kan være behov for professionelle medarbejderes kompetencer. Endvidere er det væsentligt, at de frivilliges tilbud er målrettede de behov, som er i nærområdet, og at borgerne oplyses om tilbuddene. Social- og Boligstyrelsen har beskæftiget sig med samarbejdet mellem frivillige og kommuner på demensområdet. Der kan findes mere herom på www.sbst.dk. Se endvidere vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

Den kommunale indsats

318. Opmærksomheden og indsatsen over for de hjemmeboende borgere med demens og deres pårørende er af stor betydning. Den kan bidrage til at forebygge pludseligt opståede situationer, hvor borgeren med demens får behov for en meget intensiv plejeindsats, der ikke vil kunne ydes i vedkommendes eget hjem.

En fleksibel, målrettet og individuel indsats kan virke forebyggende i forhold til kriser, der ellers let kan opstå i tilværelsen for borgere med demens. Akutte kriser vil ofte føre til hospitalsindlæggelse eller anden form for døgnophold.

Når kommunalbestyrelsen tilbyder personlig og praktisk hjælp til borgere med demens, er det vigtigt at etablere et godt samarbejde og tillidsforhold mellem de pårørende og personalet. Det gælder også i de tilfælde, hvor borgeren med demens bor alene. De hjemmeboende borgere med demens har normalt brug for mere og anderledes hjælp end de øvrige brugere. Der vil udover personlig og praktisk hjælp ofte også være behov for særlige tilbud uden for hjemmet, f.eks. i ældrecentre/dagcentre.

Borgere med demens vil antageligvis i højere grad end de fleste andre ældre have problemer med at modtage hjælp af et stort antal forskellige hjælpere.

Et væsentligt krav i omgangen med og plejen af borgere med demens er indlevelse. Samværet med en anden person, som kan fortolke virkeligheden, løse de praktiske problemer og berolige borgeren med demens er af afgørende betydning. Socialpædagogik kan være et godt redskab i arbejdet med borgere med demens i forhold til at forbedre dagligdagen og samarbejdet med den enkelte. Se nærmere herom i kapitel 5 og på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside, www.sbst.dk.

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

319. Som udgangspunkt må pleje og omsorg af svage grupper som borgere med demens aldrig ske ved fysisk magt eller anden tvang. I særlige tilfælde og under særlige betingelser kan medarbejdere dog opnå en tilladelse til at anvende magt i en periode, da dette kan være en forudsætning for, at der ikke sker omsorgssvigt. F.eks. kan der være tale om en person med demens, som nægter at lade sig vaske eller få børstet tænder. Der kan også være tale om dørsøgende personer med demens, som kan fare vild og dermed udsætte sig selv for fare.

Der er forskellige hensyn, som skal balanceres. Personen med demens skal på den ene side så vidt muligt bevare sin ret til at bestemme over eget liv. På den anden side skal personen med demens hjælpes i de situationer, hvor vedkommende på grund af sin sygdom ikke er i stand til at klare sig selv. Medarbejdere kan altså dagligt stå i svære dilemmaer. Regelsættet er med til at hjælpe medarbejderne til at løse situationerne, samtidig med at retssikkerheden for personen med demens sikres bedst muligt.

Der henvises til vejledning nr. 8 om reglerne i serviceloven om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Værgemål mv.

320. Der henvises til vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven, om værgemål mv.

Boligindretning

321. Der er de seneste år etableret bedre og tryggere boligtilbud til de ældre med svær demens. Det er f.eks. kommet til udtryk i indretning af små boenheder, også kaldet skærmede enheder.

En plejebolig med flere beboere uden »afskærmning« kan være et meget kompliceret miljø for en borger med demens. Erfaringerne har vist, at dagligdagen skal være enkel og tryk. Døgnrytmen bør indrettes efter beboerens behov og ikke foregå efter et stramt tidsskema. En borger med demens bør ikke stilles over for en række valg og aktiviteter, som ikke kan overskues. Det kan føre til, at borgeren med demens bliver endnu mere forvirret, urolig og konfus. Den fysiske indretning, den lokale tilrettelæggelse af tilbuddene og en konkret vurdering af den enkeltes behov er af afgørende betydning.

Der henvises i øvrigt til vejledning nr. 4 til serviceloven om botilbud mv. til voksne efter reglerne i almenboligloven, serviceloven og friplejeboligloven og »Vejledning om indretning af ældreboliger for fysisk plejekrævende m.fl.,» kapitel 5 om ældreboliger for borgere med demens.

Social- og Boligstyrelsen

322. Demens udgør en faglig og organisatorisk udfordring på ældreområdet. Derfor arbejder Social- og boligstyrelsen med at udvikle viden om demens, især de socialfaglige aspekter. Social- og boligstyrelsen har blandt andet fokus på faglige metoder i arbejdet med borgere med demens, f.eks. socialpædagogiske tilgange, samt på rådgivning og støtte til kommuner, borgere med demens, deres familier mv. Det er også Social- og boligstyrelsen rolle at støtte samarbejdet mellem aktørerne på demensområdet, bl.a. gennem netværk for fagpersoner, der arbejder med demens. På styrelsens hjemmeside er der mere information herom.

Kapitel 63

Plejetestamenter

Serviceloven

§ 83. ---

Stk. 7. Kommunen skal ved tilrettelæggelsen af pleje og omsorg m.v.mv. for en person med en demensdiagnose så vidt muligt respektere dennes vejledende tilkendegivelser for fremtiden med hensyn til bolig, pleje og omsorg (plejetestamenter).

323. I et plejetestamente kan personen med demens tilkendegive ønsker for den fremtidige pleje og omsorg, mens vedkommende endnu er i stand til det. Plejetestamenter understøtter en person med demens i at kunne få indflydelse på hans eller hendes eget liv. Samtidig kan plejetestamentet hjælpe medarbejdere til at give en værdig pleje, der så vidt muligt er i overensstemmelse med vedkommendes ønsker og den måde, personen med demens hidtil har levet sit liv på.

Plejetestamenter kan også medvirke til at aflaste de pårørende. Tilkendegivelserne fra personen med demens kan således hjælpe og understøtte f.eks. en ægtefælle, når han eller hun skal træffe forskellige og ofte svære valg på vedkommendes vegne.

Kommunalbestyrelsen skal i videst muligt omfang respektere de tilkendegivelser, som en borger med begyndende demens giver udtryk for i forhold til fremtidige ønsker og behov for pleje og omsorg mv.

Formål

324. Formålet med plejetestamenter er at understøtte muligheden for, at borgere med begyndende demens kan tage ansvar for eget liv samt at støtte medarbejdere og aflaste pårørende.

Plejetestamentet er vejledende for den indsats, som plejepersonalet skal udføre i forhold til plejen af en borger med demens på det tidspunkt, hvor den pågældende ikke længere er i stand til selv at give udtryk for sine ønsker. At plejetestamenter er vejledende skyldes, at forholdene for en borger med demens kan have ændret sig, siden plejetestamentet blev skrevet.

Formkrav

325. Der stilles ingen særlige krav om, at plejetestamentet skal fremgå af en særlig officiel formular eller skal underskrives af en notar. Plejetestamentet vil således også kunne fremgå af f.eks. en dvd.

Kommunalbestyrelsen kan tilbyde at være behjælpelig med at udarbejde et plejetestamente, men der foreligger ikke nogen pligt til dette.

Indhold

326. I et plejetestamente vil man kunne tilkendegive, hvordan man ønsker at blive plejet i fremtiden. Og man kan oplyse om, hvordan man hidtil har levet sit liv. Et plejetestamente kan f.eks. indeholde oplysninger om madvaner og vaner i forhold til påklædning, fritidsinteresser, hygiejne og personlig pleje. I et plejetestamente kan man f.eks. også tilkendegive, at man ikke vil ligge sin ægtefælle til last.

Man kan desuden tilkendegive, at man i fremtiden ønsker at blive udstyret med f.eks. et pejlesystem, der kan lokalisere én, hvis man forer vild. En sådan oplysning er ikke bindende for kommunalbestyrelsen/plejepersonale eller de pårørende, men kan være en måde, hvorpå en borger med demens kan få adgang til at udtrykke sit ønske herom.

I de tilfælde, hvor borgeren med demens er uden ægtefælle eller andre nære pårørende, vil plejetestamentet være en vigtig adgang for plejepersonalet til at få oplysninger om det hidtidige liv og ønsker for fremtiden for borgeren med demens.

Forpligtelse

327. Kommunalbestyrelsen/plejepersonalet er ikke forpligtet til at følge et plejetestamente. Forholdene kan ændre sig så meget for en borger med demens, at det vil være i strid med den pågældendes tarv at følge tilkendegivelserne i et plejetestamente. De skriftlige tilkendegivelser skal derfor alene bruges vejledende og i det omfang, den aktuelle situation gør det muligt og hensigtsmæssigt. I situationer, hvor

tilkendegivelserne i et plejetestamente ikke længere er relevante, er det vigtigt, at personalet lytter til de pårørende, som har et mangeårigt kendskab til borgeren med demens, herunder kendskab til den pågældendes ønsker og behov.

I og med, at plejetestamentet er et støtteredskab for personalet, er det ikke forbundet med sanktioner, hvis det ikke er muligt eller hensigtsmæssigt at følge tilkendegivelserne.

Hvad der ikke kan tilkendes i et plejetestamente

328. Et plejetestamente kan ikke bruges til, at borger med demens på forhånd tilkendegiver, at der må anvendes magt i forbindelse med f.eks. personlig pleje. Der kan dog udtrykkes ønske om, at man f.eks. gerne i fremtiden vil udstyres med et pejlesystem, der kan lokalisere én, hvis man farer vild.

Det er heller ikke muligt via et plejetestamente at betinge sig ret til at blive boende hjemme eller i et bestemt botilbud, hvis boligen/boformen ikke længere er optimal i forhold til den nedsatte funktionsevne.

Plejetestamentet kan heller ikke bruges til at udtrykke ønsker, der er omfattet af reglerne om livstestamenter i patientretsstillingsloven. Et ønske om ikke at blive behandlet blot for at forlænge livet, eller et ønske om, at man ikke vil modtage livsforlængende behandling i tilfælde af sygdom mv., vil stadig skulle fremsættes efter reglerne herom i sundhedsloven (tidligere lov om patienters retsstilling). Der henvises endvidere til sundhedslovens § 26 om livstestamenter.

Selvbestemmelse

329. Ønsker formuleret i et plejetestamente ændrer ikke på, at borgeren med demens som udgangspunkt selv tager stilling til egne forhold i alle de situationer, hvor pågældende er i stand til det og har forståelse for, hvad det drejer sig om. Giver borgeren med demens udtryk for sin vilje, uanset hvordan dette udmønter sig, skal dette så vidt muligt respekteres - også i de tilfælde, hvor den aktuelle tilkendegivelse ikke er i overensstemmelse med en tilkendegivelse i et plejetestamente.

Social-, Bolig- og Ældreministeriet, den 2. oktober 2023

DAVID RENE TRANEKÆR KLEMMENSEN

/ Marie-Louise Linneballe Hansen

Kommunernes adgang til at levere tilkøbsydelser

Tilkøbsydelser er ikke omfattet af serviceloven. Den kommunale leverandør kan derfor ikke tilbyde tilkøbsydelser, da tilkøbsydelser ligger ud over de behovsbestemte ydelser, som kommunen er forpligtet til at tilbyde efter serviceloven § 83. Tilkøbsydelser er således ikke sociale ydelser, men ydelser, som alle borgere kan vælge at gøre brug af mod betaling.

Almindelige kommunalretlige grundsætninger om kommunernes opgavevaretagelse (de såkaldte kommunalfuldmagtsregler) finder alene anvendelse i tilfælde, hvor den skrevne lovgivning ikke regulere, dvs. enten hjemler eller udelukker, kommunernes mulighed for at påtage sig opgaver. Kommuner kan efter kommunalfuldmagtsreglerne som udgangspunkt ikke uden hjemmel i skreven lov drive handel, håndværk eller industri. Kommuner kan heller ikke uden hjemmel i den skrevne lovgivning tildele ydelser – gratis eller mod en vis brugerbetaling – til enkeltpersoner, der er afgrænset efter økonomiske eller andre sociale kriterier. Dette gælder også i det begrænsede omfang, en kommunen ud fra overkapacitetsbetragtninger eller som accessorisk virksomhed lovligt kan varetage opgaver, der i øvrigt ikke er kommunale.

På den baggrund kan kommunerne ikke uden hjemmel i den skrevne lovgivning lovligt tilbyde borgerne supplerende hjemmehjælpsydelser som et tilkøb til den visiterede hjælp.

Henvendelse om kommunernes adgang til at levere tilkøbsydelser skal ske til Indenrigs- og sundhedsministeriet.

Eksempler på beregning af månedstakst og dagstakst

KL og forhenværende Indenrigs- og Socialministeriet har i fællesskab udarbejdet et bilag med henblik på at eksemplificere beregningerne for kommunalbestyrelsen, når kommunernes omkostninger til tilbuddet om en madordning grænser til den maksimale beløbsgrænse, eller overstiger denne. Der er hverken tale om metoder, som kommunalbestyrelsen skal anvende, eller en udtømmende liste over metoder

Fast månedstakst

Kommunalbestyrelsen kan beslutte at fastsætte en fast månedstakst for madservice op til den maksimale beløbsgrænse, når ydelsen modtages varigt, og såfremt kommunens omkostninger til tilbuddet ikke overstiges.

Eksempler på beregning af fast dagstakst

Dagstaksten udregnes således, at beboerens takst for betaling maksimalt udgør 3.000 kr. pr. måned.

A. Dagstaksten udregnes i dette eksempel forholdsmæssigt i forhold til f.eks. måneder med 31 dage.

Dagstaksten udgør dermed som følger:

$$3000/31 = 96,77 \text{ kr.}$$

Udregnet ift. de enkelte måneder opnås følgende resultat:

Måned	Takst pr. måned, når dagstaksten udregnes iht. loftet på 3.000 kr. og ift. måneder med 31 dage (kr.).
Januar	3.000,00
Februar	2.709,68
Marts	3.000,00
April	2.903,23
Maj	3.000,00
Juni	2.903,23
Juli	3.000,00
August	3.000,00
September	2.903,23
Oktober	3.000,00
November	2.903,23
December	3.000,00

B. Dagstaksten udregnes i dette eksempel forholdsmæssigt i forhold til det gennemsnitlige antal dage pr. måned. Kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på, at i måneder med 31 dage vil taksten skulle rundes ned til 3.000 kr., såfremt beboeren har ophold af en måneds varighed eller over. Dagstaksten udgør dermed som følger:

Måned $3000/30,4 = 98,63 \text{ kr.}$

Januar	3.000,00
Februar	2.761,64
Marts	3.000,00
April	2.958,90
Maj	3.000,00
Juni	2.958,90

Juli	3.000,00
August	3.000,00
September	2.958,90
Oktober	3.000,00
November	2.958,90
December	3.000,00

Eksempel på beregning af variabel dagstakst, med fast månedstakst

C. Dagstaksten udregnes i dette eksempel forholdsmæssigt i forhold til, at antallet af dage pr. måned varierer. Dagstaksten udgør dermed som følger:

$$3000/31 = 96,77 \text{ kr.}$$

$$3000/30 = 100,00 \text{ kr.}$$

$$3000/28 = 107,14 \text{ kr.}$$

Udregnet ift. de enkelte måneder opnås følgende resultat:

Måned	Takst pr. måned når dagstaksten udregnes iht. loftet på 3.000 kr. og ift. det varierende antal dage pr. måned (kr.).
Januar	3.000,00
Februar	3.000,00
Marts	3.000,00
April	3.000,00
Maj	3.000,00
Juni	3.000,00
Juli	3.000,00
August	3.000,00
September	3.000,00
Oktober	3.000,00
November	3.000,00
December	3.000,00